

ని వే ది క.

—o—

| తతిరామకథాఽమృతమునఁ, దృతీయమగుసంపుటంబి ♦ దియునొగిముదా,
 పితమయ్యదీననస్మ, త్పిష్టానాదుల చిత్తమునకుఁ ♦ దృష్టకలుగుతన్.

| కాలస్థిఁబట్టియునే, నీలోనొనరించినట్టి ♦ ఋణమటులుంటన్
 నాలుగవసంపుటమ్మున, కాలస్యమ్ముగునునాలు ♦ గైదునెలలాగిన్.

మీతటిదోడ్పడియెడమని, నాతరమునఁదప్పకున్న ♦ నరవరులనునే
 నీతురిసంపుటమ్మున, ఖ్యాతులనొనరింతువిడుతు ♦ నవములగొడవల్.

సత్యవ్రతిజ్ఞుఁడనయని, యత్యయమేనాఁడులేని ♦ యచ్చటుజేరన్
 బ్రిత్యయమునమెట్టెక్కుమ, పత్యముఁగనినట్టిఫలముఁ ♦ బడయుముతండ్రి.

కృతిపతివరమేకానుఁడు, కృతివర్ణితయశులుజాన ♦ కీరఘనాభుల్
 కృతిహేతువులలశివులుం, గృతికర్తజనకుఁసునన్నుఁ ♦ గృతిజేయరెటుల్.

ఇట్లు,

తాడేవల్లి రాఘవనారాయణశాస్త్రి.

ఆదిమకాండమంతమగు నంతకు నంతయొసంతసంబున
 స్మీదగు భాతికాకృతియ నేత్రసుపర్వమొనర్చుచుండె నీ
 మీఁదటికాండముల్భవదమేయశరీరము భావబద్ధమ
 ర్యాదముఁజూపునింకఁగృత రామకథామృత సద్గురూత్తమా.

* ఘృతం ,

పరిమి వెంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి,

చంద్రవోలు

శ్రీరామాయనగ నేననుః

విషయసూచిక.

-0-

పుట	
1	శ్రీరాముఁడతిగ్రమునివల్ల నెలవుఁగొనుట అతిగ్రముహాముని శిష్యుల రామునికిఁ దోర్చవఁ జూపంబంపుట
2	రాముఁడు తాపసాశ్రమముఁ బ్రవేశించుట
3	శ్రీరామునిఁ బూజించుట
4	సీతారామలక్ష్మణులకుఁ దోర్చవఁజూ విరాధుఁ డగపడుట
5	శ్రీరామవిరాధసంవాదము
6	రామలక్ష్మణులు విరాధుతోఁ జోరుట
7	విరాధుండు రామలక్ష్మణుల నెత్తికొనిపోవుట
8	రామలక్ష్మణులు విరాధుని గర్హమునఁ బూడ్చుట
9	విరాధుడు దివ్యపురుషుఁడై రాముని వినుతించుట
10	రాముఁడు విరాధు నుడులు మెచ్చి వరము లిచ్చుట
11	రాముఁడు శరభంగమహాముని యాశ్రమమున కరుగుట
12	శరభంగమహాముని యగ్నిప్రవేశము నేయుచు రాముఁ బార్థివించుట
13	శరభంగమహాముని బ్రహ్మలోకమున కేగుచు సుతీక్ష్ణుఁడనుచుని రామునకుఁ జెప్పట
14	దండకారణ్యమున మునులు రాము దర్శించుట
15	శ్రీరాముఁడు మునుల కభయమొసంగుట
16	శ్రీరాముఁడు మునుల యాశ్రమములెల్లఁ ద్రోక్కి యోచుట
17	సీత శ్రీరాముని యభిప్రాయం బెఱుంగఁదలఁచి ప్రశ్నించుట
18	శ్రీరాముఁడు సీతపలుకులకుఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చుట
19	కర్ణపరితమ
20	శ్రీరాముఁడు సుతీక్ష్ణాశ్రమమున కేగుట
21	సుతీక్ష్ణుఁడు రాముని స్తోత్రము నేయుట
22	శ్రీరాముఁడు సుతీక్ష్ణునకు వరములాసంగుట
23	ముఁడగస్త్యదర్శనార్థమరుగుచుఁ దోర్చవలఁ దార్పితను దర్శించుట
24	శ్రీరాముఁడగస్త్యభారత వంశస్థుని రాముఁ చుండ నుత్తీర్ణుఁడగస్త్యునిదిలించు నిష్పలుట
25	వింధ్యవాగ్దాము
26	వాతాపీల్వలల నగస్త్యుఁడు పొడవడఁగించుట
27	అగస్త్యశ్రీమద్భగవద్గీతము
28	సుతీక్ష్ణుఁడగస్త్యునకు శ్రీరామాగ్రహణార్థంబు జెప్పట
29	అగస్త్యుఁడు శ్రీరాము నేనువలె నున్నాడని అగస్త్యుఁడు భోజనాద్యనాటకము శ్రీరాముఁ తత్త్వముఁ బ్రకటింపుట
30	అగస్త్యుఁడు శ్రీరామునకు దివ్యశక్తినిచూపింపి నానంగి రాక్షసులహానిముఁ గూర్చి బోధించుట
31	శ్రీరాముఁడగస్త్యుమాని కీర్తించుట
32	శ్రీరాముఁడు పంచదటి కేగుట
33	జటాయువు వృక్షాంతము
34	అరుణగదడోపాఖ్యానము
35	శ్రీరాముఁడు జటాయువు సాయమంగీకరించుట
36	శ్రీరాముఁడు పద్మకాలనిర్మింప లక్ష్మణుని కాజ్ఞయిచ్చుట
37	లక్ష్మణుఁడు నిర్మించిన పద్మకాలం గాంచి సీత రాము లానందించుట
38	హేమంతర్తువగనము
39	లక్ష్మణుఁడు భగతుగుణములనన్నతో జెప్పట
40	శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణునితోఁ గ్రహము నిందించు వలదని చెప్పట
41	లక్ష్మణుఁడు తత్వోపదేశంబు నేయుచుని శ్రీ రాముఁ బార్థివించుట
42	శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణునకుఁ దత్వోపదేశంబు నేయుట
43	లక్ష్మణుండును సీతయు రాముని తత్వోపదేశం బున కానందించుట
44	కూర్మరాజుగననుము
45	కూర్మరాజు రామునిఁజూచి తలపోతలకుఁ జొచ్చుట

శూన్యణులు రాముని వృత్తాంతమడుగుట	48	శూన్యణులు రావణుని దూలనాడుట	81
రాముడు శూన్యణులతో దనవృత్తాంతము		రావణుండడుగ శూన్యణులు రాముని పరాక్రమం	
సెప్పట	49	బెట్టిగించుట	88
శూన్యణులు రామునితో దనవృత్తాంతముఁ జెప్పి		రావణుండు మంత్రాలోచన మొంటిగఁ	
క తన్నుఁ జేకొనుమనట	50	జేయుట	85
శూన్యణులు లక్ష్మణుఁడేగి వలుకుట	51	రావణుండు జనస్థానమునకుఁ బ్రయాణమగుట	86
శూన్యణులు సీతను మిగ్గించిబోవుట	52	రావణుండు మారీచాశ్రమమునకిగి వానిసహా	
క మాన్యుచే లక్ష్మణుండు శూన్యణులు ముక్కుఁ		యముఁగోరుట	87
జిన్నుఁగోరుట	53	మారీచుండు గావణునకు హితములు సెప్పట	88
శూన్యణులు ఖరాసురుఁడేగి విలపించుట	54	రావణుండు మారీచుని గోపించి పలుకుట	93
శూన్యణులు మొఱవిని ఖరుండు నుత్తిష్ఠాదుల		మారీచుని చిగురుమాటలు	94
క రామలక్ష్మణులత్రైక బంతుట	55	సీతారామసంవాదము	95
తీర్థాదులు రామునితోఁబోరి చచ్చుట	56	మాయలేడి సీతకుఁ గన్పడుట	97
శూన్యణులు మరల ఖరాసురుఁడేగి మొఱకునుట	57	సీతమాయామృగముం గాంచి రామలక్ష్మణులం	
క రాసురుండు పదునాల్గువేల గధిపలతో రాము		బిలుచుట	99
నిపై దాడివేరలుట	58	లక్ష్మణుండు మృగమును రాక్షసమాయగా నిరూ	
నినకు దుర్నిమిత్తంబులు దోచుట	59	పించుట	100
సండు మంకురిలతో బీదములాడుట	60	సీతరాముని మృగాగ్రమై ప్రార్థించుట	101
భకతునములఁగిని రాముఁడానయిడ లక్ష్మ		రాముండు లక్ష్మణునితో మాటలాడుట	102
ణుండు సీతారక్షణమున కరుగుట	61	రాముండు లక్ష్మణునొప్పించి మృగమువెంటఁ	
సండు వైన్యములతోగూడ నొక్కట		జనుట	103
రాముఁడై బడుట	62	మాచూమృగమరణము	104
రాముండు రాక్షసవైన్యములఁ జించి వెండా		సీత మాచూహరిణియు వాక్కుననునికి లక్ష్మ	
డుట	63	ణునితో మాటలాడుట	105
రావణుండు సేనల కభయమొసంగి రామునితోఁ		లక్ష్మణుండు సీతకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చుట	106
బోరి చచ్చుట	64	సీత లక్ష్మణుని దూరుట	107
రావణుండురావణు చావునకు వగచి సేనానాహకులఁ		లక్ష్మణుండు సీతతో తానిన్నోవత విన్న	
బన్నిద్దఱుఁ బురికొల్పుట	65	వించుట	108
శ్రీకీర్తుండు రామునితోఁ బోరాడి మడియుట	66	లక్ష్మణుండు రామునితోఁజేగ రావణుండు	
శ్రీరామ యుద్ధము	67	సీతాసమీపమునకు వచ్చుట	109
శ్రీరామ ఖరాసుర సంవాదము	68	సీత భిక్షరూపుఁడైన రావణు గౌరవించి తత్సృ	
రామాస్త్రము ఖరాసుర దహించుట	69	త్వములకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చుట	110
మునులు వేల్పులు రాముని గొనియాడుట	70	రావణుండు నిజరూపముఁజూపి సీతఁగోరుట	
శ్వాశ్రమ మెనసిన రామసీతయు లక్ష్మణుండు		సీత రావణుని దూరుట	111
నుచితముగ నేదించుకొనుట	71	రావణుండు సీతంజుంజించి పృగల్బములు	
అకంపనుండు లంకకరిగి రావణునితో జనస్థాన		పలుకుట	112
వృత్తాంతము సెప్పట	72	సీత మరల బుధసముఖగు మాటలు వాతనియె	
రావణుండు రామునెదుర్కొనఁజేసిన నకంపనుండు		గలఁచుట	113
వారింది యుపాయము సెప్పట	73		

ప్రకటన.

— 0 —

శ్రీరామకథామృతగ్రంథమాల.

ఇందు శ్రీరామకథామృతమును గ్రంథరాజము ప్రధానమగుట నీవిశేషము
 ధేయముకలిగెను. తద్గ్రంథరాజము వాల్మీకి రామాయణమెల్ల గ్రహించి యధ్యక్షు
 రామాయణానుసరణమున శ్రీరామునియందుఁ జరతత్వమును సమర్థమును భక్తి
 వేశము శ్రావక శోభితృజనంబులకు మిగులనుట్టిపడ ప్రాచీనకవిస్వస్థికి శాసన
 బ్రణయింపబడియె. నయ్యది ప్రశస్తములైన పత్రములమీఁద ముద్రించి యుండు
 సంపుటములుగ నేర్పరుపఁబడుచున్నది.

ఆగ్రంథముతోడ మఱికొన్ని తత్కవికృతములగు కృతులును నిఁకఁగొన్ని
 తత్పుత్ర విరచితములును మొత్తము పదిపాత్రము లీగ్రంథమాలయందు వెలువడును.

ఇరువదిరూప్యములు గ్రంథదిద్వక్షచేఁగాని గ్రంథోద్ధరణబుద్ధిచేఁగాని సమ
 ర్పించువారలకుఁ బైగ్రంథమాలయందు ముద్రితములగు పాత్రములెల్లఁ బ్రత్యక్ష
 తములగును. కేవలప్రధానగ్రంథమును మాత్రమేక్షించినఁ బఠేనుగూర్పములు
 మాగ్రంథమాలకు సాయమొనర్పవలయును. బుధులిద్దాని సంగ్రహించుకొనట
 యందు సాదరులయ్యెదరుగాత.

వలయువారు :—

తాడేపల్లి పాలకోటిశ్వరశాస్త్రి.

చందనోలు,

గుంటూరు మండలి.

అనికాని -

తాడేపల్లి సత్యనారాయణశాస్త్రి,

నిడుబ్రోలు,

గుంటూరు మండలి.

అనికాని వాయవలయును.

శ్రీ శివాయ గురవే నమః

శ్రీరామకథాఽమృతము

అ రణ్య కాం డ ము.

ప్ర థ మా శ్వా స ము.

మద్భూహదారణ్యక
సీమామహిమాధ్యమాని ♦ సేవితపదవీ
భూమానందరసోజ్జ్వల
ధామాక్షరతత్వదీప! ♦ తాత్త్వికరూపా!

అ॥ అవధరింపు మట్టు ♦ లాసతి వేడంగఁ, గూర్పఁ దొడఁరెఁ బతియుఁ గూర్చువచన
రచన దాక్షిణ్య దేనెఁగిహి రాముచరిత మూ, టించి మేలిరుచులఁ నించుచుండ.

క॥ మహిళావతంసమా విను, మహిరాజశయాను చరిత ♦ మమృతభరిత మా
నమా మనుచు జరామృత్యువి, రహముం బొనరించు నన్ని ♦ రహి సేవింపగా. ౩

—♦ శ్రీరాముఁ దత్త్రిమూవల్ల సలపుఁ గొనుట ♦—

ఉ॥ ఆమెయి నత్రిమానిమహి ♦ తాశ్రమసీమను నాఁటిరాత్రియుగా
రామయుఁ దమ్ముఁడుం గొలువ ♦ రాముఁడు రాణ దలిర్ప నిల్చి ను
తామనుతుండు ముచ్చటలఁ దద్దయుఁ దేలుచు వారిఁ దెచ్చుచుగా
శేముషి వొంగ వేరువయుఁ ♦ శేరఁగరాఁ గృతనిత్యకృత్యుడై.

క॥ అమ్మనిఁ గొలిచి వికాసం, బిమ్మన వెలయంగ నిలిచి ♦ యిట్లు న మహిమ
ర్థమ్మునఁ గల వల నరసితిఁ, జు మ్రోవిదితాత్మ! నీదు ♦ సునిల్లవలసినా.

ఆ॥ మానివర! తపస్వి ♦ మండలమండితం, బై పాసంగు దండ ♦ శాటనిని న
సింపఁ దలఁచినార ♦ మింపుమై సెల విడి, దారి సూప నిష్క్య ♦ సెలఁ బనుపవె.

క॥ అనిన విని యల్ల నవ్వుచు, ననఘా! సెల విడితి మున్న ♦ యభిలంబుననుక
జననియు జనకుఁడు నను నడి, విని కని యనువారి డల్ల ♦ వివరముతోడగా.

క॥ అందఱకు దారి సూపఁగ, నందితి వీలీలఁ బుట్టు ♦ వనవద్యగుణా
ముందుఁగని దారి యిది యని, యెం దెనయని చోటు నిల్పఁగని నొకఁ డున్నే.

ఆ॥ కా దనంగ నేల ♦ కల్యాణగుణధామ, రామ; నిన్నుఁ బరసి ♦ గాఁగఁ దలఁచి
నోము లెన్ని గలవాఁయామెయివా రెల్ల, వస్తు రనుచు వారివలనుఁ గాంచి.

క॥ ఆదేశ మొనఁగె నటఁజని, యాదేశముఁ జేర ననిచి ♦ యరు దును నడి
యాదేశమె శ్రుతి యనెడు శ్రు, తాదేశము మజవవలవ ♦ దని ముని గిరిజా.

ఆ॥ అనుమతింప వారి ♦ నందఱఁ దోడ్కొని, సామయికకలాప్ర ♦ సంగ మొలయ
నరిగి యొడయఁ డెలమిఁనామంత్రణము నేయ, నాశ్రమంబు సేరఁననిడతొంద్రి.

—♦ ఆత్మికుహముని శిష్యుల రామునికి త్రోవఁజూపం బంపుట ♦—

క॥ మునిశిష్యులు తోడనరా, మునిపూజితుఁ డట్లు మోద ♦ మునఁ జని యుక్త
డనువమహానిఁ గని యి, ల్ల నె ననితరగుణుఁడు రాముఁ ♦ డనివ్వరిలతోగా.

ఆ॥ దీనిఁ గడచు తెఱపుఁదెలుపుఁ డియాప్రగ, యాపగేంద్రుఁ బెరయఁజేసి నవ్వున్
వఱలుచున్నయది య ♦ వారణవారణ, ములకునైనఁ దరువు ♦ మొనయరాగ.

క॥ అని వలక వారు సంతస, మునఁ బొదలుచు లోకనాథ; ♦ మునివంద్య; యజ్ఞ
తనరెడు నొక సుదృఢ యం, దనువుగఁ గూర్చుండుఁ ♦ డాదు భువ్వలఁ జేర్చగా.

మ॥ అన నవ్వారలు మువ్వరుగా విధిఁ బ్రయఁ ♦ క్తాచారులై మోద న
క్కిన వాచయమచదుశిష్యులు వ్రిన ♦ క్తిం జేర్చి రక్కూల మా
భునుఁ బేర్కొన్న జనాభు మాతెఱఁగున ♦ న్నాసంస్మృతిం దాటి యి
మ్రొనయం గాంతు రటన్న నాను నలినా ♦ క్షి; వారి మే లెట్టిదో.

క॥ కనఁ దావనపదమండల, మినవంశవిభూషణంబు ♦ పోలావతితోఁ
దనతమ్మునితో నటఁజని, మునివటులం బనిచి మోద ♦ మున జీవమణి.

ఆ॥ సూర్యమండలమ్ము ♦ సోచ్చి వెల్వడు నట్టి
మేటితేజ మచటు ♦ మేల్చి నూప
విత యగుచు నెగడు ♦ విధ మెఱింగిరి వారు
బ్రాహ్మలక్ష్మి యనుచు ♦ బ్రథితవిభవ

— ♦ రాముడు శాపసాశ్రమముఁ బ్రవేశించుట —

సీ॥ ఆశ్రావయ ముఖోక్తు ♦ లభ్యాస మొనరించి, పలుకు శుకాదుల ♦ పలుకుబడులు
నిత్యసేవాగతా ♦ నిమిషాంగనాబృంద, మంగళగీతికా ♦ మంజుములు
బలిహోమనంప్రతి ♦ పన్నయాజకక్లేష్ట, సామవాదాత్మప్ర ♦ సాదనములు
స్వాధ్యాయగోష్ఠులఁ ♦ జర్పించు సద్బ్రహ్మ, చారుల బ్రహ్మహో ♦ వప్రసక్తు
లోక్కమొగి శ్రీవణానంద ♦ మొలయఁజేయ
సత్యలోకంబె యిదియు ని ♦ స్సంశయముగ
ననుచు రాముడు ధనువు వి ♦ జ్యం బొనర్చి
యందుఁ జొరఁబాత నిత్యశు ♦ ధాంతరంగ.

౧౮

ఆ॥ సర్వలోకభూత ♦ జాతశరణ్యులు, కుశసమిత్ప్రీతి ♦ గుంభయుతలు
వేదవేదికాని ♦ విష్ణులు సంమృష్ట, శత్రువులుగఁ ♦ బర్ణశాల లొప్పె.

౧౯

క॥ మౌనికొనల నసియాడుచు, జానగు ఫలపుష్పములకుఁ ♦ జాటొనరింప
బూనినగతి యన కనియెడు, మానితవల్కలము లధిపు ♦ మలయించె నుమా!

క॥ వేర ముడిఁగి యొం డొంటిం, దోరముగాఁ బెరసి తిరుగు ♦ ధూర్తమృగవశు
స్వారసికతఁ గని మెచ్చిరి, ధీరతములు వార లిమ్ము ♦ తీరని సుదతీ!

౨౦

క॥ అచటి తపస్వాధ్యాయ, ప్రచయం బయ్యజ్ఞమూర్తి ♦ భావంబున న
ర్వచరాచర సంతృప్తిం, బచరింపం జాలు ననఁగఁ ♦ బతఁగె నురాజ్ఞ!

౨౧

క॥ మెచ్చుచు వార లెనయుచో, వచ్చిరి తాపసులు భాను ♦ వైశ్యానరభా
భ్యుచ్చయులు తా రొనర్చిరి, హెచ్చుగఁ బాద్యాదికార్ప ♦ లిందునిభాసా!

ఆ॥ సకలలోకహితుఁడు ♦ సర్వాత్ముఁ డగు రాము
పాదపద్మములకుఁ ♦ బ్రణతు లగుచుఁ
బావశోపములు ప్ర ♦ పత్తిఁ దజ్జలము గృ
హించి రెట్టిపదవి ♦ నెంచిరొక్క.

౨౨

సే॥ ఆంతరజ్ఞానసంపన్న ♦ లామహాత్ము, లాహరి పమభ్యుదితు విధు ♦ నట్లు సీత
రామ శ్రీమహాత్ముఁగాఁలక్కఱునిఁ ద, లంచి సుగ్రీవు లైరి వి ♦ రించినత.

ఆ॥ రూపసంహననని ♦ రూఢిసాహార్దమా, ర్దవసుసామ్యవేష ♦ తలను రాము
సందుఁ గాంచి తపసు ♦ లాశ్చర్యరసమగ్ను, లైరి నిర్మిమేళు ♦ లయిరి సుద్భవో!
క॥ అందఱఁ గొని చని విడుదుల, యందు నిలిపి రామదేవు ♦ నభ్యంతరశా
లం దేవపీఠమున నిడి, పొందుగ నిట్లనిరి మునులు ♦ పురుహూతనుతా! ౨౭

—♦ మునులు శ్రీరామునిఁ బూజించుట ♦—

చ॥ ఇవె ఫలపుష్పమూలతతు ♦ లియ్యవె మేలికొలంకు లాకుటిగ
డ్డివె యవె పువ్వుటీరములు ♦ నీయవె యాశ్రమభూము లిన్నియు
న్నవవిదితంబులే భువన ♦ నాయక! నీయవె కావె యొడ్ల మే
మవుదుమె భార మన్యులదె ♦ సాదరత న్నము నిచ్చ లోమగఁగ. ౨౮

ఆ॥ లోకు లెందు నృపులు ♦ లోకపాలాశచే, నర్థి బోవ జన్మ ♦ మందుచార
లందు రంతెకాక ♦ యఖిలేశుడవ యిట్లు, జనన మంది తీవు ♦ జన శరణ్య!
క॥ గురుఁడవు దండధరుఁడ వీ, శ్వరుఁడవు నపు నీవు ధర్మపాలుఁడ వన నా
గరుఁడవుగా నేమి విషిన, చరుఁడవు గా నేమి సకల ♦ సంయమిచంద్యా! ౩౦

క॥ పతి వీ వని నీదెన శా, సితి బలువిడి యొందు మఱచి ♦ జితకామకో
ధత గర్భభూతులమకా, గతి వేటొకఁ డగునె మమ్ముఁ ♦ గావఁగ దేవా! ౩౧

తే॥ త్వద్విషయవాసులగు జను ♦ ల్తావకీను
లింతయును నీకు విషయంబు ♦ కొంత యనఁగ
నేల యస్త్రతృతార్చన ♦ లెనసి చూడ్కి
మాదెనఁ బొసంగ మమ్మెప్పు ♦ మనువుమయ్య! ౩౨

మ॥ ఆనుచుఁ గన్నుల హర్షపూర మొలుకఁ ♦ హాయిం గనం గంటి మం
చనవద్యుల్లును లమ్మహామహున క ♦ భృర్పల్ పొసంగించి ర
వ్వనితారత్నముతో సహూదరునితో ♦ వారిచ్చు సత్కారముల్
గొని మెచ్చె న్నిఘురాముఁ డందఱ సుఖా ♦ కుల్యాదిహారోచితా! ౩౩

తే॥ అమ్మొయినిఁ బ్రతిగృహము పృ ♦ త్యాశ్రమంబు
గో గలుగుచోటు లన్నియుఁ ♦ గలయఁ గాంచి
యాదరం బొప్ప నవ్వారి ♦ కథయ మొనఁగి
నాటి కచ్చో నిలిచె లోక ♦ నాధుఁ డజిత!

|| భానునిభూతు భానూదయ, మా నాలోమేలుకొని ♦ యభ్యుదయజ
శ్రీ నలలి కాల్యవిధుల, న్నానుగఁ బొనరించి మాని ♦ మండలి

తే॥ వారి నామంత్రములఁ జేసి ♦ వార లనుప

సమ్మహారణ్యమార్గమ్ము ♦ నధిగమించి
యనుజుఁ గనుఁగొని రాముఁ డి ♦ ట్లనఁ దదీయ
గర్భమునఁ జొచ్చుతఱిఁ జిద్వి ♦ కాసమహిత !

3౬

మ॥ ఇది ఘోరం బెడయూని వృక్షములతో ♦ నీహామృగవ్యాఘ్రము

ఖృదురాసాద సమస్తజంతుతతితో ♦ గ్రావ్యాదనవ్యాధనం
సద నిశ్శంవిధభావవర్తనలతో ♦ సన్మార్గగమ్యంబుగా
క దెస ల్గిమ్మి నిరాకరించెడు స్వ ♦ దార్శత్యైకమత్యంబునకా.

3౭

అ॥ కాన దృఢవివేక ♦ మూని సంస్మృతి నల్లు, దీన మెలఁగవలయు ♦ దీప్తశరల

మగుచు మనకు నడుమ ♦ నవనిజ జీవేశ్వ, రాంతరస్థమాయ ♦ యనఁ బొసంగ.

మ॥ అనిభాషించుచు సార్థయోజనము వా ♦ రయోజనం దిట్టలై

చని కల్వారఘాతాత్పలోత్పల వన ♦ చ్చాయాప్తినుస్తాచ్ఛహం
సనిరాతంకరసాధ్య యా సరసి నో ♦ జం గాంచి కాంచీనితం
బనికాశాంచితచ్చక్రసైకతతల ♦ ప్రాకామ్య మీక్షించుచుకా.

3౮

—♦ సీతారామ లక్ష్మణులకుఁ ద్రోనలో విరాధుఁ డగపడుట ♦—

అ॥ చేరనరిగి తారు ♦ తీరమ్మున జలూవ, తార మెనసి శుద్ధ ♦ తమము జలముఁ

గోలి తనిసి సమనుఁకిరాలతరుచ్ఛాయ, మొనసి సేదఁ జేర్చుకొనుచు నుండ.

సీ॥ కొన్ని మానిసిపీనుఁగుల గ్రొచ్చి యెత్తిన, పెనుశూల మొకఁ డంసమున సమర్పి

శార్దూలమహిషాది ♦ జంతుసంతానంబు, గుడిగూర్చికొని చేతి ♦ కొనకుఁ దార్పి
సమలి యుంచిన యాంత్రినాళమ్ము మొత్తమ్ము, నుమియు నౌర్ధత్యప్రయుక్తిజేర్చి
దంష్ట్రల నొక యట్టఁదాటింది రస మాని, తలయెమ్ములును బెడతల వెలార్చి

మిత్తివై మిత్తి యిది యన ♦ మేను వెంచి

యట్టహాసంబు లెడనెడ ♦ నాళ లెడలఁ

జేయ విడిగుర్లు మిఁగురు ♦ లెదర దాయ

వచ్చె నొక పెద్దరాకాసి ♦ వారి గారి !

౪౧

క॥ వానిఁ గని రామచంద్రుని, దానెఱిఁ దనయనుజుఁ గాంచి ♦ యన్నా ! యదె స్వ

ర్భానుఫగిది నరుదెంచెడు, దా వలలిం బోడు వీడు ♦ దాఁకెడుఁ బెలుచకా.

అ॥ ఎదిరిమేలె యెడద ♦ నిడు మనబొంట్లకుఁ, దప్ప దిట్టి కష్ట ♦ దళ యొకప్పుఁ

గపటు మెఱచువారి ♦ గతికిఁ దోఁ డగు విధి, యొచ్చు నప్రమాద ♦ యుక్తి తమకు.

క॥ మెలకువ మెలగు మొకట నే, యలతం బాటింపకుము దు ♦ రంఘుని వీని
బొలియించు నెఱి దలపు మి, య్యిలాసులం దేర్ప బ్రావ ♦ నేమఱకు మిఁకి.

క॥ అని జనకనందినిం గని, యనఘమతీ! నీవుగల్గు ♦ మందక నిలువం
జను నన లక్ష్మణుఁ డిట్లనె, మనువంశభవప్రథాన ♦ మణితో రమణీ!

ఆ॥ అన్న! తలఁకు గలదె ♦ యానాటికోవంబు, దొనుకుచున్న దివుడు ♦ దోసఁగువీని
పైని నున్నయంత ♦ పరఁగించువాడ నీ, తగినప్రాభవమునఁ ♦ దారసిలుము.

—♦ శ్రీరామ విరాధ సందాదము ♦—

మ॥ అనుచుకా వా రెదిరింప నున్నతటి వాఁ ♦ డామృత్యు వామాంసభో
జనుఁ డాచెట్ట యుగాంతభైరవసమ ♦ స్వం బ్రోద్ధతారావగుం
భవవోల్లసము భీషణంబుగఁ దనర్పం ♦ దోస తోఁతెంచి యి
ట్లనె రామాధిపుఁ గాంచి పెల్చనఁ గలా ♦ వ్యాసంగవశ్యాస్మికా! ౪౨

ఆ॥ మీర లెవ్వ రేమి ♦ మెయి నిట్టు లిక్కొనఁ, జొచ్చినార లింత ♦ సోబగుకాండు
కాలమృత్యు విచలఁగాన్పించె నిఁకఁ దల, దాచికొనఁగఁ దగినఁతావు గలదె.

ఉ॥ నాతి యొకర్లు తో నడువ ♦ నారలచీరలు గట్టి పెంజెడల్
బ్రాఁతిగఁ జుట్టి విల్లొకఁడు ♦ పట్టకపట్టి యరణ్యసీమల
న్నీతియె యిట్లు మెట్టుటయు ♦ నేస్త మొకించుక జీవితేచ్ఛతో
నేతఱిఁ గల్గదో వెడఁగు ♦ లిప్పటి కైతిరా మాట లేటికి. ౪౩

క॥ మెత్తని కబళము లీక్రియ, హత్తించిన విధిన పొగడ ♦ నగు నా కిఁక మీ
రిత్తరుణి నొసఁగి పోదురొ, యిత్తురొ మీదేహములను ♦ రహి న్నొత్తముగఁ.

ఆ॥ తెలుపుఁ డనిన నిట్టితెఱపు తెక్కలికాడ, వెవడ వోరి! నోటికెక్కగాని
కాటు లఱచెదవు వికారమ్ము లిన్నియుం, జక్కుపఱుతు నింకఁజక్కినిలుము.

ఆ॥ భానువంశజలము ♦ పక్షిరథాత్మజ, స్ఫులము తండ్రి యాజ్ఞ ♦ మునులు కోర
నిన్నుబ్రోటివారి ♦ నేలకుఁ గోలకు, దేర నిచలు ద్రొక్కి ♦ నార మనిన. ౪౪

క॥ రాముని మినుకుల కులుకుచు, నేమేమీ యింతపనికి ♦ నీ రరుదేరం.
గామితములు నెరవేరవె, పా మలుకునె కప్ప నోటి ♦ పలుకుబడులకు. ౪౫

క॥ పేరు విరాధుం డందురు, నేర మనక మునిజనముల ♦ నెత్తురుగోలం
గా రావు లేక మెలఁగెద, గారామునఁ గన్నవారి ♦ కలిమి వెలయుగఁ. ౪౬

తే॥ అకతక్రిద జనని జ ♦ యాహ్వాయుండు, జనకుఁడే బ్రహ్మవరక క్తి ♦ బాత్ర లేని
వాడనై వాడవాడల ♦ వరుసఁ బెట్టి, తిరుగుచున్నాడ మలయుక్తి ♦ లేటపడఁగ.

క॥ మున్నే తెలిపితి వినరో, కన్నియ నిడి చనుఁ డటంచుఁ ♦ గాదన కేలా
తిన్నని నుడు లాడఁగఁ దన, కిన్నెలఁతఁ గొనంగ ననుచు ♦ నెఱ్ఱిన కినుకకా. ౫౬

ఆ॥ కువలయాక్షి నొడిచి ♦ కొని పోవ నుంకింప, నామె చెదరి కురరి ♦ యట్లెలుంగు
నూప రాముఁ డడరి ♦ సునిశితశరములు, గ్రొచ్చె వాని మేను ♦ వ్రచ్చి చనఁగ.

—♦ రామలక్ష్మణులు విరాధసేనోఁ జోరుట ♦—

ఉ॥ దానికిఁ శోపగించి వసు ♦ ధానుత డించి విదీర్ణజగతు సం
తానవసాంత్రనాల ముప ♦ దంశితమానికపాల మగ్ర సం
దానితవైరివీరజన ♦ తాశవజాలము శూల మెత్తి య
ద్దానపుఁ డేగుదెంచె హరిఁ ♦ దాకి జయించెద నంచు నుగ్రతకా. ౫౭

క॥ దాశరథు లిరువు రాదు, స్తాశరు తలఁ పరసి కదిసె ♦ నంతకుఁ డని శా
తాశుగముల ముంచి రసి, కాశప్రతిభావిశేష ♦ కలన దలిర్పకా. ౫౮

క॥ జృంభించిన వాని సమా, రంభంబున మేన నుండి ♦ రాలఁ దెరలి యా
దంభమున దైత్యుచేటనఁ, గుంభినిఁ బడు నుల్కు లనఁగఁ♦గొనకొని ములుకుల్.

అ॥ అశ్రువిడుడు రాముఁ డయ్యగడం బెంచి, బాణయుగ్మమున వి ♦ భాసురమున
నసుర చేతి శూల ♦ మాఱడివోవ ఖం, డించి వైచె సురలు ♦ మించి పొగడ.

ఆ॥ కులిశసార మదియుఁ ♦ గూలె వజ్రహత, మైన మేరుశిఖర ♦ మట్లు వహ్ని
కీల లాకసమున ♦ గరికొని తోడ్పొన, వ్రాలఁ బుడమిపై న ♦ రాలకేళి. ౬౦

—♦ విరాధుండు రామలక్ష్మణుల నెత్తికొని పోవుట ♦—

క॥ తెరలక పై కుటికెడు నా, సురు బాకుల గ్రొచ్చి రంత ♦ సాలయక వాఁ డ
య్యిరువుర మూపున నిడికొని, సరభసుఁడై పఱచె నబ్జ ♦ జాతసమర్చాప్య !

ఆ॥ సీత చెన్ను దొఱగి ♦ జేజేలకును మ్రొక్క, దొడరె దనుజనాథ! ♦ విడువు మనుచు
వేడె వాని మోడి ♦ వీడ కవ్వారిఁ గొం, పోవుచుండ వాడు ♦ పుణ్యచరిత! ౬౧

క॥ ఓడకు మిదె మే లని సై, దోడున కెఱిగించి విభుఁడు ♦ ధూర్తుని భుజ ము
ప్పూడఁ బొడిచె ఖడ్గంబునఁ, దోడన జో డడఁచె నొండు ♦ దొలఁగ నుశీలా !

ఆ॥ పుడమి నిలిచి రంతఁ ♦ బోక వాఁ డడరి రా, నటికె నొక్కదొడ్డ ♦ నారసమునఁ
దల్పదద్వయమ్ము ♦ దయితుండు భూజయు, సురలు భువిని దివిని ♦ జొక్క పొగడ.

క॥ జాలు నులియ వాఁ డవనిం, గూలియుఁ బొలియకయ గొండఁ♦గుహఁ బొలికనో
రాలలితుల మ్రొంగ నెటో, పోలు ననుచుఁ దెలుచి గేలఁ ♦ బొటరె ధురాఁ!

ఆ॥ వీర డవధ్యుఁ డనుచు ♦ విశ్వాత్ముఁ డవ్వనిఁ, గాలఁ జేత నులుమ ♦ గా సుమిత్ర
పున్నె మల్లు చేయఁబాలిసియుఁ బాలియంగఁ, బోక వదరుచుండఁబుద్ధిఁ దలఁచి.

— ♦ రామలక్ష్మణులు విరాధుని గర్భమునఁ బూడ్చుట ♦ —

క॥ మెడఁ ద్రొక్కి కంఠనాళము, వెడలించుచు గర్త మిప్పు ♦ పి స్రవిష్టన పో
బడవైతు ననిన ననుజుఁడు. కడునిడు పగు నొక్క కంద ♦ కం బొనరించెన్. 20

క॥ అం దారక్కసు మే నిడి. పొందామరబొడ్డువేల్పు ♦ పూరించె శిలల్
పొందించె లక్ష్మణుం డట, బృందారకకుసుమవృష్టి ♦ పనుపొందఁ జెలి! 21

ఆ॥ సీత చేర వచ్చి ♦ చేచేత మగని నె, మ్రేను నిమిరి వక్ష ♦ మాన బిగ్గఁ
గొంగిలించి మఱుదిఁ ♦ గాఁగలవాడవ, పో యటంచుఁ బొగడఁ ♦ బుష్పగంధ!

— ♦ విరాధుండు దివ్యపురుషుడై రాముని విమఱించుట ♦ —

క॥ ఆదనుజు మేను వెలువడి, యాదటఁ బలుతేజ మొక్క ♦ యంబరిచరుడై
మోద ముదంచితముగ సీ, తాదయితుం జేరి నిలిచెఁ ♦ దాత్పర్యమునన్. 22

క॥ అంబరమణి డంబు విభూ, హంబరముల యింబు సుంద ♦ రాకారంబున్
శంబరరిపు మార్పున యా, డంబర మిది యనఁగ నయ్యెడం బొడనూపన్. 23

క॥ అందఱు వానిం గనుఁగొను, చుం దనరెడు ముదము తోడి ♦ చొప్పున నిలువన్
డెందము రామపదాబ్జేం, దిందిర మై నెగడుగను ధృ ♦ తిం బరవశుడై. 24

ఆ॥ ఆనతార్తిహరు డ ♦ యాకరు నాభవ, బంధమోచనైక ♦ బంధు రామ
చంద్రుఁ జక్కఁ గాంచిసాగిలవడి మ్రొక్కి, దోసిలోగ్గి పలుకు ♦ పొట్రుపడఁగ.

తే॥ పలికె శ్రీరామ! నంపుల్ల ♦ పద్మనేత్ర!

మహితసర్వాంగసుందర ♦ మంగళాకృ

తీ! జనించితె ననుబోటి ♦ తెఱఁగుమాలి

పడెడు తోడునులఁ గావ నె ♦ పమ్ము నెఱయ.

25

క॥ కానని వారలఁ గానవు, కానని కా న్నెనసినావు ♦ కానల మెలఁగం
గా ననివార్యత మెయికోన, గా ననిచితి మంచిచెడ్డ ♦ గని పాలింపన్. 26

ఉ॥ ఏనును దేవనంభవుడ ♦ నే యయి తుంబురుసంజ్ఞ యొప్పుగా
జానగు తీరుఁ దేజుఁ దగఁ ♦ జారుశరీరుడనై మదంబునన్
జాన నొకర్తుకం గొని వి ♦ చారవిడూరుడ నాట కారణం
బైన యతాత్ముఁ డొక్కఁడును ♦ డల్లి శపింప నిరన్తభాగ్యతన్. 27

27

తే॥ రక్కసుఁడ నైతిఁ దపము కఠిం బొనర్చి, యజు వరంబున నఖిలశస్త్రాస్త్రవధ్య
తం గడసి చేయరాని కృత్యములు సేసి, నేటి కిటు కడతేటితిని నెనరున. ౭౯

తే॥ నీవుగా కొండు గడపంగ ♦ నేర్చునయ్య !

నన్ను వైష్ణవభామమ్ము ♦ నను బొనంగి

యన్నియు నెఱింగి యిమ్మెయి ♦ ననదు గాని

బలముఁ జలమును నెఱిపి తీ ♦ ప్రథనమునను. ౮౦

క॥ మును మోహము పైకొన మే, నని యే నని తెలియ నిచ్చు ♦ డఘహర ! నీత
త్వనిరూఢిం గనఁగంటిని, దనుధారులఁ బోచుదొరపు ♦ తథ్యమటంచుక.

ఆ॥ కాంచెఁ గడుపు చల్ల ♦ గాఁ దల్లి కౌలస్య

ని న్నటంచు జనకు ♦ నిష్కగన్న

కలిమి యీమె యంచుఁ ♦ గలికి సుమిత్ర యీ

యన్నఁ గనియె ననియుఁ ♦ నెన్నఁ గంటి. ౮౧

ఉ॥ ఇంక భవత్పదాబ్జయుగ ♦ మే భవబంధముఁ బాప నామదిం

బాంకముగా నిలం గలుగు ♦ పోడిమి చొప్పడుఁగాత వాణి యే

వంకకుఁ బోక త్వన్దనుజ ♦ పంబున నెక్కునుఁగాత కర్ణముల్

శంకరకీర్తితాత్మకృతి ♦ సారరసాయన మందుఁగావుతక. ౮౩

ఆ॥ కరుణ కలద కాదె ♦ కల్యాణగుణభామ !, నిన్నుఁ బొగడు నేర్చు ♦ నీపదార్ప
నమునఁ దవులు వందఁనకృతిపాటవమును. గూర్చు మయ్య ! నాదుఁకోర్కి నెగడ.

క॥ రామ ! రఘురామ ! సీతా, రామా ! యభిరామ ! యాత్మ ♦ రామా రచితో
ద్దామ నపత్నవిరామా !, నామనవిని విని మనువుము ♦ నతసుత్రామా ! ౮౪

ఆ॥ నీకు వందనములు ♦ నిర్మలజ్ఞానమూ, త్రీ ! ప్రసన్నహృదయ ! ♦ తేర్చుమయ్య !
ననుఁ బ్రపన్ను నింక ♦ నాకలోకము సేర, నాన సేసి యథుము ♦ లదరి యెదర.

—♦ రాముఁడు వాని నుడులు మెచ్చి వరము లిచ్చుట ♦—

క॥ మాయ ననుఁ జుట్ట కెడలఁగఁ, జేయుము తండ్రి ! యనంగ ♦ సీతావిభుఁ డిం
కేయఘములుఁ బొరయపు లె, మోయి ! యజితుఁడవ యెందుఁనుజ్జ్వలకీర్తిక.

క॥ భాసితైదు మద్భక్తి ప్రా, యాసపడినఁ గాని దొరక ♦ దది కదిసిన మా
యాసంస్మృతి సంభవములు, దోసము లవ్వారిఁ బెరయఁదొరఁకొన వనఘా ! ౮౫

ఆ॥ నాదు దర్శనమున ♦ నలి వాసె ముక్తుండ, వైతి పొ మ్మనంగ ♦ నాతఁ డంత
రంగ మలరఁ బొంగి ♦ యఖిలాధ్యపసిద్ధి, కైన తీర్థ మనుచు ♦ సంఘీయుగము.

అ॥ మొనసి మొక్కి రామ ! ♦ మునినంద్యనామ ! యీ

త్రోవ యోజనార్థం ♦ దూర మెనసి
నీదురాకఁ గోరు ♦ నియతాశ్వు శరభంగు
నరయఁ గాంచి పూజ ♦ లందుమహ్యు !

౯౦

— ♦ రాముడు శరభంగుమహామని గూళ్ళనుమున నీగుట ♦ —

క॥ అని తెలిసి వాఁ డరిగె న, య్యనఘులు మువ్వరుఁ దదాశ్ర ♦ మూగము సేరగ
జని రవ్వల నవ్వలనునఁ, గనరాని వికాస మొకఁడు ♦ గమింపబు సఖి !

సీ॥ కడలెల్లఁ గడ కొత్తిగడవ మేకొనువృత్తిఁ బోలుట ♦ నొక శేఖరదోచి నగు చు
వెలుగులో వెలుగన్న ♦ వెరవొప్పు దన్మధ్య, మండలంబును నేకొంగుచెలుయఁ
బువ్వకంబని యెన్నఁబోవంగ నంతలో, బూనునొక్కటి యంగుఁబోడమి మొలయ
దివ్యుడంచు నొకింత ♦ తేటిచూచెడునంత, శత్రుచామనిశే ♦ చూచు నొలయ
ఘనుడె యానాఁగ సురసిద్ధ ♦ మునులు బలసి
కొలుచు నమ్మేటి విభవమ్ము ♦ క్రొత్తసేయ
నిందుఁడె యనన్త త్రిద ♦ శేందుఁడమ్మ
హమునిండునిఁ జేరంగ ♦ నరుగుటయును.

౯౧

క॥ వింత యనుచుఁ దమ్ముడుఁ దన, కాంతయుఁ గన రామవిభుడు ♦ కల్యాణగుణ
భ్యంతరుడు వారి కిట్లనె, మంతనమున సంతనమున ♦ మలయజగింపి !

చ॥ వయసునఁ దెల్పితేటల న ♦ వారితవైభవయుక్తిఁ జేజన
స్మయికొను లక్షణంబుల న ♦ మేయగుణాకరుఁ డింద్రుఁ డంచు ని
శ్చయ మొదనె నృహమహుని ♦ సంయమిఁ గన్గొనవచ్చినాడు నేఁ
డయము ఫలించె నిడఱకు ♦ హాయిగ నిమ్మహితాశ్వుఁ గాంచుట.

౯౨

క॥ ఒక్కింతసేపు నిలిచినఁ, జక్కఁగనం గనియు నచటి ♦ బాడ లరసియు
దక్కిన మిముఁగొని చనియెద, నిక్కరణిన పొనఁగుమునులయిక్క తనయఁగ.

చ॥ అనుచుఁ బరిక్రమించు తటి ♦ నాసురమండలభర్త మానితో
ననె మునివర్య ! రాముఁ డదె ♦ యాశ్రమముం జెరయంగ వచ్చువాఁ
డనువహితాశ్వునిపు ♦ డాతనిఁ గన్గొన సిగ్గు దోచెడి
బనివినువాడ నామహితు ♦ పంపున నాదట రమ్ము నమ్మతి.

౯౩

— ♦ శరభంగమహామని యిందునిఁ బనిచి రామ నెదుర్కొనుట ♦ —

అ॥ అనిన వల్లె యనుచునమరేంద్రుఁ బనిచి శ్రీ రాము ధృతజటాధిరాముఁగాంచి
యవనిజాతతోడఁననుజానితోడ న, మ్మాననీయు వేడిమిమత నెలయ.

౯౪

వ॥ అమ్మవత్సరం దోడితెచ్చి యాశ్రమమధ్యప్రదేశంబునం బ్రవేశితవంబు సంధానించి పూజించి తపోధనవరేణ్యండు సంతుష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బ్రణిధాన ప్రణిహితాంజలిబంధుండై మహితాదరంబునం గొలుచు నత్తటి శక్రొపయానముం గూర్చి ముచ్చటించిన నమ్మాయామానుషవేషధారిణో నాజటాధారి యిట్లనియె.

౯౮

క॥ నను బ్రహ్మణోకమునకుం, గొని చన నరుదెంచె నతఁడు ♦ కోవిదనుత ! యే నెనయుదునే పరమాతిథి, నినుఁ గొల్వక నీదుపనుపు ♦ నెఱిఁ గన కొకఁటఁ.

వ॥ చిరంతనతపఃప్రభావ సముపార్జితంబు లగు బ్రాహ్మ్యనాకపృష్ఠాది సకల పుణ్య లోకంబులు సమర్పించువాఁడ నీయందుఁ జేర్చు నవి యెల్ల ముక్తాస్ఫుటంబునం బడు జలబిందువు లెల్ల మాక్తికంబు లగు తెఱంగున నక్షయంబులై భాసిల్లు నని మఱియు నిట్లనియె.

౧౦౦

ఆ॥ ని న్నెదం దలంచి ♦ నీనామమంత్ర మా, వర్తనమునఁ గూర్చి ♦ వారకే ని రీక్షణం బొనర్చి ♦ యిమ్మెయిఁ గనఁగంటి, తఱిఁ దనర్చు నీదు ♦ దర్శనంబు.

వ॥ ఇంక న న్నేకొఱంతలుం బొరయనేరవు నాపొనర్చు విధానంబున కానతి సేయవే యనిన శ్రీరాముండు స్మేరవదనుండై యిట్లనియె.

౧౦౧

ఆ॥ ఏగ్రహించువాఁడ ♦ నెల్లపున్నంబులఁ, దఱి నొనంగువాఁడఁ ♦ దరణి జలము లట్లు వీల్చి యొనఁగఁ ♦ డా సమయప్రాప్తి, వాని శుద్ధములుగ ♦ వఱలఁజేసి.

వ॥ మహానుభావా! యవవర్గంబు చూఱఁగొంటి వింక నీయిచ్చవచ్చిన స్త్రైల్ల మెలఁగు మనిన జీర్ణత్వక్కు సురగం బట్టు లమ్మేను వినర్జిపం దలంచి శరభంగుఁ డభంగు రంబుగా జ్వలనంబుం బ్రజ్వలంపం జేసి యద్దానికి నిఖిలసంస్కారంబులుం బొనరించి సకలధర్మంబులు సప్పరమేశ్వరునందు సమర్పణంబు గావించి విరక్తుం డయ్యుం దదేకరక్తుండై సీతాలక్ష్మణసమేతుండు సప్రమేయగుణాకరుండు నగు నద్దేవుని వలగొని సభక్తుస్త్రేషంబగు విశేషంబు దనుపారం గేల్తోడ్చి బ్రహ్మభిముఖ్యంబు నలువొంద నమందానందంబున నిట్లనియె.

౧౦౨

—♦ శరభంగమహాముని యగ్నిప్రవేశము సేయుచు రాముఁ బ్రార్థించుట. ♦—

ఉ॥ కన్నులు చల్ల నయ్యె నినుఁ ♦ గాంచినయప్పుడె గమచంద్ర? నీ వున్నతలంబు నిర్మల మ ♦ హా సురభిత్వము నద్వయార్ద్రభా వోన్నతియు న్నుతింపఁ ♦ దరమో ధర మోపితి పాద మింతెకా కిన్నెటి నేగుడెంతె స్మరి ♦ యించిన యంతన వున్న మంతయె.

—♦ శ్రీరాముడు మనుల యశ్రమము లెల్ల దొక్కిచూచుట. ♦—

తే॥ ఒక్కయాశ్రమముననుండఁబోదగియొక్క, రాశ్రయింతురుమాచోటఁనడుగిడంగఁ
బోలదే యని యుత్తంతఁబోసంగ వారి, పున్నె మేమని వచియింతుఁబూవుఁబోడి!

చ॥ కనుఁగొనువారు పున్నెముల ♦ కాల మిదే యని యెన్నువారు ని
ర్ధనులు తపోధను ల్గాను ను ♦ తారఁపుఁ బెన్నిధి యంచు నుబ్బువా
రనయుముఁ బాపనాశనన ♦ మర్ధము తీర్ధము గంటి మింక నే
మనియెడువారు నైరి మును ♦ లద్దియపో సుఖ మన్న ననిజా!

౧౨౮

మ॥ మృగ బాధల్ దనుజాధమవ్యధలుఁ బో ♦ మిన్నంది కర్మందులూ
ప్పగ నానందమయుండు రాముఁ డ డవిం ♦ బాలించె నీరైదు నా
నగు నేం డ్లమ్మెయిఁ దొక్కి చూడని పొల ♦ మ్మా లేదు పైరస్యమా
మొగియఁబో దను వాదము లెలఁగ న ♦ మోదప్రభావోపయా!

౧౨౯

తే॥ వనవిహారంబు నలుపుచు ♦ వచ్చివచ్చి, తపసు లొనరించు పూజలఁ ♦ దనిసితనిసి
యమ్మహాత్ముల సూక్తులకలరియలరి, రామవిభుఁ డొప్పె నచట మఁదాళగమన!

మ॥ తల లెమ్ము ల్పరిశుష్కగాత్రతతులుం ♦ దార్కాణగాఁ గానన
మ్ములఁ గాన్పింప దయామయుం డడుగఁగా ♦ మోమోట యింకేల యం
చలఘు ల్మోనులు విన్నవించి రివె మా ♦ యయ్యా జనస్థానగు
ల్పొలదిండు ల్పొనరించు దుండగము లా ♦ ప్రోద్దుత్ సముద్వండతత్.

౧౩౦

క॥ దక్కిన తపసులఁ బోసి, రెక్కరణిన యేని మెలఁగ ♦ నెంచరు వా రీ
ది క్కెనయు మానిమండలిఁ, జిక్కిన దీజనమె యిపుడు ♦ సీతారామా!

ఆ॥ నిష్ఠఁ బాయలేమి నెఱిదక్కి యిక్కొన, నిలిచినార మెదిరి ♦ నేర మెంచి
కొంత వారణమ్ముఁగొనకొను బ్రాహ్మ్యతే, జమ్ము వమ్ముగాఁగఁజరుపుకొనుచు.

క॥ నేటికిఁ గంటిమి నీకృప, మాటికిఁ బొగడితిమి నీదు ♦ మహిమ వితర్కం
బేటి కిహము పరమును నొ, చోటుల మముఁ బ్రోవ నెట్లు ♦ చూచెదో రామా.

క॥ అని వాకు మొట్టవెట్లఁగ, వినిరాముడు కరుణ వెల్లి ♦ విరియ నపుడె నె
ట్టనఁ బ్రీతిన నెఱపె నే న, ద్దనుజుల వధియింతు ననుచు దాక్షిణ్యనిధి!

౧౩౧

క॥ శరచాపఖడ్గతూణి, ధరులై రాక్షసవినాశ ♦ తత్పరతం గు
మ్మరుచున్నవారి నిర్మల, తరభావం బరయ నెఱయు తలఁ పొలయంగఁ.

౧౩౨

—♦ సీత శ్రీరాముని యభిప్రాయం బెఱుఁడలచి పూనించుట. ♦—

క॥ మంతనమున సీతానీ, మంతిని రఘురాముఁ జేరి ♦ మది నన్నెఱి నా
నంతనము దొనుకనిట్లనె, నంతర్ముఖపూజ్యసన్మ ♦ హాసామ్రాజ్య!

౧౩౩

సీ॥ తలఁగు ధన్యుఁడగుటఁ దనఁబలుమానిసి కొంటి, కెడఁగూనియఁగు మెఱుఁగ నెడయకుంట
ననదుక్తి యన్యదా ధింసన్కి విధిగాని, పరిహింస సేతి నాఁ ధింసగు సవియు
మొదలిరెండును నిన్ను మొనయపు సత్యసం, గుండ వేకపత్నీవ్రతిఁకుండవు నగుట
శత్రుపాణిత్వంబు ధి జలనమై మేకొంటి, వది కృత్యమో కాదో ధియరయరాదు.

గాజ్య మన్యుని దయ్యె దుఠిరంబునాక
యొడ్ల నూరక వధియించుటాపహ్న నెట్లు
తిపసుల పొలమ్ముఁ గాపాడఁ ధి దలఁప యేనిఁ
గాచికొనియుండ నగుఁ గల ధి కాల మనఁఘ !

౧౩౮

క॥ మునిచరితమునను మెలఁగుట, యను బాల్పడ దానిఁ దలఁగఁ నుభయచ్యుతి నె
ట్టనఁ గనుట యగునో నలనో, యనవద్యగుణా ! యెకింగి ధి యగు వర్తింపన్.

తే॥ దహను చెంగట నింధన ధి తనులపోల్కి, క్షత్రబాతి నెదుట విండ్లుశరము లున్న
దేజ మతిమాత్ర మగుఁ గాని ధి శరలఁబోదు, దాన నొడ్లకుఁ గి డొంటఁ దారసిల్లు.

చ॥ కలఁడు తిపస్వి యుక్కిరుండు ధి కాననసీమను గండమూలముల్
ఫలములుఁ దించు నిష్ఠ మయిఁ ధి బోపము వంకకుఁ జూక సత్యముగ
దలఁగక పెద్దకాలమును ధి దాఁ గడుపఁ గని యిందుఁ డోర్వ కొ
క్క లనదసి స్థగించి చని ధి కృన్నన నాతినిఁ గాంచి ముచ్చటన్.

౧౪౧

క॥ నీయుద్ధ నుసించి కొ మ్మని, ధీయునుఁ డాఖడ్గ మొనఁగి ధి దేవనగరికి
బోయిన నాన్యాయం బడఁ, బాయ కతఁడు తెలివిమెయిన ధి పఁగుచు నుండన్.

ఆ॥ కొంతకాలమునకుఁ ధి గ్రూరతి వాటిల్లి, నదురుపడిననాని ధి నెల్లఁ చునిమి
యోగనిష్ఠకలిమి ధి నొదవంగ నగు గతి, సడఁగి నిరయవనతి ధి నొడిచికొనియె.

క॥ ఎక్కడ శత్రుము క్షాత్రీము, నెక్కడ వనమును దపంబు ధి నెల్ల యొకఁడుగా
దక్కు నన వలనుపడునే. తక్కింబులకు వ్యసని యేనిఁ ధి దానును తెడఁడ.

౧౪౪

తే॥ దేశధర్మ మెడయసని ధి తెరువునట్టి, సొరిది వర్తల్లు నతిండు ను ధి శ్లోకుఁ డగును
పునఁ యాభ్యాగమం బెట్లుపొనరుపడునా. నాటికి నాటివృత్తియుననుచు నధిప!

ఉ॥ అన్నెటి నల్లమామలకు ధి నక్షయమా ధృతిఁ గూర్చుదాననై
తన్ననిసేవ లే నెటవ ధి దేవవిభుత్వము తోడిపాటి య
భ్యున్నతిఁ గంటి వీడితి మ ధి హూజ్యల నన్నియ ప్రసక్తి సం
వన్నతిఁ గోరఁగావలదె ధి పావన మాత్మీనుఖంబు పాల్పడన్.

౧౪౬

తే॥ ధర్మసారమ్ము జగమర్థతతియునుఖము, ధర్మపునగాంచునగుచునుఁజునుఁజునుఁజునుఁ
గాననియమమ్ములెడవకఁకార్య మొంది, యైననననర్య నెలవంగఁగనుమిది శక్తి !

క॥ కాన నకారణకృత్యం, బూని వరుల హింస సేయు ఁటొప్పుదొక్కఁడని
చేను మదిఁ దలఁతు నిట్లను, నానేరమి సైవవలయు ఁ నాధ ! ననునను . . .

క॥ గురుభక్తివశతఁ గరుణా, వరత విధిజ్ఞత నుదార ఁ భావగుణున స
ద్వరణీయగుణత నీతో, సరిరాఁగలవార లెవరు ఁ జగతి నభిజా !

ఆ॥ ఏను విన్నవింతు ఁ నిట్లుని శాసించు, దానఁగాను నెలఁపుఁ ఁ నెలఁ నెలఁచి
యైన దారితల స ఁ మాశ్రయింపంబోలుఁ బ్రాణనాథ ! అని ఁ ఎవనిముగి.

ఆ॥ అనుచు భర్తృభక్త ఁ యనురూపముగఁ బల్కు-
పలుకు లెడఁద మెచ్చి ఁ భరతుభ్రాత
యన్నియును నెఱింగి ఁ యద్దేవితో ననె
విత నేర్చి నెఱయ ఁ విశ్వసంద్య !

— ఁ శ్రీరామఁడు సీతపలుకులకుఁ బ్రత్యక్షుల నిచ్చును —

సీ॥ హితము తథ్యముఁ గాఁగఁనెలమి భాషించితినదె కాదె యూచితఁడయగునెలమి
ధర్మనిర్ణయమునఁ ఁ దవులు వికల్పంబు, లతిసూక్ష్మములు వాని ఁ సరఁజును టొకటి
క్షుత్రియుండై పుట్టిశరచాపములఁ బట్టి, యార్తనాదము విని ఁ యుగు నెలఁగ
శరణాగతత్రాణ ఁ సమధికం బగు పుణ్య, మొందు ముజ్జగములు ఁ సుమునాధి

పొలఁతి ! పొలదిండిపోతులు ఁ పొదివి నిచ్చ
లుఱక దవసులఁ బొలియించు ఁ చున్నవార
లనిన ననుబోటికి సహించి ఁ యలఁతిఁ బోవ
వచ్చునే జీవితం బైన ఁ వదలవలదె

౧౫. ౨

చ॥ తపములు జన్మము లెఱువఁ ఁ దాపసుల న్వధియింప నింక నే
యవకృతులం బొనర్ప నెను ఁ కంజ యొకింతయు లేని చెట్టల
స్మృతపరపుత్ర ! గెంటుపని ఁ నీదె కదయ్య ! యనాధు లన్ని మే
మవగతరక్షణత్వగతి ఁ కాదుమటయ్య ! యటంచు వేడఁగఁ.

౧౫. ౩

క॥ విని యయ్యలార ! యిట్లనఁ జనునే సిగ్గొడవె యేన ఁ చనుచొంది పను
ల్లని పొనరింపకునికి కిం. క నుచేక్షకుఁ జొత్తునే ను ఁ యిం బరయుదునే.

౧౫. ౪

వ॥ అని యవ్వారి నెల్ల నల్లన నూరడించి.

౧౫. ౫

క॥ ఏను బ్రతిష్ఠ నొనర్చితఁగి, బూనిక రక్కసుల నెల్లఁ బొరిగొందు నటం

చానియతి మాన నిక మి, న్నేనియుఁ బ్రిన్త నొటగిన నృశీతనుజాతా ! ౧౫౬

తే॥ మాటకై వసవాసమ్ముఁమలయు టొంటి, యట్లునేసి యిందట వీడఁగనగుదు నన్నఁ
బున్న మని యున్న యిగఁక బూబోడి తనకు, నింతమాత్రన తీరకనే యెల్లబరువు.

తే॥ ఇట్లనం గలసత్త్వ మొంకడిఁగికాక, యాశ్రయింతురె యవ్వారఁ లలఁగివారె
తపముపోక నహింపకఁ తారస్థి, నావదల నెల్ల నోర్చెదఁ రవనితనయ. ౧౫౮

తే॥ ధర్మసంస్థాపనమున కీతిరమువాను. జనన మందుట యిదియె నిశ్చయము సుమ్ము
బ్రహ్మసత్త్వంబువై గావుఁ పనికిఁ గాక, కాల్పనే శ్రుతబాతియేఁ కాలమునను.

క॥ అలినీలాలక ! యిప్పుని, పిలువక మును దీర్చుమేలిఁ బిరు దెనసి పద
మ్ములఁ బడి వేడినఁ గాదనఁ గలనే కిలనేనియు న్విఁ కారము గలదే. ౧౬౦

తే॥ చి చ్చిడఁపవాఁడు విషదాయిఁ శ్రీత్రదార

వారులు ఘోషకుఁ డఖిలస్వఁ మార్గ నీర

తెదురుపడఁ జాలి వధియింపఁ డేని వారి

పాపమునఁ దానుఁ బడు భవ్యఁ భావమిహి.

౧౬౧

క॥ ఏ నిందులకై పొడమితిఁ గానఁ దలంగింగఁ జనదుఁ కాననసీమ

న్నానాసత్త్వవివాశము, మానుగ నాపాలబడ నిఁ మంత్రిత మగుచున్. ౧౬౨

ఆ॥ పెరిమగలవుచాలఁ గ్రేయసిరత్నంబు, వగుదువిట్టులాడిఁ తనుచుమెచ్చి

నాడస్వాభిమాన్యఁ నందితిగుణయోగ, మరసిస్వరసభావఁ మచ్చువడఁగ. ౧౬౩

క॥ అని పలికిన నాయనా ముద, మునఁ బొదలఁగ నడిగొనుచుఁ మున్నాడి సుతీ
త్వనిఁ గాంచఁగఁ గుశుకము మది, నినుబడిగాఁ జనిరి వారఁ బోశాంకముఖి !

ఆ॥ ధర్మభ్రష్టమగుఁడుఁ సోపసి యుండొక్కఁగు, డనుపరాఁగ రాగఁ మతిశయిల్ల
ననుచు సతినిబోడఁ నానాలతాదుగ్రిమ, సామసియకము రఁ కములఁ గనుచు.

ఉ॥ హారము మార్గము న్నడచిఁ తోరముగా నడిమిన్ననం దమో

దారి నెలుంగుచున్నతీఁగిఁ దారితల న్నపి రున్ననస్కులై

సారసరైవోల్లసితఁ సారభసంపదుదార మొక్క కా

సారిము సీరపూరరసఁ సారవిశిష్టగుణవృచారమున్.

౧౬౬

ఉ॥ ఆంతరతుష్టికిం దగినఁ యట్టులు బొహిగత్పట్టఁ గాంచ నొ

నంతఁ దదంతరాంతరముఁ నం దరయంబడ సౌధసార మి

ట్టింతలు నేయనే వలయుఁ నేనియు రస్యమ కాక శ్రవ్యమే

వింతలు గావె యంచు రసఁ విశుత్రగేయనిబంధనోన్నతుల్.

౧౬౭

మ॥ పలుకుల్ ప్రిటిల నొచితీకలనకున్ ♦ భంగంబు నొప్పించు నొ
జ్వలరాగోన్నతి నీరువోదు రసభా ♦ వప్రక్రియ ల్పాటె న
పలుకుందొయ్యలి యిన్ని సంపదలకు ♦ స్తన్నగావు గాకున్న న
తలైయింపంగల గీత మున్నె యని వా ♦ రేకాగ్రత న్నిల్వగగన్ . ౧౧౧

క॥ ఆర్యనుతుండు రాఘవుఁ డా, తౌర్యత్రిక మొలయు తలపు ♦ దాహనివరింప
గ్ధార్య మొనరింపు మన నొ, దార్యము పెను పొంద ననెన ♦ తొల దాహనినొ.

—♦ మాండకర్ణి నరతము ♦—

తే॥ ఇదియు బంచావ్వరస్సర ♦ స్పించట మున్ను
మాండకర్ణి యనం దగు ♦ మహితుఁడొక్క
తపసి పదివేల యేండ్లొంట ♦ దవ మొనర్చె
వాయుజలభక్షుడై యని ♦ వార్యశౌర్య! ౧౧౨

సీ॥ అగ్ని మున్నగు వేల్పులందఱు గుమిగూడి, యాలోచన మొనర్చి ♦ రలసగుండెనొడు
తఱి వేచి యిం దొక్కతల మాత్రమింపంగ, దలఁచెబోకాకున్న ♦ పలకెను నొ
తపమున నిట్లని ♦ తద్దము మఘవున. కెఱిగించి యల్లన ♦ పోయె గాంధీ
వా రచ్చరల మేలి ♦ వరవర్జినులఁ బంప. నైదుగు రవ్వారి ♦ లయిగొనలది
మచ్చికలు సూపి మునివృత్తి ♦ మలయుఁజేసి
మెచ్చు లెనయించి యాతని ♦ మెచ్చునడసి
ముచ్చు లే మిమ్ముఁ బాసి ని ♦ ముసమయేని
బ్రదుక ననిపించి రోరామ ! ♦ ప్రథితనామ ! ౧౧౩

క॥ వారలతో నీనాటికి, వారని కుతుకమున మాని ♦ వరుఁ డ్దీనరసిక
నేరిమి నిర్మించిన సిం, గారఁపు గని మేడలో ను ♦ నిస్థితి నుండవో . ౧౧౪

చ॥ మెలతల భూషణధ్వనులు ♦ మేలిమివాద్యరవమ్మలాటసా
టల నెఱయాఱజమ్మలును ♦ డంబగు శంబర వైరి బీర మి
వ్వలనున నెల్లవేళల న ♦ వార్యత నెక్కొనుచుంటఁ దెల్పు ని
పొలమునుఁ దత్ప్రభావమునఁ ♦ బూజ్యతఁ గాంచె నరేంద్రచంద్రమా ! ౧౧౫

తే॥ అనుచుఁ దెలిపిన సంతన ♦ న్నుబ్ర మెదను
బెనఁగొనఁగఁ దీర్థ రాజమ్ముఁ ♦ బెరసి ప్నాన
పానము లొనర్చి మునివరుఁ ♦ బనిచి యరిగి
రచటు నేరంగ భవ్య భా ♦ వానుషంగ! ౧౧౬

—♦ శ్రీ గాముడను సుతీర్ణమున కిగుట. ♦—

సీ॥ రామనామార్థముల రహిత శారీరకలు వేడ, భ్రుతి గూర్చు భుక్తరాజి సూన్యతములు
మనుష విష్ణుల కాక ముటిలేడను పితాళి, పంచమస్థాయి ప్రపంచితము
లరగాదు పొండి దయరుదెగు పారి యంచు, నుబ్బి యాడడు బ్రేలియుల్లసితము
లన్న గేయ ప్రబంధావళి మా కంచు, బాడబొచ్చెడు తేంట్ల వన్నుగడలు

నడుగని యమున్నె వాచంచు ♦ మాశ్రమమ్మె
యదియును సుతీర్ణమునిచంద్రు ♦ నిదె యటంచు
జెప్పకయ చెప్పె నా రల్ల ♦ జేర నగుగ
వల్కలొనములును న ♦ స్వలను సూప.

౧౭౫

తే॥ ఎల్లయులొనలు నర్జున ♦ నెనసి మెలగ
బ్రహ్మశిష్యులపుష్పపరతాన ♦ భరిత మగుచు
నొప్పు నప్పున్నె పుంబాల ♦ మోస నెఱయ
దతియుఁజొచ్చిరి నగు కాం ♦ జొలలాను !

౧౭౬

క॥ మునిశిష్యులు తోడనె గా, మునిగాని మెలుంగు జేయమున్నె మెలుక గాం
చినపొడ తిలినెల పో, పున నర్జునాదికముఁ గొంచు బాడసూపె నభి ! ౧౭౭
తే॥ ఏను రాముడ నెదరుండితడు లక్ష్మ, ణుడు భరణిజ యీపె నీ యండ నేరి
నార మోహమానిభ ! యనినలిసగర్భ, వదితుడ వందన మెనర్చె వారిజాక్షి !

క॥ తిక్కినవారును నమ్మని, కక్కరణిని మొక్కి రాలె ♦ డాశీర్విధులగ
ద్రుక్కిక పొనర్చి రాముని, జక్కని కంగిట గదించె ♦ శ్రీరుచిరాంగీ ! ౧౭౮

ఆ॥ నిన్ను గొలిచి నీదు నేమము వీక్షిల్లించి, యంతవార మైతిమీవు మ్రొక్క
గాంచు నేర మున్నొని న్యాయగుణమూర్తి, యగుచు బాగ డ మానియలఘుకీర్తి

క॥ విధివన్నుజావిధుల, నిధివన్నిభు డవిధునకు ♦ వేవే పొనరిం
చి ధృఢంబల్లియై వేడను, విధుమండలసదృశవదన ! ♦ విచికిలరదనా ! ౧౭౯

తే॥ రమ్మ నాతండ్రి ! యిమ్మంది ♦ రమ్మ పావ
న మొనర్చు మటంచు మా ♦ నాధుఁ గొంచు
లోని కరిగెను ముని యెట్లు ♦ లోఁ దలంచి
యుంచెనో కదరుచిరమ ♦ హవాజ్వలాంగి ! ౧౮౦

ఆ॥ చిత్రకూట మీపు ♦ చేరిన యప్పుడ, యింద్రు డరుగుజెంచి ♦ యెల్లజగము
లొడిచికొంటి వెనయ ♦ మోయయ్యవిధిలోక, మనియెననియె మానియలవంద్య !

క॥ వెండియు నమ్మునిశశి నీ, యండఁ గనంగంటి నంటి ♦ వహలేశ్వర ! నీ
దండఁ బెరయఁ గాడే యిం, దుండవలసె ననె సుధాసముచిత్రానాపా ! ౧౮౪

వ॥ అని యిట్లు లొంఱొండ సరససల్లాపంబులం బెనుచుచు భక్తివి శోభిల్లతిలోన
నుండై యయ్యగ స్త్యశిష్యవరేణ్యుండు నిండుమనంబున రామా ! నిష్కాపి
రామా ! మాముకీనసుకృతంబు లెల్ల నీకే సమర్పించినాడ భవదీయాశ్రయణంబు
దక్క నొండు గతి యే నొల్ల చిరకాలమునుండియుఁ దావికీసనామముఁ బ్రార్థి
జపించుచు భవద్దాసానుదానుండనై నీదు సుచరిత్రమ్మును వినుచుఁ ద్వడీయ
కల్యాణగుణంబు లెల్లప్రాద్దులం గొనియాడుచు ననితరసుఖోదయమ్మునఁ బ్రవ
ర్తించున్నవాడ నవధరింపుము. ౧౮౫

—♦ సుతీక్ష్ణుండు రాముని స్తోత్రము పేయట —

తే॥ ఓయనంతగుణా ! యప్రఃమేయ ! ధరణి. జామనోహర ! వారవిధిఃపగస్తుతాంభుః) ?
రామ ! నామాభిరామ ! సుత్రామవినుత !, పావిత్రాభిలలోకనంభావితాస్మి !

క॥ భవసింధుతరణమునకుఁ, భవదంఘ్రిసరోజ మెన్నఁబడఁ బోతిముగా
నవలంబనంబు మా కదె, నవరణ పానరించు మోహజనితాంధ్యంబున. ౧౮౬

ఉ॥ నీ కయి నీవ వచ్చితివి ♦ నిర్మలభావతఁ బ్రోవనెంచి నే
నేకటఁ బుత్రదారగృహ ♦ హేయభవాంధువునందుఁ గూలి యా
పోకన పోయి పోయి మల ♦ పుద్గలపిండము డెంద మాంధ్యపుం
జోకున వృత్తి పాశములు ♦ చుట్టి తెరల్పఁ గలంగు చుండఁగఁ. ౧౮౭

సీ॥ ఎల్లభూతంబుల ♦ యెడఁదల నుండియు, నెడఁదల నుండు ని ♦ స్నేహగతున్న
నీమంత్రనిరతుల ♦ నియతిఁ బ్రోచెద వన్య, నిరతుల నల్లంత ♦ నిలిచి కాంత
వధికారులేని నె ♦ య్యమునఁ బ్రబోధింతు, వధికారులైనఁ జ ♦ య్యన నడగింతు
వడర నీయపు స్వభ ♦ క్తాళిపై నిజమాయ, నిజమా యభక్తుల ♦ నిలువరింతు

మాయచేఁ జుట్టి సంసార ♦ మగ్నులుగఁ బొ
నర్తు వింతలు వింతలే ♦ నర్తకుడవు
కపటనాటకమునను జ ♦ గమ్ము లొకట
ముంపఁ దేల్పంగ నగుచు ని ♦ రోహ మొలయ.

౧౮౮

ఆ॥ ఎంత చేసికొనిన ♦ సంతియ ఘల మన్న, నెఱికిఁ గూర్చు వెఱిగి ♦ నిన్ను వలచి
తలఁచి కొలుచువారిఁతాత్పర్య మీవ యై, ననిచి ప్రోతు లోకఃనాథ ! యెపుడు

చ॥ జలకలశంబులం దరణి ♦ సంగతుడైనటు తెన్నిరూపులన్
వెలయఁడు నీవు నట్ట పలు ♦ వేసములం గొని సృష్టిపుష్టిసం
కలనములం బొసర్చు మొన ♦ గాడపు ధాతృహారీశమ్మార్తివృ
త్తులు నిజమాయ నుప్పతిలఁ ♦ బొల్లిటి యేకత పాయ కుండఁగన్. ౧౯౧

ఆ॥ ఒకరహస్య మభవ ♦ యుద్వృత్తినేని స, ద్వృత్తినేని నెడఁదఁ ♦ దెరలనీక
నిన్నుఁ గట్టి నైచునియ తాత్మ ధన్యునిఁ, జేయఁ బాతువా యుపాయమునను.

తే॥ నీదు దివ్యపదాబ్జంబు ♦ నేడు గంటి
నిద తిమిఁపన పారస్థ ♦ మిద యలభ్య
మెల్లవాఁకిఁ బద్వృత్తి ♦ నెనసియునుఁ బ్ర
పన్నుంకు మాత్ర మెపుడుఁ బ్ర ♦ సన్నమగుట ౧౯౩

సీ॥ నాభాగ ధీయంతె ♦ ననిచె నివ్వధి రామ, రూపింపరాకయు ♦ రూప మెనసి
మామూవిడంబనఁచాయ నెక్కొనుఁగాక, పురుషోత్తమత దెనఁబొరుపు గొనదు
కందర్పకఠిప్రకామత్వమున మించి, సీతాసమేతమై ♦ చెలువు గాంచి
శరణాపములు బూని ♦ సదయార్ద్రహృదయమై, స్మితచారువదనల ♦ క్షీవిశిష్ట
మప్రమేయ మనంతక ♦ ల్యాణగుణక
మంచితాజననల్కంబు ♦ రాధ్య ముచిత
మైంద కిందీనరద్యుతి ♦ యప్రభవ్య
మును నగుచుఁ గన్నలలరఁ ద ♦ మృదును గొలువ. ౧౯౪

ఆ॥ కాంతు నెపుడు దేశ ♦ కాలాద్యుపాధిశూ, న్యంబు చిత్ప్రకాశ ♦ మనుచు వేద
సార మరసి నీని ♦ సుణి మెఱుంగ ని, క్కలయ నాదు మదిని ♦ నిలుచుఁగాత.

క॥ ఏ నొల్ల నింక నెవయు ర, మానాయక ! యివ్వలనున ♦ మనుపవె యన నీ
తానాగుఁ డలరి యిట్లనె, మానుగ స్మితరుచులు తమము ♦ మాయింపంగన్.

—♦ శ్రీరామఁడు సుతీర్థమునికి పరిమ బాసగుట ♦—

తే॥ ఎవ్వి యొసఁగినఁ గొనువాఁడ ♦ నిచ్చువాఁడ, నద్ది కోరిన సందియ ♦ మేల యింక
నిర్మలము నీదు చిత్తమ్ము ♦ నియతి గెల్చి, నాడ వఖలమ్ము సీసమ్ము ♦ నంద్యచరిత!

క॥ మద్భక్తిపరుడ వీ వని, చిద్బాహునందమయునిఁ ♦ జేయఁగ వల నౌ
సద్భావనఁ దోచితి నీ, హృద్భవనమున వ్వసించు ♦ నింకఁ ద్వదిచ్చన్. ౧౯౫

తే॥ నాదు మంత్ర ముపాసించునంద్యగుణులు, నన్నె శరణని నెమ్మదిఁనమ్మి కొలుతు
రేనుఁదద్వృత్తి నేమటఁకెనసియుందు, సందియము లేక వారి హృన్మందిరముల.

ఆ॥ ఇట్టి ప్రాత్ర మెవ్వరిచ్చమై నిచ్చలుఁ, జదువువార లరసి ♦ సంతసించు
వారు నట్టిఘనులు ♦ వారక మల్లోక, సుఖముఁ గాంచి యెడఁదఁ ♦ తొమ్మిదివారి.

క॥ నాయెడ భక్తి జెనుచు నిజ, మాయాబంధము చరల్పు ♦ మస్మయమోగ
శ్రీయుతుఁ బొనర్చి నరు ని, శ్రేయసపదవికి నధీశుఁ ♦ జేయు మునిగదా! - ౨౦౧

ఆ॥ నీవు నన్నుఁ దలచుఁ ♦ నెఱి సర్వసంగవి, ముక్తి గాంచితయ్య! ♦ మునయు దినికి
నంతమున మదీయ ♦ మైన సాయుజ్యంబు, సందియంబు లేదు ♦ సు యమి న్నది!

క॥ అనఁ దద్వాగమృతరూప, మృనఁ దోఁగి సుఖార్ణవమున ♦ మొనరి నిలుచి గా
మునిఁ దోడివారిఁ బూజిం, చెను ముని సుకృతి విచ యని ని ♦ పట్టుచేరితి!

ఆ॥ కడపె నచటఁ గొంతఁ కాలమ్ము రఘునాథ, భూషణమ్ము మునులుఁ ఘృగ్యునిసే
చేరి కొలుచుచుండ ♦ సీతతో ననుజని, తోఁ బ్రశస్తితోడఁ దోయిపడి! - ౨౦౨

క॥ ఆదట నొకనాఁ డాఘనుఁ, డాదయితుఁడు తపసిఁ గాంచి ♦ గూడఁచిమును స
మ్మాదముఁ జెనఁగొన నిట్లనె, వేదప్రాసాదనిత్య ♦ వివారిగాలిం!

— ♦ శ్రీరామఁ డగస్త్యదర్శనార్థ మరుగుచుఁ దోసలొక దెట్టొని యెచ్చెడి. ♦ —

చ॥ అనఘ! భవద్గురు న్గురవ ♦ రాఘవ్య మహాత్ము నగస్త్యమూనిచు
దునిఁ గనఁగోరుచు న్మదిని ♦ రూఢతఁ దన్మయమై చెలంగఁగఁ
జనియెద మయ్యెడ న్నిలిచి ♦ సారతిరోక్తులు వించు మేను గూ
ర్చిన విధికి న్ఫలంబు గన ♦ శ్రీకర మన్వయముం బొనర్పఁగన్.

మ॥ అనిన న్నొనివరేణ్యుఁ డిట్లు లనె మే ♦ లయ్యా మదీయాశయగ
బును నమ్మైఁ దులకించుచున్నయది యి ♦ మ్మిం జూపి తీ వంబొలోఁ
జనకా నేనును వత్తు నెల్లి సుజన ♦ శ్లాఘ్యుని దయామూర్తి నా
ఘను దర్శింప భజింప నెమ్మనములొఁ ♦ గొతూపాలం బయ్యెడిన్.

క॥ తడ వయ్యె నామహితుఁ గని, పొడ వయ్యె న్నోర్కిగుమియుఁ ♦ బోలెద మని గూ
జడదారి స్వస్థయన మటు, నడిపెను మఱునాటి యుదయ ♦ నలబునఁ దగులె!

ఉ॥ ఆమెయి నందఱుం గదలి ♦ యాశ్రమము న్విడనాడి ప్రాంగణ
రామవిహారము నైఅపు ♦ రాణ మహచ్ఛరితప్రళంబన్
సేమము యోగముం బడయఁ ♦ జేయఁగఁ జాలు ప్రసిద్ధసిద్ధభూ
భూమహితప్రసంగములఁ ♦ బొం పెద నింపఁ దోడంగి రంగనా!

తే॥ అట్లు లనోన్యసంభాష ♦ తానుమోద, సంగతి చెలంగఁ దోడరి యోజనచతుష్ట
యంబుఁ గడచిరి కడచిక్కి. ♦ ప్రాంచితప్ర, పంచితవనస్థలి యొకండుఁ వడయఁ గనిరి

క॥ మునికులశిలకుడు రఘురా, ముని నుడి గొని మహిమ నన్నఁ ♦ బోలిన యనుజన్ముని యువాసం బిది యని, మునుకొనె నద్దాని విభవ ♦ మునువివరింపన్. ౨౦౧

సీ॥ మును గాంచినవియును ♦ మునయ నౌ నవియును, ఫలభారనమ్రముల్వాదపములు పరిపక్వపిప్పలీ ♦ పరిమళ మృదంగొని, యాదిచ్చుచున్న వాఁ ♦ డనిలుఁ డెఱిగి నై సూర్యమణిదళ ♦ నగ్నిస్కములు దర్భ, లవె యీన శేషమ్ము ♦ లనువుపడెడు భూమమండలి దివి ♦ దొలకెడు వేదిన్, మగ్నిఁ బేర్కొనుచు నీ ♦ లాభ మట్లు తెందు నిర్మలతీర్థమ్ము ♦ తెనసి స్నాతు, లై ద్విజాతికుమారు లి ♦ య్యదనునందుఁ దారు వెంచిన తీవెలఁతరుల పూపు, లల్లన గ్రహించుచున్న వాఁరనఘ! కంఠ.

క॥ పోసిన ధన గానుకె యవి, వీసరవోవని శపమ్ము ♦ విధ మెఱిగింపన్ భాస్కరుడఁ బెనుగొండల, తో సరిగా నింధనములు ♦ ధుతశత్రుచ. గూ! ౨౦౩

తే॥ పుణ్యకిన్మృదు వ్రాజ్యుండు ♦ భూమమహిముఁ డన్నయగళలు గలఁడితఁడలఘుచరణుఁ డవ్వలను గాంచికాక యీ ♦ యన సగవ్య భాగి యని పిల్వ నేమి న ♦ పంబు గాను! ౨౦౪

ఉ॥ రమ్యతరణము ల్వనులు ♦ రాగాదలిర్పఁ దపస్థుమ్ము ప్రాథమ్యము నూన నేపి యపుఁ ♦ దార్కొని యయ్యవి యెల్ల నెల్లెడన్ స్వామ్యపరాజితత్వ మను, ♦ సంగతిమై దశరంగ నొప్ప నో సామ్య! మహాశ్మృఁ ప్తిఁ డని ♦ సాశు సుర ల్బునులు న్నతింపఁగన్. ౨౦౫

ఆ॥ ఇంతనట్లు వీర ♦ లంతకు నేనియు, లెక్క నేయ రెంత ♦ రక్కసులనుఁ గాని శివమునంకఁ ♦ గలిగెడు దాగ్యమ్ము, కలిమిఁ బరిగణింపఁ ♦ గడఁగుచుండ

క॥ ఎంతకు నేనియుఁ జాలియు, భాతిమెయి న్నిడు రాకఁ ♦ జచ్చింపుచు నిట్లంతకు నిలిచెన గీతిన, సంతసమే చాలు జన్మ ♦ సాఫల్య మిడన్. ౨౦౬

ఆ॥ అనుచు నొడువు తఱినఁ గుశ్రమగర్భాబు, సొచ్చి మునివరేష్వరఁజూచి మ్రొక్కి రమ్యహాశ్మఁ డలరి ♦ యందఱి బూజించె, రవియు నస్తగిరి శిశిరమున మెఱసె.

క॥ అంబరమణి యన్నగళీ, ద్దంబున నలువొందు నపుడ ♦ సాంధ్యకృశ్ణుల వంకం బరంగె వ్యగ్రభావము, ఇంబరిపుజేత్పివిహిత ♦ సక్తుల కొకటన్. ౨౦౭

క॥ ఎడఁ జని యువాసమ్ములఁ, బడయఁ దొడరు నీడజములు ♦ ప్రాజనువుల ప్రావడులఁ దగు పలుకుఁబడులఁ, గడకొలుపుచుఁ బాటుదెంచెఁ గంజదళాక్షీ! ౨౦౮

క॥ సమయము దోసం బిచ్చటఁ, దమ మడరం జేయఁ జూడఁదద్యదిత చం ద్రముఁ డరుజొంచె బ్రబుధత, కమత్తు లుప్పొంగఁ బ్రాంచి ♦ తాకారగుణా !

తే॥ తొవలు దమ్ములతోడఁ దో డొడఁ బెంపు
గనుట నచ్చోట సరసులఁ డగలసి మెలసి
యుంట నెవ్వేళ వెలయుచు డనుండుఁగాని
పవలు రే లని భేదమ్ము డపట్టువడదు.

.. ౨౨౨

ఆ॥ సామిభేని శక్తి డసంపదనో కాలే, మహిమనో ప్రసక్తి డసహిమగిరఁ
కిరణసంక్రమణము డపరఁగుటనో హుత, వహుండు ప్రజ్వలించి డవలనో సగృహిం

క॥ స్వాహాకారము లొప్పఁగ, నీహావిరహితులు తపసు డలిడి రసలునియు
దాహుతులు పరోపకృతుల్, స్వాహాకారసువిదూరు డలై సగడొందక.

క॥ పొలఁతియు ననుజుండు రా రఘు, కులప్రదీపకుండు సమను డగూలఁగ గృహ్య
మ్ములు దీర్చి కులపతిం గని, యలఁకె దదీయార్చనముల డనగవంశమునీ !

సీ॥ మాపాలిభాగ్య మా డమరభూజమున పంట, కామధేనువు పాడికిలిను యనుచు
నీనాట మముఁ గాంచ డనేతెంచితే భక్త, వాత్సల్య మింత తే డవరిన! యనుచు
కఱకుతాలును ముండ్లు డగానిసేయవె మేలి, చరిణాబ్జముల స్పృహ డజనన! యనుచు
వత్స జానకి కూడి డవచ్చెనే మృదులాంగి, కలితప్రజానురా డగమున సనును
దమ్ముడును రావలెనె యిట్టి డదశ నటంచు
నెంచి ఫలమూలముల నేర్ప డరించి యప్ప
నంబు పొనరించి యమ్మాని డననుచువేడ్క
జరిపె వరివస్య పారికి శ్రీ డజనలలామ !

.. ౨౨౩

తే॥ నాటిరే యట్లు చన మటు డనాటి యుదయ
మునఁ బ్రభాతవిధులఁ దీర్చి డముద మెలర్ప
మానివరుఁ గాంచి నెల వీవె డమహితచరిత !
యన్న సేవింప నన్న నం డయమివిభండు.

.. ౨౨౪

క॥ నాతండ్రి ! పోయిరమ్మా !, నాతరమా కా దనంగ డనామొక్కని సా
మ్మా తనపదివేనా ల్లిటు, లీతలఁపున మమ్ముఁ బ్రోచు డతెడపక మనుమా !

తే॥ నీతరమువారిలోఁ గీర్తికెగడు మన్న, యనుచు దీవించి యనువంగఁనంత సంత
రంగ ముప్పొంగ వింజ మెక్కిడచు చుట్ట, మల్ల తపసిని గనఁబోయిరవల నవల.

— డశ్రీరామఁ డగస్త్యభాగ్రత యనుజ్ఞ గొనిపోవుచుండ సుతీర్ణుఁ డగస్త్యచరితలు పుట్టుట. —

క॥ దారితలనె వినిచెఁ దమో, దారి తలఁ పెటింగి మాని డతచ్చిష్టుండు తి
ద్దారితవారితవార్తలఁ, దా రితరులు మే లనంగఁ డదరుణీమణిరో!

౨౩౦

తే॥ కడలి నీ రెల్ల జుట్టికించి ♦ విడిచినాడు, నడకకు లే కడరెడు కొండ ♦ నడచినాడు
మిడియు పొలదిగిపోతుల ♦ మెక్కినాడు, తపసి తపసియె రఘుకులో ♦ తపసితాత్మ!

శా॥ మున్నీటం గల నీరు గోలిని తడి ♦ స్నాత్రమ్ములై వేల్పు తె
ల్ల నేమమ్మున వేడి వేడబమపో ♦ లావంచు గీర్తింప నీ
పన్నాగంబు లి కేల యంచు విడిచె ♦ స్పృహవ్రతిం దజ్జలం
బన్నన్నా! చినుతింప శక్య మగునే ♦ యాయయ్య దాక్ష్యం బిలక. ౨౩ ౨

— ♦ వింధ్యవాణిము —

తే॥ అవనిధరముల మెట్టి నే ♦ ననుచు వింధ్య
మొక్కి-తెట్టి బొగ రెక్కి తా ♦ నిక్కి చూచె
సొగగిరి మద మడగి పో ♦ జలము ననుచు
దవనశిమండలమ్ముల ♦ దా! తెలగ ౨౩౩

శా॥ కాలగణులు మావ్య ♦ కవ్యము త్పడగ ది, క్పాలకులును దోడి ♦ వేలుపులును
శిథి నీసి నీదు శిష్యుని వారించి, జగము మనుప నిదియె ♦ సమయ మనుచు.

క॥ కాశీనినాను నాజిత, కాశి న్నాశ్రించి తరలి ♦ కాపు మని రవా
గాళం గలకాలమును నిలక, గాళమనాళపురి వీడకగా నగు నియతిక. ౨౩౪

క॥ దానికే దరిలియు జగదవ, నానూనగుణాస్థ వజ్జలి ♦ యంగీకార
శ్రీ నలువారక దరలె గిరి, పోనీ నని మేను వెంచు ♦ పాలమువ గుటితోక.

ఆ॥ పరమసాధ్య ధర్మి ♦ పత్ని లోపాముద్ర, భద్రమూర్తి తన్ను ♦ బాయరాని
భూగ్ని నిన్ను నీలకొమరువ మొనసి కా, ల్పడకు నడవి నడుమ రామ!

ఆ॥ కిణకు తొలు ముండ్లు ♦ గడకొని పొక్కింప, గోమలాంగి యడుగుకోటి లెక్క
క్షైంసక దనుక బోవడమృహత్ముడు లోక, రక్షకులకు నొంటరిహియె మహిత!

నీ॥ ముత్రియమ్ములు పుట్టు ♦ మొనయుబో సంకుతో, దామరపూవు నే ♦ స్తమునననుచు
నిందీవరప్రాంతమనయుబో నీలిమ, యేల కాటుకపిట్ట ♦ జోలి యనుచు
విరిదీవె పొద మీద ♦ వెలయుబోయొండొక్క, పాడియే భ్రమరకపక్షి కనుచు
మంచున దై వెల్లి ♦ మలయుబో మొలకల, చాలు కొండలనేలచాయ ననుచు
పలుకక పొడకును గాని య ♦ క్కలికిమిన్న
యలత విడ జేత స్తనంబై నెన జేయ
డడిచిపడు శిష్య తీ రింత ♦ యరసికాని
యొండొకడొనర్ప నని కల ♦ శోధ్యువుండు. ౨౩౯

ఆ॥ డాసినంతలో వి ♦ డంబించు పొగరుతో, వాసి గాంచు తిరములవారిచి ముగ్ధుడ
దవసి గంట గన్నతపులున మైమఱి, పొదవఁ దెలియూలే ♦ బోన్పుయూలు.

తే॥ అతని నీనించి తలమైనిహస్త ముంచి, పొదలనీయని తలఁపునఁ ♦ బూన్చి నించి
కట్టుపోగునఁ బెనుగొండకట్టుపడఁగ, ననిసె విడగాని ముట్ట ముత్యముననుపరిచి.

క॥ నవలామానిక మియ్యది. భవదాచార్యాని తోడఁ ♦ బరిగించు గాని
య్యనరమున నరుదెంచితి, నవాగ్నిశాయాత్ర నేయ ♦ నందిన ముదితముగ ॥ ౧౧౭ ॥

ఆ॥ నేల మిన్న గ్రమ్మ ♦ నేర్పు నీ విమ్మెయి. నడఁగి యుండఁ బొదలగునన్న! యింక
నేను వచ్చి పొదలుమీ యను నానాటి, కెగయనచ్చుఁ దెలుపఁ బుత్రుల న.

శా॥ రాగద్వేషము లొందఁ గాక యొకటఁ ♦ గాగపు పాటిల్లునే
యాగంబే సురభర్త కద్రితతిపై ♦ హవజ ముట్టంగ నా
వేగం బేమిటఁ గల్గె శాంతికలిమి ♦ నివృత్తాత్ముడఁ సీసానుబంధం
దా గర్వోద్ధతిఁ బెద్దవాడును జెడుఁ ♦ దత్త్యులు భామిల్లునూ! ॥ ౧౧౮ ॥

క॥ నాయాన మీఱఁ జన దని, యా యగము న్నిలిపి తిస్సఁముగ్ని లనఁమా న
జాయామణితోఁ దా నిటు, లీయెడ నివసించె నిమ్మనీశ్వరుఁ డధిప! ॥ ౧౧౯ ॥

—♦ నాతాపీత్యుల సగన్త్యుడు పొదపడిరించుట. ♦—

క॥ ఒక్కడ దనుజు లిరువు రీ, దిక్కెనసిన పొలమునఁ చు ♦ నేర్పు లగుము
పెక్కిన మదమునఁ జొక్కఁపు, టిక్క నైలకొలిపి యున్య ♦ పొదలగునన్న.

సీ॥ అతిథి రా రమ్మని ♦ యజమాపు ననుజమ్మ, వాతాపవర్జుని ♦ పొదపెట్టి
యగ్రజుం డిల్వలుం ♦ డనువాడు పిలువంగ, నరభక్తి నుపనమ్మఁచిన్ ది
వచ్చిన సుభయులు ♦ వాని భక్షించి త, దర్శము ల్పొందుతు ♦ గొరటమి
వట్టు ద్విజన్ముల ♦ వార కమ్మెయి నధి, యింప వేల్పులు మున. ♦ పొదపెట్టి
వేడికొన మోడి కొని వారిఁ ♦ గూడముట్టి
యర్థి ననఁ జెట్ట లెప్పటి ♦ యట్టు లెల్ల
జేయ భుజియించి పొట్టపైఁ ♦ జేయి వైచి
నిమురుకొనుచుండఁ దపసి య ♦ నైతీ నధీశ! ॥ ౧౨౦ ॥

క॥ తనుకక ప్రథముడు కనుకని, జనుదెంచి యమోద్రుడ న్నచంద మరసియున్
మనుపొద్దారయనీయని, తనయెప్పటి యాగడంబె ♦ తఱుముచునుండఁ. ॥ ౧౨౧ ॥

క॥ వాతాపి! రమ్మనుచు గడు, నాతురుడై పిలువఁ బిలువ ♦ నభుడె జరించెన్
నీతరమా రప్పింపంగ, బోతర మిక్కఁ జెల్ల దుడిగి ♦ పోగా! యనుచున్. ॥ ౧౨౨ ॥

అ॥ అన్యహాస్యం డన్న ♦ నారక్కసుండు మిట్టి, పడుచు నోరు తెరిచి ♦ పైకొనంగ
నీరులోని యగ్ని ♦ నీరు గావించె న, మృదాని గోపనమ్మి ♦ మానివరుండు, ౨౫౦

క॥ దిగ్గన సుడిబడి వాఁ డటు, మృగిన సుర లలరి మాని ♦ మండలపత్తిపై
నగ్గుణనిధిపై గురిసిరి, పగ్గ నెఱయ నలరు లుత్స ♦ వ పర్వతమునకా. ౨౫౧

అ॥ తివముసిరికిఁ జెన్ని ♦ ధానంబు దాక్ష్యంబు, నెలపు నిలయ మెల్ల ♦ కళల కలిమి
కాల్మ తివ్వసన్న ♦ హాస్పద మమ్మని, నియతి నీయెఱుంగ ♦ నిదియె రామ!

క॥ ఇద చేరవచ్చితిని త, త్పద మాత్రమవరము పులుంగు ♦ పలుకుల వసునకా
విదితము లగుచున్నవి సృతి, పదవిగాఁదవ్యధర్మ ♦ పద్ధతు లసఘా! ౨౫౩

మ॥ అని యాబోధపగించు బోధహరు బో ♦ ధాన్యం బ్రబోధించుచుకా
జనఁ జూపట్ల సగస్త్యమాని వస మా ♦ చారప్రచారాంచితా
వస ముద్యత్సకలర్తుభోధసకలా ♦ వ్యాఖ్యతజేవాధిభా
వస ముభ్యాగతలోకసావనము నీ ♦ వ్యద్యాన మన్వారికీకా. ౨౫౪

—♦ ఆగస్త్యత్రయ వర్ణనము ♦—

సీ॥ మృదుదళమ్ములతోడి ♦ మెలఁకున తోభిల్లు, తనులతాలలితవ ♦ ర్తనము గాంచి
ఫలసుమనస్సమా ♦ పత్తిభాసురతరు, వరసమంచత్ప్రభా ♦ వము దలంచి
రోమంధవిస్తృతి ♦ రూఢ మొలన్నత్ర, శాంధినిష్టమృగప్ర ♦ చార మంచి
ప్రసితవల్కులయోగ ♦ పట్ట పృథివ్యక, శ్రీకలంకృతరణంబు ♦ చిత్తగించి
గఱఁగు తెఱుకపాటుదు ♦ ద్విజసూక్తు లాలించి
తేరుపు గని తలఁగని ♦ దృష్టి మొంది
గాముఁ డలరె నలరి ♦ గామె సామిత్రయు
సంతదాత్మ సుఖని ♦ రంగారముగ. ౨౫౫

క॥ దేవర్షిబ్రహ్మస్థులు, నీవింపగ బ్రహ్మపదము ♦ సిరి దనరు కలా
శ్రీవిలసనమున నందన, మేవలనుననేనిఁ బోల ♦ దిద్దాని ననకా. ౨౫౬

అ॥ అమ్మనీంద్రుఁ డదము ♦ నం దడుగిడ నాజ్ఞ, గొనినఁ గాక యంతఁగూడ దనెడు
రాము మత మెఱింగి ♦ రహి సుతీత్యమహర్షి, గురునిఁ జేర నరగఁగువలయాత్మి!

క॥ ఆలో నాలోకార్ధన, మాలోకననిపుణుఁ డిట్లు ♦ లనె వేడ్కఁ దదీ
యాలోకనపరు లగు హరి, జాలోకకు ననుజునకు న ♦ మంజసయు క్తికా.

అ॥ మిత్తి గెలిచి జగము ♦ మేలున కియ్యాశ, నిలిచె నాశ లెల్ల ♦ నెఱిఁ చెరల్పి
యాత్మనిష్ఠుఁ డిమ్మ ♦ హామహుం డితని, బోల నొండు గలఁడె ♦ భువనములను.

ఉ॥ ఈశును చేరికం గనియె ♦ నీదిశ దక్షిణ నాఁ బ్రసిద్ధి శాం
తాఘయు నయ్యె నియ్యడ దు ♦ రాత్మలు గానరు కాంచు దృష్టియున్
మోఘయె కాని యేఘలిత ♦ ముం గనజాలదు త్రాసయుక్తి పై
తౌఘు మడంగి మున్నటి దు ♦ రాగ్రహముం బరంగింప దెంతయున్. ౨౬౦

సీ॥ దీర్ఘాయు విహ్వలని ♦ దితిజాలఁ గాల్చు చి, చ్చుఖలార్చితుఁడు సుజానాభిరతుఁడు
సేవించుకొందురు ♦ జేజేలు సిద్ధులు, బరమర్షు లీసిద్ధ ♦ పదముఁ జేరి
ధర్మసంసాదన ♦ తత్సరు లీమెడ, నివసించు రమ్మెలు ♦ నియతి దనర
జీవింపఁ డిచ్చుట్టి ♦ జెనసి మృషావాది, కాముకుండు శతుండు ♦ ఘాతుకుండు
నిందు మేను దొఱగి ♦ యేప్రాణి యేనియుఁ
బొందు తలఁపు నొందు ♦ పుణ్యలోక
మెల్ల తపసి గుమికి ♦ నిమ్నైన తలకట్టు
నాయ మగు తపః ప ♦ రాయణంబు. ౨౬౧

క॥ ఇ మృగ సుకృతమృగం గల, యి మృగసిన్హి మింకఁ గొఱఁతిఁమొందును గనఁ బో
మిమ్మహి వనవాసము శే, షమ్ము గ్రమింపం దలంతు ♦ సౌజన్యనిధి! ౨౬౨

అ॥ కూర్తు నా యెడంద ♦ గూఱిమి గలఁడు నా, యెడ నితండు శ్రేయఁమెల్లగతులఁ
బొనరఁ జేయఁ జాలుఁబుణ్యాత్ముఁ డిమ్మెయి, వారి సొందు మేలుదారి విందు.

క॥ అను నెడ నవ్వారు ముదం, బును మొనయుచు నుండ నరిగి ♦ ముని మౌనినగే
ణ్యునిఁ గాంచె సద్గురూత్తం, ను నితాంతదయాపరీతు ♦ శుభగుణనిరఘ్న.

—♦ సుతీక్ష్ణుఁడు శ్రీరామాగమనవార్త యగమ్యునకుఁజెప్పట. ♦—

సీ॥ తపమునఁ బరకాష్ఠ ♦ దనరంగఁ దనరంగ, మంది వేడెడు వారి ♦ నరసింహుచు
వరగుణం బాగ్నేయ ♦ శరణంబు శరణంబు, గా నున్నశిష్యుల ♦ కలిమిఁ గనుచు
ననిచిన సద్భక్తు ♦ లను వార లను వారఁ, జెనయుమహిమాదయ ♦ స్థితి కలరుచు
రామమంత్రార్థసా ♦ రము నించు రమ మించు, వేడ్క రసాంచితవివృతికిఁజుచు.
బ్రహ్మసామ్రాజ్యపదపట్ట ♦ భద్రభద్ర
వేషగుణవేదపదవీన ♦ వీనవిధి వి
శేషతేజోనిధిముఖప్ర ♦ సిద్ధి సిద్ధి
దొలకఁ జూలకించు నమ్మహా ♦ త్మునకు మొక్కి.

౨౬౩

అ॥ బ్రహ్మమూర్తియిదె ప్రపంచావనము పొంటె, రాముఁ డనుజుతోడఁరమణితోడ
నాశ్రమాంతసీమ ♦ సలరుచు నున్నవాఁ, డానకై త్వదర్చ ♦ నార్థి యగుచు.

మ॥ అను నంతం దన యంతరంగమున పొం ♦ గాకాశగంగాచిత్రం
గని మే త్రే లని కూడి యాడ నరచే ♦ కా దంకినే నామనం
బున నున్నంతలు దోచె జాగు తగునే ♦ పొం డింతలో దోడితెం
డు నవీనాభ్యుదయంబ యిందటకు నె ♦ ట్లు న్భాగ్యయోగంబునక. ౨౬౭

క॥ రావలెఁబో యొకయెడ నిలఁ, గావలెనే నుమ్ముఁ జూచు ♦ కలిమి కనుజల్
కావలెనే మాసుకృతము, తేవలెనే యింతప్రాప్తుఁ ♦ చేతున వెలయుక. ౨౬౮

మ॥ అని యానందమయాత్ముఁడై పొదలుచో ♦ నాశిష్యరత్నంబుతో
ననువో వర్ణము సేరిరాఁ జని మహా ♦ త్మా! రామ! నీవారు నీ
వనివారు ల్లడె రావె తండ్రి! యనుచుక ♦ హాయిం గనం గాంచుచుక
గొని తెచ్చె నృహిణోత్సవ ర్మికలనా ♦ కూలంకషత్వసీతిక. ౨౬౯

వ॥ ఆశ్రమప్రవేశ మనుసంధానించి యిండు వేడుక మయిం దత్తత్ప్రదేశంబుల విశే
షంబుల నెల్ల నామూలాగ్రంబుగా వివరించి తెలుపుచు మఱియు శ్రుతిప్రవేశంబు
లనందగు బ్రహ్మస్పదంబును వీతిహూత్రశరణంబును విష్ణుపదంబును మహేంద్ర
మండపంబును రవిసోమమండలంబులును భగవత్ బేరధాతృవిధాత్రనిలాసంత
గాయత్రీవసువరుణాకాంతి కేయధర్మాఖ్యసానంబులును సదసీయమాహాత్మ్యమ్ము
లును వేర్వేర నుగ్గడించుచు సముద్యాత్మప్రభూతహ్ను లగు నవ్వారలం గొని
చను సయ్యవసరంబున. ౨౭౦

—♦ అగస్త్యుఁడు రాము నెదుర్కొనట ♦—

ఆ॥ అగ్ని హూత్రహూమ ♦ మాచరించి సమంచి, తార్ద్యపాత్రహస్తంజ్ఞ తనర్చి
వశానిమండలీనమావృతుం డగుచు రా, ముని మునీంద్రుఁడగుచుకొనె బురగధి!

శా॥ తేజోరాశివిశేషదృశ్యకలనా ♦ దవ్యప్రభావాఘృ న
య్యాజుప్రోద్భవు సానుజు సహమహీ ♦ జానంతకల్యాణని
ర్వాజహస్మాన్తని గన్నలారఁ గని తా ♦ నవ్వారు, నవ్వారిగా
నోజన్మిటక మీటు తృప్తి గని రా ♦ యుష్మన్నిజాధికా! ౨౭౧

ఆ॥ అంతలోనె గాముఁ ♦ డతివతో ననుజతో, నందరాని ఫలమె ♦ యన్నె నందు
కొనుఁ డటంచుఁ గూర్చిగొనకొన సాష్టాంగ, వినతిఁ గూర్చె మునికివిశ్వవంశ్య

డి॥ వారును నట్లానర్ప ముని ♦ వారని కౌతుక మూఱు వీరు నా
వారను బంధుయోగ మని ♦ వార్యముగా ననువార రండు న
న్నారయవచ్చినారె శుభ ♦ మా సుఖ మించితిమా యటంచు నా
తారకనాము రాము సము ♦ దారత మీఱఁ గడించెఁ గొగిలుక. ౨౭౨

తే॥ అగ్నిపరిచర్య జరిపి రా ♦ నయ్యె జాల, మట్లుగా కరుడేర మే ♦ లనువుపడదు
నీ వతిథిమాత్రుడవె జగ ♦ న్నేత వఖల, కర్మసాక్షి వదియు భవత్కలనగాడె.

ఆ॥ ఎంత మంచి కాల ♦ మేమందు నాభాగ్య, మిట్టి యతిథి యెవరి ♦ కెన్నఁ డబ్బు
ఫలముఁ గంటిఁ గాదెభవముఁ గాంచిన నాటి, కలిమి కెల్ల నిదియిదికలిమిగాఁగ.

క॥ అని ముచ్చట లాడుచుఁ ద, త్తను సంగతిఁ బులక లాదవఁ ♦ దహహర్ష జలం
బను వరయుచుండ వారలఁ, గొని చనె నంతర్మహమున ♦ కు న్మనివంద్యా!

క॥ పూజించెఁ బూజనీయునిఁ బూజితు లగు తోడివారిఁ ♦ బుణ్యోదయ వి
భ్రాజితుఁడు తపోధనుఁడు న, నూజమువా రెలమిఁ గన సమాధిఁ గడు డగుచున్

ఆ॥ ఇప్తభోజనములనెలయించి వరయోగ, మిదియె యనుచు నొడివియెల్లనారు
సంతసింప రాముఁమంతనమునఁ గని, పలికె దోసి బాగ్గి ♦ భాసురాంగి! ౨౭౯

క॥ శశేనిభముఖ! కలత త్వము, విశదము గావించువాడ ♦ విధి వేడఁ గుభా
రశమకృతికి నాఁ డీవు క. లశాబ్ధికడ వల్లె యనిన ♦ లా గే వింటిన్. ౨౮౦

—♦ ఆగస్త్యుడు భోజనాద్యనంతరము శ్రీరాముని తత్త్వము పూరించుట ♦—

ఆ॥ నాటఁగోలె నీడు ♦ నామరూపమ్ము లే, యెడఁ దలంచుచుంట ♦ దేగే తపమ్ము
గాఁగ నుంటి వీరుఁ ♦ గలసి యన్నెటిఁ దోడి, వారుగానిగీక్ష ♦ వఱలుచుండ.

సీ॥ ఎక్కటి నీ వుండు ♦ వెల్లనృప్తికిముందు, నిర్వికల్పసమాధి ♦ నిష్ఠ దనర
సనుపాధికుడవై త్వదాశ్రయత్వద్విష, యయు మహామాయ నానై యొకరు
నిజశక్తి నిర్గుణు ♦ ని న్నావరించుట, సప్రాకృతునిగ వే ♦ దాంతవేత్త
లరసికందురు దాని ♦ నందురు మూలప్ర, కృతి యని కొందఱు ♦ కెలనియోగ
మాయ యందు రదియు ♦ మలసి సంస్మృతిబంధ
మై యవిద్య నాఁగ ♦ నై బహూక్తు
లందు క్షోభమాణ ♦ యై మహాత్తత్త్వింబు
గను స్వసన్నిధాన ♦ కలన రామ! ౨౮౨

ఆ॥ సీప్రకాశ మచట ♦ నెఱయ నహంకార
మమృహత్వతార్థ ♦ మందుఁ బొడము
నదియు మాయ గొనము ♦ లంది సాత్త్వికము రా
జసము తామసమును ♦ సంజ్ఞ లెనయు ౨౮౩

ఆ॥ తామసమున సూక్ష్మతస్మాత్ప్రభాతముల్, సూలభూతములునుసాదిది దోచు
నింద్రియములు రాజసేచ్ఛ జనించు నా, రెండు సాత్త్వికముననుండు నెగియు.

అ॥ ఎల్లనూత్తములును ♦ నెససిన యచ్చలు, లింగదేహ మగుచు ♦ కీల స్థూల భూతసంగ్రహమున ♦ బుట్టి విరాట్లమ, రంగ నగు జరాచ ♦ రము జగంబు.

క॥ మాయాగుణభేదంబున, నాయె జగత్సర్వనావ ♦ నాంజేచ్ఛలు నీ కా యజసారిరుద్రాఖ్యుల, మేనుప్రాభవము దాన ♦ మేకొనె నభవా ! ౨౮౬.

తే॥ జాగరస్వప్నసుప్తలు ♦ సంభవించు, మూడు గుణముల బుట్టిన ♦ మూడు డవస్థ లిన్నిటికిని వివిక్తుండవీవు రామ !, చిన్మయుడ నన్యయుడను నై ♦ చెలగుకనన.

క॥ మాయాకృతి స్పృక్తిక్రియ, నీయంగీకానమునను ♦ నగడుటచే ని న్నాయదనున గుణవంతుడ, పో యుడురు దాన్నిన ♦ పొదలిక ననఘా!

సీ॥ అదియు విద్య యవిద్య ♦ యని ద్వివిధాకృతి, వెలయు నివృత్తిప ♦ వృత్తులనగ నారెంటి మార్గము ♦ లనుబొందు ద్వదృక్తి, నిరంకుల వేదాంత ♦ నిష్ఠులునగు వారిలు మొదలించివరుసన నిను జేరి, ముక్తు తొదురు వారి ♦ మునయజూడు సంసృతిబంధం బ ♦ సారు లన్య లవిద్య, బడి నిత్యసంసార ♦ బుట్టు తొడు

రమృతము యవిద్య రూపంబ ♦ ననదుగాఁగ

దోష జైత్రులగులు ♦ దొరకొనంగ

జెనుదు కేనాటికిని ముక్తి ♦ పొదనని

యథువిశిష్టి తమ్ము ముగవ న ♦ యధము లధిప !

౨౮౭

అ॥ వేయు నేల రామ ! ♦ వివరితు నాకన్న, యగతవృత్తి నజ్ఞ ♦ నానురక్తి కన్న లేకు వేఱుగతి యన్యుదయ యున్న, నరుడు గాంను ముక్తి ♦ నంద్యపదవి.

మ॥ సమచిత్తు ల్విరతేషణు ల్వినిహతా ♦ శాపాహలుఁ శాంతిదాం కేమనమూరినమేను లాత్మరములు ♦ స్వీభక్తులు నిష్ఠాని ర్మములుం ద్వత్పరసర్వకర్మ లుపిని ♦ ర్మాయు ల్సనగత్పృథులుఁ యమముఖ్యాఘృలు నాగ నొప్పుచుచు దే ♦ వా ! సజ్జను ల్సాన్ధిని. ౨౮౮

అ॥ సాధుసంయమమృతసమకూటేనేని ద్వ, త్సంగ మొదవు ద్వత్కథాశ్రవణము నందు రితియు, బాసగునను భవదృక్తి, గను బ్రబోధ మనలఁగాచు ముక్తి.

తే॥ కాన సేవయి బ్రేమల ♦ తుణవ్రపత్తి, యొక్కనాడును దలగఁగియుండుగాత తనకు ద్వదృక్తులం దెప్పు ♦ దవులు వీడ, రాని దన నప్రగానృతి ♦ రాఘవేంద్ర.

క॥ చిరకాలాచరితతప, శ్చరణ మిదే శరణ మని ప్రశంసించె భవ చ్చరణార్పణ గూర్చి యట్లే, శరణ్యుడవు గావె రామ ! ♦ చర్చింపంగ. ౨౮౯

ఆ॥ ఏది యెట్లు లైన ♦ నేమి జానకితోడ, నెలయు మయ్య! నాదు ♦ హృదయపీఠి
నాన్మరణమే న'న్ననాయాసమున భవా, ర్ణవముఁ గడవఁ బెట్టురహిఁ దనర్చు.

క॥ అని పొగడిన మునిఁగనిమీ, యనుమతి మెయి నన్నియును సమగ్రము లగు మీ
కనరానిది కొనరానిది, యను గలదే యనిన నతిస ♦ ముత్సుకుఁ డగుచున్.

-♦ అగస్త్యుఁడు శ్రీరామునకు దివ్యచాపశరాశిశరధుల నొసంగి రాక్షససంహారముం గూర్చి బోధించుట ♦-

ఆ॥ ఇది సమృద్ధరూప ♦ మిత్వాకుకులదీప!; కార్ముకంబు విశ్వ ♦ కర్మనిర్మ
తంబు వైష్ణవంబు ♦ తపసియమణిరత్న, భూషణోజ్జ్వలంబు ♦ పూజితంబు. ౨౬-౨

క॥ ఈశరము బ్రహ్మదత్తం, బీశరధులు రెండు నక్ష ♦ యేషువు లివి ము
న్నాశరుల ద్రుంచి జయ మిడె, శ్రీశుఁడు గొని వాసవునక ♦ ధీశులె నెలయన్.

క॥ ఈయసియు నట్లమోఘ మ, మేయగుణం బిన్ని నీదు ♦ మే లరసి యిడ
న్నాయొద్ద నునిచె నిందున్, డోయధిపా! కొనుము గెలుపు ♦ మురుతిరశక్తిన్.

ఆ॥ అడిచిపడెడు దర్ప ♦ మడర నెల్లెడ దైత్య, మండలంబు నీదు ♦ మర్మ మరయు
వలనె యింక భూమిభరముఁ బాపఁ దలంచి, తది పొనర్చు మొంటిఁనడుగనేల.

తే॥ అనుచు నవి యెల్ల పారికి ♦ సమర్పణంబు, నేసి నిశ్శేషచులుకిత ♦ సింధునాథ
జలభరుం డిట్లు లనె సంప్రసాదభరిత, మానసముఖాబ్జుడై పూజ్యమానచరణ॥

సీ॥ పరితుష్టి నొందితిఁ ♦ బడతి తమ్ముఁడు నీవు, నాయొంటి కేతెంచు ♦ నయముఁ గాంచి
బడలితి రిందఱుఁ ♦ బరువంపు టిగురులు, గసిగంచె నడుగులు ♦ కాననగతి
లలితాంగి యిద్దేవి ♦ లావణ జాక్నెడు; నిట్టికష్టము లెన్నఁ ♦ డెఱుంగ దబల
తన కరుంధతి సాటియనవచ్చుఁ గా కొడ్ల, కనయమే యిమ్మెయిఁననిచి చులఁగఁ
గానఁ బతిదేవతామణి ♦ కలికిమిన్న
లోకమున తరబడి గాదు ♦ లోల లగుచు
ననుసరింతు సుఖసితి ♦ యమరెనేనిఁ
దలఁతు రెడయంగ నిక్కట్లు ♦ దవలెనేని. 30౦

తే॥ మెఱుంగుదీఁగెల సడి నొంట ♦ మెలపుగాంతున్,
ములుకు లట్టులు తైక్షణ్య ♦ మును వహింతున్
పవనగరుడప్రసక్తిని ♦ జవన తాదు
రాండు గాన నియమవృత్త ♦ మద్యుతంబు 303

క॥ ఎల్లయలంకారముల, కిల్లుగ నలువొందె నాదు ♦ నిక్క సుమిత్రా
పుల్లబ్దాక్షి కొడుకు నీ, విల్లలితాంగియును ద్రొక్క ♦ నీనాఁ డనఘా! 30౪

ఆ॥ నిలువుమయ్య నీడు ♦ నెల విడి నీయిచ్చు, వచ్చినన్నినాళ్ళు ♦ వనితతోడ
దమ్ముఁగుట్టతోడ ♦ ద్వద్భజనమునఁ గా, లముఁ గ్రమింతు మిట్టి ♦ క్రమము నెఱయ.

— ♦ శ్రీరాముఁడు మాని పీడ్చొనుట. ♦ —

చ॥ అనునెడ రాముఁ డిట్లు లనె ♦ నంజలిఁ గూర్చి మహాత్ము వహ్నిక
ల్పుని నినుఁ జేరి కొల్వఁ దలఁ ♦ పు ల్గులియించు మనుష్యకోటి కం
చనుటయు నబ్రమే నిలుతు ♦ మమ్మెయి నిమ్మహితాశ్రమమ్ము గా
కనువగు నొక్కతావు గని ♦ యానతి నేయుము సమ్మదమ్మునన్. 30౬

ఆ॥ పావనాత్మ! నీడు ♦ భావమ్ము గైకొన్న, యెలమి మెచ్చు గంటి ♦ మింతకన్నఁ
గలదె శుద్ధధర్మ ♦ కలన మాకాంచిన, భవము ఫలము సిద్ధి ♦ బడసి వెలసె.

మ॥ ఫలమూలాంబునమగ్రతాకలన మై ♦ భాసిల్లు నే నీమ యా
విలభావం బనరాని యన్నెలవున ♦ న్వేళ్లంబు నిర్మించి యా
వల నావంతయుఁ జింత లేక నిల భ ♦ వ్యశ్రీలకుం దానకం
బలఁతిం బోక లభించుఁ ద్వాదృశసమా ♦ స్లాదోదయ మ్మొమ్మెయిన్. 30౭

ఆ॥ అనిన సంతసించి ♦ యంతలు సేయంగఁ, దలఁచి యిచ్చ నిట్లు ♦ దరలివచ్చి
నాడ వనెడు మేలి ♦ జాడఁ గన్గొంటి నా, తపముచేరి త్వద్రవ్య ♦ తమున రామ!

ఉ॥ ఇచ్చట నిల్చు మాటి నిపు ♦ జే యటఁబొ మ్మని సమ్మతింప నా
కిచ్చ జనించె ద్వచ్చిత ♦ మెవ్వని కెట్లు లెఱుంగఁగా నగున్
బొచ్చెము లేక నిన్నుఁ గని ♦ భూపతి గాంచె యయాతి భాతి సం
విచ్చతురానుభావ్యగతి ♦ విచ్చె దమం బఖిలాప్తకోటికిన్. 3౦౮

తే॥ నీప్రతిజ్ఞాతకాలమ్ము ♦ నియతి నెఱయ, నయ్యె నయ్యెడ నివసించు ♦ మయ్యె యెద్ది
యెల్లకృతినీడ్చుటకు మూల ♦ మే యనంగ, నగునొ యద్దాని తెఱఁగేను ♦ నరయూహాడ

ఆ॥ అని ముహూర్తమాత్ర ♦ మాధ్యాన మొనరించి, ధర్మతత్త్వసంవి ♦ ధాననిపుణుఁ
డనియెఁ దపసి తండ్రి! ♦ యదె ఫలమూలోద, కాధ్యమైన కాన ♦ నాంతరమ్ము.

క॥ పంచవతీసంజ్ఞితము వ్ర, పంచావననతుర యదియు ♦ బహుమృగసంభా
రాంచితము పుణ్యతీర్థము, మించు స్తోదావరీస ♦ మీపగ మగుచున్. 3౦9

తే॥ రహిఁ బొనర్చు వివిక్తమ్ము ♦ రమ్యతలము, నగుచు సీతామహాదేవి ♦ యంతరాత్మ
కచటునకు దీనికి ద్వియోజ ♦ నాంతరమ్ము, గలదు కమలాకరవికాస ♦ కలనఁ దనరు.

మత్తకోకిల॥ నిత్యపుష్పితకాననం బగు ♦ నీకు నాకును సన్నిధి
ప్రత్యయం బొనఁగూర్చుచుండును ♦ భావిభావరసోచితం
బత్యయంబు లడంపఁ జాలుదు ♦ వన్న! యచ్చట నున్న సం
ప్రత్యభిజ్ఞుడ వైన నీనుడి ♦ భాసిలు స్వరమా సడిక. 309

పృథ్వి! మధూకననమాలికా ♦ మహి యదే కనుంగొంటివే
విధుప్రతిభటాననా! ♦ వెలయు దానిక య్యత్తరా
పథం బగు పథంబు ను ♦ ప్రథము మట్టి లక్ష్మ్యంబుగా
విధింపు పయనం బట ♦ నిద్రితమా గిరిప్రాంతతక్. 309

క॥ ఆపంచవక్త్రీనలమునఁ, గాపుర మొనరింపుమయ్య! ♦ కలమట్టునకుం
దావనులు గొలువ వత్తురు, శ్రీవతి వీ వనుచు నిచ్చు ♦ జెలఁగెడు మదితోక్.
ఆ॥ అని యగస్త్యముని స ♦ మాఖ్యాన మొనరింప. విని జగన్నయ్యుండు ♦ విశ్వసించి
యధికభక్తి నెఱిగి ♦ యామృతత్రణము సేసి, తరలె నతఁడు వనువఁదరళనయన!

—♦ శ్రీరాముఁ డగస్త్య నెలఁపుఁగాని పంచనటి నీనట. ♦—

క॥ అమ్మును బుడకాంతమ్మున, నమ్మన మనరాని యొక్క ♦ జతనమ్మున నొ
క్కుమ్ముడి నిలఁబడి చూడఁగ, నమ్మెయి వీడ్కోలు నూపి ♦ రగకులభూషా !
క॥ సన్నద్ధుఁడగుచు వడి న, య్యన్నయుఁ దమ్ముండును ♦ నడిచి యంతరమున సం
పన్నయును మహిజ రా న, భృన్నత మప్పొలము సేరి ♦ రుడురాజముభి! 310

—♦ శ్రీరామునకు జటాయువు కనఁబడుట. ♦—

వ॥ మధ్యేమార్గంబున నలువొందు న్యగోధవృక్షంబున సుమహాకాయుండు నతి
భీమవరాకృతిముండు నగు నొక్క సుపర్ణజాతి పక్షివరేణ్యుం గాంచి రాక్షసుం
డగునేమొకో యని శంకించి నీవెవ్వండ వోరీ! యని యవ్వార లడిగిన నప్పత్తి
వంశాభరణంబు వారి చరిత్రం బెల్ల నారసి సౌమ్యస్థిగ్ధమధురం బగు వాచా
రంభంబున వత్స! యని రామునిం బేర్కొని వాత్సల్యంబు పెను పొంద
గుణాంబుధి! యేను నీతండ్రికిం బ్రియసఖుండను గాని యన్యండఁ గాను దయార్ద్ర
దృష్టుల నింపు నింపవే యనవుడు నమ్మహనీయుండు పితృపదశ్రేణణంబున నవ
నవోన్మిషచ్చిత్తవర్తనుండై యాతని సంభావించి యన్న! నీకు కులగోత్రనామ
ధేయంబు లెఱిగింపవే యనిన నాతండు వల్లె యని యిట్లనియె. 310

—♦ జటాయువు పృతాంతము. ♦—

క॥ భద్రముఖా! తెలిపెద ని, ర్ణిద్రఘ్నూత్తంసకులమ ♦ ణివి నీ కిట న
క్షుద్ర మగు సంగ్రహమున న, ముద్రితము మదన్వయంబు ♦ మూలం బెల్లక.

వ॥ భూతసృష్టిముఖంబునఁ గర్తృమండను విక్రీతుండును శేషుండును సంశయిండును బహుపుత్రుండును స్థానిపు మరీచియు నశ్రియుఁ గ్రహపులస్త్యాగీరసులును బ్రచేతనుండును బులహుండును దక్షుండును వివస్వతుండును సర్విష్ణునేమియుఁ గాశ్యపుండు ననం బ్రజాపతు లావిర్భవిగిచి రగదు దక్షున కఱువండు) కూఁతలు పొడమి రందదితియు దితియు దనువును గాలికయుఁ దామయుఁ గ్రోధవశయు మనువు ననలయు ననువార లెనమండ్రం గాశ్యపుండు ప్రతిగ్రహించి ప్రజాసర్గంబున సుసమాహితలై తన్ను భజియింపుఁ డనిన నం దదితి దితికాళికలు తిన్ననస్కలు భక్తియుక్తలు నై సేవించుకొని రవ్యలు సామాన్యవృత్తి వల్ల రగ దదితియుం దాదిత్యవసురుద్రాదులును దితియందు ద్రత్యులును జనించి యుల్లభువనంబులం బాలింపం జాలిరి దను వశ్వగ్రీవారిందములను గాళిక నరకకాలకులనుం గనిరి కౌంచయు భాసియు శ్వేనియు ధృతిగాస్త్రియు శుకియు నను కన్యకలం దామ గనియె నందుఁ గ్రొంచి యుగాకాదులను భాసి భాసంబులను శ్వేని శ్వేనగృధ్ర ప్రమాఖంబులను ధృతరాష్ట్రీ హంసచక్రవాకవర్గంబులం బ్రసవించిరి శుకికి నతః పుట్టె నతకు వినత సుతి యయ్యె మతియుం గ్రోధవశకు మృగయు మృగమం దయు హరియు భద్రమదయు మాతంగియు శాస్త్రాలియు శ్వేతియు సురభియు సురసయుఁ గద్రువయు నను పదుగురు ముదితి లూదవి రందు మృగికి సర్వమృ గంబులును మృగమందకు బుక్షసృమరచమరంబులును హరికి హరివానరులునుం గలిగిరి. భద్రమదకు నిగావతి యను పుత్రిక యొకఁడై జనించె నద్దాని గర్భం బున నైరావతం బను మహాగజం బుద్భవించె. మాతంగికి మాతంగమ్ములును శార్దూలికి శాస్త్రాలగోలాంగూలమ్ములును శ్వేతికు దిశాగజమ్ములును నపత్నిమ్ము లయ్యె సురభికి రోహిణియు గంధర్వియు నన నిరువురు పుత్రిక లుద్భవించి రందు రోహిణి గోమాతయు గంధర్వి యశ్వమాతయు నైరి. సురస నాగంబు లను గద్రువ పన్నగంబులను సంతానంబులుగాఁ బడసిరి. మొదలంటి యెనమండ్ర లోని మను వను నది మనుష్యులను ననల యను నాపె మహావృక్షంబులను గాంచి రివ్వధంబున నఖిలచరాచరభూతసృష్టి సంభవించె.

3-93

— ♦ అరుణ గరుడోపాఖ్యానము. ♦ —

సీ॥ శుకి పౌత్రి వివతయు ♦ సురస సోదరి కద్రు, వనువార లిరువురు ♦ హాస్యమునకు నిండహాయముఁ గాంచి యెల్ల దెల్పనియోర్తు, తోడనల్లయటంచుఁ దొడరియోర్తు సాగి పందెమ్ములు చఱచి యొండొరులకు, దాస్యమ్ము పణముగాఁ దవులు కొలిపి యిరువు నేరం గని ♦ రెల్లి చూత మటంచుఁ, గద్రువ తన మాట ♦ కల్లయాట

యెఱిగి నిజము సేయ ♦ నంచి బిడ్డలఁ బిల్చి
వార్తఁ దెలిపి తురగ ♦ వాల మెనసి
క పొవర్పుఁ డనినఁ ♦ గా దని రందు శే
షప్రముఖులు ధర్మ ♦ సంశ్రయమున.

3.11

వ॥ తక్కినవారును జ్యేష్ఠుల మతంబు యనుసరించినం గోపించి మీరఁ బెల్లగు నొక్క
యాగంబున హోమకుండంబునం బడి నశియింతు గని శాపం బొసంగిన నేటిచి
యాయురగులు శాపమోక్షణంబు ప్రసాదింపు మని జననిఁ బ్రార్థించిన నాప
నాశాసించిన కర్ణంబు సమగ్రంబుగావించినవారి కీయపాయంబు సంగతిపెల్లఁబోవ
దనిన నందుఁ గొందఁ జూచారాత్మ్యమృత కొడంగుడి.

3.12

ఆ॥ కశ్యపప్రసాద ♦ కలన జనించిన, కాద్రవేయు లెల్లఁ గామగూఢ
ధగుల యకాట నల్లఁపారిపుచ్చ మసితంబు, గాఁ బొనర్చి గోపంబుఁగఱిసి గామ!

సీ॥ ఘనుఁడు కశ్యపు ననుఁగ్రహమునఁ దానును, మున్ను గర్భము దాల్చి ♦ కలనని పిన్నని
రెం డండము ల్లన ♦ నండము లైక్కులు, గ నెఁగఁడు పయ్యసి ♦ నడఁగి యుపియ
నైదు నూరేండ్లకు ♦ నైరి పన్నగు లది, గనుఁగొని యుద్ధాని ♦ కలిమి కురిగి
తనగుడ్డలో నొంటి ♦ దాఁకొని చిదుమంగ, నగుణుం డనూరుఁడై ♦ యుపియిరిచి
తల్లి! యింక సవతి ♦ దాన్యం బొనర్పంగ
నాదు పనిన నలికి ♦ యతిని వేడ
నొండు గుడ్డు గాచి ♦ యుండు మం దొక్కొండు
పుణ్యుఁ డధికబలుఁడు ♦ పొడము ననియె.

3.13

వ॥ అమ్మద్రియముద్దరా లమ్మన్దులాని కలకపాటునం గోలఁగిన యుణుకి గుడియుఁ
బాయరాని పుత్రప్రేమమ్మన నమ్మప్పన కొప్పకొని యన్నా! అన్నెళ్ళ నెరిసి
కాలం బొడ్డు పఱపం బడుదాన నని యడలిన నమ్మహామహుండు కొండొకి
యేనూరేండ్లు గడచిన వాల్ఖల్యప్రభావంబున కలిమి నిగద్రప్రతిభఁబుట్టె జని
యించు దానం జేసి పక్షిండుఁ డనం దనరారి సురేందునిం గలిచి యమ్మతిం
బొడిసి పుచ్చుకొని యాభుజంగజాతి కొనంగు నెవంబున నీదు దాన్యం బీగంగల
నాఁ డని యాయమ నూటడించి చని నప్తాశ్వుల గొలిచి త్రడఁపనాధియై
యాతండు పెనుపొందె.

3.14

ఉ॥ కదువతోడి పందెమునఁ ♦ గానని కర్మము గాఁగ నోడి ని
ర్ణద్రనశాక్షి యవ్వినత ♦ రీతిఁ దొఱంగి సపత్ని కూడిగం
బదురీతవృత్తిఁ జేయ సుతుఁ ♦ డై విహగేంద్రుఁడు తోచి యాపె ము
న్మద్రఁ దొలంచె స్వీయ మగు ♦ పున్నెము పూరుషభావము న్దగఁ.

3.15

వ॥ పదంపడి యమ్మహాత్ముడు గగుడుండు జగదీశు వాసుదేవుని నేపించి తదీయాను
గ్రహంబునం దద్వాహనంబై కరంబు డంబు మీతె. 330

అ॥ రాఘవాన్వవాయురత్నంబ! యన్యును, యంత శ్రేయి యను పొలింతియందుఁ
గాంచె స్వానుభావ ధ సంచితతనుల మ, మృదుఁ డిరువురను స మగ్రబలుల.

వ॥ సంపాతి యనువాఁ డగ్రజుం డేను గొండక జటాయు వనెడువాఁడ నొక్కకారణం
గున నన్నయు నేను భిన్నపదనులమై యొండొరుల వార్తలరయం గానక
యుండి బొడువకె యుండకై వేచి యున్న నన్ను గొండొక కాలంబునకు మీ
తండ్రి దశరథసార్వభౌముండు నిండు చెలిమి మేకొనం గైకొని తనయంతవానిగా
సగభావించి గారవిచునునుండె. నియ్యది నాదు వృత్తాంతంబు. 331

అ॥ అమ్మహానుభావుఁ డరిగె నే నుంటి మా, యయ్యలార! కన్ను ధ లార మిమ్ముఁ
గంటి గంటిలేని ధ కలిమి గైకొంటి నా, వంటి సుకృతి గలఁడ ధ వసుధలోన.

వ॥ అని నెయ్యంబు తీయ్యంబుగాఁ బోకి యప్పతంగపుంగవుం డయ్యాజితనయాగ్రణి
హితనయాగ్ర్యమణి నల్లనం గనుగొని. 332

అ॥ అన్న! మీర లిమ్మ ధ హరణ్యమున వసి, యింప వచ్చినార ధ లింతితోడ
గడుసురిక్కిసులకుఁ ధ గాపురం బిప్పొలం, బట్లుగాన నొక్కఁ ధ డడుగువాడ.

క॥ హోడ్ల యుండెద మీ రే, వాడ కరిగిరేని వచ్చు ధ వల నరయుచు నే
వాఁడుఁ గనువిచ్చి చూచుట, నోడఁగ నాబలిమికలిమి ధ మొప్పారంగక. 333

— ధ శ్రీరాముండు బ్రహ్మాయువు నాను మంగీకరించుట. —

అ॥ అనువు పడునయేని ధ సంగీకరింపఁగ, నగు నటన్న నింత ధ కధిక మైన
మే లొకండు గలది ధ మేకొనఁగంటి మి, తగ్గిచెలిమిగూర్పు ధ తత్ఫలమున.

క॥ అని యాతనిఁ దోడ్కొని యటఁ, జని వాఁ డెఱిగించుచుండ ధ జనకుని వార్త
ల్విని సంతసమునఁ బొదలుచు, మొనసిరి పంచవటిఁ జేర ధ ముగ్ధమృగాక్షీ!

అ॥ అరులఁ గాల్పు చిచ్చోయన రాముఁ డచ్చాటు, సేరి మెఱసె మిత్రసిద్ధి కొనరు
గాఁగ లక్ష్మణుండు ధ కడలేని గొనముల, ప్రో వెడమ్ము పడని ధ ప్రోవు నెఱప.

క॥ దండఁ గల కొండచటియల, నుండ ఖగేంద్రున కనుజ్ఞ ధ యొనఁగి కడఁగి య
య్యండజవాహనుఁ డనుజుని, దండిమగనిఁ గాంచి పలికె ధ ధరవంశమణి!

—♦ శ్రీరామఁడు పర్వతాల నిర్మలప లతు ల్గలన కాన్యముచున్నాఁడు. ♦—

మ॥ మునినిర్దిష్టము దేశముగ జెరసి యి ♦ ముం గంజి మిమ్మనిని
ఘనవర్ణాంచితశాల మే లగు కృతిం ♦ గల్పింపఁగా నీడు నె
మృన మం దారసి చూచి యొక్కతల మా ♦ మంగిరిపు ముగ్ధానిదె
త నదీతీర్థసరోవనద్రుమలతో ♦ ద్యచ్ఛేద్య ముష్కారఁగఁగఁ ! 330

క॥ తృణజలకాష్టనచృద్ధృను, గుణ మగు దేశంబె ననును ♦ కూల మగు న్న
పుణిగలవు గానఁ గనుఁగొని, గణియింపుము నీకు నాకు ♦ యొక్క నీనుపుగఁగఁ.

తే॥ అనినఁ గేంద్రాడ్చి యన్న ! నీ ♦ వరిసి పనుచు
పనుపున మెలంగువాడ నీ ♦ పదియువేల
వత్సరంబులు నే నొండు ♦ వలను గాంచు
పాటియె యనుజ్ఞ నేయుము ♦ పృతిభ నెఱయ. 331

క॥ అను నాతని వినయశ్రీ, కిన్సంతాభరణ మొక్కు ♦ డలమి ప్పని తే
ననుపమ మగు పద మొక్కం, డనుపద మీక్షింపచి యుగిసి ♦ యను మోదమునఁగఁ.

ఆ॥ చేర ర మృతంచు, సిద్ధ మియ్యది యంచుఁ, జేయి చేయి గూర్చిసిగఁ గనన్చి
పలికె ననుజ్ఞతోడ ♦ భాషితంబుల జాడ, యమృతరినము ని ప ♦ నను మోదము.

క॥ ఇచ్చోటన మేలిమిఁ గను, మిచ్చ నైలకొలిసి లభకు ♦ లి మోదమున ను
పచ్చయనచృద్ధి మీఱి వి, యచ్చరసంతృప్తి గూర్చు ♦ టను పుష్పఁగఁగఁ . 332

సీ॥ ముని దెల్పి నట్టులుఁముదిత గౌతమి దీసి, మొనసి యుష్పెచ్చు గౌనఁబుచ్చుఁ బుష్పక్షి
జెంగట రవిదీప్తి ♦ కిం గూర్చు సురభిశ, పద్మ పద్మని కిమి ♦ ప్రసాద లోకముఁ
గ్రీడాద్రి సంపత్తి ♦ గిరికొను మ్రాఁకులఁ గేకీకేకలఁ గ్రేవ ♦ గిరివరిమ్ము
సుమధులతరులతా ♦ శోభితవనరాజి, రాజిల్లుఁ దీర్థినా ♦ రిము గ్రహించి
యనఘ ప్రత్యక్షలక్ష్మి యి ♦ య్యదియ నాఁగఁ
గరిఘట ఘటింపఁ జాలు ని ♦ క్కముగ విజయ
మెల్ల యోగ్యత్వములకుఁ దా ♦ నిల్లట మగు
పర్వతాలకు నిన్నేల ♦ పాడి మొదపు. 333

క॥ ఇది పుణ్య మిది వివిక్తం, బిది తీర్థం బిన్ని యొదపు ♦ నేయెడ నొకట
మది ముదమున నెనయింపుము, గుదికొను సంపదలకెల్లఁగుదు రిదె యనఁగఁ.

క॥ రచియించుమయ్య ? యిచ్చో, నచిరంబుగ నొక్క వేళ్ళు ♦ మరిదుర్లశ్రీ
ప్రచురంబు డంబు నీదగు, రచనాకౌశలి గణింప ♦ రమణీయగురా ! 334

క॥ అని వెలివిన రాముని శా, సనము శిరమ్మున ధరించి ♦ సామిత్రి పుర
మొనరించెను మనువంశగ, మృగ కలనల చొప్పెలర్ప ♦ మునివంద్యపదా !

సీ॥ కల మృత్తికల గోడ ♦ కాల్లాక్కి ఘట్టించి, స్తంభము ల్భిత్తి ♦ ల్సంఘటించి
యాశమోహభల ♦ నగు దూలము లమర్చి, యుపకరణమ్ముల ♦ ట్లొనరుపటిచి
వగళాస్తంభములు ♦ వైణవమ్ములు గాఁగ, మొగకొల్పి దృఢపాశముల బిగించి
ఘరకాశకుశపత్రి ♦ సంఘాదనమ్మును, మొనయించి వాక్కిన్ ♦ తనరదార్చి
చదురు లగుగులు గదులు పూజాగృహములు
సముపహితులుగా నేర్చి ♦ సంగరించి
సగన్మృతివృత్తిపంగ మ్మె ♦ సంగఁ బర్ణ
శాల సువిశాలఁ గూర్చె ని ♦ క్షావకులుఁడు. 3౫౧

క॥ తోటల క్షణపదము సమీ, కృతతల మతిరమ్యమును ను ♦ కీర్తితమును నై
స్వభాసకవిధిసంప, త్వరితతి యనం దనరి పత్రభవనం బొప్పెన్. 3౫౨

క॥ అలఘుబలవిక్రముఁడు వాఁ, డలరుచు గొతమిని స్నాతుఁడై నశినములున్
ఫలములుఁ గొనిపోచ్చి నదన, బలిపూజావిధు లొనర్చె ♦ భవ్యవిలాసా. 3౫౩

—♦ అశ్వుఁడగు విక్రందిన పద్మశాలం గాంచి సీతారామ లానందించుట ♦—

తే॥ అన్న ! గనుఁగొనుమన్న మి ♦ న్నంది దాని
యగదమును జగదమును మేల్చి ♦ యనఘతయును
మోహితహోఁ గాంచి మే లెంచి ♦ మించి యనుజుఁ
గొంగిలఁ గదించి పలికె శ్రీ ♦ శాంఘఁ డజిత ! 3౫౪

తే॥ భావమును గృతమును ధర్మి ♦ పద్ధతియును
నిష్కృయి నెఱుంగువార లి ♦ య్యలను గలరె
ధన్యుఁ డయ్యెను నినుఁ గాంచి ♦ దశరథుండు
సత్యసంఘం డనెడు వార్త ♦ జగతి నెఱయ. 3౫౫

క॥ సంతోషించితి వత్సా !, సంతతి మీభక్తి యే పొ ♦ సంగుఁగావుత మి
ట్టింతకు నాయుడినది ను, స్వాంతం బాలింగనప్ర ♦ చారమె సుమ్మి. 3౫౬

ఆ॥ అట్లు రాముఁ డనఁగ ♦ నవనిజ దీవింప, దాసకృతుల కింత ♦ దలఁచి పొగడ
నేల యనుచు వారి ♦ కెఱఁగె వాఁ డవ్వార, లాదరించి రతని ♦ ననఘమూర్తి !

క॥ మందिरశరణుఁడు త్రిజగ, న్మందిరుఁ డటు సురల మునుల ♦ మనుషంగ మహిజా
శేంద్రణో నయ్యటవీ, మందరమున నుండె నాన ♦ మయమున మహితా !

ఆ॥ జాగరూకుఁ డైన ♦ శౌరిఁ గొల్వఁగ వత్తు, రెటిఁగి యెల్లవా రి ♦ దేమి యింత
కేనుఁ దగ నె యంచు ♦ నేతెంచె హేమంత, మంత్రరంజుఁ గాంచితఁడు పరితాపయ

— ♦ హేమంతర్తు వస్త్రము ♦ —

సీ॥ వడకించెఁ బడతులఁ ♦ వలను బాసితి మని, యాహితాగ్నులు గాని ♦ యట్టివారిఁ
జుళుకించె రుదుల భా ♦ సురములౌ జలముల, నల్లనల్లనఁ జేరి ♦ గూఁగడమునఁ
బలికించె నేమన్ని ♦ పట్టుగట్టులు హిమ, వంతిముల్ల వంచుఁ ♦ బట్టి పట్టి
నడికించె దీర్ఘ ము ♦ న్న నెగించుకొని పోవు, మనుల నిల్లెత్తు ♦ మందు నేని
యెంతకుం జాల మేను హే ♦ మంత మొక్కఁ
డైన ముజ్జగముల ముంతు ♦ మామతింతు
మిందు మావాడె జాబిల్లి ♦ యినుని తెల్విఁ
గాంచుఁ డని వీచు నమ్మంచు ♦ గాలి వాలి.

350

క॥ కుంపటి యీసంసారము, దింపితి మని ముగియువారు ♦ పోలి లగుచు నా
తెం పెనయలేనివారును, గుంపటి యెండ్లాక్కఁ డెత్తు ♦ కొని రెల్లజనుల. 351

ఆ॥ బంటి కేమి పండు ♦ పంట లింటికిఁ జేర్చి, గంటిఁ బాప నేర్చు ♦ నిల్పసెరువు
కంటివిందు నేలఁ ♦ గావించు నిధి యింత, కంటు మేలి నెత్తి యెండ్లి గొల్పె.

క॥ బంతులు చేమంతులు నిను, మంతయు నెడ యీక పూవు ♦ లందిచ్చు సెత్తె
గొంత కొంత దొఱఁగె హే, మంతర్తువు కఱివునందు ♦ నుహితాగ్నివై.

శా॥ అక్కలంబున గొతమీనదికి న్నా ♦ సార్థంబు సీతామృగీ
దృక్కాంతం డనుజుడు భావినియు న ♦ రిం దొడ నేతేరఁ బ్రా
గ్గి కాదిత్యుఁడు నేరరాకమును ది ♦ ధత్యేఘ ముద్రేవు తా
దృక్కౌత్యంబు సమర్థత న్నెఱవఁ బ్రీతిం గూర్చుచు బోవుదో.

352

క॥ అన్నఁ గని తమ్మఁ డిట్లను, నన్నా ! నీమనమునకు న ♦ మాన్యదకమ్మ
సన్నత మగు సమయం బా, సన్నం బైనది వ్రశస్తి ♦ సందలితముగక.

353

తే॥ దేని కలిమి వత్సర మెల్లదీప్త మగునొ, త్నానతీమణి కది యలంకార మిడునొ
యట్టి హేమంత మీయెడఁనరుగుదెంచె, నీవ్రసాదంబుఁ గాంచ నొనఁటి యెఱింగి.

సీ॥ మంచు గ్రమ్మెడు నన్నమాట యొక్కఁడె కాని, ససృశాలిని యయ్యెన్యవధూటి
జలము లత్యంతశీతలములే యగుఁగాని, వరణీయుఁ డగు హవ్యవాహనుడు
చలియొట కింట భూజను లుండు రనికాని, దండయాత్రఁ జరింతుధరణిపతులు
సారసరసలబ్ధిసన్నంబె యాఁగాని, సంపూర్ణ మౌ గోరంసప్రచార

మరయ నేలోపమును లేని ♦ దని యొకండు
 గలదె గుణవృద్ధి గని దాని ♦ గప్పిపుట్టు
 రెల్ల సంపదలకు నిది ♦ హేతుభూత
 మాటఁ గాదె ఘృతిప్రళం ♦ సార్వ మయ్యె.

322

తే॥ ఆగ్రయణము లొనర్చెదరాహితాగ్ను, లెల్ల దేవస్వి విత్పూజలెలయుచుండు
 జనపదములొప్పెడుఁ గలాప్రచారములను, మంగళాశంస లెల్లడమలయునిపుడు,

తే॥ ఎండ పూర్వాహ్ణమున నిత ♦ యెఱుకవడదు
 స్పర్శసుఖ మిడు నదె నడి ♦ జామువేళ
 నరుణపాండుర మగుచు సా ♦ యాహ్నమునను
 గనులపండువు ఘటియింపఁ ♦ గాఁ గడంగు.

323

తే॥ స్వకము సౌభాగ్య మారవిసంక్రమింప, మం చెనసి యెట్టి నగు తనమండలమునఁ
 గందువాఱిన యద్దంబుకరణిఁ జంద్రుఁ, డందగింపఁడు తొల్లింటియట్లధీశ !

తే॥ అల్లనల్లనఁ దొడరి హిమావృతంబు, లైన కరముల భూసలినందలేక
 పగటి చందురుఁ బోలెడుభానుఁ డిపుడు, తపనశబ్దార్థతత్త్వంబుదారి తలఁగ.

సీ॥ ఎదిరి దిక్కునఁ బ్రొద్దుపొదలంగ నుత్తర, దిశ బొట్టులేని స్త్రీతెఱుగు సూపె
 నినుఁడు దూరగుఁడు గానివ మెల్లెడలఁ గప్ప, హిమవత్పదార్థ మగేంద్ర మెనసె
 బున్నమరేయెండ ♦ పానరార చాతప, శ్యామయా నాగేటి ♦ చాలు భాతి
 నీహరముక్తార్క ♦ నిహితాంశువుల శాద్వ, లావని రత్నశో ♦ భాఢ్య యయ్యె
 పగలు సన్నగిల్లె ♦ బ్రబలె నట్టె త్రియామ
 శయ్య లాకనంబు ♦ జాడఁ జూడ
 వయ్యె నళినవనవ ♦ నాళులు రిక్తతఁ
 గనె హిమాని నెగడు ♦ కాల మడర.

324

క॥ మున్నెండఁ గన్నెఱుంగని, కన్నెలు జల మంచు ముట్టఁ ♦ గాఁ జాయయటం
 చెన్నఁగఁ దలఁపరు హిమవే, లొన్నత్యం బింత లనియుననరా దనఘా! 325

ఉ॥ మం చను చీరె గప్పణానిమా నగు పూవుల సామ్మ లూడ్చి యా
 సంచున నిద్రఁ గాంచు వన ♦ సంతతి నాశుకశాకికాళి లె
 మ్మం చన దంచున న్నిలిచి ♦ యట్టై కనుంగొనుఁ గాని నీట ము
 క్కుంచదు నీరపక్షి తతియుల్లము ఝుల్లన రొంప ముంపఁగఁ.

326

క॥ చల్లనిది తీయనిది ముద, ముల్లసిలగఁ జేయునదియు ♦ సునకము గని తా
నల్లనఁ గర మిడి వెంబడిఁ కల్లోలపడున దృశితము ♦ కలభము గం గే. 329

తే॥ చకితు లాహవమున నట్లు ♦ జలమున నవ
గానానౌ బొసరింప నీ ♦ కవివితకులు
లోఁగి యొడ్డునఁ గూయు వా ♦ లుకల దడిపి
మంచుపొగ తమ్ముఁ గ్రమ్మి పై ♦ మాయఁ జేయ. 330

ఆ॥ మేలి మంచు పడుటఁమ్మదువు భాస్కరుఁ డుట, జలము రస్యము నొసంగుఁ గాని
సరసు లొటవు గనవు ♦ క్షతదళకర్ణికా, కేసరాబ్జవనవి ♦ గీర్వనితన. 331

—♦ లక్ష్మణుఁడు భరతు గూముల నన్నుఁ జెప్పించుట —

సీ॥ అన్న కోసలనాథుఁడనరసింహుండు, భరతుఁ డెమ్మఁ గన్పఱపడెడుఁ గొం -
నీమీఁది భక్తిచే ♦ నెఱి బాసి వ్రతస్థు, నలుపుదు నున్నాడు ♦ సంతతిముగఁ
గలిమిభోగము లంచుఁ గాంక్షింపఁ జేవాఁడు, ద్వంద్వస్వపరత్తివై ♦ నపులుగుమిని
నియమితాహారుడై ♦ నేల సెజ్జను జడ, ల్లటిన తల వృథా ♦ కారణముగ
మేను వైచి పదంపడి ♦ మేలుకాంచి
సారవజలంబులం దిట్టి ♦ సమయమునను
న్నాతుడై కొందఱం గూడి ♦ జరుగునప్పు
డేమిగతిఁ గానబడు వాఁడొ ♦ యెఱుకవడదు, 332

క॥ సుకుమారుఁడు సుందరుఁ డ, తృకలంకుఁడు సత్యవాది ♦ యాహ్లాదకుఁడు
సుకృతజ్ఞుఁడు కృతి నేఁ డే, వికలతమై నున్నవాఁడొ ♦ విధికృతివశతక. 333

ఆ॥ గెలిచినాడు దివముఁ ♦ గేలిమై నీభ్రాత, భరతుఁ డమ్మహాను ♦ భావుఁ డవుడు
నిన్నె తలఁచి కొలిచి ♦ నెఱి ద్వత్పదధ్యాన, నిరతిఁ దవిలి యిట్లు ♦ నెగడుకన.

ఆ॥ తండ్రితోడివారి ♦ దాయాదు లని వీడ, నెంతు రమ్మవైపు ♦ నెలమి గాంతు
రెవుడు ద్విపదు లనెడు ♦ నీవార్త రిత్తగాఁ, జేసె గైక సుతుఁడు ♦ శ్రీకరుండు.

తే॥ దశరథునిఁ జెట్ట బట్టి శుద్ధతఁ బరఁగియు
భరతు సజ్జననందితుఁ ♦ బడయఁ గనియు
నట్లు క్రౌర్యంబు వహించె ♦ నంబ కైక
కేకయుల దోసమౌ పూర్వ ♦ కృతము ఫలమొ.

—♦ శ్రీరాముడు లక్ష్మణునితో కలిసి నిందింపవలదని హుతుట ♦—

క॥ అనుచుడి సహింప కిట్లను, ననఘుడు శ్రీరామచంద్రుఁ ♦ డన్నా! నీ వ
ల్లనజనదు మధ్యమాంబిక, ననవద్యయ యామె తలఁప ♦ నన్నివిధములగా. ౩౮౩

క॥ భరతుని వాగ్దలె తెలుపుము, పరమాప్తుడు నాని కెడము ♦ పడి నననిష్ఠా
నిరతుఁడ నగు నామది లె, దృఢితప్రీతి నగుచుండు ♦ బాలిశ మనగాఁ. ౩౮౪

తే॥ మాససాక్షాదకరములు మధురములగు, నతనివలుకులె స్మరియింతుఁడనహరహంబు
నమృతసుయములె యనుకొందుఁడనంతరంబు, దోషకుండుట మదిని నిఘ్నాత్మవైరి?

క॥ ఎన్నటికిఁ గాంచ నగునో, యన్నా! భరతుని ద్వదీయు ♦ ననజన్మని నీ
పున్నేనును వారును ము, న్నున్నట్టలె యుండి యరున ♦ మొలయం గలమో.

క॥ అని యుత్సుకతం బెరయుచు, ననుజుడు నా మహిజయును మ♦ హాగౌతమిఁ దోఁ
గ నియతి వైవతత్పత్తిం, బానరించి నుతించి రినుని ♦ బూర్ణేందుముఖి! ౩౮౬

తే॥ అమృయిఁ గృతాభిషేకుఁడై యనుజుతోడ, సీతతో రాముఁడొకవింశతసిరిదనచ్చె
సీత విష్ణుండు శోడుగా నియతి నొకట. న్నానమొనరించి నే మించుచుండుదమునను.

ఉ॥ ఆహ్నికకృత్యము లైతిపి ♦ స్వాశ్రమభూమికఁ జేరి తీర్ణమా
భ్యాహ్నికులై మును ల్లాలువ ♦ నౌ సభ సత్కథలం దనర్చి సా
యాహ్నికముం బానర్చి సుఖ ♦ మందిరి నిచ్చలు నట్లె యుందురే
నిహ్నావపుం గృతిం గనని ♦ నేమము ముజ్జగము ల్నుతంపఁగాఁ. ౩౮౭

శ్లో॥ సీతతో రాముఁ డొకనాఁడు ♦ చెలుపు మీఱఁ
జిత్రతోఁ జందురుని యట్లు ♦ చెలఁగుచుండ
నంజలి ఘటించి శుశ్రూష ♦ కలరు కలన
లరసి లక్ష్మణుఁ డిట్లనె ♦ నలరుబోడి. ౩౮౮

—♦ లక్ష్మణుడు తత్వోపదేశంబు నేయుమని శ్రీరాముఁ బ్రార్థించుట ♦—

క॥ ఏ నజ్ఞానము దలఁగఁగ, నీనెనరున మోక్షమార్గ ♦ నిర్ణయ మరయం
గా నెంచితిఁ గావవె యది, పూని యెఱింగించి నన్ను, ♦ బురుషోత్తమా! ౩౮౯

తే॥ తనకు నీకన్న జేళికో ♦ త్తము లొకొండ్లు, లేరు భీలావిభూత్యవ ♦ లీధమూర్తి
వచ్యుతుఁడ వట్లు గావుననవధర్మించి, న న్నొనర్పవె ధన్య మన్నాధ! నేడు.

తే॥ రాగవిద్యేషహరము వై ♦ రాగ్యకరము, జ్ఞానవిజ్ఞానభక్తివి ♦ స్తారకంబు
నైన తత్త్వంబు బోధింపుమయ్య! దాన, నిన్నుఁ గొలిచి భవాంభోధినిస్తరింతు.

క॥ అనిన యనుజన్ము పలుకుల, కనుమోదితుఁ డగుచు వాని ♦ యాశ్చర్యంతికభ
క్తినిఁ గనుఁగొని మెచ్చుచు ని, ట్లని రాముఁడు వెలువఁ దొడఁగెననుముఖ్యనుతా!

—♦ శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణునకుఁ దత్వోపదేశం బొనర్చుట ♦—

తే॥ అతిరహస్యంబు నిష్కృప్తమైన తత్త్వ, మే నెఱింగింతు వత్స! నీ ♦ యిదికవడఁగ
గాంచు నెద్దాని నరసియాక్షణమె ముక్తి, బొదలు నైకల్పికభ్రాంతివదలినరుఁడు

సీ॥ పరఁగ మాయాస్వరూపము మున్నె వివరింతు, సమనంతరము జ్ఞానసాధనంబు
విజ్ఞానయుతము నం ♦ విద్యోగ మాదట, బరమాత్మతత్త్వాను ♦ భవముఁబడన
నలరు నద్ది వొనంగ ♦ సభయప్రతిస్పంద, వయ్యెద వయ్య నీ ♦ వనఘమూర్తి
వాత్సల్యుద్ధి యనాత్మయైన శరీరాది, యందుఁ దోచుట మాయాయనఁదనర్చు
వఱలు దాన సంస్మృతి పరి ♦ వర్తనంబు
తానె విక్షేపరూపంబు ♦ దవిలి జగము
లెల్లఁ జేయు నావరణాత్మ ♦ నెనసి జ్ఞాన
మానరించును దన్మాట ♦ మరయు టరిసి.

3౯౬

తే॥ అనఘ ! కేవలుఁ డగు పర ♦ మాత్ము నందు
మాయచే గల్పితంబయి ♦ మలయు జగము
రజ్జవున సర్ప మట్టిఁడై ♦ భ్రాంతి కలిమిఁ
దోచుచుండు వివేచింపఁ ♦ దొలగుచుండు.

3౯౭

క॥ వినునది కనునది స్మరియిం, చునదియు నన మున్నుగాఁగఁ ♦ జొప్పచునది యె
ల్లను నన దన నగు స్వప్నం, బునఁ బొనరు మనోరథంబు ♦ పోల్కిఁ గృతాత్మా!

తే॥ తనువె సంసారతరువీజమని దృఢముగఁ, దలఁపు మది దారపుత్రాదికలల కెల్ల
మూల మగుఁ గాదె యద్దాన ♦ మొనయుజీవ, భావబంధభేదము లాత్మపక్షమ నకు.

తే॥ భూతతత్త్వాత్రవంచకం ♦ బులు నహంత
బుద్ధి మన మక్షదశకంబు ♦ మూలభూత
ప్రకృతి యాభానుఁడును జేరఁ ♦ బరఁగు క్షేత్ర
మింతకు విలక్షణుఁడె యాత్మ ♦ యితచరిత !

౪౦౦

క॥ తా జీవుఁ బ్రబోధించుట, కేఁ జెప్పెద సాధనముల ♦ నిడు మిది యెదలో
ధీజన్య భదయె కృమముగ, నాజీవపరాత్మభేద ♦ మయ్యెఁ గుమారా! ౪౦౧

వ॥ మానాభావంబును దంభహింసాదిపరివర్జనంబును బరాక్షేపాదినహనంబును నవక్ర
భావంబును ద్విశుద్ధిపూర్వకంబుగ గురుపరిసేవనం బొనరించుటయు బాహ్య

భయంతర సంకుద్ధియు సత్త్రియాసైర్యంబును మనోవాక్కాయదండంబును విషయ
నిరీహత్వంబును నిరహంకారత్వంబును జన్మజరాద్యాలోచనయు సుక్తియు సుత
దారధనాదులయెడ స్నేహశూన్యతయు నిష్టానిష్టాదుల దెస సమభావంబును
సర్వాత్మకుడనైన నాయం దనన్యవిషయం బగు మతివిశేషంబును వివిక్తజేతనిమే
వణంబును బ్రాకృతజనసంవాసవైముఖ్యంబును స్వాత్మజ్ఞాన వ్రయత్నంబును
వేదాంతాధిపత్యంబును నను సీనద్వణంబు లలవడునేని విధ్వస్తతమస్సముద
యం బగు జ్ఞానోదయంబు సముదంచితంబుగా సంఘటిల్లు: ౪౦౨

సీ॥ దేహేంద్రియప్రాణ • ధీమనోహంకృతి, లక్షణాకృతికి వి • లక్షణంబుండ
సురుచిరచింతాత్ర • శుద్ధబుద్ధాత్మండ, నే నగుచు నిశ్చయం • బెనయు దేని
చే నది జ్ఞానంబు • చిత్ప్రకాశక మేక, మద్విత్తీయ మఖండ • మక్షరంబు
పరిణామధీగుణోపాధిసంగవిముక్త, మానందపూర్ణమవ్యయము నిశ్చ
మైన పరమాత్మతత్త్వంబు • నందు సామ
రన్యయోగంబు యత్ప్రేచా • రమునఁ దనరు
నట్టి జ్ఞానంబె విజ్ఞాన • మది గురూక్తి
శాస్త్రసిద్ధంబు నాఁ జను • జనవరేణ్య ! ౪౦౩

తే॥ అట్టి జీవపరాత్మల • కైక్య మెప్పు, నగుదుప్రోక్తలక్ష్యాప్తి • సముదిత మగు
నప్పుడె యవిద్య కరణకార్యములతోడ, నంతరించును పరమాత్మసంతరమున.

ఆ॥ ఆయవస్థ ముక్తి • యన నొప్పు నద్రియు, నొపచారికయె ప • రాత్మనందు
వెలయు మింక జ్ఞాన • విజ్ఞానవైరాగ్య, సహిత యిట్టి యమృత • సరిసిఁ బెరిసి.

క॥ ఇది దుర్లభ మని యెంచెద, నదనున మద్భక్తివిముఖు • లగువారికి నే
యది పగలు సులభ మగు న, పృథమే నితఁ గంటఁ బడయఁబాల్పడని గతి.

తే॥ కాన మద్భక్తిపరులకేజ్ఞాన మొదవు, జ్ఞానము లభింప బ్రహ్మసాక్షాత్కృతి యగుఁ
దనరు నెన్నియొ భక్తిసాధనము లగుచు, నందుఁ గొన్నిటి వినిచెదఁననఁను! వినుము.

సీ॥ మద్భక్తసంగతి • మత్సేవనానక్తి, మత్కథాశ్రవణం • పత్ప్రసక్తి
పతనతద్వ్యాఖ్యాన • పరత మదర్శనా, పరినిష్ఠకీర్తన • భజననిరతి
మన్నామపదబీజ • మంత్రజపాత్యంత, సంసక్తి సజ్జన • సాధురక్తి
యేకాదశీముఖా • భీష్టదాయివ్రతా, చారానుమోదవ్ర • చారయుక్తి

సంతతము గల్గి వర్తించు ♦ సాధకునకు
భక్తి యవ్యభిచారిణి ♦ పరమ నిచ్చ
లది యొకడై ముక్తి నందజే ♦ యంగ జాలు
జ్ఞానవిజ్ఞానవైరాగ్య ♦ సుఖాయమున.

రంగ

క॥ నీయడిగిన యర్థము ముని, గేయము నే వినిచినాడఁ ♦ గీల్చిచి ముగ్ధుఁ

శ్రీయుతుడై యమ్మైయి ని, శ్రేయసముగ నెరయు నరసిండు ♦ చిరమర్థము.

ఆ॥ ఇంద్రరాజ్య మొనఁగెనేనియు నీయకు, మెవఁడు భక్తిక్షణమాగ ♦ మనఁడు డనని
కాదరించి పిలిచి ♦ యవ్వాని కిడు మిది, భక్తియు క్తి నొందు ♦ మెఱుంగునీ. రంగి

క॥ మనసంవాదం బెవ్వం, డనితరసులభ మని తెలుఁచు ♦ నామ్నానిండు

ఘనుడై సుఖోకుండై, యనన్యఁడయి వాఁడు ముక్తి ♦ నందను సుఖార్థ! రంగ

తా॥ భక్తు లోగవరు ల్వినిర్మలతర ♦ స్వాంత్యుల్పూర్ణంబు మృగం

సక్తాధ్యాత్మవిచారు తాపనివద ♦ శ్రద్ధానుబద్ధాత్మ లు

ద్రీక్తాజ్ఞానతమోనిహంతృమదుపా ♦ ధిధ్యానసంభావన

ద్యుక్తు ల్మత్తయక్తులు న్నవదనా ♦ యుజ్వాన్మల్లన్వోనయా!

రంగ

—♦ లక్ష్మణుండును సీతయు గాముని తత్వోపదేశము కావలయును —

తే॥ అని ప్రబోధింప లక్ష్మణుఁడంతరంగ, మంతయును సంతసము కాఁగఁగనిమిషము
దెరలనేవించె రాము వై ♦ దేహిహగజ, భక్తిచింతామణి! గుణాభరణ! యనుచు.

తే॥ సంతతనుభానుభూతిని ♦ స్త్రుదు లగుచు

మునులు ననుజుడు మహిజయు ♦ మొనసి కొలువ

రాముఁ డటు సర్వసుజనాభి ♦ రాముఁ డగుచుఁ

గడపఁ గొండాకకాలంబుఁ ♦ గమలనయన !

రంగ

క॥ నిత్యానందమయుం డటు, లత్యాహితములు దొలగె ♦ మునులకు

సత్యనుజన్తులతో నా, మత్యముతో నిలిచె నచట ♦ మహిభృత్తము! రంగ

క॥ అని శివుఁ డెఱిగించిన శివ, విని చేతోవృత్తిఁ దద్వి ♦ వేచనపరత

న్మనయించి కొంత తడవున. కనంతరస్థితి వచింపు ♦ మని యడుగుటయు.

ఉ॥ అక్షరతత్త్వమూర్తి విది ♦ తాక్షరగుంభనివేదితాత్మ ప్ర

త్యక్షనూభానుభావమయ ♦ హానిసమృద్ధివికారదూర స

ద్వీక్షణసంహితాఖలని ♦ వేశమహాశయలక్ష్మ్య సర్వసం

రక్షణదీక్షితా సుజన ♦ రామమనోరమజై కలత్పరా !

రంగ

క॥ ఈశ ! బిలేశయసముదా, యేశనివేశితమహామ ♦ హేధరభారా
వేశా సద్భృతిహృతికృత, వేశ మహేశా ! యనీశ ! ♦ విశ్వానీశా ! ర౧౮

మంజు॥ సవమోహనాకృతిన ♦ నాధ ! చిన్మయా !
ప్రసరాత్మయోగ ♦ పటుభావనాంచితా !
వివృతస్వతత్త్వసుని ♦ విష్టనత్త్వభృ
త్కవికల్పనాఖిల వి ♦ కల్పనోచితా ! ర౧౯

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య

కవితాయోగవృద్ధ్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ

విదితనయ లక్ష్మ్యంబౌ గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన

వేంకటప్ప కపింద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన

శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబునం

దరణ్యకాండంబునం ప్రథమా శ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

—♦—

శ్రీ శివాయ గురవే నమః

శ్రీరామకథాఽమృతము

అ రణ్య కాం డ ము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

యామినీంద్రభాస్వ
చ్చాయోత్సాదితమఃప్ర ♦ సారణత్రిజగ
న్మాయాకలనా సాక్షి
త్వాయత్తగుణప్రచార ♦ ణా ! మునిశరణా !

౧

వ॥ అవధరింపు మట్లు వేడిన మహాదేవీదేవి కమ్మహాదేవదేవుం డిట్లనియె.

౨

తే॥ వింటె యిందీవరాక్షి ! శ్రీ ♦ విభుని చరిత
మూర్ధ్వమూల మథశ్శాఖ ♦ మూర్జిత మనఁ
దనరు చెఱ కిది రస మమృ ♦ తాయితంబ
కౌదె కడముట్టఁ గొనఁ గాంచు ♦ కవివరులకు.

౩

—♦ శూర్పణఖాఽగమనము ♦—

తే॥ ఆజనస్థానమున నుండియడవిఁ దిరుగు, త్రిమూరి యొకర్తు రాకాసి ♦ తెరువుమిత్తి
తెబిసిపిండున కయ్యది ♦ దరలి యొక్క, నాఁడు గోదావరీమహా ♦ నది తటమున. ౪

క॥ దారితలం గాంచె దమో, దారి తరుణచరణనళిన ♦ తత్తద్రేఖా
హరిసుపదముల శంబర, వైరియుఁ దోడ్తోనె యవ్వి ♦ వల్లిత నొంచె. ౫

౫

- ఆ॥ విస్త్రయాద్ధిఁ దోఁగి ♦ విపరీత కామవ, గీతచిత్తయగుచు ♦ నీతి లేని
 గీతి సమాజ తనకు ♦ దూతి యై తనర ని, ట్లని తలంచెఁ దలఁపు ♦ లబ్ధముఖురొ. ౧
- ఆ॥ కూటశంఖరారి ♦ కోటి యిప్పదకలా, కోటి నొకటఁ బోల్పఁ ♦ గూర్చె నేనిఁ
 జాలదే తదీయ ♦ సాందర్య విభవంబు, జగము లెల్ల నేలఁ ♦ న్నూలుటకును. 2
- క॥ నెయ్యం బెట్టిదొ యియ్యల, కియ్యడుగులు చాల్చి మురియ ♦ నీతని యెడనే
 సయ్యాకృతిఁగని యెమ్మెయి, నయ్యెదనో దయ్య మెఱుంగునయ్యలఁబోకృతికొ. ౩
- ఆ॥ ఎంతవాడో తలఁపు ♦ లెంతలో యమ్మెయి, వింతకాని నొబుఁగు ♦ వెలకుఁ గొన్న
 యింతి యేమివలని యిల్లాలొయ్యెత్తెనఁ, గంతుగుటి ముకమ్మ ♦ గతియుఁగనునె. ౪
- ఆ॥ శాంబరీ ప్రభావ ♦ సంస్కృష్టి నెట్లులైన, వాని ముంచి తేల్చి ♦ వలనుగాంచి
 కూడిమాడియవలఁగొన నెంతఁదాత యి, త్తనువొనన్చి యడినతత్ఫలంబు. ౫
- క॥ అని మొనకొని కొండొకవిధ, మున రూ పొనరించి యమగు ♦ మొనసిన చాయం
 జని క నెఁ బర్ణనికేతన, మనంబురము గాంచె మోహ ♦ నాకారు మదికొ. ౬
- సీ॥ శ్యామలభ్రమువెంటఁజంట బాయకమించు, మించుఁదీనియ బాడఁమెలపుతోడఁ
 గామకోటిప్రతి ♦ కాశప్రకాశమ్ము, మాకోటి నను చంద ♦ మామనోడఁ
 గమ్మని నగు నాయ ♦ గమ్మని సిరి యాడు కమలపాలికనాలి ♦ కలిమితోడ
 సమయోచితోద్యద ♦ సమయోపహరమ్ము, లందిచ్చు స్మారశ ♦ రాశితోడఁ
 గంబు లెత్తి పెంచి ♦ కమనీయ మంకమ్ము, గప్పిపుచ్చి యిడ ని ♦ కటకపాట
 సీమ వెలయుపేర్లఁచెలువమ్ము గలవంత, పురుషుఁగాంచె బోధింపరవధూటి. ౭
- ♦ గూర్పణభ రామనిఁ జూచి తలపోతలకుఁ బోవుట. ♦ —
- క॥ ఆసుస్వర మాస్వరసత, యానామ్రాజ్యంబుకలిమి ♦ నందినసిరి తా
 నొ సన్నాహము బీరం, బాసురి గని కామవరవ ♦ శాస్త్రిక యగుచుకొ. ౮
- ఆ॥ స్మరునిఁ గెలిచి యతని ♦ సర్వస్వము హరించి, విశ్వమోహకలన ♦ వెలసి నట్టి
 రుద్రుఁ డనినఁ గాక ♦ రూఢిమై పలఁదఁగా, భసిత మేల జటల ♦ పటలమేల ౧౦
- ఆ॥ మొనసినాడు వీడు ♦ మునివేసమున నిల్లు, పడఁతి తోడఁడుగాఁ ద ♦ పన్య నెఱిపి
 వైరి వైర మీఁగఁవలను గాంచుచు నున్న, శంబరారియే యఁసంశయముగ. ౧౧
- క॥ కన్నులు దమ్ములు నడు మని, యెన్నఁగఁ బిడికిఁటికిఁ జాల ♦ చెంతపొడవు లీ,
 తిన్నని భుజములు నెమ్మొగ, మున్నది జగమెల్ల మొక్క ♦ దో తన కనుచుకొ ౧౨

క॥ మగనరి నెనసిన తనసిరి, మగలనె యులికించు ననెడు ♦ మాట కిదివికిక,
మగువ లన నెంతనేయుదు, రగపడి రని మానధనము ♦ లరెయి నొనడే. ౧౭

ఆ॥ ఊర కున్న నింక ♦ నోటమి వెట్టడే, దుండగీడు ముందు ♦ నొలచి నొలచి
పలుకరించి యవలంబొచ్చిను నెఱవంగ, వలయు పనికి దూరగనలయుంగానె. ౧౮

సీ॥ అని యిట్లు తలపోసి ♦ కొని యవ్వభావగీ, చారిణి కోరె హా ♦ స్వగలు నాక
రాము నిందీవర ♦ శ్యాము విశాలాక్షు, మారసుందరు నుకు ♦ మూగు సుముఖు
వృత్తమధ్య నుకేసుఁబ్రియరూపు సుస్వరు, వరుణు నక్షిణు న్నయనాశ్రయమును
రుప్త వివర్ణ వి ♦ చూపాక్షి రాకాసి, కర్కశ దుర్ముఖ ♦ గండర్వజులు.

మధ్య తామ్రకేశి ♦ మారి భైరవనాద, వృద్ధ వక్ర దుష్ట ♦ వృద్ధి నీతి
చేరిపలికె దనదుఁచెడుగు బేసముదాచి, చెలువఁబెలమి కొనిన సెలయునుండ. ౧౯

—♦ శూర్యుని రాముని వృత్తాంతము ♦—

ఉ॥ నారలు గట్టి పెంజెడలునా కివి యెట్టివి నాక గాల్చి హా
నారియు రాఁ గుమారదళ ♦ నాఁడె యనాకరనిష్ఠఁ బూని కా
తారము రాక్షసాకరము ♦ దద్దయుఁ జొచ్చి వసించి నీతితో
నేరము లేమి వచ్చిపడె ♦ ని న్నొరు లుపుటకు స్థనప్రియా ! ౨౦

ఉ॥ మెత్తని మేను సోయగము ♦ మేరకు మీఠిన దన్నమాటకుక
గొత్తది ప్రియ మిత్తెని ♦ గోర్కులు దీవెలుబాట నట్టనన
మిత్తికి గడ్డవెట్టి రతి ♦ మించి సుఖించునెఱిం దొఱంగు నీ
వృత్తము దెల్పకున్న మది ♦ వెంగలియై దెస లాఁగఁ దూఁగెనుక. ౨౧

తే॥ ఆకు లలములు మెసవి నీ ♦ రాకరములఁ, దోఁగి కలకారు సజ్జలఁ ♦ దూరి (నాని),
ఇన్నికడగండ్లు పడఁ గొన్నఁ యీవ్రతమున, మీలి శరచాపము లిఁ గలఁ మలఁగఁగోని.

ఆ॥ ఎవనివాడవాక్కా ♦ యెట్టిదో వ్యవదేశ, మేమి పనికి నిట్లు ♦ తెనయ గాని,
యాశ్రమంబు సొరఁగఁనైతొ యెఱింగింపు, మేను పని యొకింతఁ యులమిగాంఁగు ౨౨

క॥ అన్న న్దవ్వుఁ బలుకుటే, యెన్నఁడు రామన్న యెఱుంగఁ ♦ డిప్పుడెఱు దీక్షం
బన్ని నతికెలన నుండియు, నున్నది యున్నట్లు లనియె ♦ న్నవ్విధ్ర ముక ! ౨౩

—♦ రాముడు శూర్యునితోఁ దనవృత్తాంతము నెప్పుట ♦—

క॥ ఏము దశరథుని తనయుల, మామహిపతి యనుప నడవి ♦ కరు లించితి మిం
దేమెయి నేనియు ధర్మపు, నేమంబున నెఱయఁ జేయు ♦ నెఱి మా కబలా ! ౨౪

ఆ॥ ఈసే సీత యాదుఁ ధిల్లులు తనకు ల, త్కుఁగుఁ డతఁడు ప్రథితఁ గుఁగుఁ డనుజుఁడు
నన్ను గాముఁ డఁడుఁ సలిసాక్షి దీక్షుఁమై, నుంటి మిట్లు పితృనిఁ యుక్తిఁజేసి. ౨౧

క॥ నీ వెవ్వరిదానహఁ యిం, దేవెరవున నేమివనికిఁ సేవించితిహఁ
నే వినవలతుం దైవత, భావము వాగూఁపములఁ బ్రఁపంచిత మగుటకా. ౨౨

— శూన్యగుణ తపస్సంతము నెప్పి గామునితోఁ దన్నుఁ జేకొను మనుట —

ఆ॥ ఇచ్చ నచ్చె నేనిఁ సజ్జిగింపు మనవుడు, నదియుఁ బలికె మదనుఁ ప్రదరములకు
నులికిపడుచుఁ బడుచుఁహఁయలున కెనయంగఁ, జేసినట్లైతనదుఁ చిన్నెలాలయ.

ఉ॥ గానాకుంభకన్యలు పఁ గాకృతశశుఁగిని తత్ప్రకాశమం
బీవును వింటివేమి సుజఁ నేడ్యుఁడు భర్తి వివీషణుం డెటుం
బోవఁడు సాపకృత్యములఁ పోకడ మువ్వురు నిశ్రవస్సునుల్
నే విను వారి నుదరిం గఁ సీయసి శూర్పగాఢాహ్వాయప్రసృతకా. ౨౩

క॥ ఆసురసంతతివారల, మాసురపతికేని వెలనఁ మాకూఁకలా
భాసురమాయాశక్తుల, భూసురభ నుదాకృతులనుఁ బొలిచెద మనఘా. ౩౦

తే॥ తల్లిన్తెవున నోదరుఁ ల్మమకు భరుఁడు, మామణుండుఁ ద్రొవ్వుడుఁ సుతనవత్సు
లలఁతఁబోని బలమ్ములిఁ మ్మరసి కొలువ, నుండు మేము జనసానఁ మం దధీశ;

ఆ॥ ఒకఁ మెలఁగుచుండుఁ నుజ్జ్వలభోగేచ్ఛ, నీడు నిభమమ్ముఁ సటియుఁ గాంచి
నదియ మొదలుగాఁగఁమదనుని ప్రదరమ్ము, లంటఁ గాఁగి యెడఁదఁనదరఁజేయ.

క॥ అద నరసి మెల్లనారల, వగలితి నావలచు బుద్ధిఁ వశమున నమ్మఁ
బొదలించెదొ వురుజోత్తము, మదనాకృతిఁ గొంటి నిన్నఁ మానుషమూర్తి.

తే॥ అబల మానుషి యాసీతఁ యంతలంత, లగునుగా క్షణి నెఱిగిఁడి యశనులీల
లాలసి మెప్పింపఁ జాలెడుఁనులవరమ్ము, పూతమోగుఁ గిడ్డ నెలుచునేపొల్లునోక.

ఆ॥ అననుగూప యూపఁనటుండు మీతమ్ముఁ, దోలు మీవు నేనుఁకొరసి సుఖము
లనుభవించు వారఁ మట్లు గాకున్న ని, మ్మరువురను గ్రసింతుఁ నింతిలోన. ౩౫

క॥ సురుచిరతరువనర్పురని, రరిణీసుమవల్లరీలఁ సమ్మంజతటి
గిరికందరాంతరముల వి, వారింపుదము కరికరేణుఁ కాంచికలనకా. ౩౬

ఆ॥ నిన్ను వీడ నేరఁ కిన్నెటి వేడితి, నమ్మిమెయిన పోవఁ ని మ్మటన్న
దానితవులుమదముఁదానిదానించివి, న్మయముస్మయముఁదోవఁ సవితృకులుఁడు.

ఆ॥ సీత మోము గాంచిఁస్మేరాన్యుండై పరి, హాసమునకుఁ దొడరిఁ యనియె నిట్లు
లాసపడకు మితనిఁ కొనుందరి! వ్రత, నిరతు నెన్నికొనఁగఁ నీకుఁ దగునే. ౩౮

క॥ నాకొలది కిదియ చాలును ♦ నీకొలదియు నీవ యగయ ♦ నేగ్ని వనియుఁ గా
కేకాలము నను వీడఁగ ♦ నీకామిని తలఁపఁబోవ ♦ నిచ్చ మెలఁగుచున్. 3౯

ఆ॥ దీని పొత్తు దొఱఁగి ♦ తెఱవ నెమ్మేనితో, నేఁ జరించుటరిది ♦ నియత మింత
వట్టు నిన్నుఁబోటి ♦ వనిత సావత్వంబు, కలి భరించు టంత ♦ కన్నభరిము. ౪౦

ఉ॥ ఒంటిగ నున్నవాఁడు నుగు ♦ ణోజ్జ్వలమూర్తి గుణాధికుండు ని
న్నంటి మెలంపనేర్చు జగ ♦ మంతయు మోవఁగలఁ డొకండు నే
గంటియు లేదు నీ వరిగి ♦ కైకొను మాతని మత్సమోష్ఠ ము
క్కంటి శరాసన మృగముఁగ్రమ్మెడు భానువిభం గ్రమించుచున్. ౪౧

క॥ భార్యార్థి వీర్యవంతుం ♦ డార్యుఁడు తరుణుండు వాని ♦ నసించిన నీ
కార్యముఁ గొనుఁ బా మృనఁగ ననార్య యచటి కరిగెనట్టి ♦ బాటె మృనుచున్.

—♦ శూర్పణఖ లక్ష్మణునిఁ జేర పలుకుట —

ఉ॥ ఆతనిఁ గాంచి నీనెటికి ♦ నా ననఁగా నగు భార్య నన్ను నీ
వీతఁజి గొమ్ము మే లరయు ♦ మిట్లు వచించెను నీదు భ్రాతృ ల
క్ష్మ్యాతతవన్యభూముల మ ♦ హమ్ములు సేకొను మన్న దాని య
ప్సోతర మెల్లఁ దా నరసి ♦ పూజ్యుఁడు నస్మితుడై తనర్చుచున్. ౪౩

ఆ॥ పలికె నమృహను ♦ భావుండు సౌమిత్రి, యితఁడు రామచూనుఁ డింతి ! వీని
నెనసి దాని వాదె ♦ యేల యింతటిదాని, కిట్టిరాని యోగఁ డుట్టి మదికి. ౪౪

క॥ సిద్ధార్థ వీ వతండు న ♦ మృద్ధార్ధుఁడు, నీకలాన ♦ మృద్ధికిఁ దగువాఁ
డధార్మికు వరియింపుము ♦ పద్ధతి, రెండవ యువతిగఁ ♦ బరఁగించు నినున్. ౪౫

ఆ॥ నిన్నుఁ జూచి నీదు ♦ నెఱిఁగాంచి మానుషి, ననతి నాశరాళ ♦ నావిరూప
నాబృహత్పిచండ ♦ నావృద్ధ భార్యఁగా, ననుమతించునే ను ♦ ఖాప్తి గనఁడె. ౪౬

క॥ పొ మృనవుడు నమ్మాటలు ♦ నమ్మి యదియ నెమ్మి యనుచు ♦ నగుబాటగునా
కమ్మాయావిని చనె నా ♦ కమ్మవిలుతు చేతి కందు ♦ క మృగు మతితోన్. ౪౭

తే॥ చేరియాతండు నీపేరఁ ♦ జీటి వ్రాసె జలుకసేయక నామేలు ♦ జూడు మనినఁ
జాలు పొమ్మని రాముండు♦జాలుకొలువ, రాగమలుకగ మాటఁగఁరాళయగుచు.

—♦ శూర్పణఖ సీతను మ్రొంగఁబోవుట —

శా॥ ఏమీ వింతలు నీతలం బొడమెఁ గా ♦ కిల్లా లొక ర్తున్న నే
రామం జేకొనరాదె మీకొలమున ♦ న్రాజు ల్బహు స్త్రీరతి
శ్రీ మానింపరె చెల్వ లేని యతడుం ♦ జెల్లాట లాడింప నా
బూమె ల్వన్నునె యిట్టి వెట్టి నడ కీ ♦ పొద్దెల్లఁ బోకార్పఁగన్. ౪౯

తే॥ నీ పొరువు గాంచి మురియు నీ ♦ నిరతోద రిని హరించినగాని నా ♦ గిరిగానఁ
బో వనుచు ఘోరరూపమై ♦ భూతనూజ నతిమి కబళింప నెట్లున ♦ నులుకుటయును.

— ♦ గామాభ్యుచే లక్ష్మణుండు గూర్వణఖ ముక్కుజెఘుంఁ గోయుట ♦ —

శా॥ హుంకారమ్మున నాఁగి రాముఁ డగునే ♦ యున్నట్లె బ్రేరేప సా
హంకారాత్మత నీత కీ డరయు నూ ♦ హం బేర్చెడుం దీని ము
ద్దింకం జూడకు మీపిఱచి నివుడే ♦ హీనాకృతిం జేసి యీ
వంకం బోవఁగ నైనఁ దోలు మన భా ♦ వజ్జుండు సోమిత్రియున్. ౫౧

తే॥ డాసి యద్దాని కర్ణము ♦ ల్పాసికయును, సోసి తరలించుటయు నది ♦ గోససీను
నల్లదడుపుచు నఱచుచు ♦ నల్లఖరుని, మోల వ్రాలె నశని నాఁగి ♦ ముద్రపింగుడు.

— ♦ గూర్వణఖ ఖగాసురుఁడేర విలసింపుట ♦ —

క॥ బోరనఁ బొక్కుచుఁ బొరలుచు, మీ రుండఁగ నాకు నిట్లు ♦ మెయికోసె నను రెం
చారాటపడుచుఁ దిట్టుచు, నారక్క-సి మిన్నువగుల ♦ నార్పుచుఁ బలుచన్. ౫౨

తే॥ చెవుల ముక్కుల రక్తంబు ♦ చీరనొత్తి, కొనుచుఁ గన్నీటిధాగలు ♦ కొండపగులు
ననుకరింపఁగ వికలయై ♦ వనట నొందు, దానిఁగాంచి సంభ్రాం ♦ గుండునానెఱుడు.

చ॥ తటి కయి వేచు మిత్తివయి ♦ దాడికిఁగ్రుమ్మరుమాడ్కి నెవ్వడ
క్కటసెడ మీఁ దెలుంగ కిటు ♦ గాసిలఁ జేసెను నిన్న వానికీ
న్నెటి గలదే ధర న్నిలువ ♦ సీనుడి వెల్వడి సంతలోన మే
నఱపుడు గాఁగ నవ్వటడు ♦ లామిషము న్లసియించు సంచునన్. ౫౩

ఆ॥ కృష్ణసర్ప మేని ♦ కృష్ణుండు చేచేరె, బుణుకజొచ్చినాడు ♦ పోలఁగి ! నాసి
పాలితి చెలుపుమివుడే ♦ పోకార్తు నంతకు, నంత నైనవిడవ ♦ నీ నిబంధము. ౫౪

తే॥ కాలపాశమ్ము చుట్టెద ♦ తక్కుల మింత, నేసె వాడు వివేకమా ♦ సిందినాడు
శమనుడో వహ్ని యోపాక ♦ శాసనుండా, యెవఁడొవివరింపు యెవఁగా ♦ నేల యింగ.

తే॥ ఏనుబాణమ్ముల నె వాని ♦ యించు ప్రాణ, నివహము హరించెదను నేడె ♦ సింగ గగని
నట్టి పాలెత్తి గ్రోలెడు ♦ నంచలట్టి వవియు నవనియు నానుఁ దదస్య మురల. ౫౫

క॥ ఎవ్వడు వానిం గావఁగ, నివ్వసుధను లేడునమ్ము ♦ మీ పూటుటమై
నవ్వార్త యెఱింగింపుము, కొప్పుట గొఱియకు దొసగు ♦ గూరన కాడే. ౫౬

తే॥ అని పరాకృమ మెసఁగఁ బరాకృమణము
నకుఁగడంగిన యన్నయ ♦ న్నయ మెఱింగి
వర్థమానేర్వ యది పల్క ♦ వర్థమాన
కమ్మున రకమ్ము గ్రమ్ము మొగమ్ము నెఱయ.

- ఉ॥ మారునిఁ గెల్తు రాకృతిఁ గు ♦ మారులు శ్రీసుకుమారు లుద్భటుల్
చీరమృగాజినాంబరులు ♦ జృంభితపద్మదళాయతాక్షు లా
చారపరు ల్బలాశనులు ♦ సంయమివేషులు దాంతు లాసితు
లై రఁట రామలక్ష్మణులు ♦ దాశరథుల్బరభు ల్లభీరతఁ. ౬౧
- చ॥ ఇరువురు నన్నదమ్ములు మ ♦ హీశ్వరలక్షణలక్షితు ల్లనఁ
నరు లనరాదు దేవతలు ♦ నాఁ జన దొక్కెడ వజ్రహస్తఁడుఁ
వరుణుఁడు నిట్టు లై రనిన ♦ వాస్తవమే యగునేమొ యేల యి
ప్పరుసున నివ్వనంబుఁ జొరఁ ♦ బాటిరొ చొప్పలరార దెమ్మొయిఁ. ౬౨
- ఆ॥ వారి నడుమ నొక్క ♦ వనితఁ ద్రిలోకమో, హినిఁ దటిల్లతాభ ♦ నిందువదనఁ
జూచి యదియు మదనుఁసుందరిఁ గిందరి, జేయఁ జాలు ప్రతిభఁజెలఁగుటయును
తే॥ దాని హరియించు కోర్కి ల ♦ క్షీనిదాన
మిదియపో యను చూడ్కి చూ ♦ లెనసి కనఁగ
జతన మొనరించి యీయగ ♦ చాట్లు పడఁగ
నైతి నది కప్ప యెలుఁగు పా ♦ మని యరయమి. ౬౩
- క॥ ఏమైనఁ గాని యింకిట నామువ్వుర నతిమి యేని ♦ నడఁచియ యేనిఁ
గామన దీఱంగా మన మామెయిఁ దద్రక్త మాన ♦ నగు నే ర్పొలయఁ. ౬౪
- ఆ॥ ఇంత సేసి యిట్టు ♦ లే నయి మిన్నక, పోవ మీమగఁటిమి ♦ పొల్లుగాఁగ
నింక వీరె మనల ♦ ని ట్టట్టు దోలరే, సురలు మునులుఁ గనులఁ ♦ జూచుచుండ.
- క॥ ఈదండకాఖ్యవనమున కీమండగపుం, దునేదు ♦ లేతేరఁగ సం
వాదింతుఁ లెక్క గొన రా, మోదమ్మన మనల నిచటిఁమును లివ్వుఖరా ! ౬౫
- క॥ పూ లమ్మిన యూర నె మన, కేలా కట్టియలు విలువ ♦ నెండేఁ జనగాఁ
బాలుపడుము లేదా పరి, పాలింపుము మగతనంబుఁ ♦ బరిపంథిహతిఁ. ౬౬
- ఆ॥ నాయవస్థఁ గనియు ♦ నడికి నీ వూరకే, యుందువేని నీక ♦ యొప్పుఁజెప్ప
దాన నున్నమాట ♦ నేనె నాకయి యిష్టై, వూసి యునుటు లేడలఁబుత్తు మాన.
- ♦ శూర్పణఖ మొఱి విని భరుఁడు మతీజ్ఞాదుల రామలక్ష్మణులపై బంతుట ♦ —
- మ॥ అనినం గోభవదీతమాననుఁడు వాఁ ♦ డద్దాని నూరార్చె
య్యన నక్తంచరుల న్సుతీక్ష్ణముఖుల ♦ న్నావ్యనక్తసంరంభులఁ
ఘనకోదండశరాసికుంతధరుల ♦ న్నౌర్యభ్రుకానద్భులఁ
బనిచె న్మర్త్యుల బిల్కు మార్పుఁ డని వా ♦ క్పారుష్య మొప్పారఁగఁ. ౭౦

—♦ సుతీష్ణాదులు పదునలువురు రామునితో పోరి చచ్చుట ♦—

తే॥ నాధు ననుమతి నాపదు ♦ నలువు రిసురు

లుగ్రోరణరంగవిదులు త ♦ మొరసి చుప్ప

నాతి చనుదేర నేతెంచి ♦ నాతిదూర

మునను నృపనూసులను గనుం ♦ గొనిరి గిరిజ !

20

ఆ॥ ఎగిచి యయ్యరణ్య ♦ మెల్ల నే నని యాకృమించి మించువారి ♦ మేలి జేజ

మరసి దైత్యు లిభము ♦ లడవిచి చ్చెడగని యడరఁ బోనియట్టు ♦ లైరిగారి! 21

క॥ ఆరక్కసి వెరవున రఘు, వీరుల తెఱగింత తెలివి ♦ విడిదల యిది యం

చారూఢి పఱుప నెఱిగని, యారక్షోవరులు గవియ ♦ సరుదెంచుటయున్. 22

ఆ॥ రాముఁ డరసి కొఱవి ♦ రాకాసి గొనివచ్చె భటులు తొడర సిద్ధ ♦ పడినవారు

నీవు నీత యున్న ♦ నెలవుఁగాపాడు మే నఱిమి వారిఁద్రొంచి యరుగుఁడంతు. 23

వ॥ అని యిట్లు లనుజన్మ ననునుతునిం జేసి.

24

క॥ సన్నద్ధుఁ డగుచుఁ దా నా, సన్నగతుల నెదిరె రామ ♦ చొద్రొందు వా రా

సన్న గని తొడరి రాయుధ, సన్నాహముతోడ దేవ ♦ సంసద్వినుతా ! 25

ఉ॥ వారలఁ గాంచి యిట్లు లనె॥వారిజనేతుఁడు రాముఁ డట్లు మీ

రూరకపోరు పోరున క ♦ సుదృఢులైన జనుండు జీనితా

శారహితు ల్మీలంబుఁడు ♦ చక్కఁగ నిక్కడ మున్ను మూసున్

నేరము లేక ద్రొంచు పగ ♦ నేటికి నీగఁ దలంచి వచ్చిన్. 26

క॥ యోజింపుఁడు మదినన నా, రోజ న్నాకొలది యెఱుంగఁకూర్చా జెనఁగి తీ

వేజాలిపా లగుదు నిలు, మాజి స్థరకరుఁడు నిరున ♦ కరి నైతి నికన్ ! 27

ఆ॥ అనద యంచు నబల ♦ నవమానితం జేయు, పనియ కా దటంచుఁ ♦ బరహముద్ద

రాసి శూలకలన॥లలగార నెక్కటి, యనుచు రాముఁ దొడరి యడరుటయును.

ఉ॥ అందఱ కన్ని రూపు లయి ♦ యర్కకులీనుఁడు చూర్చిటంకృతిన్

జెందిన వజ్రహోవకృతి శ్రీఘనుఁ డాఘను నట్లు గ్రమ్మఁ బే

రొందినవారు దైత్యభటు ♦ లొక్కటఁ గుమ్మరి శూలసంహతిన్

మృందితి పొ మ్మటంచు నతి ♦ మానవిమానన లుల్లసిల్లఁగన్. 28

౨౦

ఆ॥ అన్ని శూలములకు ♦ నన్ని వాలములు, దొడిగి యేసి పొడిగఁ ♦ ద్రుంచి వడిగఁ

దొడరు పిడుగు లట్లు ♦ తూపులు నిగుడించె, వారి లెక్క నాజి ♦ వరసుతుండు.

చ॥ శరములు సొచ్చి వక్షమునఁ ♦ జయ్యన వ్రచ్చి ధరిత్రి గొచ్చి నా
శరధినిఁ జేరవచ్చి నిము ♦ సంబునఁ దచ్చరధి నిల నెఱసా
సుర యని మెచ్చి రయ్యనిమి ♦ యు ల్వడి రాహవభూమి నాసురుల్
సరగున ఛిన్నమూలములు ♦ సాలము లట్లు ధరేంద్రనిగిసి ! ౮౨

ఆ॥ వారి పాటు గాంచి ♦ వల్లకాంటి పిసాచి, మొనసి శివ ముగమ్ము ♦ మోచుకొనుచు
నాకసమ్ము వగుల ♦ నార్చుచుఁ జనె ఖరుఁ, డున్న పోటి కలిది ♦ మురిది నివడగ.

— ♦ శూర్పణఖ మగల ఖగసురుఁడే ♦ ముక్తుకొనుట ♦ —

శా॥ నిర్యాతేషద, నార్ద ర క్తతలయై ♦ నిఘ్నాతనేత్రాంబువై
నిర్యాసావిలసల్లకిం బెరయుచు ♦ న్నేరంబు లూహించు కా
దర్యం బాననమందు వ్రేలఁగ మహా ♦ బైత్యుండు వాఁ డాసభకా
ధుర్యుండై కొలువుండు నయ్యెడ విని ♦ ధూతాత్మయై వ్రాలిసకా. ౮౪

తే॥ ఏక సెడి యున్న చెల్లెలి ♦ రాకఁ గాంచి, యేమిగతి గల్గె నేల యి ♦ స్త్రీఘ్నదనిన
వారిదశఁ దెల్పియందఱి ♦ వలనుసూచి, ఘ్నామానాస్యైవలెక్కఁ ♦ గువలయాక్షి !

క॥ ఏరాణసెడితి నని కా. దీరేడుజగమ్ము లేలు ♦ నీరాముఁడె న్నొం
డో రాక్షసులారా ! యిక్కఁ, బోరున, నాతని జయింపఁ ♦ బోలున మీకుకా.

అ॥ రమణ నిచ్చటునఁ దిశరమ్మయినాడు న, నిట్లునేసె మీఁదఁ ♦ నట్టు లగునొ
తొడరి వాని నింకఁ ♦ దోలెడువాఁ డొండు, గలఁడె యానపవకఁ ♦ డిలను నిలువ.

శా॥ అయానం బని యెంతురేనిఁ జనుఁ డెందై న న్నుఖం బబ్బుచో
నాయాన ల్విడనాడుఁ డొక్కట మహాఁన్నత్యంబు వాటిల్లునే
యాయుక్తీ లెడఁబాసి భర్త సన నే ♦ నొ గాదు నాకిమ్మెయిం
బ్రాయం బూరక వుచ్చి తుట్టతుదకుం ♦ బా లైతి నీచెట్టుకా. ౮౫

ఆ॥ ఒక్క మొగిన నెగసియుటికి యందఱు వారి, నటికి ప్రోవులిడుఁడు ♦ నాదు మతము
గొంటి రేనిఁ బగఱి ♦ గొంటు మాయింపంగఁ, దలఁపరేని నిచటు ♦ దలఁగుఁ డిపుడె.

క॥ అతఁడు లంక సుఖించుచు, మీతల నిడినాడు నాదు ♦ మేళము నేఁ డి
ట్టై తలమున నిలకడ సెడఁ, బోతర మొనరించు బందెపో టొనఁగూడకా. ౮౬

క॥ అని యారాటముతో నే, డ్చిన సోదరిఁ గాంచి యెట్లు ♦ సెల్లె రణ మ్మ
ప్పనిఁ దెలుపక మిన్నకె యి, ట్లనె దేమన నన్నతోడ ♦ నాసురి పలికెకా. ౮౭

ఉ॥ వచ్చిరి నాకుఁ దో డగుచు ♦ వాలుమగంటిమిఁ గ్రాలు శూలముల్
గ్రొచ్చిరి యన్నరేళునెద ♦ గొంటున నాతఁడు వానిఁ ద్రొంచి నం
విచ్చతురత్వ మేర్పడఁ బ ♦ విం బురుడించెడు నమ్ము లేయఁగాఁ
జచ్చిరి నీదు యోధు లొక ♦ చర్చయుఁ గల్గెనె నే వచింపఁగన్. ౯౨

ఆ॥ ఎగిచిపడెడు వారి ♦ నెల్లర మంత్రించి, వైచి నట్లు నేల ♦ పా లొనర్చు
మాయలాఁడు వానిఁమర్మ మే నరయంగఁ, జాలుదాననే ని ♦ శాచరేంద్ర). ౯౩

క॥ అన విని యాజ్యము వోసిన ననలుని క్రియ వాఁడు వెలిగి ♦ యనుజను గని యి
ట్లనె నింతమాత్రమునఁ బో యెనె వాఁడు కృతార్థుఁ డయ్యె ♦ నే చేడ్పడఁగన్.

ఆ॥ ఖరుఁడు ననినఁ గాల ♦ గతులు దప్పిన నాఁటి, మాటగాక త్రలివి ♦ మాలి నోరు
వగుల నేడ్వ నేమి ♦ పనివోయె నిపుడె యి, ల్లలికినంతఁ బండు ♦ వయ్యె ననెదె.

క॥ అని నుడివెడు నెఱితో న, య్యనదకుఁ జేవ యొదవించి ♦ యనుఁగులఁ గని చ
య్యన నాదగు న్యందనమును, ననుపు పఱిచి మీరుఁబయనఁమగుఁ డిఁకఁబెలుచన్.

ఆ॥ పదియు నాల్గు వేలఁబలురథమ్ములవారు, నొక్కమొగిన త్రెగున ♦ యుద్ధమునకుఁ
దరలవలయు ననుఁడుఁదాత వానికిఁ దోడు, వచ్చునేనిఁ దలఁపఁవచ్చు నొకటి.

—♦ ఖరాసురుఁడు పదునాల్గువేల రథిసలతో రామునిపై దాడినెడలుట ♦—

మహాస్రగ్ధర॥ అని యానం బాన సేయఁవ్యవసితం లగుచున్ ♦ యాతుధాను ల్బ్రహ్మంబే
యను భావం బుల్లసిల్ల ♦ న్వ్యవగతభయులై ♦ యావదర్థ ప్రసక్తుల్
దనరార న్నేను నే ని ♦ త్రఱిఁ దఱిమెద ము ♦ త్రావులం గల్లు వీరుల్
గని పోరం దన్ను మిత్తి ♦ గనినటు దెరలం ♦ గా నటం చాడికొంచున్. ౯౪

లయపిభాతి॥ అరదముల నొరసికొను ♦ ద్విరదముల రొదల కవ ♦ సరదముల మనని
మొన ♦ సరభసపు నుడులున్
బరగమన మరయనగుఁబరఁగ మన మరసి యనిఁధర గదల నడచు భటఁవరతతి
కలనలున్

దరపవణాడమరుకనుఁపిర పటహమురజకముఁఖరపటలపటరవణఁభరభరితగతులున్
గర మొలసి యదితిజనికర మొడిచికొనఁ జను విఁవర మొ యనఁ గరగఱికఁసుర
పదవి నటమన్. ౯౫

క॥ తరలిరి యోధు లమరులుం, దెరలిరి దితిజుల యదల్పుఁ ♦ దెంపును గని య
వ్వెరవునఁ దనయరదం బ, మృదుద్విరోధిపతి మెప్పు ♦ మైకొన నొప్పెన్. ౧౦౦

వ. స్వీయసేనాధినాథులగు దూషణుండును ద్విశిరస్కుండును నమ్మేని మన్నని మన్ననలు పడసి తన్ను హెచ్చరించుచుఁ బన్నుగడలు మిన్ను ముట్టిఁ బన్నించుకొనిన తిన్నని తేరులఁ బేరుల నుగ్గడించి పంతమ్ములు నెఱపుచు నెలకొని నెలపుకొనఁ బురికొల్పు నపారమహితవంబు డంబునకుం బునరుక్తిం బుచగించు పందిజన జయోక్తినింజోహంబులు గ్రందుకొన ఖరకరతేజుండు ఖరుండు సుమేనుఖరం బట్లు మణికాంచనభూషణభూషితంబై యవక్రహిరణ్మయసక్రంబును నైదూర్య కూబరంబును హాటకమణితత్వకల్పితచంద్రసూర్యతారాగ్రహపుష్పదుమ్మలనా గమత్యమృగవక్షి పాంచాలికాసమంచితంబును ధ్వజనిష్క్రంగవిరాజితంబును గింకిణీ క్వణనంపన్నంబును సమున్నతంబును సదశ్వయుక్తంబును నగు రథంబును సామన్యం డగుచు నధిష్ఠించి యలతంబోని యమ్మేటిచిలుకాండ నెల్లరం దిలకించి దులకించు బీరంబు నఱసేయ కరుదెం డని యానతిసేయం దద్వాయుసహాయంబును నాయత్తంబై యుత్తలం బగు నాసైన్యపారావారంబు మీఱగూలని చలయిల్ల కట్టి నెట్లన దూరంబున విడనాడి జనపదంబులు మూపం బగ్గించెడు ననగ జనసానం బుననుండి పొంగి పొరలి ముద్గరవట్టనశూలపరశ్వధఖడ్గచక్రహోమరశక్తిపరిభుగదా మునలవజ్రశరశరాసంబుల పేరి మహామత్స్యగ్రాహాదియాదస్సంహతు లందఱంబు నిరంతరంబుం బొనరింప నయ్యరణ్యం బశరణ్యంబు గావించు వలనునగ గాను పించుచు నేగుదెంచు నయ్యవసరంబున.

౧౦౧

క॥ పదునాల్గువేల రథములు, పదరి పడచుచుండ ఖరుని ♦ ప్రాచుద్రథ ము
య్యదనున నెఱిగని సారథి, యద ల్పనగఁ దీవె దివిచి ♦ నట్లనయింపె.

తే॥ శత్రు నెదిరించు ఖరు రథచక్ర చంక్ర, మణమునం దోచి కడ లెట్లమలసివెలసె
వాన కారు మొగి ల్లుమివలని రసిత, మట్టి డగు నట్టి మ్రోత కాంతానతం.

క॥ అంతకుఁ డనగ ని యంత యొ, కింతయుఁ గొఱలేని దర్పమెనయగ నొప్పె
యంతయు ననిలుడు ఘన మ, ట్లంతరమున నెయిద నెఱపె ♦ నాస్యందనము.

తే॥ అటు లనీకినితోడ దు ♦ ప్తానురుండు, చటులతరసైన్యనాయక ♦ పటలితోడ
దూషణాదిప్రధానసం ♦ భుక్షణంబు, దనరఁ దనరథ మొప్పారఁ ♦ దఱుమునపుడు.

—♦ ఖరునకు దుర్నిమిత్తంబులు దోచుట. ♦—

క॥ ముందలఁ గొట్టి నట్లు లిల ♦ మొగ్గతిలంబడె యానయుగ్యముల్
పొందగు రాజమార్గమున ♦ బోరన నసము లొల్క నసముల్
గ్రందుగ నెట్టడాలు గొని ♦ కందము లోలి స్రవించె నర్కనిక
ముందుగఁ జాటె నప్పరిధి ♦ ముప్పెఱిగించుచు గృష్ణరక్తమై.

౧౦౨

సీ॥ కాపురు గ్రమ్మెది ♦ క్షటముల ధ్వజదండ, మెక్కె గ్రద్ద కృతావ♦ సీలసముగ
 నాజనసానము ♦ దంతట మాంసాద, మృగపక్షు లఱచుచు ♦ మెట్టదొడరె
 భైరవారావము ♦ ల్వరఁగించె వరభులు, మూగెఁ గంకాదులు ♦ మొనలపైని
 వీచికూచిధ్వను♦త్వడలించె శారిక, లుల్కులు తార ల ♦ స్థిరలదొడరె
 పక్షు మట్టి కబంధంబు♦భానుకెలనఁ, దోచె స్వర్భానుఁ డతని♦నాచికొనియె
 బట్టపగలె యెఱ్ఱగ సంజ♦ముట్లఁ గదిసె, భూమి కంపించె నొకట సంభోరుహాక్షి!
 తే॥ అదరె నవ్యభుజులు గ ♦ ద్దదిక వొడమె, నశ్రుసంతతి కన్నుల ♦ నావరించె
 ఫాలతలనున నెట్టె గ♦న్నట్టె రుదయు, వాడు తలఁడడు మోహమో♦నస్తుగుణమొ
 వ. తనతోడివాడై వాడి గలిగి మోడికొని బీరమ్ము లాడుచుఁ గూడముట్టి దోఁ
 వెంచు దూషణాఖ్యుం డగు నమ్మహామాత్యుండును వానిపిఱుద నరుదెంచు
 మహాకపాలస్థులొక్కప్రమాధిత్రిశిరస్సు లను నలుపురు సేనాధిపతులును నెల్ల
 కడలం దామయై యేమెయినేనిం దనయిమ్ము వాయని మేఘోలున మేలుకోరి
 పఱితెంచు శ్వేనగామియుఁ బృథ్వీపుండును యజ్ఞశత్రుండును విహంగముండును
 దుర్జయుండును గరవీరాక్షుండును బహుషుండును గాలకార్ముకుండును మేఘమా
 లియు మహామాలియు సర్పాస్యుండును రుధిరాశనుండును నను పుండ్రుండుగురు
 దండనాయకులును రోమహర్షణకరంబు లగు నచ్చెడుంగు నినాదంబుల నిదా
 నించుచుండ నందఱుం గలయం గనుంగొని కనుంగొనల నవ్వు దొనుకాడ నోడ
 రాని దిట్టతనంబున మనంబున నెట్టన గట్టిసేసికొని సోకుమూకలఁజేడు మేకొను
 చలమ్మునఁ బ్రాకువెట్టుచు నిట్లనియె, ౧౦౯

—♦ ఖరుడు మంజ్రులతో నీరము లాడుట ♦—

శా॥ ఏఁ జర్చింతునె దుప్పలమ్ముల బల ♦ మేఘ లేని నన్నాసి యి
 య్యోజ న్నెక్కొనుఁ గాక కాలజము లె ♦ ట్లొ శోచు లోపించునే
 యాజి న్నేనె జయింతు నం చెఱుగఁరె ♦ యాదేవరా జల్కు నీ
 రాజా, లెక్కకు వచ్చువాడు కునరు ♦ ల్రారాఁపు సైరింతురే. ౧౧౦
 ఆ॥ మిత్తి గెల్తు నుడుల♦మేకొని రాల్తు నే, హుంకరింప రుద్రుఁడురు వడంగి
 పోవు ననగ నిట్టిపురుషులు నా కు పు, దంశకిముల యింత♦దలఁప నేల. ౧౧౧
 తే॥ అని నెఱపు వాని గర్జల ♦ నవధరించి, పొంగె రాక్షసవాహిని ♦ భోరుకొనుచుఁ
 గాల మాసన్న వైన నొక్కండు దలఁప, వచ్చునే కీడు మే లంచు♦వరగుణాధ్య!
 తే॥ తవలి బ్రహ్మర్షి దేవగం ♦ ధర్వసిద్ధ, చారణప్రముఖులు త ♦ త్వచార మరసి
 యుంబరంబునఁ జేరి యిట్లనుకొనంగఁ, దొడరి రురుసుకృతములెంచిధూతకలుష.

క॥ శ్రీ వెలయఁగ న్వస్తి యగుం, గావుత గోబ్రాహ్మణులకుఁగావరుల దురు
దాహవన లడఁగుంగావుత, మావిధిక్యతి రామునకు జఁయం బిడుగాతఁ. ౧౧౪

తే॥ రాఘవుఁడు పౌలస్త్యుల ♦ రజనిచరులఁ, జక్రహస్తుండు పూర్వరాక్షసుల నట్లు,
సంహరించెడుఁగాత ని, ♦ స్సంశయముగ, నెల్లెడ శుభప్రచారణం ♦ బలయుఁగాత

ఆ॥ అట్లు వారి మంగ ♦ శాశాస్య లొప్పార, నాగతాయువులును ♦ రారు లొండు
దలఁపనీని తమము ♦ దముఁ గప్ప శ్రీరాఘు, వాశ్రమంబు సేర ♦ నరిగి రగఁజ!

ఉ॥ ఏక్షతి మాకుఁ గల్గ దని ♦ యెన్నుచు నాసమరాభికామ యా
రాక్షసవీరసేన ఘన ♦ రక్షణ యై చని యాశ్రమాంతికం

బాక్షణ మాక్రమించె మహి ♦ జాభివుఁ దత్సహజ్జ రమీదులం
గక్ష వహించి యన్య గ్రహ ♦ కక్ష్యయ నా నెదిరింపఁ దంపునఁ. ౧౧౬

ఉ॥ అమ్మెయి సూచనమ్ముల న ♦ హర్షతి తేజుఁడు రాఘవేంద్రుఁ డ
య్యిమ్ముననుండి కాంచి యిది ♦ యేమొకొ యగచుఁ దలంచుచుండ లే
లెమ్ము జయమ్ము గొ మ్మని న ♦ లీలముగాఁ బురికొల్పె రాక్షసా
దమ్ము స్ఫురాపదేశమున ♦ దక్షిణమా భుజ మాక్షణంబునఁ. ౧౧౮

— ♦ శుభశసనములఁ గొని రాముఁ డాఁయిడ లక్ష్మణుండు నీతాగ్రక్షులుమున కరుగుట ♦ —

ఉ॥ తమ్మునితోడ రాముఁ డనె ♦ దాశరథీ శరణీసమగ్ర! నీ
వి మ్మహిళామణిం గొలిచి ♦ యీగిరికందరమందు నిల్వ మేఁ
గ్రమ్మెదఁ గోణపావలి ని ♦ కామమదాలస యేగుదొచ్చెడుఁ
సమ్మదవృత్తి మీఁ దరయఁ ♦ జాలక చాల గడంక మేకొనఁ. ౧౧౯

ఆ॥ భూసభాంతరమ్ము ♦ భోరనఁ బోరున, కరుగుదెంచు వీరు ♦ లలఁతిఁ బోను
వీరు బీర మింత ♦ వెలయింతు నాదగు, సంగరం బెసంగ ♦ సంగరమున ౧౨౦

తే॥ నీదు ముఖమున తేటయునిర్మల మగు, తేజమును దెల్పుచున్న వియాజి విజయ
మస్త్రదీయంబె యని కానియట్టులైనఁ, దనర వవి యిటు లదియే నిదర్శనంబు.

ఉ॥ కా దిది యంతమాత్రమనఁ ♦ గాదు త్వదీయము తేజ మల్పముం
గా దిటు లొంటిమేఁ గదియఁ ♦ గాఁ దగదం చనుమాట వల్కుఁగా
గాదిలితమ్ముఁడా తెఱఁగు ♦ గన్గొని యే తగుకట్టు సేసితిఁ
గా దన కానమై నిలుము ♦ కమ్మటి యే జనుదెంచు నంతకుఁ. ౧౨౨

ఆ॥ అనుచుఁ దీవరింప ♦ నన్నమాటకు మాఱు, పలుకరాక వాఁడు ♦ పడఁతిమిన్న
రక్షణమునకై తి ♦ రమ్మయి యమ్మెయి, వలనుగొని తొలంకె ♦ వాఁజాన్య!

ఉ॥ సందడి వాసె నిప్పు డని ♦ సంతన మాంతర మెల్లఁ గ్రమ్మి రా
కేందునిభానసస్థితిర ♦ హి స్మితసంపద నావహింప ము
న్నెందును నేరికి న్నొనయ ♦ నిట్టిదియుం గలదే యటంచు మి
న్నెందుచు భూతము ల్వాగడ ♦ నాతఁడు దాల్చె జరా వరాననా! ౧౨౮

క॥ అక త్రళమున తళతళ, లాకట్టెను గ నెడు కనులనమ్మెయి బాగ లే
కేతమ వెలుగు వెలుఁ గయి, చేకొనె శరచాపముల విశిష్టగుణాఘా! ౧౨౯

క॥ మేదురముగ జ్యోవల్లిక, నాదకలాకోవిదుఁడు ని ♦ నాదితఁ జేసెన్
వేదపదవిహారోచిత, మాదయితుని జతన మొప్పె ♦ నధియోగదృశా! ౧౩౦

క॥ సావప్తంభుండై య, ద్వేవుఁడు నిలువంగ దివిని ♦ దివిజులు సిద్ధుల్
దేవర్షు లాడికొని రిటు, లావలనన మరయవచ్చి ♦ యభ్యుదయకలా! ౧౩౧

సీ॥ స్వస్తిగోబ్రాహ్మణ ♦ వర్గంబులదిగాఁగ, నొఁగాత మభయ మి ♦ య్యందఱకును
బరఁగఁ బటవలంతి ♦ భాసిల్లనవుఁగాత, భారమ్ము దలఁగి నిర్భరరసాప్తి
వెలయుఁగావుత గెల్పు ♦ కలిమి దాశరథిపా, లిటి సొమ్ము గాఁగ సశీలముగను
జాలస్త్వ సంతాన ♦ పటలంబు చేడ్పడి యడఁగుఁగావుత మింక ♦ యడరు దక్కి
మాకనులు చల్లగా నెల్ల ♦ మహాము లమర,
నమరనాయకుఁ డైంద్రియు ♦ నఘము లెడలి
ముజ్జగంబులఁ బాలించు ♦ మురువుగాంచు
వలను వనుపడుఁగావుత ♦ మలఘుగతిని. ౧౩౨

క॥ మాచేసిన పున్నెంబులు, పూచిన తంగేటిగముల ♦ పొలుపుననై యి
న్నీచులఁ బొరిగొన ననువౌ, నాచతురత రాముసిరికి ♦ నగుఁగాత తఱిగ, ౧౩౩

తే॥ చక్రహస్తండు మును నిశా ♦ చరబలముల
నెట్టు లేర్చెనొ యార్పు ని ♦ య్యెల్లమొనల
నేర్చి రఘునేత పొరిఁ గడ ♦ తేర్చుగాత
మిప్పు డిప్పొలమున బాము ♦ లెల్లఁ దలఁగ. ౧౩౪

క॥ పదునాలుగువేవురు దొర, లదరిపడెడువారు భీష ♦ కాకృతికృతు లి
మ్మదవదరాతుల నెమ్మెయి, గొదకొని కెడవునొ కకుత్స్థకులుఁ డొకరుఁడనిన్.

క॥ మాయాపరు లిందఱు ని, ర్మాయకుఁ డనఘుం డితండుఁమలసినచో నె
ల్లెయఁ దెరలింప నేర్చునొ, యాయుధముల తెఱిగి లెట్టి ♦ వన నగునవియో.

- అ॥ అనుచు వారు కనెడు ♦ నాస్థ విమానస్థులై మెలంగునుండి ♦ నడచునందు
వెలు గొకొండు వింతవెరవున గాముని, యాదుఁ గోనె ♦ నేర్పులరసపొగడ.
- క॥ యుద్ధమునకై మొనసి సం, క్రుద్ధుండై విల్లు దాల్చి ♦ సకొన సకొన
పద్ధతఁ బినాకి రుద్రుం, డడ్డా యని రల్లవార ♦ లచలసానులు. ౧౩౪
- క॥ ఆనూపం బొకొం బొరూఢోష్ఠీప్రతేజ ♦ మానవతీ గనఁగా
నేరమి భూతము లెల్లను, భోరుకొన వడంకి ♦ నడరక్తల్లుల్లొట్టె. ౧౩౫
- వ॥ అట్టియెడ బిట్టడరి మట్టుమీటి నెట్టుకొనుచు. ౧౩౬
- సీ॥ తొడరి గర్జిల్లు న ♦ క్కడఁక లల్ల మొగిల్లి, పడగుచున్నట్టి పై ♦ పొచ్చు నూపఁ
గవిసి యొండాడ్ల సం ♦ ఘర్నించు ధర్వణ, లబ్ధిమెలుల నొచ్చి ♦ బూరతి సేము
బదరి జ్యాటంకృతుల్బరఁగించు పరుసన, ల్లరు లొలచు గొడవలఁకనకము పొడువఁ
జెలఁగి జృంభించు నశిచ్చెయిదంపు నడవడు, ల్లియభర నిష్కలంకములు లొడియ
భేరిభాంకృతిముఖ్యవి ♦ భీషికలు ల, యాంతస్పద్మాభిఘర్షణ ♦ లాగి హాసఁగ
ఖరము ఖరముఖరాక్షసంగణము గవిసె, నగ్గిమగలున గాఢులఁకాగ్రమగలు.
- అ॥ పొంగి పొరలి రాముఁబొదువఁగా నెఱసె సం, న్రంగబహుల సగృహినిసజ్జస్త్వ
మశ్రుశశ్రుహరిగజాదినామగ్ని యా, దస్త్రతయ యసంగఁదరికొనంగ. ౧౩౮
- అ॥ తిరిగిచూడ కరిగఁదెరిలి మృగవ్రాలి, మసురసంఘ మిన్ని ♦ లగ్నిమింప
నాకసమున కెగసియల్లాడఁ బులుగులు, త్రిదశు లొడగి కాంచు లాటఁగు గనిరి.
- క॥ వనదేవత లడచునఁ జని, రనదలకా బనలు వట్టి ♦ నుమినిగ్నముల్ల
త్యనివారణమంత్రస్మృతిఁ, గొని రారఘరాము మేలు ♦ కలఁ జిత్తం! ౧౪౦
- క॥ ఆరణవండితుండు ధను, స్తోరణహరిహరిగాఁ బ్రభుభీమవన
ద్వారణఘట లయి సేనలు, పూరణ మొనరించ నచలుఁబోషితమననా! ౧౪౧
- ఉ॥ అగ్నిసమానవర్ణకవ ♦ చాభరణధ్వజదండకారుకా
భగ్నునిభావిభాసిత మ ♦ పూర్వముపూర్వసుకౌఘ మాయసం
విగ్నఁడు గాంచె రాముండు ర ♦ విప్రభతో ఘనబృంద మట్ల ని
ర్భగ్నుమహామహాజ్వలత ♦ భాసితఁ బాను యుగాంతవహ్నినాః. ౧౪౨
- క॥ దక్షకృతుసంహర్తృత, పక్షమున ననుం గనంగఁ ♦ బడసిన నేల్పుల
వీక్షింపఁ జాలరైరి వి, పక్షుల దెస కలుము రాము ♦ ప్రద్యోత ముమా! ౧౪౩

మ॥ నెఱయం గన్గొన రాముఁ డాయుధకలా ♦ నిష్ఠాతుఁ డవ్వాహినిం
దఱియం జొచ్చి విదిర్పఁగాఁ దొడరె ని ♦ ద్వాతూపు లారూప మ
తఱి దుష్ప్రేక్షము కోప ముద్ధతము త ♦ తక్కుల బనల్పంబుగా
నెఱి పున్నెంబునఁ గల్గె నంచు సురలు ♦ న్నిద్రాక్షులై కాంచఁగన్. ౧౪౪

— ♦ ఖరుడు నైన్యములతో గూడ నొక్కట రాముడై బడుట. —

క॥ ఆవీరవర్యుఁ గని ఖరుఁ డావిష్టఖరస్వరత్వ ♦ మనువుపడ రియం
బావహిలఁ జేయు మన రథ, మావిధి గొని తఱిమె సూతుఁడంటగదియఁగన్.

ఆ॥ ఉల్కు లట్లు ములుకు ♦ లురల విల్లాడించు, వాని చాఘవేంద్రు ♦ వాడు దాకె
నురవడించి యెల్ల యోధులు నట్లు పై, నెగసి రొంటికె జక్కెఁబగతుఁ డనుచు.

క॥ తారల నడుమ నుదితుఁ డు, గారకుఁ డను గ్రహము భంగి ♦ ఖరుఁ డాసేనా
వారములో మధ్యస్థుం, జై రాజిలె రథముపై మ ♦ హాద్యతిమహితా! ౧౪౫

క॥ విదితు మహాబాహుఁ గుల, వ్రదీపు రఘునాథుఁ గదిసి ♦ ప్రదరసహస్రం
బద నరసి గుప్పి ఖరుఁ డను, పద మార్చెన్ ద్రిదళు లుదిల ♦ వా తెనయఁ జెలీ!

చ॥ అరదములం దురంగముల ♦ హస్తీశిరస్థులులం దనగ్నుచున్
బరు వడి భీమమూర్తి హరిఁ ♦ బట్టనశూలపరశ్వధాసిము
ద్గరముసలక్షురప్రశర ♦ ధారల నొక్కటఁ గ్రమ్మి రమ్మహా
శరవరయోధు లెల్లఁ గుల ♦ శైలము వాసిధరమ్మ లట్లుగన్. ౧౪౬

ఆ॥ తనుకఁ డింత యేని ♦ దాశరథి శరవ్ర, వాహములు మహాహాగ్రభంగిఁ దన్ను
ముట్ట మునుగఁ జేయఁ నెట్టన నద్యోధు, శతము లఱుమ వటలుఁశరధివోలె.

క॥ ఎదిరి పరఁగించు శత్రుము, లెనుకొనం దివురు రాము ♦ హేతిసమితు ల
య్యుదధితెర లేటివాఁకలఁ, బొదలింపఁగ నెఱయు మేలి ♦ పొలుపున నెగడన్.

ఆ॥ అశనినిభము లైన ♦ యసురవీరుల వ్రద, రముల నొఱపు గనియుఁరాము మేని
యచలధర్మ మొప్పెనదియు వజ్రమయంబె, యనిన నగునుగాకయచలతనయ!

క॥ ఆజిఁ దనయచలభావం, బాజితనయనందుఁ దనరెనది జయలక్ష్మి
నైజవరణసంచేశ, శ్రీజనితం బనఁగ యోగసిద్ధిదేంద్రునతా! ౧౪౭

క॥ క్షతజము సర్వాంగంబుల, నతిమాత్రము బులిమి నట్లు ♦ లైన రఘువరుం
డు తరణి సాంధ్యపయోదా, వృత్తిమెయి జూపట్టు రీతి ♦ వెలయించె నతీ!

ఆ॥ కలతపడిరి దేవ ♦ గంధర్వసిద్ధర్షి, వరులు రాము నొకని ♦ వై రివరులు
వేలకొలఁది గలఁచు ♦ వేడబం బీక్షించి, రలఁచ రతని మహిమఁ ♦ దలిపఁబోడి!

వ॥ అంత.

౧౫౬

సీ॥ పిలిచె బొట్టిడి తన్నుఁ బేరటంగున కంచు, బొంబముడి మిన్న పల్కఁచులుపునూవఁ
జక్రాయుధకలాను ♦ సంగధానమున కల్పి, మగడల్లికృతము నోదగడ మనంగ
నాగడం బికడ జెల్లుననరాదు లెడని, నారితీచె ముహూర్తస్వ ♦ సంగలు నెఱవ
సృష్టికర్తను గన్నసిరి కెంత పని యంచు, వింతనగును సృజించు ♦ పరిపు నొడువ
దరలె గాలపాశ ♦ దండాభము లజిష్టా, గిములు కింకపత్రి ♦ కల్పితము లతి
దుర్విషహము లధికదుర్వారములు గాను, తిరము లసురజీవ ♦ హరము లగుచు.

క॥ రానేరా దనురుల పాఠి, కానిలములఁ నొనక పనిచి ♦ నట్టి ప్రియరసం
భీనసములం దొకండును, దానే యామర్చ మంగయు ♦ భాతాదనుతా ! ౧౫౭

తే॥ అగ్నిశిఖ ల్లు మెఱసె నయ్యాశుగంబు, లంబురంగున రామస్థిష్ఠంగు లగుచు
నసురతనువులఁ జించి చెం ♦ డాడి తివిరి, రక్షసిక్తంగుల్లె గాను ♦ రాజవంశ్య !

వ॥ వెండియుఁ జండతరదోర్లండసముద్దండ పాండితీమఁ డిశుండగు రామచంద్రుని
కోదండమండలంబున నుండి వెలువడి యనంగ్యాయంగు లయ్యును సుసంభ్రాంత్య
యంబు లగు శరవిసరంబు లాశరప్రవరాసీకప్రకరంగులపంబుల డి సుకరంగుగా
ననునికరంబు లెడల్పి కరికరోపమంబులు సకోటీరంగులు సగు నూగు స్థంభంబు
లను సవలయవరంబులగు కరంబులను సకేయూరంగులుగు బొను నువగడంగులను
సకీరీటంబులు మణికుండలాంచితమ్ములు నగు ప్రశస్తమ స్థకంగులను స్ఫురత్తార
హారవిమలంబులగు వక్షస్థలంబులను పదాశుల నపదాశులం బొనరించి కాంచన
సన్నాహంబులగు సాదులతోడి హయంబులను విచిత్రసచిత్ర రత్నకంబళ స్థరణం
బులుఁ బ్రశస్తరణంబులు నగు హస్తీపకులతోడి హస్తీనినయంగులను ససారధి
రథికంబులు సప్రాసంగికంబులు నగు మణిరత్నరథంబులను ధీదీచియు ధీదీచియు
దనివోక యని వీక విహరించుచుండె నయ్యవసరంబున.

౧౬౦

—♦ రాముడు రాక్షససైన్యములఁ జించి చెండాడుట. ♦—

తే॥ భీమరణరామబాణని ♦ ర్భేదనమున, భిద్యమానులు కోణపు ♦ త్సనువు దక్కి-
యార్తనినదంబు లెనయించి ♦ రంబరచరు, లుల్లసనములు పరఁగింపఁనుత్పలాక్షి!

తే॥ మర్కభేదు లయిన రాముఁమార్గణము ల, నర్కశముగ విదారంపఁమార్గ మెఱుక
పడక కొండ ఆతనిఁ జేరి ♦ ప్రదరవృష్టి, గురిసి రొం జేమి కల దనిఁకొమలాంగి!

వ॥ అవారితవిక్రమరంహుం డగు రఘుసింహుం డవ్వారిగా నిగుడు నవ్వారి యాశుగ
వర్ణంబు నివారించి.

౧౬౩

క॥ వర్మములు సించి తత్తను, మర్మములఁ గలంచి చండ ♦ మార్గరణకలా
కర్మకుఁ డాదుష్కర్మల, ధర్మగృహాతిథ్య మెనయఁ ♦ దద్దయుఁ బనిచెకా. ౧౬౪

తే॥ పడిరి విచ్చిన్నులై వారు ♦ పవనగరుడ, వినిహతము లగు తరువుల ♦ విధము దోవఁ
దదవశిష్టులుచెదరి చె ♦ దరి వరి గన, నేర కరిగిరి శరణంచు ♦ నేతఁ జేర. ౧౬౫

— ♦ దూషణుఁడు సేసల కభయ మొసఁగి రామునితోఁ బోరిచచ్చుట. ♦ —

క॥ దూషణుఁ డయ్యసురులఁ గుల, దూషణుఁ డూరార్చి యునుఱు ♦ తోనే నుండకా
శోషింప నేల యని సం, భాషింపుచు వారిఁ గొంచుఁ ♦ బఱి తెంచె సఖి! ౧౬౬

తే॥ అంతకుఁడె యీతఁ డైన యు ♦ గాంతరుద్రు,
సెనయఁ బోవుచునున్నా డ ♦ హితము నాక
యెట్టు లయ్యెడునో యంచు ♦ నెంచి రపుడు
నాకసదు లాకసమున మే ♦ నాకుమారి! ౧౬౭

తే॥ దూషణాశ్రయతోష్ణమ్ము ♦ తొంగలింప, మరలిరి స్వదోష మెంచక ♦ మరల వారు
తాలసాలశిలాస్త్రునం ♦ ధాను లగుచు, రాము దెస రోషమున నభి ♦ రామవేష.

క॥ కొందఱు గురిసిరి శరములఁ, గొందఱు వృక్షముల మఱియుఁ గొందఱు శిలలక
గొందఱు శూలాద్యాయుధ, సందోహముల స్సరోష ♦ సంరంభమునకా. ౧౬౮

తే॥ మంచు మూఁగిన కరణి సా ♦ మర్ష మగుచుఁ
గప్పె రఘునాథదిననాథు ♦ క్షణములోన
రాక్షసబలంబు శరవర్ష ♦ రూక్ష మగుచుఁ
గదిసి పైఁబడి వికచవం ♦ కంజదళాక్షి! ౧౬౯

క॥ చేయిం గాలు దెమల్పఁగ, నీయక వా రఱును విభుఁ డ ♦ హీనధనుర్జీ
లాయుతు డనుసంధించెకా, హూ యని గాంధర్వ మస్త్రు ♦ ముద్యతుఁ డగుచుకా.

ఆ॥ దాన నుద్గమించెఁ ♦ దతశక్తితోమరా, ద్యాయుధములు భీష ♦ ణాకృతులుగఁ
గప్పె నాకసమ్ముఁ ♦ గతుబంతములును ని, మేషమాత్రమున మ ♦ నీషివంధ్య!

సీ॥ అంధకారం బర్కు ♦ నాక్రమించెనె కాని, యాత్మభానుస్ఫూర్తి ♦ యావహిల్లెఁ
జాలనం బనరాక ♦ చాప మొప్పెనె కాని, విశ్వరూపము దాల్చె ♦ విశిఖవంక్తి
తివియుట విడుచుట ♦ తెలియదయ్యెనె కాని, లక్ష్యసాతము దెల్పె ♦ లాఘవంబు
జ్యాశంఖనినదప్ర ♦ సక్తి దోచెనె కాని, యెదిరి యాహారవ ♦ మెడలు గ్రమ్మె
నాజగన్మోహనుం డిట్టి ♦ దనఁగరాని, శాంబరీడంబరంబున ♦ సంగ్రహించి
వేలుపులు మెచ్చికొన నిరూ ♦ పించినట్టి, మేటి రాక్షససంహార ♦ నాటనమున.

క॥ ఒకమొగి వ్రాలెడువా రటు, లొకటఁ బలిను పునవారి ♦ లొకట హతులుగాఁ
గకవిక పడువారునుగా, వికీర్ణ యై వనుధ వింత ♦ విధమునఁ దనరె॥. ౧౭౪

ప॥ మఱియు నాప్రథనప్రదేశంబు, వెల్లివిరిసిన రక్తపూరంబునఁ బిన్నభిన్నవిదారితంబులై
పడిన రాక్షసకళేబరంబులచేతను సోష్టింపఁబడులగు నుత్తమాంగంబులచేతను సాంగ
దంబులగు బాహుదండంబులచేతను సవిభూషణవిశేషంబులగు నూరుజనుచరణా
దులచేతను నానావిధాభరణసంవిధానంబులతో విధ్వంసంబులై యురగిన యశ్వ
హస్తీరథాదులచేతను విశీర్ణంబులైన ఛత్రచామరవ్యజనవ్యజపతాకాదిబిరుదంబు
లచేతను ఖండికృతభిండివాలగు లపట్టన పొసఁగిన చంద్రావళివలె నానావిధానాది
సాధనంబులచేతను శకలితచూర్ణితంబులగు గండ్లపిల్లంబులచేతను సముపలక్ష్మితం
బగుచు వికీర్ణవివిధ యాదోవర్ణవిరగ్గళ్యవరణి ప్రవాహదగ్గరంబులగుయమ
మార్గంబు నగిది సార్గళంబు నతిభయంకరంబు నై యుండి నవ్యవసరంబున.

తే॥ హన్యమానం బగుచు హన్య ♦ మనఁగ న్నన,
తనద్యుస్సైన్యంబు నీక్షించి ♦ త్వరితుండై య
నన్యసామాన్యజన్యసం ♦ మాన్యబలులఁ
దొడరఁ బురికొల్పె రథికుల ♦ దూషణుండు. ౧౭౬

క॥ వా రయిదువేల లెక్క న, వారితవిక్రములు మొనసి ♦ వరణస్త్రాస్త్రా
సారమున రాముతోఁ బ్రవి, దారణమొనరించి రపుడు ♦ తాపసవంద్యా! ౧౭౭

ఆ॥ మఱి శిలాద్రువృష్టి ♦ మలయించి రయ్యది, ప్రాణహానికృతినీ ♦ బద్ధగాఁగ
మెలఁగె దానఁ దా నిఁమీలితం బాభుగ్ను, శిరము వృషము పొల్కి ♦ శ్రీవిభుండు.

ఆ॥ క్రోధ మెగించి పొదువఁ ♦ గొనకొని యవ్వారి, నెల్లఁ గూల్చు నివృత్తి ♦ నటంచు
భాస్కరాస్వయుండు ♦ పరఁగించె శరఘ్నంబు, బ్లిట్టనిలిచి తేజః ♦ నటసి మెలయ.

క॥ దోహచరవాహిని నా దూషణు నడికింప శత్రు ♦ దూషణుఁ డతఁ డ
దోషి పవనిభశరమ్ముల రోషముమెయి రాముపయి నిఁరూఢతఁ బటపె॥. ౧౮౦

క॥ తాఁ కోర్చి కృద్ధుఁ డగుచు స్నేహిని ట్టుర మొక్కఁడు గొని ని ♦ మేషంబున ద
త్రాపకటధనుర్విపాటన మాకృతి యాకృతికి మూల ♦ మన నొనరించె॥. ౧౮౧

తే॥ మఱియు నాల్లింట హయముల ♦ మడచి యొకట
స్యందన మగల్గి ప్రథితార్థ ♦ చంద్రశరముఁ
దొడిగి సారథి శిర మిలఁ ♦ దొరఁగ నేసి
వాని వక్షంబు మూడింట ♦ వచ్చి యార్చె.

తే॥ చిన్నధన్వుండు హతయంత శిథిలితరథుఁ, డదిగతశ్రముండును నయి యాశ్రమిజన
హంత వాఁడు పరాక్రమమలఁతివోవ, నీ కనీకిని మెచ్చ జయ్యెన్ నగడ ౧౮౩

మ॥ గిరిశృంగభము చోమహర్షణ మయః ♦ కీలాన్వితం బన్యగో
పురవిస్ఫోటక మాత్తశత్రువన మా ♦ పూర్ణస్ఫురాజాల మా
సురసంతోషము స్వర్ణపట్టమహిష ♦ స్తోభం బమోఘంబు నా
పరిఘం బొక్కఁడు దాల్చి రాము దెస దీ ♦ ప్రకోశసంరంభుడై. ౧౮౪

చ॥ బ్రదుకుదు గానిలేర యిఁక ♦ బావనగా యనివాఁడు నేల గి
క్కదల నెదిచ్చి రా విభుండు ♦ గ్రక్కునఁ దద్భుజయుగ్మ మమ్మెయి
బ్రదరయుగమ్మున న్నటిఁక ♦ బాటితదంతతలమ్ము దంతి నా
మదమటి కూలె నప్పస వ ♦ మందరసోన్నతి వేల్పు లుబ్బగఁ. ౧౮౫

తే॥ కంఠనాళంబు లవియ ర ♦ క్తంబు దెరిల, రక్కసుండు బోరగిలపడి ♦ చక్కసీల్ల
సర్వభూతంబు లధిపుఁ బ్రశంస సేసె, నగడు వాసె నటంచుఁ బాద్యాయతాక్షి!

తే॥ అంతలోఁ గుంభం లగుచు సే ♦ నాగ్రాయాయు
లడఁచిపడఁజొచ్చి రదె కూర్చు ♦ నద నటంచు
మిత్తి త్రొంట బిగించి యె ♦ మ్మెయినయేని
నొండు తోనఁ బెరయనీని ♦ యుక్తి దోయి. ౧౮౬

ప॥ మహాక పాలసూలాక్షప్రమాథులను నవ్వారలు శూలపట్టనపరశ్వధంబులు ధరి
యించి సన్నాహసముద్ధతులై యుద్ధాద్ధిత్వంబున నతిఘటుంబోలె నగుదెంచినఁ
దీక్షాగ్రంబులు నిశితంబులు నగు పుష్పతంబుల రఘువీరుం డమ్మువ్వర
గ్రహించి. ౧౮౭

సీ॥ ఛేదించెఁ దడయక ♦ శితకలంబముల మ, హాక పాలుని యుత్త ♦ మావయవము
మథియించె దోడ్తోఁ బ్ర ♦ మాధి సారాగమ, సంఖ్యేయశత్రుప్ర ♦ చారణమునఁ
బూరించె స్థూలాక్షు ♦ స్ఫురితేక్షణంబుల, వివిధసాయకసన్ని ♦ వేశనమునఁ
జదిపెఁ బంచసహస్రసంఖ్యాకు లగు తొంటి, రథికుల నన్నిశరములు దొడిగి
యెపుడు సేర్చెనో యేమట ♦ కింతపట్టు, వారి నెల్లరఁ గడపె దు ♦ ర్వారబలుల
నరసి యజతుంజె యని యంతఃలంత లనఁగ, నేలనే లలితాంగి యన్నేల మనియె.

తే॥ దూషణుని దూషణము తోడుఁబోనె తోడి, వారి పాటును గాంచి విఠిపాటితారి
ఖరుండు పన్నిద్దట ననీకవరుల రణధు, రంధరులఁ గని పలికెఁ బుష్పంధయక చ!

— ♦ ఖిపండు దూషణు చావునకు వసచి నేనానాయకులఁ బన్నింజులఁ బుణ్యంబునఁ ♦ —

ఉ॥ కంకిరె వీని యాగడము ♦ కాళురుషుఁ డింఁ డింత నేసి తా
ముఁటికి మింటి కొక్కఁడుగ ♦ మా అనరాక వెలుంగుచున్నవాఁ
డంటి నెరల్పుఁ డిట్లా వెర ♦ వానె యుపేక్షఁ బొనర్చు నింక మీ
కంటికి నిద్ర వచ్చునె మొ ♦ గం బని యున్న కులప్రసక్తుకా. ౧౯౧

తే॥ దూషణుడు సనె సమ్మేటి ♦ శోడివారు, పెక్కువేలకు మడిసిరి ♦ పెనుపు దక్కి
యున్నవారము మనమైననోర్చి వీని, యుదులు మాయాపకున్న హోనోడి టిగలదె.

ఆ॥ అనిన వారు సోడరి ♦ రాతిండు నడర్చివై, గివసి యస్త్రనిబిటిఁ ♦ గ్రమ్మ గాము
నతపట్టు యోధు ♦ లఱుమ నాదొర పిచ్చుం, భుచి నెన్నదము న ♦ లంచి మలసి.

క॥ ఒకముట్టి నె రెండార్లును, సకలాత్ముం డాశంగములఁ ♦ జయ్యనఁ గొని వా
రక పంజ్రండు శిరంబుల, నొక క్షణమునఁ బుడమిఁ గూల్చె ♦ నున్నలనయనా!

క॥ పలవలనిమూఁక దలఁగొన, నలఁతి గెడఁచె నూలు నూట ♦ నటు పేయును నొ
దల లొకవేయిట మును మిడి, యిలానుతాధీశ్వరుడు మ ♦ గ్రోధరతనయా!

ఆ॥ నెఱులు జీరుకాడ ♦ నెత్తుటఁ జొత్తిల్లి, పడినవారివలనఁ ♦ బ్రసనభూమి
యమరె శమితిపశుకు ♦ శాస్త్రరణించితి, సవనవేదితోడి ♦ సామ్యమునను. ౧౯౬

క॥ చిన్నశరాసనమై ని, చిన్నకవచ మగుచు నేల ♦ పెనఁకునశోస
ట్లున్న పొలదిండిగుమి రా, మన్నా! శరణన్న యనెడు ♦ నన్నెటి సొలసెకా.

తే॥ మాంసర క్తవసాకర్త ♦ మద్రవంబు, నిహాశశలిభిరాక్షున ♦ నికర మొక్క
యరగడియలో నెనిరయమునట్టులరయ, నయ్యెనయ్యెడవిధిముఖభృష్టతాత్మ!

తే॥ నాధుఁ డని కా కొకఁటఁ బడు ♦ నాల్గువేల
రక్కనులఁ జక్కఁడలచి పా ♦ రమ్మగనునె
యొక్కఁడు పదాతి మానుషుఁ ♦ డొప్పలూడి!
దైవశంత్రంబునకుఁ బెడ ♦ చారి గలదె. ౧౯౯

క॥ ఆసైన్యమునను ఖరుండు మ, హానురుఁ డొకరుండు త్రిశీర్షకాఖ్యుఁ డవరుండుక
జేసన్నకు మిగిలిరి దు, హ్వాసుహరుండు రాము నెదిరియయ్యెడ నిలువకా. ౨౦౦

ఉ॥ అందఱు ఘోరదుర్విషహు ♦ లమ్మెయిఁ గూలిన నీడఁబోక ని
వ్వందితుఁ డాఖరాసురుండు ♦ పాల్పడఁ జేడ్పడఁ రాముఁ గిట్టి సం
క్రందనుఁ డాత్తవజ్రఁ డయి ♦ క్రన్నన న న్నఱుమం గడంగిన
ట్టిండునిభాననా! ఖలున ♦ కెల్లయలంత ఘటిల్లకుండునే. ౨౦౧

అ॥ అవుడు నము గెల్తు ♦ నని రోసమునఁ దొడ
రంగఁ బోవు ఖరు ప్రి ♦ సంగ మరసి
నెఱసి పలికె వాహి ♦ నీవతి యాత్రిశీ
రుండు నెఱి వొసంగ ♦ సుందరాంగి !

౨౦౨

—♦ త్రిశీర్షుండు రామునితోఁ బోరాడి మడియుట ♦—

సీ॥ ఇంత సాహస మేలయేనుండ ననుఁ బంపు, మధిప ! ప్రాశ్నికుడ వొదంతవట్టు
లీల రక్కసులపాలిఁటి మిత్తి యీరాము, సంహరించెద నొక్కక్షణములో నె
యాయుధం బంటి యొయ్యనఁ బానర్హుఁబ్రతిజ్ఞ. మరల సీతని దునుముక యటంచు
వచ్చెద నీమెచ్చు వరము లవ్వలఁ గొంచు, సంతసంబున జనస్థానమునకు
నట్లు గాక నరుడె ♦ యంతలై గెలువంగ, నైన న్నిట్టి నీస ♦ మధ్యభావ
మెల్ల వెలయుఁ జేసియేలుదు జగమున, నొక్కడ గండఁ డనంగనారపులేక.

క॥ అని మృత్యుగ్రహణమునకు, మొనసి ప్రసాదింపఁ జేయముదల యనుచు వాఁ
డెనుంపఁ జనెఁ ద్రిశీర్షుకు, డనుపమరథమునఁ ద్రిశ్చంగముగు గిరి యనఁగ్గ.

క॥ రాము నెదిరి శరవృష్టి మ, హామేఘం బట్లు గురిసియారై జలార్ద్రం
బై మొఱయు దుందుభికి నెన, గా మదమున వాఁడు నిత్య ♦ కల్యాణగుణా !

అ॥ వాని నెదురుకొనియె ♦ వర్షిష్ఠుఁ డారఘు
వంశభానుఁ డెగువు ♦ వఱలుచుండ
సాయకౌఘములఁ బ్ర ♦ సారింపుచు సురేందు
ధనువుఁ బోల ధనువుఁ ♦ జక్కఁగొనుచు.

౨౦౩

మ॥ ఋములం బయ్యెను జన్య మిర్వురకు ని ♦ ర్థమంబు ధామంబు సం
తమసంబు నివరియింప రాముఁ డెగువ ♦ నైత్తుండు పైఁగ్రమ్మ మో
హము బోధంబును జక్కటిం దొడరి ప ♦ ర్థాయప్రచారంబునక
విమలంబుం గలుపంబు నౌ తెఱఁగు గా ♦ వింప న్నర ల్పాన్వడక. ౨౦౪

క॥ సింగము బాటిం బడిన మ, తంగజ మయ్యసుర నిఖిల ♦ దలుతలలాట
ప్రాంగణమున మూఁ డమ్ముల, నంగనరో సిల్లు చూపి ♦ నట్టులు నాటెక. ౨౦౫

తే॥ కుపితుఁ డయి రాముఁ డనె నోరి ♦ కూర ! యేమి
బలము పూవులఁ గొట్టితి ♦ ప్రదరము లని
నాడు తూవుల చేవయు ♦ నయము దోవ
కెదిరి కనుఁగొను మగు తోవ ♦ నెనయఁగలవు.

౨౦౬

క॥ అని యాశీవిషరాజము, లన నగు పదునాల్గు శరము ♦ లాశగు వక్ష
మృత గొచ్చి నాలు గిడువుల, ననితరరథరథ్యముల ర ♦ యంబునఁ గూల్చెన్.

ఆ॥ సుతీయు భానువంశ ♦ మండనుం డెనిమిది
సాయకముల సూక్ష్మ ♦ జక్కడంచి
యొకఁట ధ్వజ మెడల్చి ♦ యుత్పిత్సరజై న య
య్యసుర యెద నగల్చె ♦ నాశుగముల. ౨౧౧

శే॥ బా నజఁడు డయ్యుఁ దలకొని ♦ దానపుని శి
రములు మూఁడును నిశితభ ♦ ల్ల ముల నటికి
నైచె దోడనె రఘుకులో ♦ ద్వహుండు దివిని
సురలు సంస్తవపరు లయి ♦ చూచుచుండ. ౨౧౨

క॥ నెత్తురు లొలుక నిశాటుని, యుత్తాలశరీరసాల ♦ ముర్వరఁ బడఁ ద్రా
ని శంభితులై నిలువక, తత్తరమునఁ బాటి రున్న ♦ దైత్యు లభయచు ?

ఆ॥ వ్యాఘ్రభీతభీత ♦ మగు మృగవ్రాతంబు
పగిదిఁ జెదరి తనదు ♦ పదమె పదము
గాఁగ మొనయు మూఁక ♦ నాఁగి రాహువు చంద్రు
నట్లు రాముఁ గదిసె ♦ నపుడు ఖరఁడు. ౨౧౩

—♦ ఖరాసుర యుద్ధము. ♦—

మ॥ దొరలు న్రావణుండుం ద్రిశీరకుండుఁ దో ♦ డ్దోఁ గూలి రప్పాడుమూఁ
క రణోత్సాహియె యింక నేకరణి నేఁ ♦ గావింతుఁ ణో ట్టిను
ర్భరునిం గిట్టి యటంచుఁ దా నెడఁద సం ♦ భావించె నుద్దామను
ల్కరణంబు లెడ దైత్యుఁ డేకరణి యై ♦ క్రవ్యాదసంహారణీ! ౨౧౪

క॥ మన మగలి చెదర నిక నే, మని మనవలె నని తలంచి ♦ యమరగణాధీ
శుని నముచివోలె గాముని, మునిఘస్మరుఁ డాఖలుండు ♦ మొగకొనె మగువా!

ఆ॥ దృఢము చాప మెత్తి ♦ దీర్ఘబాహువుల నా, కర్షణం బొనర్చి ♦ భరశరముల
రక్షభోజనముల ♦ రాముని యెద నాటె, విషధరముల నట్లు ♦ విశ్వశరణ. ౨౧౫

క॥ తనశిక్ష మెఱుం గేర్పడ, ఘనభుజు రాఘవుఁ డెరల్తుఁ ♦ గా కని మాఝీ
నినదముతో మార్గణముల, ననుగతములఁ జేసె దిశల ♦ నట్లు విదిశలన్. ౨౧౬

శా॥ పూరించె న్రఘునాథుండు న్దనువు సం ♦ పూర్ణస్ఫులింగాన్నివి
స్తారాకారవిహారఘోరము శరా ♦ సారంబు పెంపార వి

స్ఫారస్ఫార్జ్యభూగిరమ్మదనర ♦ స్సంసత్తి స్వీయోరుతే
జోరంహస్సముదారనాదకలన ♦ ల్పాచింప బర్జన్యః. ౨౧౯

౯॥ ఉవిద యన్యోన్యపదనము♦ద్యుక్తి జేసి, యుభయస్పృశితాశుగ♦యోగమున నె
కథిత మాకాశ మపు డనా♦కాశ మనఁగ, నయ్యె నటు లప్రకాశతనందె నినుఁడు.

తే॥ కచిసి నారాచనభికవి ♦ కర్ణికర్ణి, కాశరంబుల రామునిఁ ♦ గలకపార్చె
ఖుండు కరికలభముఁ దోత్రీకముల నట్లు, గలదుమేలనుకాంక్షపైఁ♦గనలినాడొ.

క॥ అరదమున నిలిచి చాపం, బురవడి నాడించుచుం బ ♦ యోద మన దురు
ద్ధరుఁ డగు నసురఁ గని యనిరి, సుర లంతకుఁ బాశహస్తంజూచితి మనుచున్.

చ॥ కనుఁగొని సర్వభూతతతి ♦ కంపము నొందఁ బ్రభూతవిక్రమం
బున నలిచేగి రక్కసుఁడు ♦ పోరున డస్సెను మర్త్యుఁ డింతకున్
ననుఁ దెరలింప శక్తుఁ డగు ♦ నా యని యెంచెనె కాని కింమృగ
మృగు హరివోలఁ ద న్నతఁడు ♦ మున్నె తలంచుట గానఁ డద్రిజా! ౨౨౩

ఆ॥ వెలుఁగు లురలఁడేరు♦వెరవున నెఱయించి, యఱిమెఁ దపనవంశ్యు♦ననురుఁడప్ప
డగ్నిలోఁ బంతగ ♦ నుట్టులు వాఁ డగు, తెఱఁగు మాను లరసిఁతెలుసుకొనఁగ.

క॥ దాశరథి శరము చాపము, నాశరుఁ డమ్ముప్పిదేశ ♦ మందె తెగ నిజో
దేశ మిషులాఘవము ని, ర్దేశించుచు నేసి యార్చె♦ దివిజస్తుత్యా! ౨౨౪

తే॥ అశనినిభములు వహ్నిజి ♦ హ్వభములును, నైన విశిఖమ్ముల ధరాత్మజాధినాథు
వర్మ మేడింట నగలించెవాని చేటు, దెలుపఁ దొడరెడు నుల్కనాఁ♦దెరలెనదియు.

ఆ॥ మఱియు మర్మభేది ♦ మార్గణసాహసం, మెగిచిపడుచు రాము ♦ నెల్ల యవయ
వముల నాటి యెఱచె ♦ వాని ఖరత్వమ్ముఁ దలఁచి భూతగణము తల్లడిల్ల.

క॥ ధామనిధిధాముఁ డట్లభి, రాముఁడు వేధింపఁబడియు ♦ రాజిల్లె సము
ద్రాముఁడనలుఁడాజ్యాహతు, లాముకొన విధూముఁ డగు నయంబెనయంగన్

చ॥ గొనకొని యెత్తె నత్తపసి ♦ కోరి యొసంగెనొ దేని వైష్ణవం
బనితరభేద్య మాధనువు ♦ నాదట సజ్యముసేసి యేసె న
మ్మనుకులభూషణం బసుర ♦ మౌన్యడ నొక్కట వాని యొక్కజీ
వన మటులుండ నొం డనఁగ ♦ వచ్చు ధ్వజం బిలఁ గూల్చెఁ బెల్చునన్. ౨౨౯

క॥ అతుల మతిదర్శనీయం, బతిశయితము హైమ మనఁగ ♦ నగు నది పడె నా
క్షీతి నొకట దేవతాజ్ఞం, బతంగుఁ డెనయంగ నైన ♦ పద్ధతి దోషన్. ౨౩౦

- ఆ॥ దాని కలిగి దుష్ట ♦ దానపుండు భద్రాని, దాన మిష్టచతుష్ట. ♦ నూని రాము
మేను ప్రయ్య నేసే♦దాని మహేభమ్ము, బూని తోమంగముల♦చోడిచిన్ద్రు.
- క॥ అంగసరో శోణితది, ధూంగుండ్లె యొప్పె క్షీతిను ♦ అభిప్రదానమా
జం గైరికధాతుద్రవ, నంగత మచలమ్ముతో బ్ర ♦ సంగ మొలయుతో. ౨౩౨
- ఆ॥ మఱల వాడు నిశిత♦మార్గణంబుల నల, యించి యూర్వ నలుగి♦మించి గాము
డానిశాచరుని స్మృత్యాంతంబునకు దాల్చె, నాని రెండు లరజ♦మొగ్గవసిత !
- క॥ ఒంట శిరం బమ్మెయి రెం, డింట న్నాహుయుగ మలు గ♦ డిగిదియునము నూ
డింటను ప్రచ్చె నమర్తులు, మింటన్నే త్రే లటంచు♦మమ్ముకొనంగి. ౨౩౩
- ఉ॥ అంతట దానవాంతకు డ ♦ నంతమణిప్రభము ల్లు గారసి
మంతవతీలలాటతట ♦ మార్జనదక్షము తొ శిరంబు లా
వంతున నాటు నేడు గొనె ♦ వానిచలం బడలింప జ్యోత్స్వనా
కాంతదిగంతరుం డగుచు ♦ గల్పలతోడితేభావజ్యోత్స్వలా ! ౨౩౪
- చ॥ ఒకంట యంగంబు నాల్గింట స ♦ మున్నతయుగ్యచతుష్టయంబు నే
తోకటను సూతు మస్తకము ♦ నొండొకమూటల ద్వివేణువు న్నద
క్షకమును రెంట నొంట ఘన ♦ శత్రుశరాసముల స్వరల్పి యు
ప్రకటబలుం డగల్చె నొక ♦ భల్లమునం బరిపంఖి వక్షము. ౨౩౫
- ఆ॥ దాన వికలుఁ డయ్య ♦ దా నవపుతుఁ డయి, దానపుండు వ్యసంగ ♦ దాన హే
హస్తతాప్రశస్తి ♦ నిన్దులకోధనం, రంభుఁ డగుచు నిలిచె ♦ ధృతిభాసాంత్రీ !
- క॥ అటు లొనరించిన రాముని, పటుతరసామర్థ్య మెంచి ♦ పాల్గొట్టెన్ద్రు
మృట దలఁగి మునులు వేల్పులు, ఘటియించిరి నతులు నుశులు♦గొమకలొగ్గ
- తే॥ పాదతాడిత మురగంబు ♦ భంగిరోజు
చున్న క్రవ్యాదు వీక్షించి ♦ యన్న రేంద్ర
మణి పలికె నిట్లు మాటలే ♦ మంత్రము లను
నడికి మృదుపరుషం బగు ♦ జాడ నెఱయ. ౨౩౬

—♦ శ్రీరామ భరాసుర సంవాదము ♦—

- సీ॥ ఎల్లలోకంబుల ♦ నెడరుపా లేసితి, ప్రబలబలోన్నతి ♦ పరిభవిల్ల
నెక్కటి మనలే డ ♦ ధీశ్వరుండేనియు, ఘాతుకుండై యెడ్లె ♦ గలఁచునాతఁ
డాశీవిషంబు కీ ♦ డరసెడు ననువుమై, బాపున కొదవింతు ♦ పరిభవంబు
నిలువఁ డైశ్వర్యంబు ♦ నెలవున నిందితుం, డవశీర్ణమూలదుర్తి ♦ వట్లు జగతి

లోభకామాఘములు తన్ను ♦ లోఁ గొనంగఁ

గరకముం బట్టి బ్రాహ్మణి ♦ గతిని దొలుత

గానఁ గానేరఁ డంతంబు ♦ గాంచునపుడె

కాని కానీని కర్మంబు ♦ కట్టికుడువ.

—౨౪౦

తే॥ తరువు లార్తనప్రపవనసంతతుల నట్లు, తఱి దఱియవచ్చు నంతలోఁదత్ఫలములఁ
గాంతు రెల్లరుఁ దమచేయుకర్మములకుఁ, దగినయట్టివ యై యవిదారసిల్ల.

తే॥ తనపొనర్చిన పాపకృ ♦ త్యముల బెడఁద, లనుభవింపక తీఱ వ ♦ య్యజునకైన
నెన్నక విషాన్నము ల్లినియెంతవట్టు, దలఁగి వ ర్తించు బాడము సంతాపములను.

తే॥ దండ కారణ్యవాసుతా ♦ తాపసులను, ధర్మచారుల పాధులఁ ♦ దవిలి తవిలి
చగిసి తేమని యమ్మేలి ♦ సంబరమున, నధిగతంబయ్యె నిది వేతె ♦ యనఁగనేల

ఉ॥ ఎల్లర కప్రియంబుగ మ ♦ హిం జరియించెడు దోనకారులఁ
మొల్లముగా వధింప నను ♦ మునొని పంపె ధరావిభుండు మి
మ్మిల్లలి నుండనీయ నిత ♦ నెందు జనంగల కేమి చేయువా
రొల్లమి సూపిన దలఁగ ♦ దోరినిశాచర! తథ్య మింతయున్.

—౨౪౧

తే॥ నేఁడు నాచే విడువఁబడు ♦ నిశితశరము, లలఁతి నీయెద భేదించి ♦ యనుపదంబె
యనువులఁ జెరల్చి తెరువరఁయంగఁగలవు, పుట్టయెడలించి వెడలెడుభోగులనఁగ.

తే॥ నేఁడు నీవారు నీవునునిహతిఁ గాంచి, నిరయఁపుండోవఁ గొనిచనఁనరయఁగలరు
మున్నుమీపాలఁబడిచన్నఁయన్నియతులు, వ్యోమయానసమున్నతిఁనొపుగనుచు.

క॥ వారి సదాచారంబు ల, వారితనద్గతికిఁ గూర్చు ♦ వరుస దురాచా
రారంభులు దుర్గతికి, బోరే మీబొంట్లు పాప ♦ పుంజము పొదున్.

—౨౪౨

ఆ॥ చెనయు మెంతలైనఁ ♦ జేయుము ప్రహరింపు, మెట్టులేని విడువ ♦ నింతలోనె
నేలఁ గూలవై యి ♦ నీతల తాలఫ, లంబపోలె శితక ♦ లంబములను.

—౨౪౩

క॥ అని పలికిన సంరక్తన, యనుఁడు తెఱగంటిసూ డ ♦ యమితమనస్కుం
డును బ్రోద్ధతరోషుడు నై, యనె నిటు వెడనవ్వతోడియారాటమునన్.

—౨౪౪

ఉ॥ ప్రికృతు లైన రక్కసులఁ ♦ బల్కురఁ గూల్చితి నంచు స్వప్రశం
సాకృతికిం గడంగితివి ♦ చాలినయంతలు సేసి యైన నొ
డ్లికరణి నిర్వికతనము ♦ నెంచఁగఁబోవరు శూరు లైనవా
రేఁకటఁ దీతెనోటు తన ♦ కియ్యెడబాటున మిత్తి వాయునే.

—౨౪౫

- ఆ॥ నీదు పొగడికొలు ♦ నీకె లఘుత్వంబు, గూర్చె నిగ్రహమాత్రం ♦ నీచ విజయ
మనలుఁ డెల్లఁ గాల్చి ♦ నట్లు సువర్ణంబు, గాని మణియ నాని ♦ గొల్పఁగలఁడె.
- సీ॥ కనవొ నీచక్కటి ♦ గద దాల్చి భూధంగ, బట్లకంప్యతి నీల్చి ♦ యుడగు నన్న
యేను నీయసువుల ♦ నిద్దాననే కొనఁ జాలుదు వల దింక ♦ పుచ్చుకంబు
కదిసినంతన ముజ్జ ♦ గంబులు వడఁకు నగ, తుకుఁ డింతకును నెండుధనుఁ డింత డని
వలుకు లెన్నియునేని ♦ గలవు ప్రా ద్దరిగిన, యుద్ధవిఘ్నం బగును ♦ నూరికుంటి
వల నెఱుంగ కిల్లు నీపోరి ♦ కలనిబోవఁ, బడిన పడునొల్లువేపున ♦ బాదుగులకు
నశ్రుమార్జన మొనరింతుఁనంతరమున, నిన్నుఁ గగలు చ్చి యువ్వొకఁడెకఁగూర్చి.
- క॥ అని పలికి ప్రబలరోషం, బున నాగదఁ దిప్పి వై పఁ ♦ బోయి తిమ్మను న
మృదుజాశి మనుకులోత్తం, సుని యెద గుటి యునిచి చిత్తి ♦ సూనవికొనా!
- ఆ॥ ఎడలు మంటలు గ్రమ్ముచు ♦ స్వప్నమేనిఁ
దవులఁ జూర్చించుచు న్వచ్చు ♦ దాని విభుఁడు
నుగ్గునూచ మొనర్చెను ♦ నూలు శరము
లశనిసదృశము లనిచి గో ♦ శ్రావ్యజాన!
- క॥ కూలె మహాషధిమంత్రన, మాలీఢవ్యాళి యగుచు ♦ నది పుడమి నిల
పాలశరవ్యాపాదితి, యై లావణి కొఱవి యట్లు ♦ లధియోగగిలం!
- తే॥ దాని విశనన మొనరించి ♦ ధర్మకాముఁ
డనియె రఘురాముఁ డసురభో ♦ నధికబలుఁడ
వైతి వీహేతి గలుగఁ బ్ర ♦ త్యరినిహంత్ర
యిది సెడఁ జెడంగ నంటి వీ ♦ వింతలోనె.
- క॥ నీనైయాత్యము మాటల, నే పెరవరి వనఁగ నైతి ♦ విది గుంచు సురలే
నీవలను గాంచ నోడఁగఁ, గావఁగలే దింక నిన్నుఁ ♦ గంజభవామహం.
- తే॥ తోడివారల కన్నీరు ♦ దుడుతు నంటి, వదియు మిథ్యభిశంసఁమయ్యు మీఁద
నన్నికొను మశ్రుమార్జనమొనసి నీకొ, నర్ప నొక్కని నధికనన్నావాయుగుని.
- క॥ మునిహింసారతు ని న్నిల, మననిచ్చినఁ బానర దొక్కమాత్ర నును టిదే
కొనియెద గరుడుం డమృతము, గొనకొని హరియించి నట్లుఁకులవిధ్వంసీ!
- శా॥ నీర క్తం బిల గోలుఁ దత్తలమునకా ♦ నిద్రింతు వీ వాసమె
నీరామ ల్పరియిం త్రనాశ లగుచు ♦ న్నేఁ డొందువా రిందు స
చ్చారిత్రంబున నొప్ప మోనులు శుభా ♦ చారంబుల న్వేల్పులుకా
దీరుం గాంతురు భవ్యహవ్యకలనా ♦ దేదీప్యమానాంగులై.

తే॥ నీచ! నినుఁబోటి చెట్ట లిన్మేలఁ గ్రాల, దేవతాగణములును భూ ♦ దేవతలును
క్షుభితులౌదురుమిముఁదెగఁజూచుజాడ, నోటగాఁత్రుమీయంగనలున్సురనుచు.

క॥ అని నొడివెడు మనుకులమణి, గని యభినంరబ్బు డగుచు ♦ ఖరతర మగు ని
స్వన మొప్ప ఖరాసురుఁ డే, పున నుడివో కనియె నిట్లు ♦ పుల్లబ్జముఖి! ౨౬౨

మ॥ అనలిస్తుండన యెతి వింతకు భయం ♦ బా లే దవాచ్యం బటం
చు విడంజూడదు నోరు నాకు నిటులే ♦ చొల్లూటమాటాడఁగా
నవునే కార్య మకార్య మంచుఁ గనఁగా ♦ సక్షోపనంజ్ఞానముం
దవులంగాఁ దలపండు మృత్యువశుఁ డా ♦ శార్భాగ్యవంతుం డిలక. ౨౬౩

ఆ॥ రిత్తవలుకు లేల ♦ యిత్తటి నీపొగ, రడఁగఁజూతు నంచు ♦ నడరి నొనఁట
భ్రుకుటియాడఁ నొడరఁభూరుహం బొక్కండు, గాంచి జతన నెఱయఁగాఁజెకల్పి.

క॥ మడఁగితిలే పొ మ్మనుచు న, వుడు గఱచుచుఁ ద్రిప్పివైవ ♦ భూతనయాకా
ముఁడు పలుభల్లఁ ఘంటుల, నడపొడఁగనఁ బోలకుండు ♦ నట్టానరించెక. ౨౬౪

ఆ॥ దాని వమ్ము సేసి ♦ దానవుఁ డెరలింప, నెంత వలయు రోస ♦ మంత గొని న
హాసమార్గణముల ♦ నాతని యొడలెల్లఁ, జిల్లులుగ నొనర్చె ♦ శ్రీవిభుండు. ౨౬౫

క॥ పొరిపొరి నురువులు గట్టుచుఁ, బరివహనము నెత్తుఁజేలు ♦ పరఁగింప దురా
శ్రుఁడు మద మఱి దురాశా, పరవశమునఁ దన్నుఁ గదియఁబటఁతెంచుటయుక.

ఆ॥ విస్రగంధ మెదకు ♦ వెక్కన మగుచుండ, నలుము నల్లనాని ♦ యడుగువరుస
నొదిగి వెనుక కునిచె ♦ నొండు రెం డంజలుఁ, బడఁగ నోర సేయుఁపాము పగిది.

క॥ ఆపన్నగడ త్రివిక్రమ, తాపృతిఁ దలకడతు ననె న ♦ సంతరమాంచ
ద్వ్యాపారము తిడుభయ మను, మాపక మచ్యుతరసోద్య ♦ మమునకు నవలా!

ఉ॥ రెండవబ్రహ్మాగండ ముర ♦ రీకృతచానకమూర్తి సాదరా
ఖండలసన్నిధాపిత మ ♦ ఖండజయావహాశక్తియుక్త మ
య్యంజజహహనుండు గొనె ♦ సత్ప్రము శత్రుకలాధురీణుఁ డు
ద్బంధుని దండిరక్కనునిఁ ♦ దాపనవైరిని మాప నుద్ధతిక. ౨౬౬

—♦ రామాస్త్రము ఖరాసురు దహించుట. ♦—

క॥ సంధాత దాని వింట, న్సంధించి వికర్షణంబు ♦ జరిపి సురారి
స్కంధాంతరమున నాట మ, దాంధుం డెదవగుల దగ్గుఁ ♦ డైవడె బుడమిక.

తే॥ మును వినిరగ్గుఁ డయ్యె నశ్నుట్టి మూర్ఖుఁ, డంధకుం డెట్లు శ్వేతవఁనాంతరమున
నడఁగి రింద్రునిఁ గిట్టి వృత్తాదు లెట్లు, లట్లు రాము నెదిరి హతుఁడయ్యెఖరుఁడు.

—♦ మనులు వేల్పులు రానుని గొనియాడుట. ♦—

శా॥ రాజర్షు ల్పరమర్షులుం గలిసి రా ♦ రాజద్వికాసు నృహా
రాజశ్రీవిలసద్విలాసు నజితు ♦ న్రామావసీజాని ని
ర్యాజోల్లాసితఁ జేరఁగాఁ జని మహీ ♦ యస్వీయవాక్యామృత
శ్రీ జాల్మోల్బుచు సన్నతించి రమరీ ♦ సేవాభ్యభావించితా! ౨౭౩

సీ॥ పరనిష్ఠ లెమ్మెయి ♦ బరఁగింపఁ డిమ్మేలి, పరమార్థ మెదఁ గోరి ♦ పంక్తిగఢుడు
గాధేయుఁ డిన్నెటి ♦ గనిచూపె జన్నంబు, గాపాడఁ గొనిసేరఁ ♦ గాఁ గడంగె
నిన్న మొన్న నె కాదె ♦ నినుఁ గొల్వ సిగ్గుతో, హరి శరభంగుతో ♦ నని పలంగె
నెఱిఁగింపరే యంద ♦ తేకతంబున మును, ముసడ్డపా స్టూచి ♦ పల్లడిలుమఁ

దీర్చితయ్య ప్రతినఁ గడఁ తేర్చితయ్య! చెడుగురాకాసిపిడుగుల ♦ దుఃఖకుఁడనము
సుఖముపనుపడధర్మక్షాతమయ్య! యింకనోయయ్య! యిలసీవఁగోసలుమయ్య!

క॥ మాప్రానరించిన పున్నెం, బీపగిది నుపాయకలన ♦ నేతేరఁగ నీ
ప్రాపు గనఁగంటి మింకిటఁ, బాపమ్ములు లేవు లే వ ♦ పాయకగఢముల్. ౨౭౪

క॥ రామా! రక్షస్సామవి, రామా! నీనామమృత ♦ రాజమె యింక మా
బాములఁ దొలంప సుకృతము, లామెతె లొనరింపఁ జాలుఁనయ్యా! యెపుడుకొ.

తే॥ అని పొగడుచున్నయంతలో ♦ సంతరిక్ష
చారు లటు చారణకృతి ప్ర ♦ శంస లొలయ
నప్పరస్సంఘ సరసలా ♦ స్యములు వెలయ
విరులు గురియించి రెడ లెల్ల ♦ విరులుగొనఁగ. ౨౭౫

క॥ మ్రోసెం దుందుభు లమ్మెయి, భాసిల్లెను నారదుండు ♦ పరమప్రీతికొ
జేసిరి ప్రసంగ మిట్లని, దోషనదు లాసమయ మరసి ♦ ద్యుమణిద్యోతా! ౨౭౬

తే॥ అరరె సార్థముహూర్తకా ♦ లాంతరమునఁ, దునిమెఁ బదునాల్గువేపురఁదుష్టరాక్ష
సులను ఖరదూషణప్రముఖులను మఱల, హరివిలాసంబె కానంగఁనయ్యె నిట్లు.

క॥ భీమం బీసంగ్రామం, బీమెయి పీర్వంబు దాక్ష్య ♦ మీతేజం బు
ద్దామగుణం డీరాముని, సామర్థ్యము వింత లనిరి ♦ సంయమివంద్యా! ౨౭౭

తే॥ అనుచు మితిమీఱు సంతసంబమరుచుండఁ, నమరు లరిగిరి గిరిదుర్గఁమందునుండి
నిండు మనమున రామునిఁదగడితనము, గాంచిక్షి తినుతఁగొంచులఁకృణుఁడుమరలి.

—♦ స్వాశ్రమ మెనసిన రామ సీతయు లక్ష్మణుండు సుచితముగ నేవించుకొనుట. ♦—

క॥ రామాశ్రమత్వ మెంచుచు, రామాశ్రమభూమి సేర ♦ రా మానివరుల్
రామావస్థింద్ర జయ మని, రా మానధనుం డతండు ♦ రహి మొనయుటయున్.

తే॥ చెలంగి సాగిలపడి మొక్కె ♦ జిద్దునుండు, లక్ష్మణుండు ధరాజ లీలావిభూతి
దసరఁ దసరహి నెఱయ నిన్దంపు హర్ష, కలన పెనుచారఁ బ్రాణేశుఁగొంగిలింఁచె.

క॥ తదవయవస్పర్శంబున, నదనున నెలకొన్న గంటు ♦ లన్నియుఁ బాయన్
బడ నెనసి మెఱయు మదనుని, ప్రదరం బన రాముఁ డొనరెఁ ♦ బర్వేందుముఖి!

తే॥ అశ్రమతఁ బలువేపురఁగినిధిరథికుల, నెదిరి యిరుమూఁడు గడెలలోఁమద మడంచి
కదియవచ్చిన వల్లభు ♦ కలన లెంచి, పొగడె భూపుత్రి భూధర ♦ పుత్రి! వింటె.

క॥ మానిని సన్మానింపఁగ, మానివరుల్ స్తోత్రపాఠ ♦ మహితులుగా స్వా
నూనుఁ డనుజుండు వినతులు, మానుగ నొనరింప రామఁమహివిభుఁ డొప్పెన్.

తే॥ అజతుఁడఁటె తనభర్త నిత్యానుషంగ, తానఁటె విలాసమహిత తద్దయుఁదదీయ
జయరమాశంసలే కూర్చెఁజూపునూత, యుల్లసిల్లుచుఁ జన వెచ్చునోలగమున.

క॥ వనమయ్యె నిహితకంటక, మనుష్యవములు జగమ్ము ♦ లయ్యె జయశ్రీ
వినివేశ మయ్యె రఘురా, ముని చరితము మునుల తపము ♦ మూర్తం బయ్యెన్.

తే॥ మంగళాస్పద మగు రామ ♦ మహివిభుండు
మంగళాలయ సీత ల ♦ క్షుణ్ణుండుఁ గొలువ
సంగతిఁ జెలంగె నప్పర్ణ ♦ శాల సర్వ
మంగళ ! యనుంగుడు సుఖాను ♦ షంగుఁ డగుచు.

౨౮౯

తే॥ ఆజనస్థాన మపజనం ♦ బైన నచట
గడచి కంపితుఁ డగుచు న ♦ కంపనాఖ్యుఁ
డింక గతి యే మనెడు శంక ♦ లంక కరిగి
రావణునిఁ గాంచి పలికె నా ♦ రావ మెనఁగ.

౨౯౦

—♦ అకంపనుండు లంక కరిగి రావణునితో జనస్థాన వృత్తాంతము నెప్పుట ♦—

క॥ ఆజి జన స్థానంబున, నోజ మహారాజ పొనఁగె ♦ నుద్యుత్తోద్య
త్రేజస్సంభృతి దైత్యో, ద్వేజకముగ నొండు గలదెఁటెలుపఁగ నింకన్. ౨౯౧

తే॥ ఆమహాస్పదమున నున్న ♦ యంతవట్టు, వీరు లెల్లరు మడిసిరి ♦ సారబలుండు
ఖరుఁ డడఁగె నెట్లా బ్రదుకంగఁగలిగె నాకు, నీదు దర్శన మిడనున్న నియతికతన.

ఆ॥ అనిన యంతమాత్రాననలకుండము లైన, కనుల నెదిరి గాల్చుగతి దనర్చి
పంక్తివదనుఁ డిట్లు భాషించె బీరంబు, యాపు మార్చి చరమ భూషణమెనయ.

భా॥ ఎమేమీ? యెవఁ జేవరానుఁడు మదీయేష్టార్థము రమ్యమై
సామాన్యం బనరాని పూజితజన స్థానంబుఁ బోకార్య వాఁ
డేమాది న్నన నెంచె లోకతతి నెం దేనిక నితని గాంధుఁగా
లేమి న్నానసవృత్తి చేడ్పడదా ని స్థిరవత్స మర్థించెనో. ౨౯౮

సీ॥ నాకు విప్రియ మగునడగాంచి నుని గాఁడు, పక్రండ యేని వృత్తి శ్రవణుఁ డేని
యముఁడంత విష్ణుఁడోయనఁబోడు కాలున, కేసె కాలుగడ వహ్నిని దహింతు
మృత్యువుసాలింటిమృత్యు వీతం డనఁ, బరగుదు రని శిశిఁ డిట్టి విడుతు
వాయువు గణియునువరుణు పాశంబు న, కించిత్కరములు మత్తేర్చునర్థ
ములు మెనసి యొక్కఁ డిమ్మెయిఁ డ గలఁచె ననుచు
నామొగమ్మనఁ బెలుపఁగా నేమి గలదు
లోకము లలోకములు గావొ లోలభావ
మెనయఁడో రుద్రుఁడేనియు నింతలోన. ౨౯౯

క॥ అని సంరంభించు నతనిఁ, గననేర కకంపనుండు కలనరవడుచున్
దన కభయ మొనఁగు మని వేఁ, డిన వాఁ డిడఁ దల్లడంబు డిందుపడంగఁ.

భా॥ శ్రీమంతుండు త్రివిక్రమక్రమణుల ధీయోగి వృత్తాయతా
క్షామస్థేమభుజుం డతఁడ్రుఁడు వృష స్కంధుండు ప్రోద్యద్వయః
కౌమాఘ్రుండు సింహసంహననల త్వశ్రీయశోనిర్వభృ
ద్రామాఖ్యుండు నరుండు దాశరథి చే రవ్వచ్చె నచ్చోటికి. ౩౦౦

ఆ॥ అతనిచేత నిహతమయ్యె నయ్యా! జన, స్థాన మెల్ల ననిన సంశయింప
నేల యాతఁ డొక్కఁ డే యింత సేసెనో, సురలు దోడ్పడంగఁజూచినారొ.

క॥ వివరింపు మనుచుఁ బెనుబా, మువిధంబున రోజు దనుజ భూర్జన్య శైలి
గవలోకించుచు వర్ణిం, చు వెరవులే కలుకుచునె యనుర యిట్లనియెన్. ౩౦౧

సీ॥ విలుకాండలో మేలి వలను గాంచినవారి, తల నుండు రాముండుదనుజనాథ!
యతని తేజన నర్కుఁ డనలుండు సరిపోల, రనిన నన్య లిఁకెట్లుననుచువారు
దివ్యాత్మసంపత్తి తెఱగొందు తా విదె, యన నింద్రు నెంచుటయనవసరము
జోడుకోడె యట నైదో డొకం డవ్వాని, కనిలుఁ డగ్గికి నట్టు లైనవాఁడు
నెలపు గాపాడుకొనఁ బిన్ననిలువఁ బెద్ద, పేర్చినాడు దుర్గము పాడొనర్చినాడు
చేసె నిమ్మెయి నమ్మక చల్లయొంటి, దంట వీడని తఱి నెంతదలచునొక్కొ.

తే॥ వేల్పులేపాటి యవ్వీరుఁ వింటఁ బాడము, తూపు లేనుతల ల్లలఁపాడ లగుచు
మెసవినవి సైనికుల నెల్లఁమిత్తి యనుచుఁ, గలదెమనవారిఁజెనయరఁక్షఁకులేంద్ర!

క॥ ఏయెడఁ దల నిడ నెవ్వం, డాయెడ రాముఁడె శరాస ఁ నాన్వితుఁ డయి కం
దోయి భ్రమియించు నాఁడే, చాయం గొనెనొక్కొ యైంద్ర) ఁ జాలిశక్తి.

ఆ॥ అనిన నేన పోయి యవ్వారి పొగ రడఁ, గంగఁ జూతు నని క ఁ డంగు నతిని
యాత్ర మరసి పలికె ఁ నప్పు డకంపనుఁ, డున్నయంతపట్టు ఁ నొరసికొనుచు.

— ఁ రావణుఁడు రాము నెదుర్కొననెంచ నకంపకుఁడు వారించి యపాయము నెప్పుట. ఁ —

క॥ సామాన్యనిఁగా నెంచెదె. రాముని రాక్షసవరా! ధ ఁ రావలయుమునకొ
ద్యోమండలముననేనియు, నామెయి పురుషావతంసు ఁ నరయంగలమే. 30౪

ఆ॥ ఆతఁ డాశుగముల ఁ నాపగావేగంబు, నాఁగుఁ బంకిలంబు ఁ గాఁగ వేలఁ
గడవఁ జేయు నభిఁగెడపు సతారకా, గ్రహము నభము నేలఁ ఁ గలుపు గిరుల.

ఉ॥ అగ్గి నడంచు వాయుగతి ఁ నాల మొనర్చు ధరిత్ర మున్మఁ గా
లొగ్గి యెడల్పుఁ జేతఁ బిడు ఁ గో యని తాల్చును ముప్పొలంబులకొ
భగ్గున నుండఁజేయు నొక ఁ బాణమున స్థలఁ పిత గల్గినకొ
దిగ్గన సృష్టి గూర్చు దన ఁ తీ రొకఁ డారయకుండు సంతలోక. 30౬

ఆ॥ నీ వెదిర్చి యతని ఁ నేవగనేనియు, గెలుచు టరిది సురలుఁ ఁ గ్రిందుపడుదు
రనఁగ ననఘ! స్వర్గఁమపకృష్టులకు నట్లు, రాముఁ గదియఁ జనదుఁరక్కనులకు.

క॥ నానెటి యరయ న్వలతువ, యేనిన్విను మేజగముల ఁ నెందును ధరణీ
జాని సతీమణిఁ బోలిన, చాన స్థన మేల నిక వి ఁ చారం బొంటకొ. 30౮

ఆ॥ మొఱఁగి యెట్టు లైన ఁ ముగ్ధముఖాంభోజఁ, కమలపాణి నీల ఁ గచ సుజఘనఁ
బీనవృత్తకుచ వి ఁ భీతమృగేక్షణ, నామెఁ దోడితేర ఁ ననువు గనుము. 30౯

క॥ తదుపహితజీవితం డతఁ, డది మూలముగాఁ గృశించి ఁ యవసానదశా
విదితుఁ డగు టాదవ నీ వే, లెదు జగముల నెల్ల నేక ఁ లీలాగృహివై. ౩౧౦

ఆ॥ అనిన వాని మెచ్చి ఁ యటఁబోవనిచ్చి యే
కాంతమున మహీజ ఁ కాంతుఁ గూర్చి
తలఁపు మెలపు లొలసి ఁ తలపోసికొనుచుండె
రాక్షసేశ్వరుండు ఁ రాజవదన.

శే|| అటు బన్ధుసమాస నున్న ♦ యనద నుప్ప
నాతి నాన దిక్కు. సెడ నతి ♦ భీత యగుచు
గామనిఁ గుఱించి పెనుమచ్చ ♦ రమ్మ ముంచి
శేల్వుఁ బుట్టించె లగ్నమ్మ ♦ తీపులాడి!

309

క|| ఘననాద యగుచు వికృతా, ననలక్ష్యత నొడ్డదెనఁగ ♦ సంబోలక క
నొనుచు దనుబాధిపుని కొ, లుద్వనచక్కిం జేరి యూర్జిత ♦ బొక్కుచు నచటక.

సీ|| వెలుగులతేని మగ ♦ డలిబోని ప్రాసాద, మున వింతతేజమ్ము ♦ నినుచువాని
నల్ల వేదికమ్మని ♦ బృలితాగ్నియట్టులు, సిగ్గోననమాస భా ♦ సిలెడువానిఁ
దులకు దిక్పతులతోఁ ♦ చులదూఁగి మగ్రులు, దులకింప నిల్చునుఁ ♦ బొడరువానిఁ
గలితవిద్యాధర ♦ గంధర్వసూక్తు ల, య్యప్పగోలాస్యంబు ♦ లగుచువాని

దేవజన్మవిశేషులఁ ♦ చెఱుగు మాలి

మింగఁ బది గాఁగఁ చెఱచిన ♦ మిట్టినోళ్ళ

భావ మెఱిగించు దశముఖ ♦ పగక్తివాని

వింతతిభుజ స్థనుఁగొనె ♦ వెలది సాధ్వీ!

310

ప|| నెండియుఁ బ్రచండతేజో మండలుం డగు నద్వైతేయాఖండబుండు నిజవిశాల

వక్షస్థలమండనాయమాన సుదర్శన దంభోభిప్రముఖసింహుఁ దేవతాప్రహరణ
వ్రణకిణాంకాంకణమ్ము లై రావణవిషాణాగ్రాహితక్షణిప్రాంగణంబులై మహావీర
లక్షణలక్షకంబు లగుచుండ జయశ్రీసమాశ్రమణోపదేశకంబు లగు తారహరం
బులు యశస్సముపహరంబు లనం దత్తప్రకరణప్రత్యాయనచణంబులగు మణి
ప్రదీపగణంబుల ప్రయోజనం బనుసంధానింప దర్శనీయపరిచ్ఛదంబులై స్థిగ్ధవై
దూర్యసంకాశంబును దివ్యవస్త్రాభరణగంధమాల్యోపశోభితంబును దష్టకాంచన
కుండలంబును సుభుజంబును శుక్లదశనంబును విలతాస్యంబును బర్వశోపమంబును
మహాసన్నాహంబు నైన దేహంబు నిజాసాధ్యత్వం బభివర్ణింప సత్కరోభ్యసము
ద్రక్షోభంబును సుశీరపర్వతేంద్రజ్ఞేవణంబును సర్వసుపర్యాయధగ్రహణంబును
దిగ్వికీడండయాత్రయు ధర్మోచ్ఛేదనంబును యజ్ఞవిధ్వంసనంబును సోమహ
విస్సంపాదనంబును వివిధజాతియువతీతతిసమభిమర్శనంబును భోగవతీగమనంబును
వాసుకిపరాజయంబును దక్షకప్రియభార్యాపహరణంబును కైలాసతోలనంబును
నరవాహనసంచాలనంబును బుష్పకవిమానాకగ్రణంబును శైత్రరథాలోడనం
బును నందనవనవిచ్ఛేదనంబును జంద్రసూర్యనిరోధంబును దిక్పాలకనిగ్రహణం
బును దపఃప్రశస్తియు వీరహేమామవిధానంబును స్వయంభూప్రసాదంబును శర్వతో

నిర్భయప్రిస్తావనంబును వరలాభంబును మనుష్యానాదరంబును మృత్యునిగ్రహం
బును నిఖిలలోకపాలనంబును మున్నగు గలుగు స్వీయచరిత్రంబు లుగ్గడించి
చారణులు ప్రచారణం బొనరింప మంత్రిసామంతహితపురోహితప్రముఖులు
పరివేష్టించి గూఢచారులు చారులు నెల్లవృత్తాంతంబు లెఱింగింప నకలభూతం
బులు స్వీయశాసనమునకై వేచియుండ నిండుకొలుపుండియు రామప్రతాప
శ్రవణదోధూయమానాంతరంగుం డగుచుఁ దత్ప్రతారణవరత్వంబునఁ దనలోఁ
దా నెద్దియేనిం దలపోసికొనుచుం దగినవల నరయుచున్న యప్పొలస్త్యకులసం
భూతు భూతభయావహు బ్రహ్మఘ్నుఁ గూర్తు దుష్టచారు నిర్విచారు నిరను
కోశుఁ గర్కశు నవిరతుఁ బ్రజాహితేతరరతు నవికలు మహాబలుఁ గాలకల్పు
నకల్పు రావణు లోకవిద్రావణు నదరు నిజసహృదరుంగనుంగొని యయ్యభీత
చారిణి వ్యభిచారిణి భయమోహమూర్ఛితయు ననర్చితయు వికలయు విహ్వ
లయు విరూపితయు నవోద్యచ్ఛోకనిరూపితయు నగుచు నాతనిమోల నేలంబడి
పొరలుచు మహాజననమక్షం బనక రోషపరుషాక్షరంబుగాఁ బలుకం దొడంగె.

—♦ శూర్పణఖ రావణుఁ దూలఁనాడుట ♦—

సీ॥ పైవ్విరితాన్ధ నిరంకుశతఁ గన్నజనుఁడెందుఁ బ్రాప్తఘోరభయానుభవముగొనఁడు
కామవృత్తుఁ బ్రమత్తు ♦ గారవింపఁ దలంప, రాశ్వశానానలు ♦ నట్లు ప్రజలు
దుశ్శార్దు దుర్దర్శు ♦ దుష్టు నస్వాధీను, నెడయఁ జూచెద రెంత ♦ హితులయేని
నేటిపంకము నెంచి ♦ యిట్టటు జరుగవే, యిభములు రసవిహా ♦ రేష్పితములు

కొండలు సముద్రమున ముని ♦ గొఱలకున్న
యట్లు దేశమ్ము కాలమ్ము ♦ స్వాత్మవిషయ
మును విచారింపఁ బోవని ♦ మూఢతములు
చెడుదు రవ్వారి రాష్ట్రము ♦ లేట్టు లెనయు.

306

ఉ॥ కొంటి విరోధము న్గొనరి ♦ శోవిదులౌ సురముఖులన్న వె
న్నంటి యయుక్తచారుడ వ ♦ హంకృతిమగ్నుడ వస్త్రబుద్ధి వా
గొం టటు బాలచాపలమె ♦ కూర్చెను నా నిపు డేమి గంటి ని
న్నంటి దలంటి మొత్తంగ మ ♦ హూన్నతిమై బఱలెంచు బన్నము. 302

గీ॥ చారకోశనయంబులఁ ♦ జక్క నరయఁ
జాలని జనేశుఁ డెనయునేజయము నయశు
భాయతుల నాయతములు కా ♦ నైనఁ గాంచు
మూఁడునాళ్లదె యవఁ దగు ♦ మురిపె మతఁడు.

307

క॥ చారులవలన నసర్థము, లేగా జరసి ప్రతికార్య ♦ మెఱిగి ఘటించున్
దూరముననుండ నాతఁడె, ధీరోదాత్తుండు వాని ♦ దే దృష్టి యునన్. 3౧౯

ఆ॥ వెడఁగులైనవారు ♦ విహితు లయుక్తులు, చారు లీ వసత్రు ♦ సక్తి నుండు
వట్లుగాకయున్ననగునె యింతలు జన, స్థానమునను స్వజనసంహరణము. 3౨౦

క॥ ఒంటి గెలిచె మనుజుఁడు ము, క్కంటికి భగ మనఁగఁ దగు ప్ర ♦ కామబలుల వే
గంటి నగ మునులు మొగకొని, తంటా లేడనె నని నుతులు ♦ దద్దయుఁ గూర్పున్.

క॥ వరమిచ్చినాఁడు వారల, కరుస మపుడె కూర్చినా డ ♦ హంకృతి నానో
సరి వచ్చునె యొక్కఁడు సం, గరమున నని యున్నవాఁడు ♦ ఘనుఁడై నరుడున్.

క॥ ఆజిఁ బదునాల్గువేపురు, తేజోనిధు లాత్తరథులు ♦ ధీయుతు లడఁగం
గా జపనులు ఖరముఖులు, బో జయమే నీకు నికఁ బ్రభుత్వము గలదే. 3౨౩

ఆ॥ తీక్ష్ణుఁ డల్పదాత ♦ తీరని మత్తత, గలుగువాఁడు శతుఁడు ♦ గర్వితుండు
నైన తేని కలిమి ♦ నాదరింపవు వాని, పోక కలరు నెల్ల ♦ భూతములును. 3౨౪

క॥ అగ్రాహ్యుం డతిమానియు, నుగ్రకథుఁడు స్వప్రశంస ♦ నోల్లాసపరుం
డాగ్రహయుతుఁడు నగు విభుని, నిగ్రహ మొనరింపఁ జూచు ♦ నిజజనమేనిన్.

సీ॥ కర్ణంబు నెఱవ కా ♦ గతభయం బరియక, యున్నవానికి సిరి ♦ యుండఁబోదు
తృణకాష్ఠలోప్తతత్కణములఁ బోల్పుఁగ, నైన రా డపరాప్తుఁడైన యొడయఁ
డుపభుక్త మగు వస్త్రుఁడుత్పిష్ట మగు మాల్య, మానిగర్థకు సాటియనఁగవచ్చుఁ
గనులుమూసియు నిద్రఁగలసియుమేల్కొనునయదృష్టి నెవఁడు స ♦ నాధుఁడతఁడు
సర్వదృక్కు జితాత్ముండు ♦ సత్స్వభావుఁ, డప్రమాది కృతజ్ఞుండు ♦ వ్యక్తకృత్య
సాదుఁ డగువాఁడు నిల్చు గాజ్యమున నెల్ల, కాల మఖలజనస్తుతిఁబీల బొలయ.

ఆ॥ లేవు మేల్గానములు ♦ లేదు సద్బుద్ధి ప, రావమంత వింద్రి ♦ యప్రసక్తి
మనెదు ప్రొద్దు నేలయని గుణదోషమ్ము, లనియుఁ గనవు చెడఁజనతిచిరమె.

క॥ అని తన దోషమ్ముల నె, న్ని నవావజ్ఞ నిడు స్వసఁ గ ♦ నీయసిఁ గని యా
ఘనదర్పబలాన్వితుఁ డి, ట్లనెఁ దద్దయుఁ జింత వెనుచు ♦ నారాటమునన్ 3౨౫

తే॥ ఏల దూఱెద వీనభ ♦ నిట్టు లెంత వాఁడు, రాముఁ డతని గుణ ♦ వర్తనంబు
లేవిధంబులు వల నెద్దియెట్లు గలవు, రూపవిక్రమధైర్యనిరూపణములు. 3౨౬

క॥ ఏయాయుధంబుఁ గొను నచి, రాయుష్కుఁడు దేన శూరు ♦ లందఱఁ దునిమెన్
సీయున్న తెఱఁగునకు నెది, యాయెను మూల మయి తనర ♦ నొ కర్మంబున్.

క॥ పలుకుము వరుసనె యూరక, యులికిపడిన నేమిగల ద ♦ యుక్త మనఁగనై
తల పగులు వార్త వొడమినఁ, దలఁతురె స్వజనంబుతోడ♦దబ్బర లాడన్. 33౧

క॥ అని త న్నాతం డడిగిన, విని క్రోధవశంపదాత్మ ♦ వివరణ మొప్పన్
ఘనుడు రఘురాము చరితము, వినిపింపం దొడరె నది ప్ర ♦ వీణత వెలయన్.

—♦ రావణుం డడుగ శూర్పణఖ రాముని పరాక్రమం బెఱిగించుట. ♦—

సీ॥ ఉరుతరదీర్ఘ బా ♦ హుండు విశాలేక్షణం, డటు చీరకృష్ణాజి ♦ నాంబరుండు
కందర్పనమరూప ♦ కలితుండు రామనా, ముండు దాశరథి జగ ♦ న్మోహనుండు
శక్రాయధనిభంబుచాపంబు ధరియించు, గనకాంగదము లందుఁ♦గ్రాలుచుండ
దీప్తాశుగముల ను ♦ దీర్ఘమహావిమా, శీవిషాభముల సృ ♦ జించుచుండుఁ
గొనుట కూర్చుట తివియుట ♦ కోటి నెఱయ
విడుచుటయు ననునవి గానఁ ♦ బడ వతండు
ధనువు చేబూని నిలఁబడుఁ ♦ ద న్నెదుర్చు
వారు శరవిధ్మలై యిల ♦ వ్రాలుచుండున్. 33౨

తే॥ అలిగి పర్జన్యఁ డొదవించు ♦ నశ్వవృష్టి, జాపకట్టుగఁ బడెడు సఃస్యంబు లట్లు
లతని శరవృష్టిఁ గూలు సైఃస్యంబు లెల్ల, స్వీయఘృష్టు లిరమ్మదఃసృష్టిఁగూర్ప.

తే॥ అభయ మిడినాడు వనవాసు ♦ లైన మునుల
కట్లు సార్థముహూర్తకా ♦ లాంతరమున
నడఁచినాడు పదాతియై ♦ యతిరథులఁ జ
తుర్దశసహస్రసంఖ్యాయు ♦ తులఁ గడంగి. 33౩

క॥ దూషణుండుఁ ద్రిమస్తకుండును, దోషాచరవరుండు ఖరుండు ♦ దొడరిన యపుడా
భాషణ మావిక్రమ మా, వేషము వర్ణింపఁ గలవె ♦ వేనో శ్లైన్. 33౪

తే॥ పరిభవము గూర్చి న న్నిట్లు, ♦ పనిచినాడు, స్త్రీసభాశంకఁ జర్పించుచిత్తవృత్తి
నింక రక్కసుం డడు గుంచునే యటంచు, దండకాటవి నిడినాడు ♦ డిండిమంబు.

తే॥ అన్నమాటకుఁ దప్పఁ డట్లాతఁ డుండ, నన్న మాటకుఁ దప్పఁజొండతని తమ్ముఁ
డన్నిటను దన్నె పోలెడునన్నిరంకు, శప్రతాపుని గణియింపశక్తి గలచె. 33౫

అ॥ లక్ష్మణాఖ్యుఁ డతఁడు ♦ లక్షణవంతుండు, దక్షిణంపు భుజము ♦ తనకుఁ గాగఁ
దొడరకుండు నెట్లు ♦ దుర్జయుం డట వాడు, చాల దింక శని ని ♦ శాచరులకు.

సీ॥ మెఱుంగు దీఁగెలు బ్రాఁకు ♦ మేల్చి నమ్మేని కాం, తులు వనాంతరసీమ♦దుముకులాడ
వనదేవతలఁ గూర్చు ♦ వరుస పాటలతోడి, చిటునవ్వు చంద్రికా ♦ శ్రీ ఘటింప

బంగారు నెఱవోతఁ ♦ బరఁగు సంహనమున్, సాపత్తి లక్ష్మీప్రసక్తి నొడువఁ
దోఁబుట్టు వను ప్రీతిఁదోఁతెంచె ననఁగ ము, ఖాస్థానిఁ జదుండుహరువు నూపఁ

బ్రయుని కనుసన్నల మెలంగు ♦ కెనువునడల
గునువు సయ్యాటలఁ దనర్చు ♦ నునువుచూపు
దనువుఁ దనసొమ్ము లన నొప్పుఁ ♦ దనువలగ్న
రాము నిల్లాలు రతనాల ♦ రాజనాలు.

380

ఉ॥ ఆడెడునాట యచ్చరల ♦ నాడఁ దొడంగెడు బాట ముచ్చటఁ
గూడెడు మాట సంగడము ♦ గూర్చెడు ముద్దుల మూట యాసుధా
నాడికఱోడ నివ్వనము ♦ నాటనము నొనగించు నాటకుఁ
దోడునె వాడు ముజ్జగము ♦ లొక్కటిమై చెనయంగ నెఱచినఁ.

381

తే॥ చూడమే మన మాచంద్ర ♦ చూడు రాణి
లక్ష్మి భారతి శచి మున్ను ♦ లాఠివారి
లెంద తెందఱు సుందరు ♦ లిందువదనఁ
బోలఁబో దొక్కనతియు ము ♦ పొలములందు.

382

క॥ ఆతలిరుఁబోడి నామము, నీత యనంజెల్లు జనకు ♦ శ్రీయుక్తమహీ
జాతము రతనం బగుట స్మ, రాతతవిలసితము వింత ♦ యాసురనాథా !

383

తే॥ లోలనయన ప్రియుని చూడ్కి ♦ లోమెలఁగుట
యబ్రమె విచిత్ర మాతఁ డ ♦ య్యతివదృష్టి
లో నిలచి యుంట మఱియు నే ♦ లోకమునను
గలరె పతిపత్ను లట్టు ల ♦ ఖండరసులు.

384

తే॥ ధర్మదేవతలే యనఁ ♦ దగు ప్రసక్తి, కేమి లోప మపాప తా ♦ నెవనిఁగోరె
నెవనిఁ గాఁగిట గదియించెనెల్ల జగము, లేల నాతండ కాడె యధీశుఁ డధిప.

క॥ ఏ నెంచితి నానెటి నిటు, లానెలఁతుక నిన్నుఁ గూర్చు ♦ నైన సుయోగం
బా నని యానరునెడ నె, నైనను లోపంబు లుండఁవా యనియు నెదఁ.

385

క॥ పీనశోణిపయోధర, నానీలాలక సుజఘన ♦ నావరవదనఁ
దే నుద్యమించు టొక్కఁడు, నానేరం బయ్యె నసుర ♦ నాయక తోలుతఁ.

అ॥ చెవులు ముక్కు లిట్లుఁచెక్కి విరూపితఁ, జేసి యనిచి రింకఁ ♦ జెప్పవలెనె
యీవు నామెఁ గాంచియేమయ్యెదో స్మర, రామశరవరాంత ధరప్రసక్తి.

386

ఆ॥ తలఁపు వొడమెనేనిఁదరలుము కుడియడు, గెత్తి యునిచి వారి ♦ నెట్టులైనఁ
బాడిచి గెలువ కొదవఁబోవ దమ్మహాసీయ, మర్థ మరయు మిదియునానురేంద్ర.

క॥ ఇమ్మేలు వొసఁగెనేనియు, నుమ్మలికము వాయుఁ దనకు ♦ నుల్లోకులకుఁ
నమ్మతి నటు యోజింపుము, కొమ్మం గొని సౌఖ్యవార్ధిఁ ♦ గ్రమ్మరుమఱుపుఁ.

క॥ నీబల మెదిరి బలము గని, యాబన్నము గన్నవారి ♦ యాగతి గని తో
రాబడి పోబడియుం గని, పూబోడిం దెమ్ము పొమ్ముపురుషుండ వగుమీ. 3710

—♦ రావణుండు మంత్రాలొచన మొంటిగఁ జేయుట ♦—

మ॥ అని తెల్పం గతి నిల్పరాని తమకం ♦ బాత్మస్థితిం దేల్ప రో
మసికాయంబు ప్రహర్షణోన్నతిఁ గన ♦ స్థానిత్వహానిత్వముల్
బెనుపొందంగ నమాత్యులం బఁచి యా ♦ పేరోలగం బాఁగి లోఁ
జని యోజించె గొనమ్ము దోస మెదలోఁ ♦ జగ్జ్వాప్రయుక్తంబుగఁ. 3711

ఆ॥ రెండుగడలలోఁ బ్రచండలఁ దనవారిఁ. దునిమినపుడె యతని ♦ దోర్బలంబు
దలకు మీఱె నింకఁదశరథాత్మజుఁడన్న, హరియ కాక యపరుఁడనఁగ నగునె.

ఆ॥ ఐన నేమి చెడియెనదేవుఁడని వై, కుంతపదవి కేను ♦ గూర్చువాడ
నన్యుఁడనిఁ దోలియూఁపెతో జగమెల్ల, నేన యేలువాడనింత నిజము. 3712

క॥ బౌలె మృని యల తిమ్మనిఁ, బోలిన మది గుదురు పఱచిపోయె నతఁడు శుం
డలగతి యానశాలకు, నాలోలకటాక్షభృతను ♦ మాయుధివిభవా ! 3713

ఆ॥ ఒంటి సేరి నూతు ♦ నోరి మామక చుర, దమ్ము దె మృనంగఁ ♦దక్షిణమ్మె
వాఁడు గూర్చి తెచ్చెవరహేమనుశిభూష, ణోజ్జ్వలమ్ము ఖఃఖ ♦ రోచితమ్ము.

తే॥ స్వరకుండలచామర ♦ చ్చత్రయుతుండు
వింశతిభుజుండు తేరిపై ♦ వెలసి మెఱసె
బెగురులు గూడ మించుల ♦ పెనుపుతోడఁ
గొండపై మెండుకొను మొగి ♦ లండఁ బెరయ. 3714

—♦ రావణుండు జనస్థానమునకుఁ బ్రయాణ మగుట. ♦—

తే॥ పదితలలకొండ వాఁ డట్లువరఁగి పెరిగి, కామగమనము కింకిణీ ♦ కర్వణభరితము
నైన యానమ్ము నెమ్మనంబులరఁజేయ, నల్లి తలమీఱి యావలనరయఁ గోరి.

చ॥ చని చని శీతముంగళర ♦ నప్రవిభాసినరోజినీరమా
వనచణతీరపుష్పవన ♦ వన్యఫలద్రుచుళారి కాడిని

స్వనయుగభంగురాలిగుణ ♦ శాలికలాంచితగీతిలక్ష్మ్యశో
భనభవనప్రచారముని ♦ పావనశాలల లీల తెన్నుచున్.

3౫౯

తే॥ సిద్ధచారణగంధర్వ ♦ నేవితంబు, లప్పరశ్చరీతములు హం ♦ సాశ్రయంబు
లప్పరశ్చయములు కొండలనుపమంబులుపవనంబులుగనియెనయ్యుజ్జ్వలుండు.

తే॥ చందనవనంబు లగరుడు ♦ సంత్రయములు
మరిచితక్కిలజాతిగు ♦ ల్లములు నక్త
మూలసుతమాలమాలికా ♦ మంజుమములు
వాని రంజల్లజేసె ను ♦ ద్యానరసిక!

3౬౦

శా॥ శంఖప్రస్తరవిద్రుమోత్కరకలా ♦ శాలీనముక్తాత్మభూ
కంఖాణద్యుతిరత్ననూత్నఘటనా ♦ కల్పాభ్యసత్కాంచనో
త్పంఖప్రేక్ష్యవిమానహర్మ్యతలసం ♦ పూర్ణోదయోచ్ఛృంఖల
ప్రేంఖద్బాలకురంగద్యగ్వితతి సం ♦ ప్రీతిం బ్రశంసించుచున్.

3౬౧

క॥ అనుకృతగరుడుం డంబుధి, యనూపముం గాంచె ధనదు ♦ ననుజాఁ డవలఁ గ
న్గొనె మునిపదము సుభద్రం, బను న్యగ్రోధము సురాంగనార్చిత చరణా! 3౬3

సీ॥ మును దండ్రి యానతి ♦ మొనసి ఖగేంద్రుండు, గజకచ్ఛపగ్రాస ♦ కబళనమున
కధిరోహణ మొనర్చె ♦ నధిరోహణసితి, శతయోజనాయత ♦ శాఖమైన
యవ్వటశాఖయందత్తుచ్చిత యొకొండు, శాఖ నయ్యుదియు విశ్శథిత యగుడు
వాలఖల్యాదులు ♦ వరతపన్దులు దాని, యాశ్రయంబున వ్రేలు ♦ టరసి నోటఁ
గొమ్మ నిఱికించుకొని తాతఁ ♦ గూర్చి వేడ
వారిఁ బ్రార్థించి యనిచి యి ♦ ప్పాదపలత
వార్ధి నిడు మన నాతండు ♦ వైవఁ గూలి
రచట నున్న నిపాదు ల ♦ త్యంతఖలులు.

3౬౪

క॥ ఆకరికచ్ఛపములఁ దిని, యాకలివో నాకనాధు ♦ నడలించి సురా
నీకము దోలి సుపర్ణుండు, శ్రీకర మమృతాస్పదంబు ♦ సేరె లతాంగీ! 3౬౫

ఆ॥ తల్లి దాన్య ముడిపెఁ ♦ దద్దయు రసఘటిఁ, దెచ్చి కిద్రుసుతుల ♦ కిచ్చి యాతఁ
డవలలోహజలమహారత్నగృహముఖ్య, యంత్రములఁ దెర్చియతిరయమున.

క॥ వాసవుండు వేడ వారల, యాస న్నేఁ దీర్తుఁ గడగి ♦ యాకలశము నీ
వాసన్న నె కొను మనుచు సు, ధీనన్నతుఁ డనియె నట్ల ♦ దితిజాఁ డొనర్చెన్.

క॥ ఆవైన తేయకీర్తిల, తావాలము మానిజువ్వు ♦ మగ మరసి చనెన్
రావణుఁ డంబుధిపరపా, రావస్థితిరమ్య మొక్క ♦ యాశ్రమమునకున్. 3౬౮

క॥ ఆరాము బాణగతి త, త్సారూప్యము గూర్చె నన న ♦ చట వల్కజటా
ధారి మితాహారియు నగు, మారీచుం గాంచె మాని ♦ మానితచరితా! 3౬౯

—♦ రావణుడు మారీచాశ్రమమున కేగి వానిసహాయముఁ గోరుట ♦—

తే॥ ఎనసినంత నె కని రాక్షసే ♦ శ్వరుఁ డని
యతఁడు పూజించె భయభక్తు ♦ లమర నమర
నమితభోగ్యంబుల నమాను ♦ వముల నేర్చి
కూర్చి కూరిమిఁ గొనరుచుఁ ♦ గోమలాంగి! 3౬౯

ఆ॥ మఱియుఁ బలికె వాఁడు ♦ మామకానుగ్రహ, హేతు వెద్ది పాసఁగె ♦ నేమివింత
లచట నందఱును సుఖించితులే కద, యేల యిట్లు పదరి ♦ యేగుడేర. 3౭౦

క॥ తడయ కెఱిగింపు మన నా, తఁడు దడఁబడ కిట్లు లనియెఁదాత! యొకఁట నా
ర్తుడ నైతి దాని నీ వే, ర్పడఁ గొని సవరింతు వనుచుఁ ♦ బడయం గంటికా.

సీ॥ ఎఱుఁగుదు గాదె నీ ♦ వింతయు నాయాన, నాజనస్థానంబు ♦ నందు ఖరుఁడు
దూషణప్రముఖయోధులు నంట శూర్పణ, ఖయు వారికడ మేలికలన మంట
యొరసిడి సేయుచు ♦ నొడ్డఁ దాపసుల నో, రెత్తనీయక నుర ♦ లెగిచిపడక
యొంట నొదుగఁ బాట ♦ నున్నతభుజులు వా, రధిసహాయులు గాఁగఁనఖిలగతుల
సుఖమె చేకూరెఁ దన కట్టి ♦ సాదరులను
బలములను నేలపా లేసెఁ ♦ బగతుఁ డగుచు
మునులు ప్రేరేప మానిసి ♦ మూఁగు దశర
థాత్మజుఁడు రాముఁ డను నాతఁ ♦ డదరిపడుచు. 3౭౨

ఆ॥ తండ్రి యోల వనికిఁ ♦ దరలివచ్చెను భార్య, తోడ జీవితాశఁ ♦ దొఱిగి వాఁడు
నాదు సోదరికి మ ♦ హాదెన్య మొనరించె, రూప మరయఁ జనవి ♦ రూపఁ జేసి.

క॥ అది కారణముగ మనవా, రెదిరిన వధియించె సత్య ♦ మే కొనెనట వాఁ
డదనున నాతెఱఁ గింతయు, మది నరయక త్యక్తధర్మమర్ముం డగుచుకా. 3౭౩

ఆ॥ ఆయకామనైరు ♦ నాక్షత్రియాధము, నావిశీలు లుబ్ధు ♦ నాయవశుని
మొఱిగి వాని భార్య ♦ మోహనాంగినిఁ గొని, తెత్తు దాన నవసిఁతీటు నతఁడు.

క॥ దాన సహాయుడ వీ వై, శేనిం దలయెత్తి కాంతు ♦ రే నురలైనకా
మానితుఁ జేయుము నాయభి, మానముఁ గాపాడి ప్రథిత ♦ మాయోపాయా?

తే॥ జౌపయికమున మేటి వీర్యమున సార, దర్పమున నిన్నుఁ బోలినదనుజుఁ డున్నె
నన్నుఁ దేర్చు మాశ్రవోపనితనుడ వగుచు, వీటిబుచ్చకు మిమ్మేలువెడమతమున.

క॥ వింతమెకనునై తత్పతి, చెంతఁ జరింపంగ నీదు ♦ సిరి గనుఁగొననై
మంతనము గరఁగ నాపెయుఁ, బంతమున న్నగనిఁ బనుచుఁబట్టుకొనంగఁ. 32౯

ఆ॥ అతఁడు దోడుఁగోడఁనటు దోడుఁ గోడరా, నల్ల నరిగి పొలముఁలెల్లఁ గలయఁ
బెరయుచుండు మే విభీతమృగేక్షణఁ, దెత్తు నొంటి గదిసిఁతెలివి నెఱయ. 3౩౦

క॥ చందురుని సిరిని రాహువు, చందమున న్రాము సాధ్వీ ♦ జయ్యనఁ గొని వా
నిం దెగఁజూచెద నావల, నిందలపాలై కృశించి ♦ నెఱి దోఱఁగినచోఁ. 3౩౧

తే॥ అనుచు గొంతెమఁగోరిక ♦ లలర తేఁడు, నొడువ రామకథాశ్రుతిఁనోటి తడి త
లంగఁ బెదవులు దడువఁ గఁడంగి వెట్టి, చూపు చూచుచు వెల్లనైఁస్రుక్కియతఁడు.

క॥ శవ మట్టులు గానఁగనై, యవయవములు వడఁక నిట్టు ♦ లనెఁ గరములు మో
డ్చి విసితఁ డగుచుఁ దో న, య్యవిసీతుని వలనుపడినయంతలు దేర్పఁ. 3౩3

—♦ మారీచుఁడు రావణునకు హితములు సెప్పట. ♦—

క॥ ఏ నెఱిఁగించెద నీ మే, లానయమున నాదు మేలు ♦ నారసి విన నౌ
దేసిం దీన నపాయము, వో నిచ్చు లనూనసుఖము ♦ వొరయును నిన్నుఁ. 3౩౪

తే॥ ఎందునేనియు దొరకుదు ♦ రేలువాని, కిచ్చకము దోఁప వచియింపఁనెంచువారు
పథ్యమును హితమును నై నఫలకు వలుకు, వాఁడు లేఁడవియాలించువాఁడులేఁడు.

తే॥ నిజముగా నీ వెఱుంగవునియతనత్త్వ, రాము సద్గుణనిరతుఁ బ ♦ రాక్రమాఘ్య
నింద్రవరుణోపము నొకొండఁకెఱుకగలదె, చపలుల కయు క్తచారసంఘాఠులకును.

తే॥ కలదె శుభ మని యింక రఁక్కనుల కెందుఁ
గుపితుఁడై రాముఁ డెనసి నం ♦ కోచ మెడలి
లోక మపగతరాక్షస ♦ లోకముగ నౌ
నర్దు నని పూని నిలబడ ♦ ననిచె నేని.

3౩౭

ఆ॥ నీకు నాకు బ్రదుకుఁనెఱి యున్నె యిమ్మెయి, నీతఁ గాశరాత్రిఁజెనయఁ దలఁప
లంక పాడు వడదెఁలాఁతివారలు నవ్వ, దైత్యయువతు లెల్లఁ ♦ దల్లడ్లిల్ల. 3౩౮

తే॥ కామచారి దుశ్శీలుఁ డు ♦ త్ర్కముఁడు పాప
మంత్రితుఁడు నగు నినుబోటి ♦ మండలంబుఁ

జెఱచుఁ దాఁ జెడు నిం కెద్ది ♦ చెడకయుండు

నభిజనము మున్నె చెడిపోవు ♦ నతనికతన॥

35౯

సీ॥ తనుఁ దండ్రి వెడలింపఁ ♦ దరలినవాఁడు గాఁ, డపగతమగ్నాదుఁ ♦ డనఁగరాదు
లోపంబు దుశ్శీల ♦ లోలత కులదూష, కతయు నాతనియందుఁ ♦ గలుగఁజూపు
హితము పథ్యము గాని ♦ యేపల్కు బలుకఁబోఁడే భూతమునకేని ♦ నెగ్గుదలఁపఁ
డజితేంద్రియత్వం బ ♦ హంకృతి కార్కశ్య, మవ్వాని పే రెత్తునచటు సారపు
రూపు గైకొన్న ధర్మపు ♦ రూపధేయ, శాలి యభిరూపుఁ డధిగతనత్త్వం డట్టి
రాము నెటు వింటి వే మంటిరాక్ష సేంద్ర, మాటవోబాటెడలిననగుబాటుగాచె.

ఉ॥ సత్యపరాక్రముండు నెఱ ♦ సాధువు ధర్మరతుండు యోగసం

ప్రత్యయశాలి సర్వహిత ♦ భావనుఁ డింద్రనిభుండు దుష్టభూ

తాత్యయకారి కాతరజ ♦ నావనుఁ డేలఁగఁ జాలు రాముఁడే

నిత్యవిభూతిమై నిఖిల ♦ నేతృత పైఁ దలఁ పూనెనేనియు॥

3౬౦

తే॥ తండ్రి! యెట్లు హరింతు వా ♦ తపసుని ప్రభ, స్వీయతేజోభిరక్షిత ♦ శ్రీవిలాసఁ
దలిరుఁబోఁడి విదేహభూతనయయనుచు, నెఱిగి యేదుష్టఁడనిచెనిన్నెడరుపఱుప.

తే॥ ఎవఁడు నిద్రించు సీతలయెడయ మోదెఁ, గాలఫణి నోట నెవఁడు నీప్రవేలిఁజొనిపె
నతఁడె శత్రుం డతండ్రి దేవారికులము, శృంగ మెడలింపఁ దలఁచినచేటుకాఁడు.

తే॥ శుద్ధవంశాగ్రకరము తే ♦ జోమదంబు, దోర్విషాణంబు యుద్ధసం ♦ ధుక్ష్మితంబు
రామ గంధగజంబుపై ♦ రాణ నెఱవఁ, బోకుమది చెలరేగినఁ ♦ బాలియఁజేయు.

క॥ ఆసింగము మేల్కొలుపకు, మాసురమృగహరము శితశ ♦ గాసిసఖరదం

ప్రాసదృశచేష్టితం బది, కేసరితరుణప్రకార ♦ కీర్త్యము వింటే!

3౬౧

సీ॥ ఇమకీల మధికార్ము ♦ కేధనాశ్రయ్య మా, రామాగ్నిలోఁ జొచ్చిరాఁ దలంతె
కోరిక లేకున్నఁ ♦ గోదండధరరాఘు, వాన్యంబు సేరఁగా ♦ నరుగు మింక
బాడబజ్జాలతోఁ ♦ బరఁగు కాకుత్స్థసు, తార్ణవం బీద నీ ♦ కనువుగలచె
మించుఁ గాంచి భ్రమించిమేకొ నెదేమొ యై, డ్వాకాభ్రమశనులఁగ్రమ్ముఁజుమ్ము
వహ్నిశిఖ సరసింహుఁ డవ్వాని వనిత, మిత్తిజహ్వియ నీ వేమిఁమెయిఁ గొనఁగఁ
దలఁచితో యనపాయినితత్పురుషున, క నెడు వింత నీచెవి యింతయరయ దధిప.

ఆ॥ బ్రదుకఁ దలఁచి తేనిఁ ♦ బదరకు మింతలు, నచివు లాపు లింటి ♦ జాడవారు

నేమి నొడువువారొ ♦ యెఱిగించి యారయు, మవల వలయుకర్మమందఁగలవు.

ఆ॥ చెడుగు కగ్గ మూని ♦ చేరె దాతని మొఱిం, గెద నటంచు నున్నట్టి లెఱుగవు
సిగ్గ మిగిలె నీడు ♦ జీవితాంతమునకుఁ, గాని రాము నెరిరికలియఁబడవు. ౩౯౮

క॥ నోనాడుటగా దిటు ని, న్నే నెఱింగింతు విను మంత ♦ లెగిచిపడి ఫలం
నీనెఱి గంటినో రాముని, తో నెదిరింపఁ గని మనము ♦ తోఁ జల మెడలక.

మ॥ మొగిలో కాటుకకొండయో యనఁగ నై ♦ ము న్నేఁ గిటిగలు మే
ల్నగ లాకుండలము ల్వెలుంగఁ బరిఘా ♦ సప్తకహస్తుండనై
పగ లేకే పగలే మునిప్రవరుల ♦ న్నాధిప నవ్వారిలో
మొగకాఁ డక్కుశికాస్త్రిజాండు చని వా ♦ ఘ్నిలగలు డం బొప్పఁగక. ౪౦౦

తే॥ దశరథునిఁ గాంచి నీసుశుద్ధక్షు మాన, వనము వనమునఁ గాపాడఁననువు మనిన
నేను బఱతెండు విఘ్నగలులెడలఁ జేయ, నేల పసికూన లను నృపుజాల మరసి,

క॥ నీసాటి లేరు దివిజాల, కే సాయపడంగ నైతి ♦ వెఱుంగుదు నైనక
వేసారి వేడవచ్చితి, నోసాకేతాధినా మ ♦ హూద్యమ మరయక. ౪౦౨

క॥ ఆరాక్షసులం గెడవఁగ, శ్రీరాముఁడు దక్క నొడ్లు ♦ చేడ్చుడుదుమి నీ
గారాము దలఁప కొనఁగుము, నారాముఁడె యనెడు నెఱి గఁనం గను మింకక.

తే॥ నేను గొంపోదు శుభ మగు ♦ నీ కటంచుఁ
దఱిమి ముని వల్క యోజించి ♦ తద్దఁ బనిచెఁ
దమ్ముఁడును దోఁడుగా రఘూ ♦ త్తంసు నశఁడు
వారిఁ దొడితెచ్చి తో నని ♦ వార్యుఁ డగుచు, ౪౦౪

క॥ కృతు వారంభింపఁగ నే, నతిదర్పోద్ధతుఁడ నగుచు ♦ నది మాయంపక
జతన మెయిఁబరిచరులఁ గొని, యతిబలుఁడు సుబాహుతోడఁ నరిగితిఁ బెఱుచక.

మ॥ ధనువుం ద్రివ్వుచు శ్రీ రహింప నవజా ♦ తవ్యంజనుం డబ్జప
త్రనిభాక్షుండు, సువర్ణదామపరిణా ♦ ద్ధప్రోల్లసచ్ఛూడుఁ డు
క్కునఁ దేజంబున నెక్కుఁ డీతఁ డన న ♦ కొన న్వలింగించు చి
ద్ధనుని న్నామునిఁ గంటి బాలశశిసం ♦ కాశు స్మహూల్లాసునిక. ౪౦౬

క॥ చూతము పోతమె కద యని, యాతతబలు లెక్కనేయ ♦ కరిగి కృతుశ్రీ
కాతంక మొదవఁ జేసితి, నాతటి వేదివయి నశుచి ♦ యనఁ దగు వృష్టిక.

తే॥ అగ్ని బాణంబున సుబాహు ♦ నంటఁ గాల్చి
యొక్క మొగిఁ దక్కు-వారల ♦ యు క్కుడంచి

యేల ననుఁ గూలనై చెనో ♦ యెఱుకపడదు
సంద్రమున గాలితూఁపున ♦ సవితృకులుఁడు.

ర౦౮

ఆ॥ తడవు మూర్ఛ మునిగిఁతద్దయుఁ దేటి ది, గ్భ్రాంతి యెట్లా వీడఁగతియు గాంచి
లంకఁ జేరఁ గంటి ♦ లాఁతులు నవ్వ నీ, బ్రదుకు గలిగె ననెడు ♦ భావమునను.

క॥ అకృతాస్త్రిడు రామునిచే, నికార మానాఁడు గన్న ♦ నెఱి యెన్నక దం
డకసీమ నున్నతటి న, య్యకలంకుని జాడ లరయ ♦ సరిగితి మఱిలక. ర౦౯

తే॥ చెట్ట లిరువురు రక్కసు ♦ లేచిరిరాఁగ, దారి తల నున్నవారి నే ♦ తాపసులనొ
మారిమనఁగి మెసంగుచు ♦ మదముముదము, మిగులఁ దఱిసితి నచ్చోటు ♦ మృగకలనల.

క॥ పెనుకోటలు బలుగొమ్ములు, ఘనకాయము లొప్పఁ దీక్ష్య ♦ గతి నమ్మాంసా
దనలక్షణ మెడయక తే, మృనువ ర్తింపంగ నైన ♦ యామార్గమునక. ర౧౦

తే॥ తాపసుఁడు నియతాహార ♦ తత్పరుండు, ధర్మచారి సమస్తభూ ♦ తప్రచార
నిరతసంచారుఁ డురుయోగ ♦ నిష్ఠుఁడు నఁగు, నతని జాయానుజసమేతు ♦ నజితుఁగాంచి.

క॥ నెఱి సెడె నియతికతన ని, త్తఱిఁ దెరలఁడె వైరమిఁగఁ ♦ దగు నను ధృతి నే
డైఱ నెఱయఁ బెరయఁగనిక, మృఱమలసి తెయనుచుఁగినుక ♦ మార్పడు మదితోక.

తే॥ మూఁడు తూఁపులు సంధించి ♦ ముట్టవిడువ, రెండు వారలఁదోడ్తోనె ♦ గండడంచె
నొకటి దొల్లిఁటియట్లు సఁన్నదధి వైచె, నెద్ది మూలమొ కాకున్న ♦ నేటి నెనరొ.

ఆ॥ సిగ్గుపాటు విసుపు ♦ చేడ్పాటుఁ దను ముంపఁ, గూడ దింక నిట్టి ♦ కూళతన మ
టంచుఁ దపసి నై స ♦ మాహితవృత్తి ని, ట్లుంటి నింటి వంక ♦ నోజ తలఁగ. ర౧౧

మ॥ తరుషండంబులఁ గొండలం గుహల ను ♦ ద్రాముండు రాముండు దా
శరచాపంబులు దాల్చి నిల్చు నెఱి ని ♦ స్ఫుల్లోచు స్వప్నాదులం
దరవిందాక్షుడు దాపసాకృతియు నై ♦ యాతండ్రి చూపట్టు నం
తరమం దంతకుభాతి నెల్లజగముం ♦ దాద్రూప్యముం బొందెడిక. ర౧౨

తే॥ ఉలికిపడుచుండు రాదియై యొప్పు నామ, పదము చెవిసోక రామవిభ్రాంతిగదుర
రత్నరథరణరాజ్యరా ♦ వ్రోవృథృతులు, రావణ మదంతరంగవిద్రావణములు.

ఉ॥ కావున నాయెఱింగిన ప్ర ♦ కారమున న్వచియించినాడ నీ
చేవఁ దలంచి యెమ్మొయిని ♦ జేరెదొ తాల్చి వహించెదో యింకం
బోవఁగఁజాల రాముఁ గనఁ ♦ బున్నెము నీ కగు నన్ను వీడు మా
చావునకన్న మేలు గనఁ ♦ జాలనె తద్రవ్యతనిష్ఠ నున్నచోక. ర౧౩

- క॥ అలిగిన బలిసమునులు నన, దల యీ వే ననఁగ నెంత ♦ పైజ్యేష్వర! నీ
పలిగిన నుది కాదే యతఁ, డలఁచి ఖరాదుల వధించెనను నన్నుడియున్. ౪౨౦
- తే॥ చెట్టపనులకుఁ దొడరి నీచెలియ లరిగి, పడసె నవ్వారి రాపాడి ♦ పరిభవంబు
మూల మదిగాఁగ మడిసిరిమూల నున్న, యాఖరాదులుఁ దనదు తప్పరి యవలడె. ౪౨౧
- క॥ నేరమునొనర్చి యుద్ధవై, నేర నునుచు నఱుమఁ జూడ ♦ నేర్చినవాఁడే
పో కాముఁడు సెలరేగిన, గారవ మునుఁబును భరింపఁగా ననురేంద్రా. ౪౨౨
- చ॥ ఒనరిక నున్న స్వీయగణ ♦ మోర్వఁగఁ జాలమి యాశ్చస్యోఽశ్చ
బనిగొని యుండరామియును ♦ బన్నము లన్నియు లంక పాల్గివై
పనుపడ వీడబోలమియు ♦ భావమునం గనుపట్టినేని న
న్నన కటఁబోయి యాకృతికి ♦ నా జతనం బొనరింపు మొక్కటన్. ౪౨౩
- ఆ॥ నేను రాముఁ జూచి ♦ నినుఁ జూడ నాయాస, లేల నాదు జాడ ♦ లీవు గనవు
పొమ్ము తలఁచి నంతఃపూని చేసెడువానిఁ, బొరుపు వీడ గూడఁబాదువవలెనె. ౪౨౪
- తే॥ ఆతనిది తప్పని యొకింతయనఁగఁ బోల
దడరి పైఁబడ దలఁకి తా ♦ విడువఁబోఁడు
మాయలును మంత్రములు రాము ♦ చాయఁ గనవు
మరలి మెయిమెయి నిలు గాంచ ♦ మలయు టరిది. ౪౨౫
- క॥ ము ప్పరసి యేను చెలిపితిఁ, ద ప్పన కటు నీదు హితము ♦ దనిలిన మదితో
నిప్పలుకు గొని మెలంగిన, నెప్పటి సుఖవార్ధి తెరల ♦ నెనసెద వధిపా! ౪౨౬
- మ॥ అనుచుం బథ్యము తథ్యము నైతియు నె ♦ య్యం బొప్ప బోధించు నా
తని పల్కులైవి నాటవయ్య నిజవి ♦ ధ్వంసాప్తికిం గాలచో
దన కై కోలునఁ బోవు రోగి మది వై ♦ ద్యప్రోక్తభ్రష్టజ్యముం
గొనునే వ్యత్యయముం బొనర్చుగతి కె ♦ క్కుంగాక శైలాత్మజా! ౪౨౭
- చ॥ అనియెను వానిఁ గాంచి దను ♦ జాధిపుఁ డీ వని యేగుడేర ని
య్యనువునఁ దప్పఁ బల్కు నగు ♦ నా నినుబోటి మొఱంగి మామకే
చ్చును చెరలింపనేర్చునె వ్ర ♦ శంసకుఁ గూర్చునకాని తేడు వ
ల్లని తలఁగింప నొక్కనికిఁ ♦ దావల మానె తలంప వింతయున్. ౪౨౮

— ♦ రావణుడు మారీచుని గోపించి పలుకుట. ♦ —

చ॥ మనుజుఁడు పాపశీలుఁ డటు ♦ మార్గమునం బినతల్లి మాటకై
వనమున కేగుచెంచె నిజ ♦ వర్గము రాజ్యము వీడి యంతమా
త్రన చన కస్మదాశయుము ♦ దారుణమా నెఱి కాఖరాదులం
దునిమె నిజావులం గడఁక ♦ దోషిని వానిఁ జెలంగ నిత్తునే. ౪౨౯

ఆ॥ వాని భార్యఁ దెచ్చి పఱలించు లంకలో, నునిచి యెట్లు నిదియఁయెలయు బాట
నీబిభీషికలకు ♦ నేఁ దలంగెడువాఁడ., గా పటన్న మాట ♦ గానవొక్కొ.

క॥ నిను దోషము గుణమును గని, వినిర్ణయము సేయు మన్న ♦ విధ మే యే మం
చనియె దపాయ ముపాయం, బని యనివార్యముగఁ గార్యమంత లరయుడే.

ఉ॥ చేతులు మోడ్చి రాజకడఁ ♦ జిన్నలఁ బెద్దలఁ గాంచి శుద్ధమా
చేతమున స్మృదూక్తి కృతి ♦ చెల్లఁగఁ బొల్లఁగఁ బోని మాటఁ దా
నాతతభక్తి నాడఁదగు ♦ నాదట నానతిమై మెలంగ నొఁ
గాతరుఁ జేయఁ జూచునెఱి ♦ గా దన కిట్లు గడింపఁ జెల్లునే. ౪౩౨

ఆ॥ అగ్ని వేడిమియు బి ♦ డౌజు విక్రమమును, సోము సౌమ్యత రవిఁసుతుని దండ
శక్తి పాశధరు ప్రసాదవిశేషంబుఁ, దాల్చు నధిపుఁ డెపుడు దైవతారి ! ౪౩౩

క॥ కావున నవిమానాద్వలు, భూవల్లభు లెందు లోక ♦ పూజ్యులు గారే
నీ విట్టులాడఁ దగునే, కావరమున ధర్మ వరసి ♦ కాని తెరువునకొ. ౪౩౪

క॥ ఇంటికి వచ్చితి నని యి, ట్లంట దురాత్మతయ కాదె ♦ యాఁయెం బోయె
గంటకము వీడి దుర్గతి, కంటక మెలపొందు మతిస ♦ యము గను మింకకొ.

శా॥ నాకర్ణం బిటు చక్కఁజేయునెఱి నె ♦ య్యం బొప్ప నీ వొప్పినకొ
నీ కర్పించెద నర్థరాజ్య మెపుడు ♦ న్నీవాఁడనై యుండెదకొ
లేకున్నం బొలియింతు నిష్టె ప్రదరా ♦ లీధాగ్నినిర్దగుగాఁ
గైకొ మ్మేయది మేలు కీ డరసిన ♦ న్నాన్నించునో మించుగకొ. ౪౩౫

తే॥ యుద్ధమునఁ బోని పద్ధతి ♦ నోటమి యని, లేక వారలఁ దెరలింప ♦ లీల మెయిన
వఱలి లీలావతిం గొనివత్తు నవలఁ, జూచుకొందము పొనరెడుఁనూచనముల.

క॥ తప్పదు నీ కన నెటులు, న్ముప్పే సమకూరె నైన ♦ మున్నాడి పటం
బొప్పం జెప్పెద నని వాఁ, డప్పిశితాశనునితోడ ♦ నన నిట్లు సఖి ! ౪౩౬

—♦ మారీచుని చిగురుమాటలు ♦—

సీ॥ ఎక్కించె నెవ్వఁడో ♦ యీపాపకృత్యంబు, దవిలి చిత్తంబునఁ ♦ దలగకుండఁ
దిరుగదు కాలంబు ♦ దీతె నింతటితోన, ని న్ననఁ బనియేమి ♦ నీదు మిత్తి
యాపె యయ్యెనుమంత్రీ♦హతకులు వధ్వులు, తృఘునిన్ను మరలించు♦పాటుగొనరు
రాజుచే ధర్మ మర్థము కామము యశమ్ము, నందఁ గాంతు రమాత్యు♦లట్లు ప్రజలు
మంచి వడయుదు రటుగాక ♦ మడియు వార
లతనితో మందయంత్రక ♦ మయిన రథము
తురగములు రథిఁగోఁగూడఁ ♦ దునిసి నట్లు
లడరి దు స్తంత్ర మను గహ ♦ నాంతరమున.

౪౩౯

క॥ ప్రతికూలుం డవిసీతుం, డతితీక్ష్ణుం డైన రా జ ♦ నర్హుడు ప్రజలుం
గతి సెడుదు రతనికతన ని, హతుఁ డగు నవ్వాఁడుఁ గడఁగి♦యాయతి యెడయక

తే॥ నక్కప్రోపున మేకలెం♦దాక బ్రదుకు, నట్టులనరాదె దుష్టుఁడౌ♦నధిపుఁగొలుచు
వారి జీవిత మింతకు వచ్చిపడె న! నర్థ మిమ్మెయి నీదు స్నే ♦ హంబుకతన.

తే॥ కాకతాళీయ మిది యయ్యెఁ ♦ గాని మున్నె
నిన్నుఁ జూపన తోచె న♦ స్నీలవర్ణుఁ
డాపెయును యోగమాయయే ♦ యట విరించి
వేడె నట దివ్యముని తెల్పు ♦ వింటి నిట్లు

౪౪౦

క॥ సీనాచేటుల కనియే, యే నింతలు వగవ బంధు ♦ హితసుతముఖ్య
శ్రీనాశనమున కడలెద, నా నెఱి విని కులముఁ బోచు ♦ నయముం గనుమీ.

క॥ రఘునందను భజించిన, నఘనంచయ మడఁగు సౌఖ్య ♦ మందెదు విజ్ఞా
నఘనుడ వయ్యెదు స్వీయకు, లఘుస్మరతి వాయు నిది త♦లంపు మెడఁదలోక.

మ॥ అనిన న్నన్ను వధింపఁగాఁ బొడమి వాఁ ♦ డర్థక్రియ న్వ్యర్థతం
గనునే విష్ణుఁ డధీశుఁ డింద్రముఖులుం ♦ గంజోద్భవుండుకొ ఘటం
చిన నూ డెంచి చలించెనేని వినుమీ ♦ శీఘ్రంబె యిమ్మైన నె
మ్మనము న్లటి పొనర్చి యయ్యెడకు నే ♦ మం బొప్ప నే బోయెదకొ. ౪౪౧

ఆ॥ హరియయేని ముక్తిఁ ♦ బెరయుదుఁ గాకున్న, నవనిజాతఁ దెచ్చి ♦ యఖిలసౌఖ్య
కలన లందఁగాంతుఁగదన్న నసికి ని, న్నిపుడె బలి యొనఁగుదు ♦ నింత నిజము.

ఆ॥ ఏల చెడెదు రాము ♦ నెడయించి నిను ముట్టఁ
గదియఁ గూక లిడుము ♦ క్షూజ లక్ష్మ

ణా యటంచ దాన ♦ నాతండుఁ దెరల నే

సీతఁ దెస్తు నొంటిఁ ♦ జిక్కఁ బెరిసి.

౪౪౭

క॥ ఆవల నెందేనిం జను, మీవలనున మేలు గాంచి ♦ యేలిగెద ని

న్నావంతయేనిఁ గొఱ లే, దీవంత దొలంప నుంత ♦ యీవటు గనుమీ! ౪౪౮

మ॥ అను నమ్మాటకు వీనిచేఁ దెగిన నే ♦ మాఁ బాపి మూర్ఖులడు చ

చ్చునకా కావల రాము బాటెఁ బడి నేఁ ♦ జూపట్టదం దొల్లి శ్రీ

ఘను కల్యాణకటాక్షవీక్షణము లు ♦ త్రొక్కిన న్నను న్భూతభా

వనునిగాఁ బొనరించుఁగాత మని ని ♦ ర్వాణిచ్చ పెంపొందఁగన్.

౪౪౯

క॥ లేలెమ్ము రావణా! యటు, తా లేమ్మని తరలు శుంచి ♦ యాతఁ డనిని గా

ఢాలింగితుఁగాఁ బొదివి న, మాల్గింప జేసె రథము ♦ నం దభిగూఢా! ౪౫౦

తే॥ వెఱచితివి త్రోవఁ దప్పితి ♦ వీరుఁ డనఁగఁ

బరఁగియును ద్రిప్పకొంటి వి ♦ ప్పటికి మెఱల

ననఁ గడంగెద మారీచ! ♦ యనుచు నిన్ను

ననుచు ప్రేముడి నీదెన ♦ నినుచు వేడ్క.

౪౫౧

క॥ నాకర్జము సాధింపుము, నాకనదు లైరల ననుచు ♦ నన్యవచస్త్రి

ప్రాకట్య మతనిఁ దేర్పఁగ, నాకనపుగ గతి రఘూత్త ♦ మూత్రమ మెసఁగన్.

— ♦ సీతారామ సంవాదము. ♦ —

ఉ॥ అంతకు మున్నె రాఘవుఁ డ ♦ నంతవిలాసుఁడు నీతతోడ నే

కాంతమున నైలంగుతటి ♦ నంగనరో చనుదెంచువాఁడు దే

వాంతకుఁ డల్లరావణుఁ డ ♦ హంయువు వాని మొఱంగ నెట్టివే

జోంతరితాత్మిత నిలువు ♦ మాకృతీఁ బాయ స్వకీయ కూర్పఁగన్.

౪౫౩

ఆ॥ మాయదారి రూపు ♦ మలసి లంకకుఁ జని, యుండు మవలఁ గర్ణఁమొప్పు దిద్ది

నత్సరాంతమున భవద్యోగముం గను, వాఁడ సురలు మునులునచ్చిగొలువ.

ఆ॥ అనిన వల్లె యనుచు ♦ నద్దేవు నాదేశ, మున మెలంగఁ గాంచిమొససి యుండ

దేవి! చిత్రకలన ♦ దిటవు మేకొన జగ, చ్చిత్రితాత్మరూప ♦ చిహ్న మొలయ.

క॥ అని భవుఁ డభవుఁడు వినిచిన, విని వేడ్క భవాని యవలి ♦ వృత్తాంతము నె

మ్మనము మననమ్మునకుఁ దా, రొక్కనఁజేయఁగఁ గోర్కి నేటుఁకొనఁగోరుటయున్.

శా॥ స్వారాజ్యప్రతిభాసమానమహిత ♦ ప్రస్తావనానంతరీ
 లారాజప్రతిభాసమానవిజయో ♦ ల్లాసాధ్య సంపోషణో
 దారత్వాంచితసర్వభూతనిజత ♦ త్వప్రాపణశ్రీపద
 పారంభోచితపావనాకృతికలా ♦ ప్రాగ్భారసంభావనా? ర౫౭

క॥ అసదృశవిభవమహూర్జ్వల, మసారముఖసకలవర్ణ ♦ మానితనిత్యో
 ల్లసనచణశుద్ధకాంతి, ప్రసారణా? యోగివర్య ♦ భావనశరణా! ర౫౮

వనమయూరము.

భాసజనిధానవిని ♦ పాతనసమర్థ, శ్రీవిలసితాత్మపద ♦ చింతనవిశేషా!
 సేవకజనాదరణ ♦ శీలసదయోద్య, ద్భావుకకటాక్షపద♦భాసురవిభూషా! ర౫౯

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
 కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ

విదితనయ లక్ష్మ్యంబౌ గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన

వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన

శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబునం

దరణ్యకాండంబునం ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

త్రైరామకథాఽమృతము

అ రణ్య కాండము.

తృ తీ యా శ్వా స ము .

కుసుమమంజరీమహి

తా కాశవికానవిలసి ♦ తా మేయగుణా

స్తోకకలాశ్లోకిత సు

శ్లోకచరిత్ర ప్రకార ! సూత్రాధారా !

౧

ఆ॥ అవధరింపు మగజ ♦ యచ్చయి వేడినఁ బెప్పఁ గొడఁగెఁ జరిచి ♦ పొంగునము
వినుము వన్నెలాడి ♦ విష్ణుమాయావిలాసం, నరణు నరబరంబు ♦ మహావిలాసం. — ౨

క॥ ఆవలనున నునుబూవులఁ, బూవుగబోడి చిదునుంగఁ ♦ బూసి రసక తా
ప్రాప్తియు తనులతికా, శ్రీవిలసిత మిరపు వెలయు ♦ జేయుచునుండెడి . — ౩

—♦ మాయలేడి సీతకుఁ గన్పడుట ♦—

ఉ॥ బంగరుమేని డంబరము ♦ పజ్జను నీలపుఁజూడ్కి యొప్పిదగ
బుం గరువంపుఁ జెయ్యముల ♦ పోవును బ్రావును గోగు రిక్కను
చుం గమకించు మొక్కలపుఁ ♦ జుక్కలు చందురు బొట్టునాడి చా
యం గొమరారు బొజ్జనెఱ ♦ యం గనవచ్చు గురంగ మయ్యెడక. — ౪

సీ॥ పసిడికట్టడముపైఁబరంగు మానికములై, తనువిశేషము లొంటఁ దళుకు లీనఁ
బొదరు పూరెమ్మలఁబొదలు రోలంగాళు, లగుచు నీల పుజూపులందగింపఁ
జిన్నరుమోపులఁ గేలిసేయఁ దోచిన హిత, శ్యామిక పెదవులఁచక్కి నెఱయ
నీలోత్పలచ్చాయఁనెఱిగాంచు వీను లా, కసము శబ్దానక్తిగతి వచింప
మొలకనై దూర్ణములు గొరిఁ సెలు సెలంగి
మంటికిని మింటికిని దాల్చుఁ మలయఁజేయ
మొనసె బచ్చల రుచులకైఁ మోరసాచు
కథకుఁ బచ్చిక లంటుచుఁ గడుసుమెకము.

౫

ఉ॥ చెంగటిపూపొద ల్దటియఁ జేరి తటాలున దాటునంతలో
ముంగిటఁ దోచుఁ జక్కఁ గనఁ ముట్టున శంకఁ దలంగు రాకపో
కం గననీని చెల్లటముఁ గన్నడఁ గేల్లులుకుం గడింది మా
యం గమకించు నమ్మగ మిఁ లాత్మజ చిత్తగతి న్నొటంగఁగఁ.

౬

ఆ॥ కన్ను లొక్కవైపుఁ గా లొక్కవైపు మే, త్రైవివేట లొఱపుఁ దీర్ణతయును
నొక్కవైపు గాఁగఁనోడ కాటాడె న, మృకము మరుని సిడముఁమకరమట్లు.

చ॥ చివురులవంక ముట్టె యిడుఁజిహ్విక కెంపునఁ గూడ వాని పెం
పవియఁగఁజేయు నవ్వగ బ యల్పడఁ బూపొదరిండ్లు సొచ్చు న
ప్రపులును మేని చుక్కలకుఁ బోలని కైతవ మెంచి వాని వ
స్తువితతి జూఱువుచ్చు నెఱఁ చోద్యము నెక్కిన నమ్మగ మ్మొగి.

మ॥ మృగయాధమ్మలఁ జేరఁబోవు నవె యిఁ మృలమ్ము వీక్షించి నొ
వ్వగ భక్షింపఁదలంపకే తెరలు భాఁ వాచ్చాదనావాప్తికై
తెగి పాటుం బఱతెంచు నొంటఁ దనునంఁ దీపు ల్వనంబెల్లఁ గ
మృగ మాయామృగ మిల్లటంబయిన నేఁ మం బొడ్లకుం దోవఁగఁ.

అ॥ అడవి నుంట నెఱుగఁ దటఁ రత్నమయమృగం
బచటఁ గాంచెనట పఁ రాధ్య మంచు
నెంచెనటఁ మృగాక్షి యేలదే త న్నని
వాని చెయిద మెచ్చెఁ వనరుహాక్షి!

౧౦

అ॥ మాయకొండ జగముఁ మాయలో ముంచి యా
డించువాని కొమ క డింది మాయ
లాని మరునిఁ గన్నఁ మానిని యయ్యోగ
మాయ యొకని మాయఁ మఱుపుపడునె.

౧౧

—♦ సీత మాయామృగముం గాంచి రామలక్ష్మణులం బిలుచుట. ♦—

మ॥ విలిచెం బూవులు గోయుటే మఱచి సం ♦ స్థితప్రకాశంబు చె
న్నలయన్ స్థైరదృగాభ్యయై తలఁపు లు ♦ ద్యోగంబు సామగ్రి గూ
డల నిల్వం దమకించి వల్లభుని వా ♦ త్వల్యంబు పెంపార న
వ్వల సామితిని రండు కాంచుఁ డిదె స ♦ ర్వస్వం బటం చాదృతిన్. ౧౨

క॥ అను సంతలోనె పెరసిరి, ధనుర్ధరు ల్వారు సీత ♦ తాత్పర్యముతో
ననిచిన వ్యగ్రత కనువ, ర్తినియై నిజచిత్తవృత్తి ♦ ప్రేరేపింపన్. ౧౩

—♦ లక్ష్మణుఁడు మృగమును రాక్షసమాయగా నిరూపించుట. ♦—

ఆ॥ వచ్చి దాని స్వర్ణ ♦ వర్ణంబు మ్రదిమయు, సుందరాకృతియును ♦ జూచి పలుకు
రాణనెఱయఁ బలికె ♦ రామునితోడ ని, ట్లనుచు లక్ష్మణుం డ ♦ హర్షితహృదయ!

ఉ॥ మోసమ కాక యిమ్మెయిని ♦ మోహనమౌ హరిణం బొకం డిలన్
భాసిల దిందుమండలము ♦ పట్టుననేమొకొ రత్నకాంచన
శ్రీసముపాత్తగ్రాత మిది ♦ చేరకమున్నె యెఱుంగ నన్యెడున్
మోసల నున్న దేశముల ♦ ముంపంగ నొ నిజకాంతినంపన్. ౧౪

తే॥ అన్న! మారీచుడే యితం ♦ డరయు మింక
వంక యిడి యేమితలఁపున ♦ వచ్చినాడొ
మున్ను దన పొలముల యివి ♦ మునులపాలి
శక్తియై వీఁడు నెఱపు సం ♦ చారమునను. ౧౫

ఉ॥ ఎండలు వేటకై పెరసి ♦ యేలిక లీమటుమాయకానిచే
మ్రందిరొ వీనినోటఁ బడి ♦ మాను లికెంద తొడఘ్న బాసిరో
మందలమారి తార్కొనియె ♦ మానసము ల్లలగింప మేనితోఁ
బొం దెడఁబాపఁ గాని విడఁ ♦ బోవఁడ యివ్వెడగూపు లన్నియున్. ౧౬

తే॥ అనుచు నున్నది యున్నట్టు ♦ లను సుమిత్ర
కొడుకు పలుకుఁబడుల నాగి ♦ కవలయాక్షి
నాధ యిమ్మెయిమెకము గ ♦ నంగరాదు
నాదు చిత్తమ్ము దీనిఁ బె ♦ నంగి విడదు. ౧౭

—♦ సీత రాముని మృగార్థమై ప్రార్థించుట. ♦—

ఉ॥ పుట్టువు తెన్ని లే విలను ♦ బూర్ణశశాంకనిభమ్ము దీని మే
ల్పుట్టున కేది కారణమొ ♦ పున్నెపుఁ దేశము కాల మిట్టి శ్రీ

లుట్టిపడంగఁ జేయు బలె ♦ యూజిత మియ్యది చెంత నున్న నే
పట్టననేని సంపదలు ♦ భావుకము ల్పొ సగింప కుండునే.

౧౯

మ॥ వనవాసంబు గ్రమించి స్వీయపురికి ♦ న్వాంఛ ల్దలిర్పంగ నే
గిననాఁ డిమ్మహానీయమూర్తిఁ గనుచు ♦ గేళీపరత్వంబునకా
జనను ల్బంధుగు లాపులు స్థనల మె ♦ చ్చుంజూడకే భవ్యభా
వన లొప్పార నిజప్రచారకలన ♦ ల్వాక్రుచ్చు నప్పట్టునకా.

౨౦

ఉ॥ జీవముతోడఁ బట్టుపడి ♦ చిన్నెల వన్నెల తీయ మొప్ప రా
జీవము వీడి లక్ష్మి తనుఁ ♦ జేరఁగఁ జేరిన మేలు కానిచో
జీవముఁ బాసె నేనిఁ దను ♦ చిహ్నము లేర్పడఁ దెచ్చి యిచ్చినకా
భావము పొంగ మేలి బుగ్గిసి ♦ పై నిడి తీర్తు నుపాసనావిధుల్.

౨౧

ఆ॥ ఆడువారి కింత ♦ యాగడ మెట్లును, గూడ దనకుఁ డిట్లు ♦ కోటిసేయు
దీనిఁ గాంచి యెడఁదఁతివిరెడు దానికై, వేడవలసె వేట ♦ విధియు నరసి. ౨౨

క॥ మెకములఁ బట్టఁగ వీడఁగ, నకలంకప్రతిభ మెలఁగ ♦ నొదురు మీరల్
మొకమోటకై న రఘునా, యక ! యిట్టి మహార్హ వస్తు ♦ వార్జింపఁగదే. ౨౩

ఆ॥ అనుచు స్మేరదృష్టి ♦ నడ్డుసేయుచు నుడి, తీయదనముతోడి ♦ తీవులాడి
వేడికోలు మోడి ♦ విధము నారసి రసి, కాగ్రసరుఁడు రాముఁ ♦ డనియె నిట్లు.

— ♦ రాముఁడు లక్ష్మణునితో మాటలాడుట ♦ —

ఉ॥ తమ్ముడ! యిట్టికొత్త గని ♦ తామరసాక్షుల చిత్తము ల్తఱికి
బమ్మెరపాటు గాంచవె వి ♦ పాకవిచారణ లట్టు లుండుఁగా
కిమ్మున నాదు నెమ్మనము ♦ నీయది యాఁకపడంగనయ్యె నా
కమ్ముననేనిఁ గానని వి ♦ కాసముతోఁ దులకించు మేనితోకా.

౨౪

ఆ॥ అగ్నికీలఁ బోని ♦ యానాల్కఁ గనుఁగొను, మావలించు దీని ♦ యాస్యమునను
మేఘమండలమున ♦ మెఱుఁగుఁ బోలెడు చుక్క, లొప్ప నొడలిపేరియుప్పరమున.

తే॥ రతనముల గని యీమృగ ♦ రాజ మట్లు, గాక బంగరుమేనున ♦ ఖచితములయి
మణిశలాకలు రోమము ♦ ల్బానుగఁ దగు, రీతి నుండునె యవయవ ♦ శ్రీ తలిర్ప.

ఆ॥ ఆమసారగల్ల ♦ కాస్య మాశంఖము, క్తాంచితోదరంబు ♦ నైన హరిణ
మాడువాండ్ర మాట ♦ కననేల నాబోఁటి, కిమ్ముగను వికార ♦ మిరవ్రకొలుప.

క॥ అంసమున విల్లు దాల్చెడు, నంసారుల కెల్ల నిదియ ♦ సరణి యనినచో
హింసింపరె మనుజేంద్రులు, మాంసమునకు వనమునందు ♦ మలయు మృగములకా.

శా॥ సంపాదింతురు ధాతువు ల్ధనములు ♦ సద్ద్రవ్యరత్నంబులు
జెంపుంగూర్చు తలంపున న్నెటియు భా ♦ వింపంగ శుక్రాదులు
సంపన్నత్వముఁ జెద్ద సేయు నెటికై ♦ శాసింపరే దాని నై
లింపొఘం బెలయింపదే దనుజపా ♦ లిం గ్రమ్మి యర్థాప్తికి. 30

క॥ కాంచనచర్మం బీమృగ, మంచిత మిటులెంచి యెట్లు ♦ తా విడువఁగ నే
సంచిత మొనర్చు నియ్యది, పంచత్వము గాంచనైవ ♦ ప్రాణిను నెఱయన్. 31

క॥ మేదిని నావికి ప్రియకియు, గాదళియుఁ బ్రవేశియును ర ♦ కంబున దీనిన్
గా దొకటియుఁ బోల్పఁగ సం, మోదం బొదవించు నిది ప్రహుభ్యం బగుచున్.

తే॥ ఇదియెశ్రీమంతమిద్దాని♦ననయనేర, వెలయుతారామృగములుమహిమృగములు
దీని యజనంబుపై నుండి ♦ తీర్చువార, మేను సీతయు నౌపాస ♦ నానుసిధుల.

చ॥ తెలిపితి వీవు వీఁ డనుర ♦ తేఱువమై మెలగంగ నౌ నటం
చలఁతిగ నట్టలైనను దు ♦ రాత్ముఁడు వాని వధింపఁగా నగున్
బొలముల పీడ లేమఱక ♦ పోలునకాదె తొలంప నెమ్మదిన్
దలఁచిన యంతఁ దారసిలఁ ♦ దద్దయుఁ గాంచి తలంగ నేటికిన్. 32

క॥ ఈతటి వీనిం జంపెద, వాతాపి నగ స్త్రమాని ♦ వలె వార నెఱున్
సీతం గాపాడుచు నీ, వీతలమున నుండు మనకు ♦ మెచ్చియు నింకన్. 33

అ॥ పట్టి తెత్తు నొండె ♦ పడఁగొట్టి పనిముట్టు, లొదవినంతవట్టు ♦ నొడిచికొంచు
వత్తు నొండె నొండు ♦ వలనునఁ జనక మ, త్రావణపదము జనకుఁపట్టిఁ గనుము.

తే॥ ఎన్ని పుట్టిన నేమైన ♦ నెందుఁ బోక, యప్రమత్తత సైదేహి ♦ నరయుచుండు
మల జటాయువుగూడఁదో♦డగువలసినఁ, దడయ కేనరు బెంతువా♦స్తవమునుమ్ము.

—♦ రాముఁడు లక్ష్మణు నొప్పించి మృగమునెంట బనుట. ♦—

క॥ అని యనుజుఁడు వల్లె యనం, దనధను వసి శరధియుగముఁ ♦ దాలించి గఘనం
దనుఁడు మృగము మార్గముఁ గొని, చనె విద్యావిభవలసిత ♦ సంయమివినుతా!

సీ॥ కనుచూపుమేరనకాన్పించుచు మెలంగుఁ, గదియవచ్చినయంతఁగడల కుఱుకు
విద్యోతమానమై ♦ వెలయించు వన మెల్ల, సంతర్థి యైకొను ♦ సంతలోన
నెలకొని రాజూచు ♦ నిర్దోషి యట్టులు, విలుగాంచి లంఘించువిన్ను దటియ
మృగమండలముతోడి ♦ మేలమ్మనఁ జరించు, బచ్చికపట్లపై ♦ భ్రాంతి నెఱపు

వృక్షపండంబులం డాగువెడలు మొగిలు
సొచ్చి వెలువడు శారద ♦ శరభక్తిరణు
బింబముం బురుడించుచు ♦ బిటునుండనము
మెత్తనయుఁ దోఁ పవమ్మాయ ♦ మెకము గడఁగి.

3F

క॥ దృశ్యాదృశ్యతలనె యు, తృశ్యని శ్రీరాము మొఱఁగు ♦ పనిగొని తన యు
ద్దేశ్య మెఱుకపడకుండ వి, పశ్యం డెనయించె దూర ♦ పథ మణుమధ్యా! రం
తే॥ కుపితుండై రామదేవుండు♦కోమలంబు, మెక మనక భానురశ్మిభా♦సకము బ్రహ్మ
నిర్మితము శ్వసదురగన♦న్నిభము నైన, యత్ర మవ్వాని గుఱిసేసియనిచె సాధ్య!

—♦ మాయామృగ మరణము. ♦—

తే॥ ఆశరము వక్ష మగలింప ♦ నాశరుండు
మాయ మాయమ్ము సేసి ని ♦ ర్మానదేహ
మొప్ప నుప్పరమును ముట్టి ♦ యుర్విఁ గూలి
తన్నుకొనుచును రావణు ♦ తలఁపుఁ దలఁచి.

౪౨

క॥ హాసీతా! హాఽక్షుణా, యాసన్నుడ నై తి ననుచు ♦ నఱచి తను వెడం
బాసి వెలుఁగై రఘూద్వహు, భాసంబునఁ గలసె నపుడు ♦ పర్వేందుముఖి! ౪౩

ఆ॥ ఏమి సేసె మంచి ♦ యెవ్వారి కేయెడ, నెట్లు లెట్లు లెనసె ♦ నినకులీనుఁ
బాపకర్మఁ డింత ♦ పరఁగునే రాము నే, ర్పనుచుఁ బొగడి రమరు♦లమరవంద్య!

క॥ పుట్టె నిదె ధూమకేతువు, నట్టింటనె రావణుని వి ♦ నాశమునకె షో
గట్టిముడి యనుచు రాముని, మట్టున విరివాన సురలు ♦ మలయించి రుమా!

ఆ॥ మున్నె రాముఁ బొగడె ♦ మునివేసమున నుండెఁ
ద్యక్తసంగుఁ డయ్యెఁ ♦ దనువుఁ దొఱఁగు
నప్పు డతనిఁ గనెఁ దద ♦ స్త్రాహతుఁడు వాడు
ముక్తిఁ గాంచు టరుదె ♦ మోహనాంగి.

౪౬

క॥ ద్విజుండైన శ్వపచుండైనను, గజ మైనను రక్కసుండు ♦ గా నైనను దు
స్త్వజ మగు కర్మ మెడసి య, య్యజఁ గెల్చి పరాత్ము నెనయునంతస్మృతిచేక.

ఉ॥ అంతట రామచంద్రుండు ద ♦ యామయుఁ డాత్రముతోడ రక్కసుం
డంతలు సేసి నానుడి బ ♦ యల్పడ ని ట్లఱచెకా స్వకీయదే
హంతము గాంచుచుకా సతియు ♦ నయ్యనుజన్ముండు భీతభీతులై
వంతకుఁబాల్పడంగల ర ♦ వారణ నంచుఁ దలంచి చెచ్చెరకా.

౪౮

క॥ కొండొక హరిణముఁ బొరిగొని, దండిమగఁడు రాముఁ డిరవుదలఁపునఁ దవులఁ
మెండుకొను త్వరితగతి యు, ద్దండత నద్దానిఁ గొనుచుఁదరలుచునుండుఁ. ౪

—♦ సీత మానూహరిణము వాగున కురిగి లక్ష్మణునితో మాటలాడుట. ♦—

ఉ॥ ఆయువతీవతఁసము ధ ♦ గాత్రజ రామునిపల్కునంగణి
బాయని యార్తనాదము వి ♦ వక్త్రమమై చెవి సోకినంత హా
హా యని లక్ష్మణుం గని త్వ ♦ దగ్రజుఁ డేమిటఁ గీడు నొందెనో
పోయి యెటుంగు మవ్వలని ♦ పోకడ యెట్టిదో నర్పరంబుగఁ. ౫౦

ఆ॥ మాయదారి యసుర ♦ మండలి పొదువ నే
మాయెనో మహాత్ముఁ ♦ డనఘుఁ డతఁడు
గొఱలు హరుల నడిమి ♦ గోవృషం బట్టులు
నిలువజాల నునుఱు ♦ నిలిచె డేల. ౫౧

క॥ వినఁబడదే హా లక్ష్మణ, యను నుడి యేయది తలంచి ♦ యటు నిటు మసలఁ
గొనకొనె దన నప్పావనిఁ, గని గొనములప్రో వతండుఁగ్రన్నన ననియెఁ. ౫౨

—♦ లక్ష్మణుఁడు సీతకుఁ బ్రశస్తి తగ మిచ్చుట. ♦—

ఉ॥ చెట్ట యొకండు రక్కసుఁడు ♦ చేడ్పడి జీవితముం దొంటంగు న
వృట్టున నీయెదగ బెడఁద ♦ పా లొనరింప ఘటించినట్టి యా
గు ట్టనికాక యాకసము ♦ క్షోణియుఁ గూలవె ముజ్జగంబులుఁ
మట్టున మీతె నేని నొక ♦ మాత్రన రాముఁ డడంప నోవఁడే. ౫౩

క॥ దీనతఁ గూయిడువాడే, దీనావనచతురుఁ డతఁడు ♦ దేవారులలో
మానిని! యమృహానీయుని, పూనికఁ చెరలింప నేర్చు ♦ పోటరి గలఁడే. ౫౪

—♦ సీత లక్ష్మణుని దూఱనాడుట. ♦

క॥ అను పలుకులు వినినంతనె, జనకజ యేచాయ నిట్లు ♦ జనె నీ కనఁగా
ననుమిత మయ్యెడు నీవ, ర్తన మిద్దాననె తలంగు ♦ తలఁపుం గొనుమీ! ౫౫

ఆ॥ ఏమి నేయఁ దలఁచి ♦ యిం దరుదెంచితో, నీదు నేస్త మెట్లు ♦ నేని నమ్మి
నాడొ యంతరమ్ము ♦ గూడిన నిమ్మెయి, జాడ నరయ నయ్యె ♦ జలన నెఱయ.

ఆ॥ అనుచుఁ దెలివె బాసియారాటపడుచు హా, రామ! హామనోహా ♦ గా మనోజ్ఞ
వేషభాష! నిన్ను ♦ విధి నట్టడవిచాలు, నేనెనే స్వజాతి ♦ చేతఁ డేసి. ౫౬

క॥ అని బోరన నేడ్చెడు న, వ్వనితామణిఁ గాంచి హరిణ ♦ వధు వట్టులు త్రా
ననిహతిఁ గనె ని ట్లేయమ, యనుచుం దలపోసి మఱియుఁననె నతుఁడగుచుఁ.

సీ॥ అమ్మరో! శోకాభి ♦ హత వౌచు నెమ్మదిఁ, జెడుఁగు సంకల్పము ♦ లేర్పె డేల
 సీనాథుఁ డనఁచె యా ♦ సీరజగర్భాదు, లాశ్రయింతురు లెన ♦ యండఁ గోరి
 ఫాలలోచనుఁడేని ♦ |వతిభటింపఁ డనంగ, నన్య లెంతటివార ♦ లతనిమోల
 నిను న్న్యాసభూత ని ♦ న్నేల కీడు దలంచి, యొంటి వీడుట కోడు ♦ చున్నవాడ
 ఖరుఁడు గూలిన యది మొద ♦ ల్లానివా ర, ధీశు నెదిరింప లేక నీకెక్కు సేయు
 తలఁపుమెయి నుండిరనువార్త♦దద్దవింటి, నొండుభావింపకొకక్షణ♦మోర్చికొనుము.

కి॥ అచ్చెనఁటిఁ గూల్చి నీక్రియుఁ, డొచ్చెము లే కాశ్రమమున ♦ కొలిమికమెయి
 వచ్చెడువాఁ డికిట నా, పొచ్చెములేమి దఁచంగఁ ♦ బోలును సీకుక. ౬౦

ఆ॥ అనిన రాద్రమూర్తి ♦ యై యేమి నీ కింత, చులుక నయ్యెనోటు♦చూడ విభుని
 యార్తఘోష మానియాపద తుదిముట్టఁ, గాంచి గాని కదలఁగాన వెట్లు. ౬౧

క॥ ఆనేర్పరి పనిచెనొ సీ, కై నీ వరుచెచిత్తో న ♦ యం బేది యింక
 నే ననవలెనే జ్ఞాతులఁ కేనేటినేనియు సదిచ్చ ♦ యెలమియుఁ గలచే. ౬౨

ఆ॥ అంత నేసి భరతు ♦ నమ్మ ని న్ననిచె వాఁ, డడవిలోన నట్లు ♦ లంటఁ గ్రాగె
 నున్నవాడ వెట్టొయిదిగి రంధ్రాన్వేష, కానుపత్తి నేటి ♦ కదియుఁ బోసగె.

ఉ॥ మేలు దలంచి వచ్చితివె ♦ మెల్లగఁ జల్లని మాట లాడి యి
 ల్లాలు గృశించుచుక గృహము ♦ నం దటు లుండఁగ నొంటి నిమ్మెయి
 గాలము వేచియుంటివి ర ♦ కమ్ముగ మాకడ నాథుఁ దోల న
 న్నేలఁగ నిమ్ముమై భరతు ♦ నిష్టము దీర్పఁగ వంశదూషణా! ౬౪

చ॥ కడుపు చెడంగఁ బుట్టితివి ♦ కాక సుమిత్రకు నాపె నీవు నాఁ
 డడవికిఁ దల్లవచ్చుతటి ♦ నాడిన యానుషు లెట్లు నీచుదిం
 దొడరెడు వృత్తు లెట్లు లెటు ♦ దోచె నఘోరపాపముం గనం
 బడయుచె యేను సీతలఁచు ♦ పాపపుఁ గర్మము విశ్వసించునే. ౬౫

శే॥ మోహనాకారుఁ డవ్వీరు♦మోల మెలగి, యొకనిఁ గామింతునే యతఁడోసరల్లె
 నేని నాయుసు తెడలింప ♦ నెంతుఁగాక, నీవు గనుచుండ నిదియపోనిశ్చతంబు.

క॥ అని పరుషోక్తులఁ బఱచెడు, వనితామణిఁ గాంచి మోము ♦ వాంచి వినతుడై
 తనకేలుదోయి మోడ్చి స, వినయముగా ననియె వాఁ డ ♦ విప్రభుతనయా! ౬౬

—♦ లక్ష్మణుఁడు సీతతో తననిగ్దోషత విన్నవించుకొనట. ♦—

సీ॥ తగునె యిట్లాడంగఁ ♦ దల్లిరో! నామది, దైవతంబ వటంచుఁ ♦ దలతు నేపుడు
 నుత్తరం బిడనైన ♦ నుత్సాహ మొదవడు, నీవైవరీత్యంబు ♦ నిర్ణయింప

నిది చిత్ర మనఁ బోల ♦ దింతులదెసఁ బుట్టు, లేనిపన్నాగము ♦ ల్లాస నగుట
ధర్మపువై వృత్తి ♦ దపులదు చాపల్య, మెక్కుడు తైక్షణ్య ♦ మెంత లనఁగ
వచ్చు వ్రేల్చిడి భేదింప ♦ వార నేర్తు, రెంచ రెదిరి స్వభావమ్ము ♦ నేవగింతు
రంతలో నిన్ననఁగ నేలయన్నియు మది, నెటిగి నీకాపుగొంట నా ♦ కెక్కుగొదె.

తే॥ తోఁచుచున్నది రవిఁ బాయఁ ♦ జూచు సంజ్ఞ
చాయ నొక్కతె నిడి చన్న ♦ చంద మెల్ల
నామె తిట్టెను జముఁ గొడు ♦ కనక నీవు
నన్ను దూషించి తిం దేమి ♦ నయము గలదొ.

౬౯

తే॥ చెవులు చిల్లులు వడె మదిఁచెదరె న్న్యాయ, మరసి పలికియు నీ తిట్టులందినాడఁ
దధ్య మరయునుగాత భూ ♦ తప్రజమ్ము, మలసి వనదేవతాళి ని ♦ న్ననుచుఁగాత!

క॥ అమ్మ! విసజాల నీనుడు, అమ్మహనీయుఁ గొలువంగ ♦ నరిగెద న్నాపై
నుమ్మలిక మెనయ నేమగు, నమ్మై విధి తలఁపులోన ♦ నిడి యున్నాఁడో. ౭౦

క॥ అపశకునమ్ములుఁ దోఁచెడు, విపర్యయం బేమి రీతి ♦ విన నయ్యెడునో
నృపమాళితోడ నీ వి, య్యుపవేశమున స్థలంగు ♦ నొల పరయనొకో. ౭౧

క॥ మే లొనగూర్చెడుఁగావుత, మేలలినేనిఁ బరమేశు ♦ డీయిక్కట్టుల్
చాలి పరికించి యిందఱఁ, బాలించు తలంపు వెట్టి ♦ పావనమూర్తి! ౭౩

తే॥ అనుచు నులుకుచుఁ బలికెడుఁనాతనిఁ గని,యొండు వుట్టిన నిష్కృయిఁనుండుదానఁ
గాను విషశస్త్రవహ్నులనేని నీట, నేని ననువులఁ బుచ్చెద ♦ నింత నిజము. ౭౪

క॥ ఆదయితుఁ దక్క నొక్కనిఁ, బాదమునన యేని నంట ♦ భావించెదనే
పోదువో యుందువో యనుచుం, బైదలి యేడ్వందొడంగె ♦ బరువం బెడలగా.

ఆ॥ ఆతఁ డూరడింప ♦ నైన నాలింప దొం
డనదు మంచి తలఁపు ♦ గొనదు వాఁడు
విసువు దోఁప మ్రొక్కి ♦ వెడతె రాముని జాడ
లరయువాడ నథుచు ♦ నార్తుఁ డగుచు.

౭౬

— ♦ లక్ష మ్రొణుడు రామునికొఱ కేగ రావణుడు సీతాపరీక్షమునకు వచ్చుట ♦ —

క॥ ఆతం డటుచనఁ దఱి గని, పాతకి రావణుడు దుష్ట ♦ భావంబున న
ష్టాతలిరుబోడిఁ గదియఁగ, నేతెంచెను భిక్షురూప ♦ మెలయుచునుండగా. ౭౭

నీ॥ కావరంగున తీర్పు ♦ గల మేటి శాటుల, మాంసలాంసోరువు ♦ ల్పాటువుపటిచి
గంగమృత్తికబొట్టు ♦ కాంతినంగతమున, మొగము బెట్టతనంబు ♦ మగుడఁజేసి

- పూసిన నెటిబూది ♦ పూత తెల్పున మేన, నెలకొన్న క పూడ్చి ♦ నిగ్గుడేర్చి
జాట్టు జన్నిదముల ♦ కట్టుబా తెడయని, కరకయప్పుల యిచ్చ ♦ కంబు సూపి
గొడుగు కక్షపాల ♦ గొని తార్చి పాదుక, ట్టాడిగి యల్లనల్ల ♦ నడుగు లిడుచు
వచ్చి పర్ణశాలవాకిట నిలబడె, సీత మొఱిగెడు ధ్యాన ♦ చింత నెఱయ. ౨౮
- ఆ॥ అన్నదమ్ము లడవి ♦ కరిగిన నొంటిమైఁ, జంద్రసూర్యు లెడయ ♦ సంజవోలే
నున్నదాని నమ్మి హృజ్జ్వలమూర్తి సం, తమన మట్లు గవిసెదానవుండు. ౨౯
- క॥ శశిరహిత యైన రోహిణి, భృశదాగుణ మైన గ్రహము ♦ పెనుపున నతఁ డా
శశధరముఖ సాధ్వీమణి, విశదయశం దొరసె నవుడు ♦ విమలచరిత్రా! ౩౦
- క॥ సముదగ్రతేజుఁ డని దు, మ్మముఁ డని యవ్వనిఁ గాంచి ♦ కదలవు తరువుల్
స్తిమిత యయి నడిచె నాగొ, తమి వాయువు వీవఁ డయ్యెఁదరుణీమణిరో! ౩౧
- సీ॥ తమ్మిఁ బాసి యొకంటఁ ♦ దారసిల్లియు నిజ, పద్మసీత్యంబునఁ ♦ బరఁగుచుంట
బాంధవాంచితచంద్రభావంబునకుఁ దానె, మూలకందం బయిమో మెలయుటఁ
గమలాక్షి యోగప్రకారంబు గొని హిర, ణ్మయత సహార్థంబుమను పరయుట
మంగళాంగనూర్తిమాట యట్లుండంగ, హాంబట్టు కట్టొక్కయొఱపొరయుట
లక్ష్మి యన నొప్పు నమ్మాత ♦ లాఁతి యనక
సాధురూపత నయ్యెంద్ర ♦ జాలికుండు
బ్రహ్మసూర్యం బొలయ మేలి ♦ బ్రాహ్మణుండ
కాఁగఁ బోరానిచుట్టమై ♦ యాఁగి నిలిచె. ౩౨
- తే॥ చిత్రను శనైశ్శుం డట్లు ♦ చేరఁ గాంచి
యధి తృణచ్ఛన్నకూపమ ♦ య్యసుర మార
పరత తను పా గుణలక్ష్మిఁ ♦ బ్రస్తుతింపఁ
దొడరె దొడవుల తొడవుగా ♦ స్తుతవిలాస! ౩౩
- సీ॥ ఎవ్వరిదానవే ♦ యిందీవరేక్షణ, యిం దేటి కరుదెంచి ♦ తిందువదన!
కమలమాలికఁ గొంటికమలాలయవో తెల్పు, మంఘ్రిపల్లవము లియ్యడవిఁద్రోతె
యొంటి నిల్వఁగ నేమి ♦ యొప్పమి వాటిల్లె, బే రెద్ది వల్లభు ♦ ప్రీతి గలదె
చింతిల్లె దెవ్వారి ♦ చేతుంచి లలితాంగి!, కలికికన్నులపైనిఁ ♦ గరుణ లేదె
యిట్టిరూపు ప్రియ ♦ మీసాకుమార్యమీ, తళుకు కళలతోడి ♦ కులుకు గాంచి
యావనాధివాన ♦ మెడఁ గని శంకించి, యనవధాని ననగ ♦ నైతి నబల! ౩౪
- తే॥ వీతకాశేయవనంబు ♦ పెనుపు దక్క, నేల కాటుకకన్నీట ♦ నిట్లు దడువ
మేని సావర్ణవరంబు ♦ మించఁ గోరు, తప్పనకు దాని కియ్యది ♦ దండనంబె.

తే॥ దృక్స్పృసన్నత లనునవి ♦ తెఱగు లైన
నేమి నేరంబు చొప్పుడె ♦ నీకనులకుఁ
గాంతములు గావొ ప్రాంతర ♦ క్తములు గావొ
కృష్ణతారకములు గావొ ♦ కేవలములొ.

౧౬.

క॥ సమములు శిఖరులు స్నిగ్ధము, లమలము లవు దశనములు మహాన్దము లు
తైములఁ దెగడు టారసి పు, నైమునకు నగ వుడిపి మాన ♦ నియతి నడపి.

తే॥ శ్రీఘనము జఘనము పయి ♦ జేర్చి మీఁద
శిఖరియుగ మిడి యేమి వి ♦ శేష మెంచి
నడుమ లేఁగొను నలయింపఁ ♦ దొడరినాడొ
సృష్ట యింతకు దాని య ♦ దృష్ట మదియ.

౧౭.

తే॥ హ్రీవా కీర్తివా లక్ష్మీనా ♦ శ్రీవా రత్నివా
భూతివా యల్లుగాక యే ♦ పురుషు నతివా
వేగమే తెల్పు మింకేల ♦ జాగౌనర్పఁ
బే రెనసి మాటఁ దాఁచినఁ ♦ దీరుగలదె.

౧౮.

ఉ॥ మేడలు మిదైలు న్నగరి ♦ మేలములు న్వరభోగపండ్లలు
బోడిమి గల్లు సంపదలుఁ ♦ బోకడఁ బెట్టి యరణ్యభూమి నే
జాడ మెలంగ నేర్చితొ వి ♦ చార మచెట్టిదొ నాథుఁ డెట్టిదొ
వేడబ మంచు నారయక ♦ వీడుదురే కని యెవ్వ రేనియు.

౧౯.

తే॥ ఎందు నేనియుఁ గనుపట్ట ♦ రింతు లింత
లెంతవాఁ డన నొనొ ని ♦ న్నేలు నతఁడు
వసువులనొ రుద్దులనొ మరు ♦ ద్వర్గముననొ
యెందుఁ బొడమితొ యాతఁ డిం ♦ బచటివాఁడొ.

౨౦.

క॥ ఇది రక్షస్థల మియ్యెడ, నదనున గంధర్వు లేని ♦ నమరుల యేని
బద మిడ వెఱతురు మనుజుల, కెది గతి కనుఁగొనఁగ నైన ♦ విందునిభాస్య !

క॥ కావున నీవృత్తాంతం, బేవెరవుననేని నరయ ♦ కెల్లును మలఁగం
గా వలనుపడదు తెలుపుము, తీగరపడ కింతవట్టు ♦ టి ర్పెనయంగ.

౨౧.

అ॥ అనుచు నెఱపు నతనియాభాషణము సౌమ్య, దర్శనంబు దలిసి తనము నెంచి
సిద్ధుఁ డనెడు తలఁపునకూర నెఱి లేక, గాంచి యాతిభేయకలన మించి.

౨౨.

—♦ సీత భిక్షురూపుడైన గావణు గౌరవించి తత్ప్రశ్నములకుఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చుట ♦—

చ॥ ఇదె బ్రుసి దీనిపై నిలువు ♦ మీయదె పాద్య మనర్ఘ్య మర్ఘ్య మి
య్యదె యివె వన్యభోజ్యములు ♦ సాదరతం గొనుమయ్య ధన్యతం
బొదలెద మయ్య ! యంచుఁ దగఁ ♦ బూజ లొనర్చెను నాథు రాకకుఁ
గొదకొను చూడ్కు లి మ్మెగించి ♦ కోనపయిం దవులెత్తి పాఠగఁ. ౯౫

తే॥ ఒకపు నేరిమి యొరిమెయు ♦ నోలిమియును
మెచ్చు నూపంగ నమ్మెయి ♦ మెఱుంగుబోడి
యొదిగి మెలగుచుఁ బౌరార్థ్య ♦ మొప్ప దనదు
వృత్త మెఱిగింపఁ దొడరె న ♦ ద్వృత్తిమహిత ! ౯౬

ఆ॥ మహితుఁ డైన జనక ♦ మహిపతి దుహిత న, స్త్రీత యండు నాడుఁచెట్లఁ బట్టె
రవికులీనుఁ డతఁడు ♦ రామనామాంకితుం, డధిగుణప్రతాప ♦ హరియశుండు. ౯౭

సీ॥ ఏనుఁ బండ్లంజేడు ♦ లిక్ష్వాకుకులు నింటఁ, గొమరొప్ప నెఱిపితిఁ ♦ గోటటికము
మామామ దశరథ ♦ మహిజాని తనసూను, మన్నాథు రాజ్యర ♦ మాసనాథుఁ
జేయ సంభారముల్ ♦ చెచ్చెరఁ గూర్చింప, నియతుల మైతిమి ♦ నెఱిదలిర్ప
భద్రగజం బెక్కి ♦ పతిరా వశిష్ఠాదు, లలరుచుఁ దత్కృతి ♦ వలనుపఱువ
నెఱిగి ప్రాక్షుసంజి ♦ తేష్టవరద్వయ, కైక రాజుఁ బిలిచి ♦ కాసలేయుఁ
డడవి కరుగ మామఁకాత్మజుం డిలయేలఁ, గాఁ బొనర్చుమనుచుఁగలఁచుటయును.

ఉ॥ ఆడినమాటకుం దలఁగ ♦ నదైన ధర్మపు వీడ జూడ నో
రాడక వృద్ధరాజు మహి ♦ తాత్మండు చేడ్పడ నాపె యెంతకే
నోడక మత్రియుం బిలిచి ♦ యున్నది యున్నటు దెల్పి సీవు సీ
పాడి దొఱంగ కీన్యవతి ♦ పల్కు దిరం బొనరింపుమో యనఁ. ౯౯

తే॥ ఈయ నేర్పుఁ బరుల వేడు ♦ టెఱుంగఁ డెప్పుడు
సత్యమే పల్కు నన్యతంబు ♦ జూడఁ బోవఁ
డరియు శరణుఁ గాపాడు ♦ నరసి రాముఁ
డన్న మాట త్రిలోకియుఁ ♦ గొన్నపాట. ౧౦౦

క॥ ఏ సరిగద వని కనఁ దలఁ, పూనిన పినతల్లి వనుప ♦ నొల్లమి నెఱవఁ
గానమిఁ దండ్రి యుపేక్షనె, యానతి సేయంగఁ దరలి ♦ యానతుఁ డగుచుఁ.

* క॥ గోత్రానుత్రామాగ్రిమ, పుత్రుండు మన్నాథుఁ డెలమిఁ ♦ బొదలెడు మదిఁ ద
ద్గోత్రాణము కర్తవ్యము, యాత్రకు సెల వీగదె మహామతి! యనుచుఁ. ౧౦౧

క॥ తనజననిం బ్రాధించిన, ననఘాత్తిక యెట్టకేల ♦ కనుమతి సేయన్
ననుఁ జేకొని ప్రస్థానం, బనితరముగ నెఱవఁ జూచు ♦ నానమయమునన్. ౧౦౩

ఆ॥ అటు సుమిత్ర కొమరుఁ ♦ డనఘుఁడు లక్ష్మణుం, డన్నమాటఁ దప్పనన్నవాఁడు
తనదు పాద మంటి ♦ దాన్య మొసంగవే, యనుచు దీనుఁ డగుచు ♦ సర్ప వేడ.

ఉ॥ తమ్ముని వీడఁగాఁ దలఁపు ♦ దద్దయుఁ దోఁపమి పాని రాకకున్
సమ్మతి నూప మువ్వరము ♦ సంయమ మొప్పుఁ జతుర్దశాబ్దముల్
నెమ్మిఁ జరింప నా వ్రతిన ♦ నేటి కొ కే డెడ గాఁగ వచ్చి యీ
యిమ్ముల నిల్చి తీర్చితి మ ♦ హీనచరిత్రత కార్యు లుబ్బగన్. ౧౦౪

ఆ॥ ఒకముహూర్త మొర్చి ♦ యోసంయమింద్ర! యిం
దుండుమయ్య! వార ♦ లొఱపు మీఱ
వన్యవస్తువితతి ♦ వారక గొనివత్తు
రెలమిఁగూర్తు రట స ♦ మీహితముల. ౧౦౫

క॥ ఎం దుండి యెచటి కేగుట, ముం దేయది నెలపు మాని ♦ ముఖ్యుల కొనఁటన్
సందియము గలదె వీనుల, చిందుగ వివరింపు మదియు ♦ వినియెద ననినన్. ౧౦౬

— ♦ రావణుఁడు నిజరూపముఁ జూపి సీతం గోదట ♦ —

క॥ ఆనెఱి పోకడచి మనం, బానందమున న్మునుంగ ♦ నది యిది యనుచీ
మాని నికమాత్మజుం డ, మ్మానినిఁ గాంపోవుతలఁపు ♦ మైకొనఁ బలికెన్. ౧౦౭

ఉ॥ ఎవ్వఁడు ముజ్జగంబుల జ ♦ యింపఁగఁ గట్టెనొ కంకణమ్ముఁ దా
లెవ్వని వార్త విన్న సుర ♦ లెన్నఁడు నిద్దురఁ బోహో పోరులం
ద న్నెదిరించువారలను ♦ దార్కొనఁ బోదొ కుటంబభార మో
యన్నులమిన్న ! యాతఁ డితఁ ♦ డౌ జుమి రావణసంజ్ఞఁ డాఘ్యుఁడున్. ౧౦౮

క॥ లంకాపురమునఁ గాపుర, మింకం గొఱతె లని కలవె ♦ యెల్లజగములం
బొంకము గల కొమ లీతని, లెంకల యేలికొనఁ దలఁపు ♦ లేదే నీకున్. ౧౦౯

ఆ॥ నీకు భద్ర మొదపు ♦ నీరజాక్షిరొ! నీవె, యగ్రమహిషి వంద ♦ ఆబలబందు
నైదువేల దాసులనిశంబు నినుఁ గొల్పు, వార తాడు రేమిఁవలను దలఁతొ.

ఆ॥ మూఁడు తలల కొండ ♦ మొనసి యాపుర ముండు
నేడు సందర్శములకు ♦ నేడుగడయ
కాఁగ నందనమ్ము ♦ గడచిన సిరి గల్లు
వనులు గాంచి ప్రీతి ♦ వఱలఁ గలవు.

తే॥ చూడ నేర్చిన కనులకు ♦ సుంక మిడుట
గాదు పదిపై నొకం డని ♦ కాదు నిన్నుఁ
గాంచినదియే మొదలుగాఁగఁ ♦ గాంచనాంగి !
యెల్లతరుణులయందలి ♦ యిచ్చ తలఁగె,

౧౧౩

క॥ నాసేవ వడసి కొల్పెడు, నాసీమంతినుల మెలఁపు ♦ లరసి రసకలా
భాసురరాజ్య మొలసి వన, వాన మిది తలంపఁబోవు ♦ వరవర్ణనిరో !

౧౧౪

క॥ పౌలస్త్యజాతుఁ డిటు బ్రతి, మాలుచునున్నా డొకింత ♦ మాలిమి సూపం
జాలఁ డొరులయెడ నింకిట, జాలముసేయంగ వలదు ♦ జలజాతాక్షి !

౧౧౫

ఆ॥ అనినఁ గుపిత యగుచునారామ రాము నె
మ్మదిఁ దలంచి మొక్కి ♦ మాననిహతు
వాని లెక్క గొనక ♦ వాగప్రములఁ బ్రయో
గింపఁ దొడరె భృతని ♦ లింపకాంత !

౧౧౬

— ♦ సీత రావణుని చూటుట ♦ —

సీ॥ మేలి ధైర్యులునఁమెఱుఁగారు తలఁపున, గొండరాయనిఁ గేలిఁగొనెడువాఁడు
గాంధీర్యమున కల్మిఁగాంచు నక్షోభ్యత, సరిదీశు నుంకింపఁజాలువాడు
హంగారు స్వీయచిత్తాభోగనంపద, కైంద్రవైభవ మెంతఁయనెడువాఁడు
చూడనేర్చిన వారిఁజొక్కించు సొబగున, సతనుసాయగ మెట్టిదనెడువాఁడు
నైన రాము ననువృత్త ♦ నై భజింతు
మనము వాక్కును దనఁపుఁ ద ♦ నృయము లగుచు
నుండ దుండగితనమున ♦ గం డడంగి
చనకుము తలంగు మింక ర ♦ శ్రుకులీన !

౧౧౭

తే॥ సర్వలక్షణలక్ష్యుండు ♦ సత్యపరుఁ డ
ఖండవటతరువరపరి ♦ మండలుండు
సింహవిక్రాంతగామి నృ ♦ సింహుఁ డతనిఁ
గాంచి యచ్చోట నిలిచెదే ♦ కర్బురుండ !

౧౧౮

క॥ ఇంద్రనిభుఁ గీర్తివరు విజి, తేంద్రియుఁ బురుషోత్తము ♦ నృహింద్రతనూజు
జంద్రాస్యుఁ బృథుభుజోరఁ, న్ముం ద్రప మున్నెదవు చూచినురవిచ్ఛేషి !

౧౧౯

ఆ॥ విభుని కోపదృష్టి ♦ విధ మెంచి సిరి మించు, శూరు లెల్ల గడలుసూచువార
కలదె సింహి నొడియఁగాంక్షించు జంబుకం, బొండు జగములందునొకటనైన.

క॥ న న్నాదిత్యుని ప్రభ నీ, వెన్నెడును స్పృశింపనేర ♦ విక్ష్యాకుకులుం
డున్న నిపుడే హరించును, బన్నగపతి యగుచు నీడు ♦ ప్రాణానిలముల్. ౧౨౧

క॥ కాంచెద వోరీ! యెల్లెడఁ గాంచనవృక్షముల కాఁగఁ ♦ గలమ్రాఁకులనీ
పంచత్వ మనఁగ నానృప, పంచానను హస్తగతినిఁ ♦ బరఁగెడు నింకఁ. ౧౨౨

సీ॥ ఘృథితకేసరి నోటఁ ♦ జొనిపెదే హస్తంబు, నెత్తిపై మందర ♦ మెత్తి విడుతె
పాముకోటలు ముట్టి ♦ పాలార్పఁ దొడరుదే, కాలకూటము ద్రావఁగఁగఁ దలంఁతె
సాలయక కనుదోయి ♦ సూదులు గ్రుచ్చుదే, తురధారపై జిహ్వఁనెరప నెఁగి
శిలఁ గట్టుకొని యబ్ధి ♦ జేతుల నీచెదే, యెడియుదే చందురు ♦ నున్మత్తిరణు
వహ్నిఁ గొంగున నిడి ముడివైవఁ జూతె, వాడి శూలాగ్రముల నడువఁగఁగఁగఁదె
చెడుగ? రామప్రియ న్ననుఁ జేరి ధర్మ, ణం బొనర్పంగ మలయు నీపంబరమున.

ఉ॥ సింగము నక్క స్వందినిక ♦ సింధువు గంజి సుధారసంబు మా
తంగముఁ బిల్లి వాయసము ♦ తార్జ్యుని మద్దువు కేకి గ్రద్ద హం
సం గనకంబు సీసకము ♦ చందనవారినిఁ బూతిపంక మే
హంగునఁ బోలు రామునకు ♦ నస్రప! నీ కటు లంతరం బగుఁ. ౧౨౩

ఉ॥ కార్ముకహస్తంజై కడఁగి ♦ కంజదళాక్షుఁడు రాముఁ డుద్ధతిఁ
మర్మవిదుండు ని న్నెదిరి ♦ మార్గణము ల్పరఁగించునప్పు డా
కర్మము గాలము నైఱసి ♦ క్రక్కదలింపఁ దలంప నన్ను నీ
నేర్పి మెయిఁ పారింపఁ దగు ♦ నే వెడలింపఁడె నీమదం బొగిఁ. ౧౨౪

క॥ నే జీర్ణితునె మక్షిక, లోఁ జేరిన ఘృతముఁ ద్రావఁ ♦ దోన వెడల కే
యోజ నిమిడి యుండం గల, దోజాల్కుండ! దుష్టబుద్ధి ♦ యుడుగఁడె యింకఁ.

ఆ॥ అనుచుఁ గినిసి పల్కియాకల్కి యుల్కుచు, స్త్రీస్వభావముననుజెట్టఁ దలఁచి
కదలె మెలఁచు గాలిఁగదలియ పోలె వాఁ, డదను గాంచి త్రాసఁమందఁడీయ.

—♦ రావణుడు సీతం జంకించి ప్రగల్భములు పలుకుట. ♦—

క॥ మిత్తికి మిత్తియ పో వాఁ, డత్తలిరుంబోడిఁ గాంచి ♦ యనఁ గులబలక
స్వాత్మములు బిరుదములు సం, పత్తియుఁ బ్రకటించుచుం బ్ర ♦ భావసమగ్రా!

ఆ॥ బ్రహ్మపాత్రజుఁడ న ♦ పారబలోన్నతిఁ, గన్నవాడ వరముఁ ♦ గొన్నవాడఁ
బేరు దలఁచి నంతఁ ♦ బెంపేది ముజ్జగం, బులును వడఁకు నింతఁముగుద! కనపు.

క॥ దిక్పాలకుల జయించితి, దృక్పాతమె చంద్రు నూర్చు ♦ చెరలించె ననీ
దృక్పారుషమున నెల్ల ను, దృక్పాథులఁ చెచ్చి యునిచిత్తీర్చి ప్రతముల్. ౧౨౫

క॥ ఆకైలాశం బెత్తి ము, హాకాలుని మెచ్చు వడసి ♦ యమరత్వము ను
శ్రీకలితం బాపయికము, సేకూరం గొంటి నొంటు ♦ జింతలు దలంగె. ౧౩౧

తే॥ భ్రాత వైశ్రవణుండు సాపత్వ్యపు బగ, వాడుగాఁ దోలఁ గైలాసవాసుఁజేరె
గామగమన మతనిపుష్పకమ్మనొడిచి, కొంటి ముల్లోకములుదిరుగుదుక్షణమున.

తే॥ మయుఁడు మాయామయుఁడు విక్ర ♦ మం బెఱింగి

శక్తితోఁ గూఁతుఁ గొంచుఁ బ్ర ♦ సక్తితోడఁ

జేరి యయ్యభయముఁ గూర్చి ♦ చెందె భద్ర

మితరయువతుల మాట యిం ♦ కేల చెప్ప.

౧౩౩

చ॥ బామముడి వైచినంతటనె ♦ పోరవి చందురుఁ డాను బోర వి
భ్రమముఁ దలంచి నిచ్చలు వి ♦ పాకదురంత స్వచింత వేఁప న
భ్రమువిభువాహనుండు పొన ♦ ర స్ఫురభూజవదార్థము త్రియం
బమరంగఁ దెచ్చి యిచ్చు నమ ♦ రాఘము లన్నెఱి దోడు సూపంగె. ౧౩౪

మ॥ ఎట కేఁ బోవుదు నెచ్చట న్నిలుతు నాఁ ♦ డెల్ల భయోద్విగ్నతం
దటిను ల్పారపు వృక్షము ల్కదల వా ♦ తంకంబున న్నాయు వా
చటులత్వంబు దొఱంగి పీచు నను ని ♦ చ్చల్లొల్పు భూతౌఘ మొ
క్కట సామ్రాజ్యమ కాక తక్కినదియే ♦ కల్యాణి! యిట్లెంతయు. ౧౩౫

ఉ॥ కన్నులఁ గాంచి యెన్నఁ దగుఁ ♦ గాని వచింప నశక్య మభిలో
నున్నది లంక రత్నమయి ♦ యున్నతసాలవిశాలకక్ష్య సం
పన్నగుణాతీత సుర ♦ భర్తకు బిచ్చము పెట్టినాడ దీ
న న్నెలకొంచు స్వర్గము గొ ♦ న న్నగుబాటను నాతలంపునక. ౧౩౬

క॥ ఉన్నది నందనవనమున, కు న్నెల వని యీక పసిడి ♦ కుజములతో న
భ్యున్నతిఁ గాంచిన యువవన, మన్నళినాకరము లెల్ల ♦ నమృతాయితముల్. ౧౩౭

తే॥ నాదు సోపత్తిఁ గనుఁగొన్న ♦ నళిననేత్ర!

యెన్నటికి మానుషసుఖంబు ♦ లెన్నఁబోవు

రాము మనుజు గతాయుష్కు ♦ రహిఁ దలంప

వచటి భోగంబు లొలసి త ♦ న్నాదరించి.

౧౩౮

ఉ॥ కొండికవాని రాజ్యరమ ♦ కుం బొనఁగింపంగఁ గాంత కోరుట
ట్లుండంగ రాజు జ్యేష్ఠుఁడు ని ♦ రుద్రముఁ డంచుఁ దలంచె గాక యే
దుండగి యేని నట్టడవిఁ ♦ దోయినె లోకులు విశ్వసింతురే
బండతనంబునం దనకుఁ ♦ బాల్పడె నీయగచాట్లు నెట్టనక. ౧౩౯

తే॥ తనదు దేవతనం బెల్ల ♦ తలములందు, మోయ వీడక కైకొన్న మొఱకుతనమ
కాక వీక్ష యొకండె యిక్కానలోనఁ, దమ్ము నిన్ను నలంచు నేస్తుం బొకండె.

ఆ॥ తాల ముండఁ బడి య ♦ రాలకేళీ! యిట్లు, నీవు వ్రేలఁ బోయ ♦ నెఱిగి దక్కి
కందమూలములను ♦ గ్రసియించు పురుషుని, పారుషేయ మెంతప్రాణి యెంత.

ఉ॥ కాపున భ్రష్టరాజ్యాని స ♦ కాముని రామునిఁ గొల్వ నేల యి
ట్లీవనవాసభేదము స ♦ హింపఁగ నేల స్మరైకతంత్రు న
న్నేవగనేని వీడక స ♦ మీహితము ల్పమకూర్చుకొమ్ము సం
భావన లుల్లసిల్ల నినుఁ ♦ బాలన నేయుదు నెల్లకాలమున్. ౧౪౨

ఉ॥ ఊర్వశి యేలువాని మహి ♦ మోన్నతు సన్నతు నప్పురూరపుణ్
గర్వమున స్థలంచి చని ♦ కాంచె నట నివృతతానుతాపమున్
సర్వము నీయదే యనుచుఁ ♦ జాతెడు న న్విడనాడి నీవు న
ట్లుర్వరపుత్రి! యుమ్మలిక ♦ మొందెదు సు మ్మెడయాని చింతచేన్. ౧౪౩

క॥ సంగతి గనఁ జాలవ యా, సంగరహితుఁ జెప్పి నన్ను ♦ జంకించెద వా
సంగరమున నేనియు నా, యంగుళితోఁ బోల్ప నర్హుఁడౌ యతఁ డబలా! ౧౪౪

క॥ భోగ్యము లన్నియుఁ గొన నగు, భాగ్యము సమకూరె నన్నుభజియింపు మిఁకన్
వాగ్యతభావాంగీకృతి, యోగ్యత కితఁ డెలమిఁ గాంచు ♦ నుత్పలనయనా! ౧౪౫

ఆ॥ అని వచింప వాని ♦ నాదరింపక కృథా, రక్తనయన యగుచు ♦ రాజవదన
పలికెనొంటి నునికిఁ♦పాటింప కసురేంద్రుఁడులుకఁబరుసములుమహిమజ్ఞ్వలాంగి.

—♦ సీత మరల బదనములగు మాటల నాతని మదిఁ గలచుట. ♦—

ఆ॥ ఏనె యుబ్బుదాన ♦ నీప్రలోభనముల, కనద ! యిట్లు లాడి ♦ యలఁతి పడితి
కాక రాముఁ జక్కఁగాంచెదే యిరు లెందు, నెగిచి తేజ మున్నయిరపు గనునె.

చ॥ శునకమ పోలె నీ విచటు ♦ సొచ్చితి వన్నరసింహుఁ డున్న నీ
పని సెడఁబాటఁ బాటుటయ ♦ పాల్పడు నొడల యెత్తి మేనితోఁ
జనియెదె నోటి కబ్బినది ♦ జాల్కొన నాడెదుగాక యోటమిం
గనఁ డెటు రుద్దుఁ డేని లయ ♦ కాలుఁడ యేనియుఁ జక్క- నిల్చినన్. ౧౪౬

తే॥ సర్వభూతనమస్కృతు ♦ సాధురతుని, వైశ్రవణుఁ జెప్పికొంటి వీ ♦ వశ్రమమున
నన్న యని ధాత తాత యాననియు దాన, నీదు చెట్టలు మలఁగెనేనిందితాత్మ!

ఆ॥ వజ్రహస్త నింటి ♦ వాలుగంటి హరింప, నెంచువార లెంద ♦ తెట్టు లయిరి
నన్నుఁ జెనకఁ దలంచి ♦ నాడవు నీవును, మొదలివారి గతిని ♦ మొనయఁగల్గువు.

క॥ ఇందు సతి మాత్రమే రా, మేందుని సతి నీకు మిత్తి ♦ యింత గనవ యె
ల్లూ ద్రిప వీడితి వమృతము, తంద్రం ద్రావినను మోక్ష ♦ దళ జొప్పడునే.

ఆ॥ నీవు గొనెడు చిచ్చుని న్నొంటిఁ బోనీయ, దిరుగు బోరుగు వారిన్ నెల్లఁగాల్పు
రాజుచెట్ట వానిన్ రాష్ట్ర మెల్ల హరించు, ననెడు మాట నిక్క-మసుర ! వినుము.

క॥ అని బోధాత్మిక ధృతి నా, తనిఁ గనరుకొనంగ నామె ♦ తలఁ పరసి యెటో
ఁసననీ కభిమానము నెఁ, ట్టనఁ బురికొల్పంగ నెఱక ♦ డంక దొలంకర్. ౧౫౩

—♦ రావణుడు సీతఁ బెదరించి మార్చిల్లినప్పు డామెం గొని చనుట ♦—

ఆ॥ చిట్టు బున్ను మంచుఁ ♦ జేచేతఁ జఱచుచు, వాఁడు పెరిగె సాధు ♦ వర్తనంబు
మున్నె లేదు నేడుఁమోమోటకై కొన్న, తబిసదనము మెఱుంగుతఱుగుపడగ.

క॥ వెండియు మైథిలిఁ గనుఁగొని, గండఁ డనుచు నెఱుంగ విట్లు ♦ గాఢించెద వీ
వండ సెడి కాని నీదగు, దుండగితనమునకు ఫలముఁదొఱయవ యింకర్. ౧౫౪

తే॥ ఆకసమ్మున నుండి యి ♦ య్యవనియెల్లఁ
దాల్తు భుజయుగళంబునఁ ♦ దార్చి నేర్చి
లీల మున్నీట నీ రెల్లఁ ♦ గోలి విడుతు
యద్ధ మని మిత్తి దొరకొన్న ♦ నోట యిడుదు. ౧౫౬

తే॥ నిశితశరములఁ దవనుని ♦ నిర్లతునిఁగఁ, జేయుదు నగల్గుఁ జిలువల ♦ సీమయెల్లఁ
గామరూపధరు న్నునుఁగించి కాని, సీచలము వీడ వని పల్కినిర్వృతివిభుఁడు.

క॥ కను లెట్టఁ జేయఁ దోడ్తో, ననలస్ఫుర లావహిలై ♦ నర్కద్యుతులు
నొనసఁ గొనలంది తలఁపున, నునిచిన యంతటి విపాక ♦ మొప్పారంగర్.

ఆ॥ భిక్షురూప మెడలి ♦ భేదకుం డవ్వాడు, కాలమేఘ మట్లు ♦ గడలకెల్లఁ
జాలు మేనితోడ ♦ జాల్కొల్పె రాక్షస, భావవిభ్రమములు ♦ పద్మగంధి ! ౧౫౭

సీ॥ అంజనాచలనర్జ ♦ నాభ్యాసమున కల్మిఁ, దాత గూరిచిన పు ♦ త్రలము నెఱయ
మొగిలు సంగతికినై ♦ మొగియు బలాకావి, తానంబు నాఁగ దంతతతి మెఱయ
వెండికొండకుఁ జాఁచువెరవున పొడవులై, పెరిగిన బాహువుల్ విక్ర-టిల్ల
దెసలకుఁ బది లెక్కఁదీ రొందు తలలకు, ముకుటము ల్లుండలమ్ములుఁ బొసంగఁ
గోఱలకు మిగులంగ నె ♦ కొనెడు నాల్క-
లంతకుం డేడి యనుచుఁ గ ♦ య్యమున కడఁగ
గెంపులు ధరించి మించి ని ♦ లింపవైరి
యశ్రుశస్త్రాభితో నెల ♦ వాక్రిమించె.

మ॥ ఇటు చూడంజను నెంతకుం దగుదునో యేణాక్షి ? యే గామలం
పటతం బల్కెడు పల్కు గా దఖలసా యాజ్యంబె యేలింతు ని
ట్లటవీవుత్తి గృశింపనేల దయితుం డామానవుం డిట్టి యీ
కుటిలోనా వసియించు టొప్పు సిరికిం డగోల్పోక వాటిల్లనే. ౧౬౧

క॥ నీ కెన్నటికిని విప్రియ, మోకంజదళాక్షి చేయ డనోవఁ జూమీ న
న్నీకనులఁ గాంచి పోవుము, చేకొను మెల్లవిభవములు డసిరి ముద్రికయున్.

ఆ॥ నీదు భాగ్యముననె డనే దక్కినాడ నొం
డెంచఁబోకు మనుచు డనిరవుకొనఁగ
రాఁగ తాఁగ వాని డరారావు మది నెంచి
ముగుద సాలసి కనులు డమూయుటయును. ౧౬౩

మ॥ పెనుగోళ్లఁ ధర వ్రక్కలించి ఘన మా డపెల్లఁ సరోజాస్యతోఁ
దనబాహుబల మొప్పు మోచికొనుచున్ డధ్యానోపసమ్రంబు స్వం
దనరాజంబున నుంచి తానును దదా డస్థానంబునం బొల్పి క్ర
న్ననఁ బోవం దొడరె న్నభోగతగతి డన్వామాక్షి ఘోషిల్లఁగన్. ౧౬౪

తే॥ ఆయశస్విని సీత య డయ్యసురచేత, నల్లు గొనిపోవఁబడుచు బిట్టటచుచుండె
మత్త, నా భ్రాంతచిత్త నామలయు నమ్మ, హాతురత్వంబు దను ముంపఁననఘచరిత!

— డసీత ఘోషిల్లుట. డ—

క॥ దూరమున నున్న రాముని, సారసదళనేత్ర యిటకుఁ డజయ్యన రావే
కాకుణ్యమహిత యనుచుం, దీరుగఁ బిలువంగఁ దొడరుఁ డజేకువ సెడఁగన్.

తే॥ అరదమునఁ గూలుఁ బన్నగేం డద్రాంగన యటు
లా ర్తిమై స్తంభముం బట్టి డయ్యపై పెనఁగుఁ
దన్ను నిందించుకొను విధిఁ డదద్ద దూఱఁ
గడఁగుఁ గడకొను చింత స డక్కంత తెరలి. ౧౬౭

క॥ నేత వనిసీతలోకవి, నేత వటు పరంతపుండవు డనిర్ణేతవు ని
ప్పాతక మెట్లు సహించెదు, సీతాముఖకమలభృంగ! డశ్రీముఖ! రామా! ౧౬౮

తే॥ అన్న! లక్ష్మణ! గురువృద డయానుమోద
కా యెఱుంగవు గదె నాదు డగతి సుతేజ!
నిన్ను దూషించి యనిచితి డనేడె తత్ప
లంబు గాంచితి నింక మ డలంగఁ గలదె. ౧౬౯

శే॥ నన్నకామను గామాద్దుఁడిన్నరాదుఁ, జొడిచికొని పోవుచున్నవాఁడ లెటుంగ
కున్నతటి వేల్పులార! మీ ధిన్నయేత, రంబు దలంగరె తెలుపరేరామహరికి.

క॥ స్మృతిఁ బాసియున్న నన్ని, య్యతితుచ్చుడు మొఱగి రథమునం దిడిపోవక
గతిగాంచె ననుచు వనదే, వలెలార! వచింపవలయుఁ డ్రబాణేశునకుకా. ౧౭౧

మ॥ అవినీతుం జొనరించు నాకృతిఫలం ధి బడ్డే కనంగాంచుఁ బో
యవనద్ధం బయి యుండుఁ గాలగతి న ధి స్వాఘంబు పాకంబు గూ
ర్ప విలోకించెడు భంగి నింకిట భవ ధి త్వాపంబున న్నిన్ను రా
ఘవబాణాగ్ని దహించు రావణ జగ ధి త్కల్యాణసంధాతయై. ౧౭౨

తే॥ కైక! నీకోర్కి కడముట్లఁ ధి గాంచె ఫలము
సుఖముఁ గాంతురు నీవు నీ ధి చుట్టములును
ధగ్ధవరుఁ డయి రాముఁ డ ధి ర్థం బనువులుఁ
దలఁపఁ డే రక్కసుని చెఱఁ ధి దవులఁ గంటి. ౧౭౩

నీ॥ ఉంటిమి నీచెంత ధి నోమాల్యవంతమా!, నీకు మాకు ఋణాబుధిఁడు దీతె
గోదావరీదేవి! ధి గాడన తెల్లఁ దొలఁచి, యిలు సేస్తు వనుకొంటి ధి నింతవట్టు
గంటిరే నావెత ధి గర్జికారములార!, యేమి నో మెడలెనో ధి యెఱుకపడదు
మృగశాబకములార! ధి మే లెంచి నన్నెంటఁ, దలఁపున నిలిపి నేస్తయ్యు నెఱపుఁ
డిందఱులు సందనములు మీరెవ్వరైన, రామచంద్రు దయాసాంద్రురాకఁ గాంచి
రాక్షసుని చెట్ట నైన యీరాపు చెలియఁ, జేయఁ దగు రీతికై యింక సిద్ధపడుడు.

క॥ అలవడిన పాపకులను మీ, రలు రామునిఁ జేరఁ గాంచి ధి రక్షకృతముం
దెలుపుడు శాపకలారా!, యలిసారసకీరపరభృ ధి తాంగనలారా! ౧౭౪

అ॥ విన్న యంత లొక ధి విశ్రుతుం డమ్మిత్తి, నోట నున్న చాడ ధి నొక్కి యొడిచి
కొనునకాని రిత్త ధి గోల్పోవునే నాదు, వృత్త మెఱుకపఱుచువేత్త లున్న. ౧౭౫

ఉ॥ సుందరమూర్తి! ని న్లనులఁ ధి జూచెడు భాగ్యము కద్దో లేదో యీ
మందలమారిచేఁ బడితి ధి మందక పీడునె నన్ను పీడు నీ
కిందలివార్తఁ దెల్పు ఘను ధి లెవ్వరోకో చెడుగొ కృతాంతు వృ
త్తిం దలకొన్న దెయ్యదియొ ధి దేవ! త్వదీయదయోదయం బెటో. ౧౭౬

— ధి సీత త్రోవలో జటాయువుం గని తనయవధ్దఁ చెల్పుట. ధి —

తే॥ దీనముగ నట్లు వాపోవు ధి దివ్యమూర్తి, యంచితాయతలోచన ధి యపుడు గాంచె
నొక పృథువనస్పతిస్కంధఁ మొంది యున్న, గృధ్రరాజమ్ము స్వజనతాక్షి ర్తిలమ్ము.

క॥ కని సముప హితాలంబన, మని తేకువ నొంది మహిజ ; యారాటమునన్
దనతీ రెలుఁ గొప్పగ నా, తని కెఱుకపడంగఁజేయు ♦ నలఁపునఁ బలికెన్. ౧౭౯

ఉ॥ అన్న! జటాయువా! కను మ ♦ హంకృతి న న్నొనిపోవుచున్నవాఁ
డిన్నరభోజిపాంసనుఁ డ ♦ నిష్ట నజేయుఁడ! యెట్లు నాజి నీ
కెన్నఁగఁ గాన నీ వరిగి ♦ యిథ చరిత్రుఁడు రాముతోడ నా
బన్నము విన్నవింపు మెడ ♦ పట్టకము వైఱ నీఁగఁ జెచ్చెరన్. ౧౮౦

క॥ జితకాశి క్రూరుఁ డాయుధ, తతిగలవాఁ డధికబలుఁడు ♦ దానపుఁ డెఱుని
స్మృతి లెక్కగొనఁడు చని మ, తృతి తస్సోదరుఁడు వినఁగభాషింపఁగదే. ౧౮౧

ఆ॥ వారు నీవు గలసివచ్చి యిచ్చెనఁటి పెం, పడచు వలన మేలు ♦ దుడుకుఁగనము
గా దటంచు నొడువుకల్యాణి నుడికి వాఁ, డులికిపడుచు లేచి ♦ యుక్కు మిగిలి.

—♦ జటాయువు రావణుని నిందించి హంసట. ♦—

ఉ॥ చండపరాక్రముండు నయ ♦ శాలి ఖగేంద్రుఁడు గాంచె పైత్యు న
య్యండజయానతో నరద ♦ మాదటఁ గాంచె వచించె నోరి! యు
ద్ధండుఁడు లోకనాథుఁ డగు ♦ దాశరథీశుని పత్ని నొంటిమీ
నుండ మొఱంగి కొంచుఁ జన ♦ నోటమి వట్టచె నీమనంబునన్. ౧౮౩

ఉ॥ చెట్టవ యింత కెట్టి గతిఁ ♦ జెందెదొ కాని విభాశ్య సంతతిన్
బుట్టితి వేదము ల్చదువు ♦ పున్నెము గంటి తపఃవన క్షిప్త
మెట్టున కెక్కి తేమి మిడి ♦ మేళము పాల్పడ నిట్టులై తో చే
పట్టెద వన్యభామినులఁ ♦ బాపభయం బని లేచె దేహికిన్. ౧౮౪

ఆ॥ భవనమాత యీమె ♦ పురుషోత్తముని సాధ్వీ, బ్రహ్మమూర్తి జనకుఁపట్టి గాజ
పత్ని యనఁగ నైనఁ ♦ బ్రజల కే మగు నోరి! మట్టుమీతె నీదు ♦ చెట్టదనము.

ఆ॥ ఇంక మరల దేల ♦ యీతల యేళిల, యొడ్లచేతఁ దిట్టు ♦ లొందు బ్రదుకు
బ్రదుకె శాశ్వతత్వ ♦ పద్ధతి గొంటివే, చోటు ప్రొద్దు గాన ♦ కాటలాడ. ౧౮౬

క॥ వైశ్రవణజనని చాలక, యాశ్రవ యని నీదు మాత ♦ కభయం బిడి ని
న్విశ్రవనుఁడు గనఁ గని జగ, దాశ్రయులకు నెల్ల విషమ ♦ హంకృతిఁ బోసెన్.

తే॥ నీదు పెండ్లము నెవ్వఁడే ♦ నెఱినిఁ బిలువ
నేమి దలఁతువు నీమది ♦ నెగ్గుసిగ్గు
నున్న దలఁ చాచుకొనఁగఁ దా ♦ వొకఁడు గలదె
యెల్లపంచాంగమును విప్పి ♦ యెదుట నిడిన.

చ॥ సిరి గల దందు ధర్మ వెడ ♦ సేసి విమానము నెక్కి దుష్కృతుం
డరునము గాంచు మాడ్కిఁ దగ ♦ వందక నెట్టనఁ గామచారివై
పరుసఁదనంబున నైలఁగు ♦ పద్ధతి నొక్కటఁ గూలువాడ వం
బరమున తెక్క లూడ వడిఁ ♦ బాటు విహంగమ మట్లు బోరనఁ. ౧౮౯

తే॥ మేలు కీడ ననునవి రాజములము లని, తెలిసి ధర్మార్థకామములైకువమెయి
నడువనేర్చు నతని సిరివిడ దధర్మ, పరుడ పీ వెల్లొనర్చెదోపాలనంబు. ౧౯౦

ఆ॥ లేరె ధర్మమరయువారు నీనెలవునఁ, గామచారుని నిన్ను ♦ గాన రెట్లు
చేదుమాని గూండ్లఁజేరిన వులుఁగు ల, ట్లడఁగు నీతమునమడియఁబోరె !

ఆ॥ చెడివ జంత నీదు ♦ చెల్లెలి తప్పన, మడిసె నిచటి దైత్య ♦ మండలంబు
తేటిచూడఁ ఛాండుతెరువు ద్రొక్కఁడు రాముఁ, డేల పగతుఁడయ్యెనిందఱకును

తే॥ అంతమాత్రకునతనిపై నడరి నీవు, వారిఁ గనఁబోవు దింతియవఱల వింక
క్షీణపుణ్యుండ వైతి వీచెడుగు పనుల, వంక నౌ బంకర్పురమునవారి మునిగి.

సీ॥ లోకనాథుని భార్యలోలత్వమున నీవు, హరియింప దొరఁకొంటివంతమాత్ర
నిముడదు కొంగున ♦ నిడిన ని ప్పట్టులు, వృత్రు నింద్రాశని ♦ విధము దోవ
దహించు ఘోరాహివహించి తే మని, కాలపాశము చుట్టఁగాన వెట్లు
కులగిరి మోయుడేకూళ విహన్నంబు, దినెదె యిద్దానితోఁపిటుగడకు
వత్తుగాక యొక్క ♦ వరుస సర్థము ధర్మ, వనము సుఖము వీడి ♦ యాత్రపడుచు
నెదిరివారు చెగడ ♦ నిల్లాలు జుట్టాలు, నడల నాశ్రయింప ♦ నరువు లేక.

క॥ ఏను జటాయు నను సమా, ఖ్యానము గలవాడ ఖ్యాతిగంటి బ్రదికితిఁ
మానుగ నటువదివే లేం, జ్ఞానాతితో బెద్దతనము ♦ నందితి సుఖిన్. ౧౯౧

తే॥ అరుణసూనుడ బక్షిరా ♦ జంత లనఁగ

నాదుఁ గొండిక వీవు ర ♦ భాదిపరిక

రములుఁ గలవాడ వెగిచి బీ ♦ రమ్మ గొంటి

వైన నాపాలబడితి వెం ♦ దరిగె దింక.

౧౯౬

ఆ॥ ఏనుఁ జూచుచుండ ♦ నిత్యాకుకులవత్ని, న్యాయహేతుయుక్త ♦ యైన శ్రుతియ
పోలె జెట్ట నీకుఁ బోలునె హరియింప, నిలువు మెన్నువాడ ♦ నీదు బలము.

ఉ॥ శూరుడ వైన వే దొడరి ♦ చూడుము నాదు కడంక నింక నా
దురవనంబుల స్వదకి ♦ ధూర్తుని ని స్వధియింప వారి దు

ర్యారబలప్రచారుల జ ♦ వఁబుమెయి న్నొని వచ్చు నంతకు
దారి తలంగ కుందువె వి ♦ దారితఁ జేయుదు నేన యిత్తటిక.

౧౯౮

ఆ॥ ఎట్లుఁ జచ్చువాడ ♦ వే పరాత్ముఁడు రామూ, డతని కపకృతంబు ♦ నాచరించి
భీతిఁ గుంది కుంది ♦ పెంపేద నను గిట్టి, యేని నిచటువాసి ♦ యెగ యు టరిది.

క॥ నే జీవముతో నుండఁగ, నోజు జననీయ నుండు ♦ ముత్పలనయనక
భూజను డించితి వేనియు. వే జను మిదె సంగరంబు ♦ విధ మిర్వురకుక. ౨౦౦

చ॥ చెలిమి ఘటిల్లి నందులకుఁ ♦ జేసెద నే నుపకార మమ్మహా
త్ముల కటు లాజి కాజి మును ♦ దోపుడు గన్న సురాళికిక వితా
పలుకుట గాదు వృంతమునఁ ♦ బండిన పం డటు తేరిపైని ని
న్నిలువఁగనీక రాల్చుదు న ♦ నిక గొన నెట్టన నిశ్చయింపుమి! ౨౦౧

—♦ జటాయువు రావణుతోఁ బోయట. ♦—

ఆ॥ అనిన నన్ని కనులు ♦ నగ్నికుండంబుల, పోలె వెలుఁగఁ దొడరఁ ♦ బోరితమున
కడరి పెలుచ నార్చియూవిహంగ మడంత, ననుచుఁ జక్క సేరనరుగుటయును.

ఉ॥ ఆతఁ డెదిర్చి విస్తృతబ ♦ లాతతపక్షసపక్షవాతసం
జాతజవాతిరేకమునఁ ♦ జాలినయంతలు సేసి యాఘన
వ్రాతముఁ దూలపుచ్చు నెఱి ♦ వాని పరిచ్ఛద మెల్ల డుల్ల వి
భ్రాతయశం డదల్చి తలఁ ♦ కం దల దన్ని తెరల్చి నిల్చినక. ౨౦౩

ఉ॥ త్రోవఁగరాని రోసమున ♦ దుష్టుఁడు రక్కసుఁ డాఖగేంద్రునిక
ద్రోవఁగ వాఁడు వోక ధృతి ♦ తోఁ బెనఁగ న్నగము ల్పతత్రు లా
నావగ నావ్రతీపవన ♦ నాహతమేఘయుగంబు డంబు మై
వావిరిఁ బోరు పో రెనఁగ ♦ వారి కవారిత మా క్రమంబునక. ౨౦౪

క॥ నిశితములగు నారాచము, లశనినిభంబులు వికర్ణి ♦ కాశ్రుంబులున
ద్వశవదనుఁడు గురియించె న, వశత న్నవశతము లొకట ♦ వారని స్పృహచేక.

తే॥ అవి గ్రహించి విదిర్చి విహంగమోత్త, ముండు తీఱని చిట్టఁ బై నుండి కాళ్ల
గోళ్లఁ దుండంబునను జేల్చెఁగో యని కడికండలుగ వాని నెమ్మేనఁఖాడుఁడగుచు.

ఆ॥ దాని కలుక గదుర ♦ నానిశాచరుఁడు ఘో, రాశుగముల జమునిఁ చుష్టికలను
బోలువాని నైచెఁ ♦ బాలిసితి లె మ్మంచు, నొక పదింటి లెక్కఁనుగ్రుఁ డగుచు.

తే॥ దీపయై తేరిపై నున్నజానకి గని, కలని కెగిచెడి యనుర యాగడము దలఁచి
యత్రునిహతి గణింపకెయ్యాలని పయి, కొనియె ఖగపతి లేఁబ్రాయఁమనసెననఁగ.

—♦ రావణుని రథముం బరికరముం గూర్చి ధనువుల విఠిచి జటాయువు విక్రమించుట. ♦—

క॥ చరణముల నొడిచి వాని న, శరము శరాసనము విఠిచె॥ సరగునఁ బతగే
శ్వరుఁ డరి యీతని గెలుపు ను, కర మనఁబోల దని తలఁక ♦ గర్వోన్నతుడై.

ఉ॥ దాని సహింప కుద్రతుండు ♦ దానపు డంతకు మీఠి యెండు వి
ల్లానెఱిఁ దాల్చి గుప్పెను శ ♦ రావళు లొక్కట వేనవేలు సం
దానితనీడమధ్యమునఁ ♦ దార్కొని పేర్కొని వాడు టెక్కలక
వాని విదిర్చి యంఘ్రుల న ♦ వారణ నద్దను వల్లె త్రుంచినక. ౨౧౦

తే॥ తత్తరంబున నొండు కో ♦ దండ మరయు
నంతలో నంతరముఁ గాంచి ♦ యభగేంద్రుఁ
డతని వర్మంబు దొనలు వ్ర ♦ య్యంగఁ దన్ని
యగ్నిశిఖ లట్టి విశిఖంబు ♦ లవని గలిపె. ౨౧౧

ఉ॥ బంగరు వారవాణములు ♦ పారు పిసాచుల మోము లొప్పు బ
ల్లిం గడుకొంచుఁ దీవ్రగతి ♦ మేకొను యుగ్యఖరంబులం బత
త్పంగవుఁ డబ్బరం బెనఁగ ♦ బోరన గీటడఁగించి రత్నచి
త్రాంగము కామగం బగు మ ♦ హారథముం దెగటార్చె బెల్చనక. ౨౧౨

ఆ॥ ఘత్రచామరములఁ ♦ జంద్రకాంతములఁ ద, ద్రాహిజనముతో నగల్గి యంత
నుత్తమాంగమునుమ♦హూగ్రతుండమునఁ దుండించివైచె నక్క♦డిందిపులుగు.

తే॥ అన్ని పరికరములు సెడ ♦ నవని కుఠికై, సీత మునుకొని తలఁగ ని ♦ శీఘినీచ
రుం డఖలభూతములు ఖగేంద్రుని నుతించె, సాధుసాధువచస్సితీసాధ్వి! వింటె.

క॥ అలసె ఖగరాజు ముదుకడు, చలమునఁ బోరాడె నింకఁ ♦ జాలఁడు లె మ్మొ
చు లతాతన్నిం గొని చను, తలఁపు మది న్నెలకొనంగఁ ♦ ద్వరితుం డగుచుక.

ఉ॥ మాయలగొండి కొండాక వి ♦ మానము నెట్టన రా జనాధిభూ
జాయ నిజాయతి న్లోనుచుఁ ♦ జయ్యనఁ బోయెద నంచు నెంచు నా
చాయఁ దలంచి యుప్పతగ ♦ శత్రుఁ డవక్రత వాని డాయఁగాఁ
బోయి యెటో యిర న్ననుచు ♦ బుద్ధికిఁ బాసి తటంచుఁ గ్రమ్మఱక. ౨౧౩

—♦ జటాయువు రావణు రెక్కనేయక పలుకుట. ♦—

ఆ॥ పలుకఁ దొడరె నిట్లు ♦ పాపుడ! విశ్రవు, పేరు సెఱుప నింత ♦ బేలవైతి
గాక నీకు దక్కఁ ♦ గాఁ బోదు పావన, చరిత మహిజ యీవె♦జాడఁ గనవు.

ఆ॥ వినముఁ గ్రోలఁ జెట్టివెట్టియు జలతృష్ణఁ బొనఁగె ననుచుఁ దనదుఁపన చెడంగఁ
బిడుగు లట్లు రాముఁభీషణబాణమ్ము, లగడుపఱచు నప్పుడరయు దెట్లు. ౨౦౮

తే॥ కాలపాశంబు మెడ గట్టిగా బిగించె, నింక మోక్షంబు కల దని యెన్నరాదు
బడిశమును సామిపం బనిపట్టి మ్రింగు, ఝుషము గతి నీవు చత్తు వసంశయంబు.

క॥ ఉక్కివ్రుడ వీవు పొలియుట, యక్కజ మనఁబోల దెంద యనభిహిషులు నీ
చక్కటిబండుగు లడఁగెద, రిక్కొఱగాని కొల వారి నెల్లర ముగపఁ. ౨౦౯

క॥ అనుబంధ మరయనేరక, యనదలు దుష్కృతు లొనర్చియగువారలకుఁ
వినిపాతం బొనఁగూర్చుదు, రనుపదమే చెడుదు రింకనన నేమి యగు. ౨౧౦

తే॥ ఖరుని చన్న తెఱం గెల్ల నరసి నీవు, వాని పట్టున పైమెట్టువరుసఁ గొనఁ ద
లంచు పెన్న మదోన్మత్తులాగు గని త, భాత్వగతిఁ గోరు పంద విధంబకాదె.

తే॥ వారి ధర్మింప నోపవు వార లున్న, చోటు ద్రొక్కంగ నేరవు చోరశృత్తి
గర్హితం బగు గతికిఁ బోఁగంటికాక, రాము చూడ్కి కెదుర్పడిరావు మరలి.

ఆ॥ ఇప్పు డేమి చెడియె నింతటితో నిన్ను, బోవనిత్తు ననుట పొల్లుమాట
రామకింకరుండ రా నిల్వు మొక్కొండు, గడియలోన మంటఁగలుపువాడ.

క॥ చావంబోయెడు వానికి, నేవలనున నేమి చెట్టు లేర్పడఁ గలవో
యావిధము లన్ని మూఁడెను, బోవుదు విక మంచిమాట పుట్టంగదే. ౨౧౧

క॥ పాపానుబంధ మగు కృతి, కోపుదు నని చొరఁగనైన ను క్కెడలున కా
కాపరమేష్టికి నేనియు, బ్రాపించునె మంచిగతి న భాజనదూరా ! ౨౧౨

— జటాయువు రావణ నొడలెల్ల జించి చీకాకుపఱచుట —

ఆ॥ అని తృణీకరించి యవ్వాని మూపుపై, వ్రాలి మెడ నరమ్ము పోడి తుండ
మునఁ బెకల్చి పట్టిమునుగోళ్లఁ బఱియలు, సేసె వెన్ను పఱపుచించి చించి.

ఆ॥ మావటిఁడు దుష్టమాతంగమును విదా, రించు విధము దోపఁగ్గించురక్క
సునిఁ దెరల్చి నెఱులునునిశితనఖముల, ద్రొంచి మఱియు విక్రమించుటయును.

క॥ విసువు దలకొన విహంగము, గసిమసఁగుదు ననుచు నొంటఁజ్ఞాజం గనుచు.
గసరి యఱచేతఁ జఱచిన, నసుర చెయిది లెక్కనేయకాతఁడు పెలుచు.

ఆ॥ వామబాహువనము వజ్రాభ మా నిజ, తుండమునన నటికి త్రొంచి వైవ
మగుడ మొలిచి లొంటిమాద్రిన పెనుపొందె, వరదుడైన విధి వివర్తనమున.

క॥ పుట్టం దల తెత్తు ఘట, గు ట్టుగా సీతజోలి గొనఁ జూడక వా
డట్టె ఖగరాజు పైబడి, మట్టు మిగలి కాలఁ జేత మర్దననేసె. ౨౧౩

క॥ తోడన పులుఁగులమన్నీఁ, డోడక నఖరములఁ ద్రోటి ♦ నురుపక్షములన్
వీడని యగ్గలిక న్నుఱుఁ, మాడం దొరకొనియె నమరు ♦ లబ్బుర మనఁగన్.

క॥ సరిసరిగాఁ బోరిరి వా, యిరువురు నొండాలుల మెచ్చు ♦ పే యెఱుఁగక య
ప్పరునునఁ బరుసఁదనంబునఁ, బురుషత్వమున న్నుహూర్త ♦ పుంఁగాల ముమా!

ఆ॥ నాటి ఖడ్గ మెత్తిఁనామేలు హాగడి బ, న్నంబు వాపికొనెడు ♦ నయ మెఱింగి
రౌద్రకర్ముఁ డసుర♦రామార్థకర్షితు, వ్రేసె గఱులు కాన్లు ♦ విఱిగి పడఁగ.

—♦ రావణుని చంద్రహాసముచే జటాయువు కూలుట ♦—

శే॥ అల్పజీవితుఁ డయి పులుం ♦ గవనిఁ గూలె
ధూళి బ్రుంగిన మేను నె ♦ త్తుటను జొత్తి
లంగఁ జైవయి మొయిలు గ ♦ ప్పంగ త్రక్క
లపిసి పడ గుట్ట పడు కొండ ♦ యట్లు లగుచు. ౨౩౧

తే॥ పాండురోరన్ముఁ డవ్వొడు ♦ పృథ్వి తేజఁ
డట్లు పడి రాఘవాశ్రమో ♦ పాంతమునను
శాంతమై యున్న దావాగ్ని ♦ చంద మొప్ప
ననిచి రక్షోమనశ్శల్య ♦ నయము సూపె. ౨౩౨

క॥ కూలిన పతంగపుంగవు, కూలంకషసత్త్వ మెద ది ♦ గుల్మీనఁ జేయన్
నాలి సెడినవాఁ డసురుం, డోలిం బురికొనఁ గడంగె ♦ నుత్పలనయనా! ౨౩౩

క॥ తన బంధువు ఖగనాయకు. ననవద్యచక్రి చేర ♦ సరిగి పాలిసితే
చనెచే తిండి! యనుచుం, బనవుచుఁ బెనువగలఁ బొగిఁజె♦బర్వేందుముఖి! ౨౩౪

—♦ సీత జటాయువుంగూర్చి వగచి బంధువులం దలంచి విలపించుట. ♦—

చ॥ కరమున నాతని న్నిమిరి ♦ కాలము కర్మముఁ గూడఁ గాక నీ
వరికి వశంబె నాదగు మ ♦ హాపకృతిం జెడి తేమి పల్కుదా
న రమణుఁ జేరి పల్క నయి ♦ న నివపదంబుధి మున్నకుందు మి
ర్వరమునుఁ బాపకర్ములకె ♦ పో విధి సాయముఁ గూడ నయ్యెడున్. ౨౩౫

క॥ సేమమున మేలుగిండ్రకు, సే మని శకునములు శకుని ♦ కేరితములు ము
న్నాముకొను నరుల కెందునుఁ, గామాంధుల కెన్నఁ జనవు ♦ గాక మహాత్మా!

ఆ॥ సీవు నిట్లు లైతి♦నెఱి వోవ నాయభా, గ్యమున నాధుఁ డింత♦యరయఁ డయ్యె
నేమి సేయు దాన♦నెట్లు గానుండెనో, యాకృతాంతు దుష్ట♦మగు మతంబు. ౨౩౬

తే॥ కొన్ని మృగపక్షితతులు కా ♦ కుత్స్థచంద్రుఁ
గాంచి యివ్వార్త యెఱిగింపఁ ♦ గడగుటయును
గానవచ్చుచు నున్నది ♦ కదిసి వచ్చు
నేమొ యిమ్మాయపొలదిండి ♦ నింతలోన.

౨౪౨

తే॥ రామ! కావవె లక్ష్మణ! ♦ నామహాప, లాప మెన్నకు మీరలు ♦ లాఠి ననకుఁ
డత్తలార! విపన్ననై ♦ యరుగుచున్న, దాన జనక! ధరితి! నీ ♦ ధరణ మనదె.

క॥ అని పేరువేర నందఱు, వనితామణి యెదుర నున్న ♦ వారింబలె న
య్యనుగుం జుట్టలఁ బిలుచుచుఁబనవి పనవి మఱియుఁ జొక్కు♦పాటు గదురఁగఁ.

క॥ ఎలదీవె నేలపైఁ బడి, పొలుపఱు జిక్కువడి విరుల ♦ పొం పెడలిన య
వ్వలనునఁ గననయి బలుమ్రా, నలవడు నను నానఁ బొదలు♦నానమయమునక.

తే॥ పాడురాకాసి పేరి ప్ర ♦ భంజనుండు, కదిసి గడుముచు సంకల్ప ♦ కల్పిత మగు
రథముపైఁ బడనైచెఁ బొరమ్ము లేని, చింతఁ గొను నామెఁ దివిచి రిశ్శ్రీప్రసక్తి.

తే॥ సీత నమ్మెయి వాడు ధ ♦ ర్నింప భువన, మవుడు సంతమసావృతంబయ్యె వీవఁ
డనిలుఁ డపగతతేజఁ డహర్పతి యయి, కానఁబడె భూతతతి వడఁకం దొడంగె.

సీ॥ పలుగాకి పాపంబుపండె వీఁ డింకఁ జే, డ్పడులెం డనుచుఁ బల్కెఁబద్ధభవుఁడు
దుర్జాతి యింతకు♦దొరకొనెగా యంచు, గోడు మే లెంచి రిశ్శ్రీన మునులు
కదిసి యే వెలయింతుఁగా కెందుఁ జన నేమి, పొం డంచుఁ బ్రకటించె భూతధాత్రి
పైఁగావు గామె మా ♦ పాలిదేవత కంచు, దేవలోకమువారు ♦ దిటవపడిరి

మొనసి చనె రాము నాక్షణ ♦ మృననె కాంచి

కూళ చెయిదమఁ దెలుపఁ బ ♦ క్షులు మృగములు

తొడరి తనకీడు దలఁపక ♦ భూతకలుష

నట్లు చెఱఁగొని రావణుఁ ♦ డరుగు నంత.

౨౪౩

తే॥ ఆపదుద్ధారకుఁడు రాముఁడనిడు మాట, చాటి చెప్పుచు నరిగె నాచంద్రనదన
రామ! రామ! దయాంబుధీ! రావె య నెడు, నుడికి నొం డెడనేయ క♦న్నులతురాయి.

ప॥ వెండియు నప్పొదిండి గండరగండంబు పిచండిలతేజోమండలంబు దన కండ
దండయై మండనంబు సూప నుద్దండం బగు భుజాదండంబు బలిమి నొక్కండు
లెక్కనేయక విమానరాజంబుపై రాజపుత్రి నునిచికొని గండుకొను చండితనం
బునం దన పీటి దారి వట్టి వినువీధి నెయిద సమకట్టిన నారాజవదన నెమ్మేని
మెఱుంగులు మెఱుంగులఁ దృణీకరించి యాభరణచుణిద్యుతులతోడి సంగడంబున
కలిమి నిఖలాశాప్రదేశంబులకు నాశపాశలు గల్పింపఁ దదీయకాంచనకౌశేయ

చేలాంచలానలప్రభలు వాయుసహాయంబున నభింబున నదభి యగు
తామ్రాభిరేఖక సృజించి యారక్కసులతేని పేరి నల్లకొండ కోన నల్లనం
గాల్పం దొడరెనో యని సుమనోవితానంబు చిత్తంబుల వంక వౌ శంకాలతలకుం
బాదులుం బోదులుం బొనరింప మారీచమర్దను నారాసవిశేషంబు లక్కొక
గామి దిక్కునకుం గవియంబోలు నను సందర్భంబునకు సగర్భంబు లగుచు
రత్నగర్భానందన కబీరభారముననుండి తెరలిన కెందామరరేకులు పవనాక్షిరం
బులై ఝల్లన నాతనివయిం డొల్ల నీలమేఘంబు భేదించుకొని నెట్టనం దోచు
దివాచంద్రమండలంబును వినాశంబై వడగొన్న పంకజంబును బోల్పం దగి సుల
లాటంబును సుకేశాంతంబును బద్ధగర్భాభంబును నవ్రణంబును బ్రవిమల
దంతప్రభాభాసితంబును సునాంసంబును జారుతామ్రోష్ణంబును హాటకప్రభంబును
నగు నదేవి వదనంబు రాక్షసాపహ్లాతంబై రామదేవకటాక్షామృతనిష్కందం బపే
క్షింప నకాలకాలజలదంబు పొంత వైపరీత్యంబునం బొడకట్టు విద్యుల్లేఖ నడుపున
స్ఫురించియు స్ఫురింపనిదై నీలమణుల దండ నండగొన్న కాంచనకాంచి యట్టి
వయై కుట్టన నొరగియు మహాగజంబును సావర్ణకక్ష్య వోలె నవ్వాని వెలుంగం
జేయుచు స్వీయభూషణ నిర్వాణంబుల నాచపలమలీచున మేఘంబు సఘోషం
బగుచుండ నుత్తమాంగచ్యుత యైన పుష్పధార ధరాతలంబునం బడియుం బడక
వాతహూతయై దశగ్రీవు నభివర్తించుచు నిజావస్థ నెఱిగించు నంతియకాక
విమల యగు నక్షత్రమాల మేచకోవలమేదురం బగు మేరుశృంగంబునం గూలు
నయ్యుపద్రవం బభివర్ణింపఁ జరణతలంబుననుండి భూతలమ్మునకుం దొరలు రత్న
భూషితంబగు సూపురంబు పతతేదామనీమండలంబును నగ్నివర్ణంబులు సఘో
షంబులునై యవక్షిరంబు లగు తదీయభూషణంబులు ప్రక్షీణంబులై భూమిపై
రాలు నక్షత్రంబులును స్తనాంతరపరిభ్రష్టంబులై నేల కొరగు సతరళతారహా
రంబులు గంగాతరంగిణీప్రవాహతారాధిపబింబంబులుంగా డాయం బాట నాయ
భూతోత్పాతంబులం బరికింపంబోక యప్పెనుభూతంబు తేజోవిశేష దేదీప్య
మాన యగు నప్పభిభూమ హేమాల్కం గొని పోవుచుండె నట్టి సమయంబున.

సీ॥ లాలించె సతి! తలంకేలె యంచుఁ బులుంగు, నుడుల వాతాహతానోకహములు
శోకించె దోడుగా • శోషితసరసిజ, ల్పస్తజలేచర • ల్సారసినులు
జంకించె నసురఁ దచ్చాయానుగతములై, శార్దూలసింహాది • సత్త్వతతులు
ఘోషించె నాస్యధృష్టగుస్రుతు లుచ్చిత, బాహుశృంగంబులు • పర్వతములు
మేల్చి సెడఁ గృశించె • మృగపోతములు దివా, కరుడు వెల్లవోయెఁ • గాంచి కాంచి
యశ్రుపూరకలిత • లాకంవ్యమానాంగు, లైరి విపినదేవ • తాళు లపుడు. ౨౫౧

అ॥ ఇంక ధర్మ మున్నెఁబాటఁ బోయెనో సత్య, మాన్యశంస్య ముడిగె ♦ నార్జవంబు
దారిఁ దలఁగె ననుచుఁ ♦ దల్లడిల్లుచుఁ బల్కె, నెల్లభూతగణ మ ♦ గేంద్రతనయ!

క॥ సీతం గొని చనువాఁడె యి, సీ? తాతకు మూటఁ బొడమి ♦ చెల్లునె యింకం
బోఁతర మడంగు లెం డని, భూతములకు భూతధాత్రి ♦ బుద్ధులు సెప్పెన్. ౨౫౩

అ॥ నేల వంకఁ జూచు ♦ నేల రాకుండె మ, న్నాథుఁ డను సుమిత్ర ♦ నందనుండు
బోధసేయఁ డొక్కొప్పురుషోత్తమున కను, నెందు నేనిఁ జిక్కిరేమో యనును.

ఉ॥ ఆమహిళాశిరోమణి ధ ♦ రాత్మజ శేముషి రామరూప త
న్నామమయాత్మ జిహ్వా యవి ♦ నాకృతతద్గతదృష్టియుం దగ్గ
భూమరసాధ్యయై తనరు ♦ పోఁడిమిఁ గన్గొనియుం దలంపఁ డా
సేమము రక్కసుండు తన ♦ చేటునకే మతి సమ్మతింపఁగన్. ౨౫౪

మ॥ సడలె న్నేశకలాప మాతిలకమా ♦ జాతెం బ్రపాతంబుగా
వెడలె న్నన్నుల వేఁడిసీరు శ్వసనా ♦ వేగంబు గన్వృత్తె జొ
ప్పడె వైవర్ణ్యము వ్యగ్రభావ మెసఁగెన్ ♦ బాటిల్లెఁ జింతాభరం
బుదురాజానన కాశరుం డటిమి త ♦ న్నుద్వృత్తిఁ గొంపోవుచోన్. ౨౫౬

తే॥ ఆమనస్విని రామేంద్రు ♦ నందరాక, రాకపోలు లేని ని ♦ రాకరణము
పాలువడె నింక సీదైత్యపాలుని కృతి, గోలుపో నైతి ననుచు గంగ్గోలుపడియె.

చ॥ ఎడరున నల్కఁ గన్నఁగవ ♦ యెట్టుని డా లెనయంగ భంగపా
టెడ నలయింప రామవిభుఁ ♦ డేడైటఁ డాయమి ముట్టముంప న
ప్పడఁతుక వాని కైతవము ♦ భావమునం దలపోసి యీరెలుం
గడరఁగఁ దెంపున నృలికె ♦ నాశరుఁ గాంచి కురంగలోచనా! ౨౫౮

— ♦ సీత దుఃఖాకురయై రావణు దురాగతమును నిందించుట. ♦ —

అ॥ ఏల సిగ్గుపడవా ♦ యింతలు సేసి సీ, చాత్త! యన్యభామ ♦ యనక దన్నుఁ
దెచ్చి తేమితలఁచి ♦ దేబ! నీ విద్దాన, ననుభవించు సౌఖ్య ♦ మనుచుఁ గలదె.

క॥ పతి యింటలేనితటి న, న్నతిసాహసవృత్తి మొఱఁగి ♦ యవశత సుండన్
గతి సెడఁ గొంపోయె దన, నృతి! యాయతిపైని యాసమాని మెలఁగెడే.

తే॥ ఇట్టి కష్టాత్ముడవు నీవె ♦ యినకులీను
నేమి బూమెలు వన్ని యి ♦ ల్లెడలఁజేయ
నెంచితో కాక యాచాయ ♦ యేణ మొకఁడు
విభుని ద్విప్పంగఁ గలదె యీ ♦ విశ్వమునను.

- క॥ నీపౌరుష మే మాయెనొ, యే పుడిగియె యిట్టిమాయ ♦ లే కొననై తో
చుపుడ సీపుట్టున విధి, పాపేతర మాతృకులము ♦ శా డొనరించెకా, ౨౬౨
- ఆ॥ క్రూర ! నిన్నుఁ దొడరికూలెఁ గాక జటాయు, వింతలోనె వారిఁకెఱుకపఱుప
నెంచువాఁడె యైనఁనింతింత ముక్కలు, గాఁగ నిన్న మంటఁగలియ నిడరె.
- ఆ॥ శేటతెల్ల మయ్యెఁ ♦ దెలివి యవ్వీరుల, మొఱుగి ననుఁ దెరల్పు ♦ మోసముననె
యిగక నిన్ను మెత్తుఁరెవ్వారు మున్నుఁ బూ, లమ్మి తివుడు గట్ట ♦లమ్మఁగలవు.
- ఆ॥ బంటి నడవి నుండియుచుజనసత్త్వల, నొక్క గడియలోనె ♦ యుక్కడంచె
నట్టి దొరకు దొంగ ♦ నైతి నీబోటికిఁ, జారుషేయ మేల ♦ బ్రదుక దేల.
- క॥ ధన్యులు వారలె పో విభు, జన్యంబున నెదిరి నిలిచి ♦ జానగు ధృతి య
న్యాయ మనిపించి మడిసిరి, మాన్యపదవి నడసి రిట్టి ♦ మలకలఁ బడిరే, ౨౬౩
- క॥ చలియింప నేల మగఁటిమి, గలదేని న్నిలుము కీర్తఁ ♦ గనె దెదిరి మహా
జ్వలు కాము శరదవాగ్ని, బులుంగ నై యెల్లవారుఁ ♦ బొగడఁగ ననురా !
- క॥ కాకున్న నన్నుఁ బనిచి ను, ఖాకర మగు బ్రదుకు గోరి ♦ యరుగు మొకంటా
బో కన్యముఁ దలఁచిన ని, క్ష్యాకుకులుఁడు నెదకి నిన్న ♦ సమయించు నెఱుక.
- ఉ॥ మంచి దలంపఁ డేచెడుగు ♦ మంతనము నివ్విడఁజూడఁ డేయెడక
గాంచనవృక్షము ల్లను న ♦ కారణనై రిమ పూనుఁ బథ్య మి
ట్లం చన గేలిసేయు నడి ♦ యాసలకుం దలయొడ్డు నెట్లనక
సంచితకర్మదోషమునఁ ♦ జావఁగఁబోవు జనుండు దుర్మతి ! ౨౬౪
- సీ॥ కాలపాశము గట్టెఁ ♦ గంఠనాశంబుల యమమార్గగతు లెల్లఁనరయగలవు
నై తరణిం బడివాపోయె దింకిట, వజ్రకీటములు దొ ♦ ల్దం బడలేదు
లీఘాయనము శాల్మ ♦ లీవృక్ష మందెద, వసివత్రవనముపై ♦ నాడజొత్తు
వింధనాగ్నిని వేల్పు ♦ రినసూను దూతలు, సంతాపపడె దుక్కు ♦ స్తంభమునను
నమ్మహాత్మున కీదృశంబగు నశీక, మాచరించి విసముఁ గోరిలనైతి వెవఁడు
నిన్నుఁ బ్రోచెడువాఁ డేదిఁనెఱి దలంగఁ, దలఁతె తిద్దాణకీలికల్దవిలి కాల్ప. ౨౬౫
- క॥ కులనాశనుండు ఏ డని, పలువురుఁ దిట్టంగఁ దనదు ♦ పడఁతుక లార్వక
గలకలిమి యెల్ల మంటం, గలియఁగఁ గుచ్చితపుఁ బోకఁగొంచెద వసురా !
- ఆ॥ అని భృశార్త యగుచునాడెడు నద్రేవి, నుడుల లెక్కగొనక ♦ నొవ్వ కతఁడు
తఱిమి నడువఁదొడరెఁదద్విమానము మానఁబోడు కాలహతుఁ డపుణ్యగతిని.

—♦ సీత ఋశ్యమాకమున నున్న వానరులఁగని తనసొమ్ముల మాట వైచుట ♦—

ఉ॥ అమ్మయిఁ బోవుచో నెదుట ♦ నామె గనుంగొనె శైలశృంగమం
దిమ్మన నున్న వానరుల నేవుర ♦ నేమి దలంచెనొక్కొ చే
లమ్మన కొంగున నృణిక ♦ లాపముల స్విగియంగఁ గట్టి నె
య్య మ్మెలయంగ వైచె నతఁ ♦ డారయనేరఁడు సంభ్రమంబునఁ. ౨౨౩

క॥ అనిమేషనేత్రులై వా, గనిమిషపతివంద్యఁ గాంచి ♦ యసుర యొక్కఁడు పా
వనచరితం గొని చనియెడు, ననుకొని రవగతునిఁ జెనయ ♦ రైరి సుఖీలా! ౨౨౪

ఆ॥ నడుమ పడిన మేలినాణియచ్చుల మూట, యెత్తి యునిచి రెచటిఁగొనునావాగు
వాడు పంప దాటి ♦ వనసరోవరసరి. ద్వర్గములును గడచి ♦ వనధిఁ జేరి. ౨౨౫

క॥ తిమినక్రాహివికీర్ణము, సమయోల్లంఘనపరమ్ము ♦ సాగరమును సం
భ్రమమున నెన్న కసుర యు, త్ర్కముఁజై యన్వలనిగట్టుఁగవిసెఁ బియసభి!

తే॥ సిద్ధచారణు లవాని ♦ చే తెఱింగి, యిదియె యంతంబు వీని కిఁచున్దెను మిత్తి
యనుచునొడువంగనడికొర్చియవలఁజొచ్చె, లంకనిశ్చంకుఁడగు నునేఁజాగినవదలు.

—♦ రావణుఁడు లంకఁజేరి సీతకుఁ గాపు వెట్టి యదట గట్టడి నేయుట. ♦—

క॥ బహువీధులు బహుపథములు, బహుకక్షులు గడచి దైత్య ♦ పరిబృహద్రుఁడు భా
వహ మంతిపురిని మహిజా, మహిలామణి డించె వేడ్క ♦ మల్లడిఁగొనఁగఁ.

ఆ॥ మయుఁడు నేర్పుకొలఁది ♦ మగువ మాయామయి, నొకతె సృష్టి నేసియుల్లుపిల్లు
పగిది సంతసిల్లెఁ ♦ బరిపరివిధముల, వాఁడు స్త్రీతఁ జేర్చి ♦ వనరుహాక్షి! ౨౨౬

క॥ అమ్మయిఁ బ్రతివేశనమున, నమ్మానిని నునిచి ఘోర ♦ లగు రాకాసుల్
గొమ్మఁగ వారలఁ గనుఁగొని, యమ్మనుజాశనుఁడు పలికె ♦ ననవద్యాంగి! ౨౨౭

ఉ॥ ఇష్టము లేని యేనెలత ♦ యేనియుఁ బూరుషుఁ డేనియు స్త్రీహా
త్కృష్టచరిత్ర నీమెఁ గనఁ ♦ గేరడము ల్బుచరింపఁ బోల దే
కష్టముఁ గూర్పరాదు మణి ♦ కాంచనమాక్తికవస్త్రమాల్యభా
జ్యేష్ఠుల నెందు నేకొఱత ♦ లెమ్మెయి నేనిఁ బొసంగ దేర్పడఁ. ౨౨౮

క॥ ఈయమ కప్రియ యగు కృతి, నేయధముల యేనిఁ గూర్తుఁరెంచికొనుఁడు వా
రా యమనికేతనంబున, నాయతయాతనలఁ గాంచ ♦ నయ్యెద మనుచుఁ.

తే॥ అనుచుఁ గట్టడి నేసి వాఁడచట వాసి, దిట్ట లగు వారి నెనమండ ♦ దివిజువైరి
వీరులం గాంచి మీర లి ♦ విద్విధిఁ దలంచి, యాజనస్థానమున వంకఁకరుగుఁ డింక.

ఉ॥ చెట్ట యొకండు మానవుడు ♦ నేరెను దండకవన్యసీమ వాఁ
డట్ట తెరల్పె యోధవరు ♦ లందఱ నాఖరముఖ్యుల స్వగం
బట్టి నాతని జెలువ ♦ బన్నిద మొప్పగఁ గాన నేగి యా
మట్టున నిల్చి యెల్లెడల ♦ మా కెనయింపుడు తత్త్వవర్తనల్. ౨౮

శా॥ రామాఖ్యం డతఁ డాశరారి యయి నేరంబు ల్పొనర్పంగఁ ద
ద్రామారత్నముఁ దెచ్చితిన్ గడగి మీ ♦ రారాపు వాటిల్ల న
స్త్రీ మార్గంబునఁ దా మెలంగఁ గనునో ♦ యేమైన నేచాయ నే
బూమె ల్వన్నియ యేనివాని నొకటం ♦ బోకార్ప భావింపుఁడా! ౨౯

ఆ॥ అతని దెస నమర్ష ♦ మగ్గలం బయ్యది, ధైర్యకోటి కెక్కి ♦ తరము మీతె
నాయె నింతలోనె ♦ యవయవరోధంబు, తన్నిరోధ మింకఁ ♦ దలఁపవలయు.

తే॥ ఆరిపు నలంచి సంఖోషమందువాడఁ, బేద నిధిఁ గాంచి సంతృప్తిఁ బెరిసినట్టు
లంతపట్టు రుచింప వాహారమేసి, నిదురయేనియు నింతయునిజము నుండు. ౩౦

ఆ॥ అలఁతిఁ బోవవలవ ♦ దస్త్రశస్త్రాదులే, మఱక మఱపు లేక ♦ మాటు రూపు
లొప్ప నెందునేని ♦ నొప్పుమి వాటిల్ల, కుండఁ జేరి మెలఁగుఁ ♦ డొరిమ నెఱయ.

క॥ ఏ నెఱుఁగుదు మీబలముల, నానెలవున కట్లుగాన ♦ ననుపఁ దొడరితిన్
బూనికమై బొలదిండుల, నే నేలినయట్టు లేలు ♦ నెఱి గనుఁ డింకన్. ౩౧

—♦ రావణాజ్ఞపై యెనమండ్రు రక్కసులు జనస్థానమున కరుగుట, ♦—

మ॥ అనుచు న్నారి బహూకరించి సకలా ♦ శౌఖంబులుం గూర్చి పొం
డన నవ్వానికి మ్రొక్కి వీడ్కొని స్వకీ ♦ యం బా పరీవారముం
జనుదేరం జని రంజనాకృతులఁ బి ♦ చ్చన్నాత్ములై నిల్చి ర
మృనికిన్ రామవిభుప్రతారణ మసా ♦ మాన్యంబుఁ జింతింపుచున్. ౩౨

ఆ॥ ఇట్లు నేసి యసుర ♦ యే గృతాద్ధుడ నైతి, ననుచు సంతిపురికి ♦ నరిగి సత్వ
రమునఁ గాంచె రాము ♦ రాణివాసము దేవ, యజనభూత నచట ♦ నమరవినుత!

—♦ రావణుడు సీత సమనయింపఁబోవుట, ♦—

సీ॥ సుడిగాలి నల్లడ ♦ లుచ్చిట్టిన మున్నీట, మునుగఁ బాతెడు నొక ♦ ననుకరించి
తనయాధముం బాసి ♦ తఱిమి కుక్కలు ముట్ట, డింప వడంకు లేఁడిని నయించి
యిభ మెత్తి యొక్కచోనిడిన మవ్వము వీడఁ గలఁగు సరోజినిగతిని గాంచి
శశి పా తైడలి బలు ♦ శాపోపహతి నేల, నెనయ నా తారక ♦ ననుగమించి
శోకభారావనమయై ♦ సోగకనుల, నుండి వెలువడి యశ్రువు ♦ త్రొందుకొనఁగ
నొండు ది క్కనరామికినిదిగి యున్న, యావెలదిమిన్నఁ గదిసి ర♦క్షోవిభుండు.

(17)

క॥ త త్తరపాటున నిట్లనె, బిత్తరి చూపు లొక కొన్ని ♦ బెరయిపుము నా
హృత్తాప మెడల నీదగు, పా తైనయం గాంచి భూరి ♦ పుణ్యుడ నొడుక.

తే॥ ఎలయ కిమ్మెయిఁ జింతిల్ల ♦ నేల బాల, యెల్ల లోకంబు లొక్కట ♦ నేలఁబాలు
సికి ననుఁ గొనికాక యాపురుషకార, హినుఁ జేకొని యే మేల్మి నెనయఁగలను.

మ॥ ఇవె దాసీశతము ల్సహస్రములు పా ♦ జ్యేష్ఠోపభోగకృమో
పవనంబు ల్బ్రహ్మర్యము ల్భవనము ♦ ల్పానాదము ల్స్వర్గలా
భవిధానానుపలభ్యమానములు ని ♦ ర్భాగ్యుండు రాముండు నీ
కవిధేయుం డతఁ డిన్ని గూర్చగలడే ♦ యాపొద్దు నేవించినక. ౨౯౫

క॥ దీనుఁడు రాజ్యభ్రష్టుఁడు, మానుషుఁ డల్పాయు వనభి ♦ మానధనుఁ డతే
జోనిహితుండు తపసి ని, స్నే నెఱిఁ బొదలినప నొ ర ♦ హిం గనఁ గాంచుక.

ఆ॥ ఎఱిఁగి యెఱిఁగి యేల ♦ యేకాక్షి! యాతని, వలని చింతఁ బెరయ ♦ నాననాది
తెల్లఁ గొలుచు వార ♦ లీపు నాచెంగట, నున్నఁ జేఱిచూడ ♦ నొకఁడు గలఁడ.

ఉ॥ ముప్పదిరెండు కోటులకు ♦ ము ప్పెలు లే దననైన సైనికుల్
దప్పక రాజకార్యములఁ ♦ చార్కొని యుండెద రండఁబాయకే
యెప్పుడఁ గొల్పు వార లిదె ♦ యేకసహస్రమితు ల్సుయోధు లీ
తిప్పఁ గనుంగొనంగఁ బాలఁ ♦ తీ ! లయకాలున కేని శత్యమే ౨౯౬

తే॥ నను జయించెడు నాతఁ డీ ♦ నాల్గుచెఱఁగు
లైన నేలన కాదు ము ♦ య్యాట ద్వీప
ములను బదునాలు గగు జగ ♦ మ్ములను లేడు
ఏనమునకును గా వడి ♦ యాస లెవియు. ౨౯౭

ఆ॥ లాతు లెవ్వ రేని ♦ లంక ధర్మింపంగఁ, దన్ను గెలువఁ బొడమి ♦ యున్నవారి
లోన లే రటంచు ♦ లోకము మ్మిర్జించు, నాడఁ భేరికాని ♦ నాద మొదవె.

తే॥ నెలఁత ! మద్బాహుపరిగుప్త ♦ నిన్నుఁ గొనునె
యెండు వాయువు గుదియింప ♦ నోపునే మ
హ్నిశిఖ నొడి నిడికొన ♦ నలవరించు
పనికిఁ జొచ్చునె యెంత ని ♦ ర్భాగ్యుండైన. ౩౦౦

మ॥ వనవాసంబున క్లేశము ల్పొనఁగె నా ♦ వంతి ల్దురంతంబులే
చనియె స్నేటికి సౌఖ్య మబ్బు నెఱి కీ ♦ చందంబున న్ముట్టి పా
క్తనపుణ్యంబు ఫలించె నింకఁ గొఱత ♦ ల్లాక్షింపఁ నేలా వికా
సనవోల్లాసినివై సుఖపుము కలా ♦ సంధానభారేయతక. ౩౦౨

ఆ॥ సర్వసారభూత ♦ సంసారి కీలంక, యెల్లయోగ్యపదము ♦ లిందె వెలయు
ననుభవింపు మిచ్చ ♦ సంబరభూషణ, మాల్యభోజ్యవితతి ♦ మమత నెఱయ.

క॥ రసికు డగు నాని చెలిమి, బాసఁగెడు సౌఖ్యం బొకొంటఁ ♦ బాసరుపడునె నీ
పసితనము వీడ దేమని, పసగల జవ్వనము దండఁ ♦ బాయక యుండక. 30౪

ఆ॥ అనుచుఁ బొలనుగిడి ♦ యన్ను లాయమఁ గొని
తేర నొక్క వలను ♦ ద్విక్కకుండఁ
గలుగు కలుము లెల్ల ♦ గాన్పించి వినఁచి
యెలమి మీఱ మఱియు ♦ నిట్లు లనియె. 30౫

క॥ తగనే నే నినుఁ గొలువఁగ, వగ వీడ విదేమి వికచ ♦ వనజనిభం బీ
మొగము నొగిలింపనగునే, తగ వొండెడ నొంటనైనఁ ♦ దలఁవఁగవలదే. 30౬

తే॥ చేవతలనేని వేడఁగా ♦ బోవఁ డీతఁ, డెన్నఁడు నమస్య లొడ్లకుఁ ♦ బన్నవాడు
గాడు నీనేవ కైకోలు ♦ గాంక్ష నేసె, నేలఁ గాఁ బోలదే యింత ♦ కింత యెరవె.

క॥ పాదములకు మ్రొక్కుదు న, మ్రోదం బొదవింతుఁ దలఁప ♦ మోసం బొకట
వేద మనుకొనుము నాపలు, కోదైవతమణి! నికాస ♦ మొంద విఁకేలా. 30౭

తే॥ సందియం బేల దేవని ♦ వ్యంద మార్వ
సంభవం బగు తత్త్వ మోఽచామ యిదియు
ధర్మలోపకృతం బగు ♦ కర్మ మనఁగ
బోల దింతయు నీదగు ♦ బుద్ధిఁ గనుము. 30౮

ఆ॥ అనుచు నాన గొలుపు ♦ నాయమ సద్వృత్తి
చిత్త దార్ధ్య మెడఁదఁ ♦ జింతనేయుఁ
గాని యొంటిఁ జిక్కెఁ ♦ గల్యాణి యెటఁ బోవఁ
గల దటంచు మఱియుఁ ♦ గాంక్ష నేయు. 3౦౯

—♦ సీత రావణు ననాదరించి గడ్డి యడ్డము నేసి పలుకుట. ♦—

తే॥ అమ్మొయిఁ బ్రలోభనమ్ముల ♦ నఱుముటయును
నామె దురపిల్లి స్వీయచేలాంచలమున
వదనశశిఁ గప్పి కన్నీరు ♦ వఱద పెల్లు
గాఁగఁ గళవళపడి మడిఁ ♦ గాంతు నునిచి. 3౧౦

క॥ తృణ మొంటి నడ్డుగా నిడి, గుణమంజరి తేటి నులిపు ♦ గొనకొన రక్షో
గణవిభుఁడు వినఁగఁ బలికె న, నణియ మా ప్రాభవం బ ♦ నాదృతి నూషక.

ఉ॥ వింటివో భానువంశమణి ♦ విశ్రుతుఁ బంక్తిరథాఖ్యుఁ దత్సుతుం
బంటవలంతి భాగ్యముఁ బ్ర ♦ భావవికాసము రామదేవునికొ
గంటివో లేదో తత్సతీనిఁ ♦ గాఁ గనుమీ నను నోరి నిన్ను నీ
తుంటరిమూఁక నీయెడనె ♦ తోచి హరించును నేటరేపటక.

303

ఉ॥ ఒంటిగ రాఁడు తమ్ముఁడును ♦ నోపినవాఁడు మొఱింగునాఁడు తా
రింటనె యున్న ని న్నెదిరి ♦ యింతకు మున్నె ఖరాదుల న్లనకొ
గెంటఁ గడంగువార యప ♦ త్తీయ కా కెది యంతమాత్ర సీ
కంటినభాగ్య మాకొలది ♦ కా తనలోపల నుబ్బియాడుటల్.

304

చ॥ కల రొకకొండ టిందు ఘన ♦ కాయు లపాయవిధాయు లాశరు
ల్బలయుతు లంచుఁ బొంగెదవు ♦ పన్నగముల్ ఖగనాథు చక్కటికొ
బొలిసెడుభంగి కయ్యెదరు ♦ వో రఘునాథు నెదిర్చి నీవు నా
బలఁగములోన నే ననెడు ♦ వాఁ డని లేఁ డనుచు స్తృశింపఁగక.

305

ఆ॥ ప్రబలరామబాణ ♦ పంక్తులు గాంగభం, గముల గములు తటము ♦ గతిని నీను
తెనువు నొరసికొని విధారించు నవుడు తి, త్పురుషకార మీ వెఱిగడఁగలవు.

క॥ మును గెలిచితి లోకము లె, ల్లను వరబలు నన్నుఁ బోలు ♦ లావరి లేఁ డు
దును ననెడు మద మడంగును, దనంతటనె రవికులీనుఁ ♦ దారొక్కను నంగకొ.

శ్లో॥ బ్రదికిపోలేవు యూపని ♦ బద్ధ మైన
పశువుపోలిక నీ వరి ♦ భావమునను
రాము నెదిరింపఁ గాంచి ని ♦ రాకరించి
యుభయ మిది విధివిహితమై ♦ యుండ నసుర !

306

క॥ ఇప్పుడె దగ్గుఁడ వయ్యెద, వప్పుగుఱుఁడు రోషకలన ♦ సరయున నేనికొ
దప్పదు నాపలు కెన్నఁడో, యెచ్చటనొ కాంచువాఁడ ♦ వే పరిభవముల్

ఆ॥ చంద్రు నుడుగణముల ♦ జలజల గాలఁగా, నేయు నొకట నుదధు ♦ లింకఁజేయుఁ
గాని వీడఁబోఁడుఁత్రాజాత నిను మంట, నెఱివు దయితుఁ డేకఁనియగుఁ డుదఁడు.

క॥ తాఁకునె చండాలుఁడు శు, ధ్ధాకృతి ద్విజమంత్రిపూత ♦ యగు నవవేదికొ
బ్రాకరణికార్థశోభిత, నీ కెమ్మెయి నను స్పృశించు ♦ నెఱియుం గలదే. 307

ఆ॥ రాజహంసయుక్తి ♦ రహి మీఱ నిచ్చలుఁ
బద్ధమండవిహృతిఁ ♦ బరగుచుండు
హంసి పొదలు దూర ♦ నగు మద్గుకము మోము
గాంచునే వికార ♦ గతియుఁ గనునె.

308

సీ॥ ఈరేడు జగముల ♦ నేలఁగాఁ జాలుఁబోఁ, నాభి'ర్త దైవస ♦ నాథుఁ డతఁడ
యెంతలు గాకున్న ♦ నెక్కటి దండకా, రణ్యవిహారాను ♦ రక్తిఁ గనునె
కాలనశంబునఁ ♦ గన్ను మిన్నును గాన, కున్నాడ వియ్యది ♦ యురక చనునె
నీవు నీవారు నీ ♦ సేవకు లంతఃపు, రంబు వర్గంబును ♦ రాణ సెడఁగఁ
గొరి జెచ్చుకొంటి ♦ కొనప్రాయమున మ్రింగ
రాని కడియ యెదిరి ♦ ప్రాణములు హ
రించు నేమి గల ద ♦ రిందముఁ డమ్మగ
వానితోడి పగ య ♦ వార్య మగుచు.

3-33

ఆ॥ వజ్రులఁ బోదు లంక ♦ వైధవ్యసంయుక్త, యై శుభాంక మెడల ♦ నగుచు నింక
నాయు వెలమి సిరియు♦నైంద్రియకార్థ స, త్వములు సెడఁగ నీవు♦దరలు వంక.

క॥ ఆధార్మిక పత్నిని దై, త్యాధమ తదనువృత్త న్న♦యం బేద ననుక
బాధింపం దలకొంటివి, గాధంబగు నీదు నార ♦ కం బెట్టింక.

3-34

క॥ ఈరోషవహ్నిచే నిను, నీ రొనరింపంగ నిపుడె ♦ నేఁ జాలుదు కా
నీరా తపఃక్షుణ్ణికియ, కోరువ దెద యావిధీచ్ఛ ♦ యొం డై యుంట.

3-35

ఆ॥ నీచ! నీతలంపు ♦ నేఁ గొన నిమ్మెను, గోసి యిడుము తినుము ♦ కొర్తికిక్ష
పాలునేయు మేమి ♦ బ్రదు కపకోశంబు, గన్నపిదప మొనయుఁ♦గలిగి యున్న.

క॥ అని తూలనాడు నమ్మా, నిని పరుషాక్షరము లాత్మ ♦ నిష్ఠయుఁ గని య
ద్దనుజాధిపుఁ డేమిటఁ బెర, యని మతమున మునిగి యొంట♦నాటని యలుక.

—♦ రావణుడు సీతకు నొకయేడు గడునిచ్చి చనుట. ♦—

ఉ॥ ఆయమఁ గాంచి యిట్టు లనె ♦ నంతకు నింతటఁ దెల్లవాతెనే
హేయవచోగతి న్నులుమ ♦ నెంచెదు రావణు నెంద తెంద టి
ట్లాయతరోషభాషణల ♦ నాడరు మున్నడి కన్ను సన్నుల
బాయని కూర్చిమై మెలఁగఁ ♦ బ్రార్థనసేయఁ గడంగ రాదట.

3-36

క॥ ధృష్టవ యెమ్మెయినేనియుఁ, గష్టము లుడిపికొన నేర్చి ♦ కానపు కానక
భృష్ట వయి పడినపాట్ల క, నిష్టమె యిష్టోపభోగ ♦ హేతుస్థితియు.

330

తే॥ నిన్ను వదలితిఁ బండ్రిండు ♦ నెలదనుక
యేమి దలఁచెదొ నీభర్త ♦ యెంత గలఁడొ
కాంచి యాలోన నను మెచ్చుఁ ♦ గానకున్న
వంటవారలె తెగఁ గోసి ♦ వండఁగలరు,

330

మ॥ అని రాకాసుల ఘోరదర్శనల వాఁ ♦ డాలోనె వీక్షించి పా
దనిఘాతంబున నట్టహాసమున భూ ♦ త్రాసంబు సంధిల్ల ని
య్యనివిష్టం గొనిపొండు సాధ్వసము నె ♦ య్యంబుం బ్రవర్తింపఁ జే
సి నికామాలస గాఁగ మన్వశగతిం ♦ జెందింపుఁ డిచ్చాగతిఁ. 33౨

క॥ దర్ప ముడిగించి దీనిం, దర్పకునకు నటు విధేయ ♦ తం బడయఁగ మీ
నేర్పు వెలయించి కొని తెం, డర్పణ మొనరించినాడ ♦ నన్నివిధములఁ. 33౩

ఆ॥ అనిన యంత వార ♦ లడ్డేవిఁ జుట్టుకొ, సంగ నివ్వరాంగ ♦ నం గడంగి
మన యశోకవనిక ♦ మధ్యమస్థలి ని గూ, ధముగ నునిచి రక్షణమునఁ దవ్వి.

క॥ వన్యగజపథువు నట్టుల, నన్యాస్థం జేసి వశము ♦ నందింపుఁడు న
న్యాన్యత వెలయఁగ నీభూ, కన్యక మీప్రాణ మనుచుఁ ♦ గట్టడి సేసెన్. 33౪

—♦ రావణాజ్ఞచే రాక్షసాంగుల సీత నశోకవనిం జేర్చుట. ♦—

క॥ అంత రఘురాము కాంతం, జంతలు గొనిచని రశోక ♦ సత్కృతాగా
భ్యంతరపదమున కాయమ, వంతలపా లేసి మలఁచు ♦ వల నగయ గన్. 33౫

ఆ॥ ఇంత సేసి యసుర ♦ యిచ్చమైఁ జరియింపఁ
జేటిఁగి యెటిఁగి యామె ♦ యిచ్చకంబె
కోరు భావ మరయు ♦ తీ రెంచు సత్కృతుల్
నివ్వటిల్లఁ జేయు ♦ నిచ్చ లగజ! 33౬

క॥ ధన్యుడకా కాతం డొక, సన్యాసియె మాతృబుద్ధి ♦ సౌజన్య మసా
మాన్యముగ నిరూపించెడు, మాన్యత నెలకొలుపుచుండె♦మహిల్లామణిరో.

—♦ సీత ప్రశనియములు. ♦—

సీ॥ ఎల్లకాలమ్ముఁ ద ♦ దేకాకృతిఁ బ్రహూన, ఫలముల నొసఁగు సంప్రది దనరఁ
దనరంజనమున నం ♦ దనర హేళావన మకిం, చిత్కరం బనెడు వాక్స్పి వెలయు
వెల యర్థపతి కేని ♦ వలనే యిడఁగ నంచు, ద్విజపాలి సంత్పత్తిఁ♦దేలి యూడఁ
దేలి యూడఁగఁ బద్మపాలీసమాలీఢ, రసపూర్ణసరసికల్ ♦ రాణ నమర

నమర వైమానికులు పొంచి ♦ యరయ మలయ

మలయపవనార్భకుని లాల ♦ నలు మోసంగ

సంగరహితులకును స్మర ♦ సంగరముల

రములలితవృత్తి సూపునా ♦ రామమునను

క॥ ఉండె మహిజ రాకాసుల, దుండగములఁ బలుకుఁబడుల ♦ దొనఁగుల ద్వైతం
బండఁగొన స్వమతి రామా, ఖండాద్వైతప్రసక్తి ♦ కలనఁ జెలంగన్. 3౪౦

ఆ॥ పలుకు రాముఁ బలుకు ♦ భావంబు మున్నె త
న్మయము కృతికి వేటెనయము కలదె
యొండు వృత్తి యనుచు ♦ నుండ దాయమ దెనఁ
బ్రాణములును రాము ♦ పాలి వగుట. 3౪౧

ఉ॥ ధీరతఁ బాయ దింతకు న ♦ ధీరవిలోచన జేహపోషణో
దారత నొల్ల దేవిధి న ♦ ధశ్యయసీయత కోర్చి కొల్పినన్
నేరమె మోపి పోదఱుము ♦ నిద్దుర నన్నము నన్న సున్న యే
తీరునఁ దీర్చునో వ్రతము ♦ తీ ర్పొకయించుక దోష పేరికిన్. 3౪౨

ఆ॥ ఇంద్రజాల మొక్కఁ ♦ డేణాక్షి జలముల, నిత్యకృత్యవిధులు ♦ నెఱపుచుండ
నమృతసార మందు ♦ నమరింపనై యుంట, యదియుఁ గన్నతల్లియవని యెఱుఁగు

ఉ॥ కట్టిన కట్టు కట్టుఁ బరి ♦ కర్మవిహీనత శోకదైన్యమున్
ది ట్టలతిట్లు నెమ్మనము ♦ దీర్ఘ మొనర్పఁ గృశాంగి సీత య
మృట్టున నట్టులుండె ధృతి ♦ మాటకు రాముడె కర్తగాఁగఁ దా
నెట్టనఁ దన్మయాత్మకృతి ♦ సీతివశంవదయై నగాత్మజా! 3౪౩

క॥ అన్నిటను రామనామమె, నన్నతగాత్రీ! లగింపఁ ♦ జాలునులే య
భ్యున్నతి నెలకొల్పఁగ శ్రీ, సన్నాహముతోడి సుప్ర ♦ నన్నతఁ గూర్పన్. 3౪౪

ఆ॥ అనుచు విభుఁడు నొడువ ♦ నదేవి యదైస
కరిగి తమ్ముఁ డెట్టు ♦ లనియె నన్న
యెద్ది వినియె గడఁగి ♦ యేవెంట మెలఁగి ర
వ్విధము దెలుపు మనుచు ♦ వేడుటయును. 3౪౫

ఉ॥ యోగవియోగసంయుగధి ♦ యోగనియోగవిలక్షణాత్మ యో
గాగమలక్ష్మ్యభావపద ♦ హారివిహారి విదారితారి వ
ర్గా గతిభేదవర్జితమ ♦ హాపథగమ్యసుసాహృదాంచితో
ద్యోగనిరూఢ నిత్యవిభు ♦ తోజ్జ్వలషడ్గుణయోగపుష్కలా! 3౪౬

క॥ సారససంభవముఖ్య, శ్రీరమణీయమతియోగ ♦ చింతితవిభవా
సారాసారివిచారవి, దూరా భజమానలోక ♦ దోషక్షపణా! 3౪౭

స్వగ్వి॥ నిత్యయోగాంచితో ♦ నిద్రలక్ష్యకలా
 ప్రత్యయోపాత్తనం ♦ పద్విపద్భావనా
 యత్యవకృప్రకా ♦ రాధిగమ్య ప్రభా
 సత్యచిత్సౌఖ్యసం ♦ సత్తిలక్ష్యత్వకా!

3౪౯

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
 కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ
 విదితనయ లక్ష్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన
 వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
 శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబునం
 దరణ్యకాండంబునం దృతీయాశ్వాసము.
 శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ శివాయ గురవే నమః

శ్రీరామకథాఽమృతము

అ రణ్య క ం డ ము.

చ తు ర్థా శ్వా స ము .

లలితాకార విశేష

మాలంబనచణజగత్త్ర్య ధి యావనదీక్షా

లీలాగృహీతసంప

ల్లాలితభోగోపపదక ధి లాచతురతరా !

౧

తే॥ అవధరింము చంద్రక ధి లావతంసుఁ

డిట్టులను గౌరితో దేవి ! ధి యింతిలంత

లనుచు రాముఁడు త్వరమాణుఁ ధి డై సుదూర

పథము నెట్టనఁ గడచుచుఁ ధి బడయునపుడు.

౨

ఆ॥ మాయదారి కడకు ధి మారీచుఁ డమ్మెయి, నాడినట్టి నుడికి ధి నోడి సీత

తన్నుఁ బఱచి యనుచుఁ తద్విధం బెడఁ దల, పొసికొనుచు శీర్ష ధి బుద్ధి యగుచు.

౩

మ॥ పరిధిచ్చన్నరుచి నృశి స్త్రహవృతిపృ ధి చ్చాదితచ్ఛాయు భా

స్కరుఁ బోల్పందగి యించు నెమ్మొగ మథఁస్తాత్పశ్యమై దర్శనీ

యరమానిస్వముగాఁ బరాభవవిధం ధి బాకోశముం దద్విప

త్పరిశంకాకలనంబు నొక్కట మది న్నాధిప ధి సవ్యాధియై.

౪

—♦ శ్రీరాముడు లక్ష్మణుని రాక నూహించుట ♦—

తే॥ దీనుడై వచ్చు సామితుఁ ♦ తీరుగాంచి
రామచంద్రుండు దైలోక్య ♦ రక్షకుండు
మాన్యఁ డీతండు మత్స్రతి ♦ మలకఁ గనఁడు
గానని బ్లాండుచున్నాడు ♦ కలకపాటు.

౫

క॥ ఏ నప్రాకృతతత్త్వం, బానెటి నిడి ప్రాకృతత్వ ♦ మవలంబింపన్
గాని పొసఁగ దిక్కర్జము, గాన వికారిత పహింపఁ ♦ గా నగు నింకన్.

౬

ఉ॥ ఊరక నిస్పృహత్వమున ♦ నున్నదురాత్ములు తోడిరక్కనుల్
రా రతఁడాదరింపఁడు భ ♦ రం బగు శోకమున స్థరాసుతన్
జేరువఁ గాంచి కాంచి యటఁ ♦ జేరిన నెట్టన దేవకార్యమున్
దీరు పొసంగఁ గూర్పనగు ♦ తీర్పు ఘటిల్లును దత్ప్రసక్తిచేన్.

౭

ఆ॥ దుష్టరాక్షసాలి ♦ దూలించి యగ్నిస్థ, యైన సీతఁ గూడి ♦ యచటుపిడి
సిరి దలిర్పఁ బురికిఁ ♦ జేరి పాలింప ని, లింపు లాదరించు ♦ లీల లమరు.

౮

క॥ లీలామానుషచరితము, లాలోకించి విని హృదయ ♦ మం దిడి భక్తిన్
గీలించి ధన్యు లాదురు, బాలిశులై చెడక జనులు ♦ బా గగు ననుచున్.

౯

—♦ రామచంద్రుండు లక్ష్మణుని సీతను గూర్చి ప్రశ్నించుట ♦—

క॥ ఆలోచించి దయామయుఁ, డాలక్ష్మణుఁ గాంచి యేమి ♦ యారస్థి వి
ట్లాంబించితి సాహస, మాలోలేక్షణ వనాళి ♦ కర్పించితివే.

౧౦

చ॥ అడవికి వచ్చునాడు విడ ♦ నాడఁగలే కటు లాడినట్టి యా
నుడికిని సంతసిల్లి కొని ♦ నూతనలక్ష్మి విలాసమూర్తి న
ప్పడఁతుక నింతవట్టు గని ♦ పాలన సేయఁగఁ జాలి నేర కి
ప్పడు నిను నమ్మి యిక్కతనఁ ♦ బోకడ వెట్టఁగ నాయె లక్ష్మణా ?

౧౧

క॥ ఆదుఃఖసహాయాత్మిక, యేదిర నై దేహి యెంత ♦ యిడుమలు పడినన్
గా దని రాజ్యము బంధుహి, తాదుల విడనాడ నైన ♦ నఘ మెనసితినే.

౧౨

ఉ॥ ఎయ్యది లేక దేవపద ♦ మేని మహాహస్తత మంచుఁ నెంచ నే
నియ్యిల నేకలక్ష్మ్యముగ ♦ నేలఁగ నైనఁ దలంప నట్టి నా
తియ్యనివింటివానినెట ♦ తీవులసంగడ మాగుణాబ్ధి నే
దయ్యము నెత్తి దాఁక నిడి ♦ దారి తలంగితివయ్య తమ్ముడా!

౧౩

తే॥ ఉండునే యింక జీవించి ♦ యుర్విలనయ

కాదె శూన్యంబు నావన ♦ గమనకష్ట

మాపెకై నే నొడలు వీడ ♦ నాన వెడలి

నీవు చనఁ గైక యిష్టము ♦ తైఱిఁ బెరయవె.

౧౪

ఆ॥ పుత్రరాజ్యభోగ ♦ పూర్ణ సిద్ధార్థయా, మధ్యమాంబ నంబ ♦ మలసి యొదిగి
సేవ సేయకున్న ♦ చింత నెట్టన మున్సి, నప్తపుత్రయై య ♦ నాధ యగుచు. ౧౫

క॥ ముదమునఁ బొదలుచు సతినా, కెదురై మే లరయు తెల్ల ♦ నెరవై వితగాఁ
దదపేత మైన యాత్మణ, సదనమునకు సిగ్గు మాలి ♦ చనుదెంచెదనే. ౧౬

తే॥ ఉన్నదో లేదో తెలుపుమో ♦ యన్న ! సీత

యెన్నఁ డేకష్టములనేని ♦ నెఱుంగ దబల

నీప్రమత్తత మడసెనో ♦ సీత యగుచు

నెచట శోకించుచున్నదో ♦ యెఱుకపడదు.

౧౭

ఆ॥ ఆదురాత్ముఁ డడఁగునప్ప డ ట్లఱచిన, నిన్నుఁ గూడ భీతిఁ నెఱయఁ బాతె
నదియె యాపె చెవికి ♦ నట్టిట్టు సోకంగ, నేమొ పేతు వయ్యె నిట్టిగతికి.

క॥ శరసంధాన మొనర్ప న, సురమాయ బయల్పడంగఁ ♦ జూచితిఁ గా కా
సరణి యరయంగ నయ్యెనె, హరిణాకృతితో మెలంగు ♦ నక్కాలమునక. ౧౮

ఆ॥ ఎట్టులేని సీత ♦ నెడయనై జంతల, కంతరం బొసంగ ♦ తయ్య వారు
కోరుకొనిన దదియె ♦ కొనసాగె విధిచిత్త, వృత్తి యోడుపడెడు ♦ విధ మొనర్ప.

క॥ ఖరసంహారము మొదలుగ, సురవైరులు కీ డొనర్ప ♦ జూచుచునుండఁ
దరుణ మొనఁగూడె నిమ్మొయి, దరుణీమణి యొంటి నుంట ♦ తారసిలంగ. ౧౯

ఆ॥ మునిగినార మిట్టి ♦ ముప్పున వేటొండు, గతియుఁ గలదె తనదు ♦ కర్మఫల మ
వశ్య మనుభవింపవలె నన్న నుడి దక్కఁ, దీర్తు ననెడువాఁడుఁ తెలియఁబడునె.

క॥ ఏమని వచ్చితి వాసతి, యేమని పొమ్మనియె నింత ♦ యెఱింగింపుము చి
త్తామయము పాల్పడెం దన, కేమెయి భైషజ్య మింక ♦ నేర్పడియెడునో. ౨౦

తే॥ అనిన వెల్వలవాతెడునమ్మొగము త, దంభిసరసీరుహైకాశ్రయమ్ముఁ గోరఁ
గేలుదమ్ములు సాగి తల్లాలనమున, మెలఁగ నిట్లని పలికె సుమిత్రసుతుఁడు.

—♦ లక్ష్మణుఁడు శ్రీరాముని పృశ్నలకు సమాధానముఁ జెప్పట —

శా॥ అన్నా! నేర మటం చెఱుంగ నటు ల ♦ య్యాదిత్యవిచ్ఛేషి నీ
వన్నట్టే యని నట్టి దీనవచనం ♦ బాలించి కీ డెంచి నీ

పున్నట్లండుదె యన్నఁ దల్లి! యనురుం ♦ ఛొక్కండు దుర్వృత్తియై
నన్నా డెల్ల యెఱింగి నీ కగునె యి ♦ స్త్రీతంకముం గాంచఁగాక. ౨౫

క॥ ఒక్కట సురాసురులు కై, పెక్కి తొడరఁ జక్కనిలిచి ♦ యేడ్వఱి సూపణ
దక్కుదురట రఘురాముని, చక్కటి దైన్యంపు నుడికి ♦ సమయము గలదే.

తే॥ కీడు దలఁపకు మమ్మ! యా ♦ కృతకవచన
ములకుఁ దలఁకకుమమ్మ యి ♦ మృలకదారు
లున్నయవి రక్కసులవంక ♦ నోర్చియుండు
మొక్కగడె నొంటి విడిచి పో ♦ నొప్పు దనుచు. ౨౬

క॥ పాదానతుండనై విని, వేదించిన నున్సురనుచు ♦ వెక్కసఁపడుచున్
గా దన కనఁగూడని యప, వాదములం గూర్చి టిట్టి ♦ వలను సెడంగక. ౨౭

క॥ ఆక్రోశింపఁగ నింక న, పక్రమ మేవంక నెద్ది ♦ పడయఁగ నగునో
వికాంతి కూడ దని నుత, విక్రమ! నీసేవ కిట్లు ♦ వెడలితి భీతిక. ౨౮

క॥ నానేరమి సైపవె యన, దీనుండై రాముఁ డనియె ♦ దేజోవంతుం
గా న నైఱిఁగియు న్యస్త, న్నానినిఁ గాపాడు టుడి గి ♦ మరలఁదలం పే. ౨౯

క॥ చకిత యయి యాపె యఱచిన, ముకుద్రాఁ డటు దెవ్వ నన్న! ♦ మొనసితి విప్రుడా
యకలంకచంద్రముఖికి, నిష్కలత్వం బొదవ నేమి ♦ వెరవో చెపుమా! ౩౦

ఆ॥ తప్పు నర్చి తీపు ♦ దారుణంబుగ నాపె
పలికె ననుచుఁ గోప ♦ భరము గదుర
నేమి సేయువార ♦ మింతి యేమయ్యెనో
తలఁపు మవల వలయు ♦ దశయు మదిని. ౩౧

ఆ॥ అబల నుడుల నెంచి ♦ యనుశాసనము జోలి
మఱచి మూడు కీడు ♦ మాటఁ దోచి
యేల వచ్చి తింక నేమన్న ♦ నేమియుఁ
గలదె యెట్టి గతియె ♦ కలుగుఁగాక. ౩౨

— ♦ రాముఁడు సీతను బిడ్డకాలయందు నెమఱుట. ♦ —

ఆ॥ అనుచుఁ దొట్టవడుచు ♦ నారాట మందుచు
మేను నడకఁ గిందు ♦ మీఁదుఁ జూడ
నోప కెయిది యాశ్ర ♦ మోపాంతమును మొన
యంగఁ గడఁగుచున్న ♦ యచసరమున. ౩౩

క॥ అనిమిత్తంబులు పెక్కులు, పనుపడె మృగవక్షి తతులు ♦ వాశితముల న
య్యనుపమ ముపద్రవము దా, రొక్క తేనికిఁ దెలుపు తెఱఁగు ♦ గొనకొననయ్యెన్

క॥ ఉద్విగ్నమానసుఁడు గనె, పద్విసుతుఁడు శూన్య మైన ♦ సంవసథంబున్
హృద్యేలఁ గడచి శోక మ, పద్వారక మగుచు నెల్ల ♦ పద్ధతి ముంపన్. 32

ఆ॥ అచట సొచ్చి వెఱసి ♦ యంతరాంతరము శో
ధించి వదలి శోక ♦ దీర్ఘుఁ డగుచు
హా విదేహభూవ ♦ రాత్మజ! భూపుత్రీ!
యనుచు నటచె దీనుఁ ♦ డై పురంధ్రీ! 32

క॥ హేమంతపద్మినిం బలె, సామంతుఁడు గాంచె బర్హ ♦ శాల స్సృగుణో
ద్దాముఁడు గాముఁడు రహిత, శ్రీమండవ యగుచు నది విశీర్ణతఁ గవియన్. 33

సీ॥ విరు లిగురులు వాడఁపీడఁబాటిన కొమ్మ, లలాడ నల్లాడునాగమములు
కన్నుల సీరొల్కఁగగనమ్మునకు మోఱ, లెత్తి ఘూర్ణిల్లడునేణకములు
తెక్కలు విప్పి చివుక్కున నెగసి, నో, రెండ నాపోయెడునండజములు
దేబెల్లె యందందుఁడెల్లాడి పోవుచు, దిరిగిచూడని వనఁదేవతలును
విప్రకీర్ణంబు లజినము ♦ ల్వికటము లగు
కటకములు బ్రుసు ల్కుశస్థలు ♦ ల్కాంతిహీన
ముటజచత్వరమును సీత ♦ యునికి లేని
తెఱఁగు వివరించె శ్రీరామ ♦ దేవునకును. 33

చ॥ కనుఁగొని యున్నరంచ నిలఁ ♦ గాల్చిల కొయ్యన వ్రాలి సాలి జా
లి నెఱయ నెట్టనం బారలి ♦ లేదు ధరాసుత యొండు గొంచుఁబో
యెనొమ్మత యయ్యెనో తెరలి ♦ యేయెడఁ జిక్కెనొ భక్ష్యభావము
గనియెనొ కాననంబునఁ గ ♦ కావికలై దరిఁ గానకుండెనో. 34

క॥ పుష్పలు ఫలములుఁ దేఁ జని, యవ్వలనున పెరిమ మనల నయ్యెనొ మఱియుం
ద వ్వెనసి మరలిరా నడ, మవ్వము సెక నొక్కచోటునులసి యలసెనో. 35

తే॥ నాదు తలఁ పారయం గోరినంద్యచరిత, యెందునేనియు డాఁగెనో యింతపట్టు
నిల్చునే భీరు వది పద్మినినివేశ, మెనసెనో నది కరిగెనో యెఱుకపడదు. 36

క॥ అని యెల్లెడ లారసి తన, వనజాయతనేత్రీఁ గాంచు ♦ వల నెఱుకకురా
కునికి వగచి యున్నత్రత, గనుపడఁ గను లెఱునేసి ♦ కాననగతుఁడై. 37

ఆ॥ చెట్టుచెట్టు పుట్టపుట్ట గట్టుంగట్టు, వాగువాగు దిరిగివనరఁ దొడరె
నెందుఁ గానఁబడునొయెదియేనిఁ దెలుపునో, యనెడు నాస రాముఁడమలచరిత!

తే॥ కంటివె కదంబము! కదంబకాననప్రి, యాశ్వు నాప్రియ సీత శుభాంగి నిందు
బిల్వ! బిల్వోపమ స్తనిఁబీతననన, జివురుబోడి వచిపుహాసిఁ దలంచి. ౪౫

సీ॥ తిలకమా! కాంచితేతిలకాంచితాలక, గాంచనమా! కంటెకాంచనాంగి
జంపక! కనుగంటెచంపకనాసిక, లికుచమా! పొడగంటెలికుచసుకుచ
రంభ! వీక్షించితేరంభారుజ్జంభిత, బాటల! చూచితేపాటలోష్ఠి
వకుల! వీక్షించితేవకులగంధాధ్యాస్య, మాధవీ! కానవేమాధవీడ్యః

గానలో నున్న తరులార! ♦ కానరేల, భూజములు మీర లయ్యదిభూజసుండు
తోడ నెడు భావ ముంచి తోడ్తోడ నెంచి, నానవాతంక మెడలంగనానతిండు.

క॥ శోకోపహతమనస్కు న, శోకమ! యూరార్పవలదె ♦ శోభనమూర్తి
శ్రీకలన లెఱిగి తెలిపి త్వ, దేశార్థపదుం బానర్చి యెలమి దూలంకి. ౪౬

ఆ॥ సీవు ననలు కొనలు ♦ నెఱయ శోభిల్లెదు, కర్ణికార! వినచుకర్ణికాధ్యః
గని వచించు కకుభ! కరభారు వది పక్వ, తాల ఫలదురోజతాల! శ్మేలుపు. ౪౭

క॥ సహకారములారా! మీ, సహకారము నెఱయఁ గొనుఁడు సాహాయ్యకముం
దహమహమిక భాసిల్లెడు, నహంయుభావంబు వలవదార్తులయెడల. ౪౮

సీ॥ తిలకమా! నాసతీతిలకంబు గానవే, శ్రీమంతు లొడ్ల లక్షింపఁ బోరు
ప్లక్షమా! మాక్షమాపత్య మీక్షించితే, జటిజాల మన్యప్రిసక్తి గొనదు
గిరిమల్లికా! కంటె! గిరిమాంచితినితంబ, నేల వత్సకపాలికిట్టి జోలి
మాగధీ! చూచితేచాగధిశ్రిత నోర్తు, గణికల కిల్లాండ్రంగణన గలదె

కరుణవృక్షములార ! న ♦ స్థరుణజూడ
రాదె ప్రియజూడ వివరింప ♦ రాదెయింకి
హా జనకరాజపుత్రి! ని ♦ న్నడవిపాలు
సేసేనేకైక మదినున్న ♦ చెడతలపు.

౫౦

తే॥ యనుచుఁ బేర్వేర నవ్వని ♦ ననుచు తరుల
తావళుల నెల్ల వడుగుచు ♦ భావజాత
చింత దను ముంపఁ దొడర వి ♦ శీర్ణ హృదయ
వృత్తి నొండాక దెసఁ గాంచి ♦ వెడఁగుపడుచు.

౫౧

క॥ ఓషికవర్మములారా, యోషికమెయిఁ దెలుపఁ దలంప ♦ రో షికవాణిక్
శాపము గొననేరకె యా, శాపముదావహాలు వీరి ♦ జూడ లరయరే?

౫౨

క॥ భృంగములారా ! చయ్యన, భృంగారుకగాత్రిఁ దెలిపి ♦ పెనుపుగనుఁడు మీ
యంగఁజుడు మీర లల నం, పెంగల పగ దలఁతురేమొ ♦ బేలతనమునన్.

తే॥ శారికల కేమి చనుఁ బలా ♦ శారికలనఁ

గాంచు మే లెంచి పలుకుఁ డ ♦ క్కాంచనాంగి

శారికాకీర్తిడనప్పియ ♦ సారతరవి

చారణ లొనర్చి యిదె మీకు ♦ జన్మఫలము.

౫౪

మ॥ పలుకు స్త్రీవలె జిల్లలార ! కనరే ♦ బాలామణి స్త్రీవలె

గులుకుం గంటిరె హంసలార ! పృథువ ♦ క్షోజోరుకాంచీస్థలిన్

జిలుకు స్త్రీరహి బెఘ్నజూపుల మృగా ♦ నీకంబులారా ! మృగా

క్షుల కీవటవలఁతికన్నె తల ని ♦ ల్పుం జూడరే యియ్యడన్.

౫౫

తే॥ మత్తకాశినిఁ గంటివె ♦ మత్తవార, ణంబ! తెలుపు మవారణఁ ♦ గంబుకంతి

పాలు పమరు గత్తురోజోరుఁపులకు నీదు, పరికరవిశేషములు పోల్చుఁబడులకావె.

ఆ॥ భయము లేదు తెలుపు ♦ వ్యాఘ్రంబ ! యిఁకిట

గౌరవమున కలిమిఁ ♦ గాంచువాడ

నిన్ను నీదు కొలము ♦ నీరజేక్షణఁ జంద్ర

వదనఁ జూచితేని ♦ వల నెఱింగి.

౫౬

ఉ॥ వానరవర్య ! యెల్లడ శి ♦ పం బెనయంగల వెంచి పల్కుమా !

సూనశరాసు నాటవప్ప ♦ సూనఁపుముల్కి ధనాతనూజ న

మ్మానినిఁ గాంచితేని నను ♦ మానము వీడుము శోడివారిలో

నీనెఱి వన్నెకెక్కఁ దఱి ♦ నిల్పెద రాజపదాగ్ర్యపీఠికన్.

౫౭

మ॥ అని చింతాభరపీఠితాత్మఁ డయి త ♦ ద్వానంగ మొప్పారఁ గ

న్ననివేశం బని వీడఁబోక కనుచు ♦ న్నల్యాణి నల్లాపముల్.

దనలో నెన్నుచుఁ గన్నుచుట్టటిక మా ♦ తన్వి స్సృణంపంగ నౌ

పనికిం జొచ్చిన మాటలాడఁ దొడరెన్ ♦ భాషావిశేషస్తూతా !

౫౮

ఆ॥ నన్ను గేలి సేయ ♦ నాయంబె సాధ్వి! రా, రమ్మటంచుఁ జీరి ♦ యిమ్ముఁబాసి

యేడ్చుచున్న వవిగాఁ యేణాంగనలు వాని, నూటడింపకునికిఁ యుచితమగునె.

క॥ శోకవివర్ధని వొదె య, శోకతరువు మఱువు సేరి ♦ చూపట్టితి రం

భాకాండముల నిజోరువు, లాకపడెదె మేలిసిరుల ♦ కావృతి గలదే.

౬౦

ఆ॥ కర్ణి కారవనికఁ గలసి హసించెదు, నీదు హాసనిరతి ♦ నే నెఱుంగు

వాడ నైన నిట్లు ♦ వనరుచుండెడునెడ, వలవ దాశ్రమమునఁవలనుపడదు. ౬౧

ఆ॥ ఏమి పలువు లిడెద ♦ వింతి! కల్వలబంతి!, మఱువుసాచ్చె చేల ♦ మాన్యశీల!
దాగు నంతలోనె ♦ డాగునే నీసిరి, యువిద నను మొఱింగు ♦ టుచిత మగునె.

క॥ నిలుము నిలుము వరవర్ణిని!, చలమే నామీడి నెనరు ♦ సడలించితివే
పలుకవటే పరిహాసము, గలకాలం బెల్లఁ జెల్లఁ ♦ గా నెఱుపుదురే. ౬౪

ఆ॥ నీదు పట్టుపచ్చ ♦ నెఱిఁ గంటి డాగురు, మూత లేల కాంచి♦మొనయు నంత
నొట్టు పెట్టినాడనుర్వీజ! యవ్వల, సంఘి యిడక మాట♦లాడు మిపుడు. ౬౫

క॥ నా దురపిల్లు టరసి యే, యేదార్థ్యం బెంచి తలఁగ ♦ నెంచెద వబలా
యాదార్యమొ ధార్వ్యమొ కన, రాదో నాయెఱుక మదికి♦రారాదొ బళా. ౬౬

ఉ॥ ఇంతటి కష్టము ల్దలచి ♦ యేల తలంగు నుపేక్షనేయు మ
త్కాంత ధరం దొరంగెనొ వి ♦ ధాతృనిచ్చెయి పిసాచు లొడ్డి యా
క్రాంతిమెయి స్థరించునెడఁ ♦ గాసిలి బాలమృణాలకోమలో
సాంతనశాంతము త్రనశు ♦ భాంగము లర్పణనేసి చెచ్చెరక. ౬౭

ఆ॥ ఎంత దిక్కు మాలి ♦ యేణాక్షి ఘోషిల్లు, నయ్యెనోకదా దు ♦ రంతచింత
నంత మొందవలసెనక్కటా నా కిఁక, మే లటంచుఁ గలదెమిహిరకులుఁడ!

చ॥ అని విలపించుఁ జేడ్పడుఁ ద ♦ దన్యదిశం దిలకించు నొక్కటం
గని నటు సేరఁబాటుఁ గల ♦ కంతరవంబుల కుల్కు నింత ల
య్యెనె సతిసంగడం బనుఁ ద్వ ♦ దేకరతు న్నను వీడఁ బాడి గా
దనుఁ గలతాపు తెల్లఁ గల ♦ యం బరికింతు నటంచు వే చనుక. ౬౮

ఆ॥ మరలఁ దమ్ము బెరసి ♦ మాటాడు బయలునఁ
జూడ్కి నెఱుపుఁ దలఁకుఁ ♦ జొక్కు నింక
నేదిరా మృగాక్షి ♦ యేమయ్యెరా యను
సనవధానతాస ♦ మాశ్రియమున. ౭౦

చ॥ అరిగితి వెందు హా జనక ♦ జా! యను జాయను బాసి దుర్మృగం
బరయఁగఁ జన్న న న్ననఁగ ♦ నౌ నను నౌ నను వీడ నాగుణా
కర వనిఁ డించి వచ్చితి వృ ♦ కావలి కావలిగాఁగ లక్ష్మణా!
సరభసవృత్తి వైతి వను ♦ సారము సారము గాదొ నీ కనుక. ౭౧

చ॥ అని మఱి వానిఁ డాయఁ జని ♦ యంసయుగంబునఁ గేలుదోయి నె
ట్టన గదియించి లక్ష్మణా! క ♦ టా యిది మూలము గాఁగ మేను బా

సినతఱిఁ జేర నాజయు ని ♦ సీయిట వచ్చితి వాన వీడి యే
మనుచు నదల్పు నెట్లు లన ♦ నానొ దరిదురైన కట్టి యాపదన్. 29

ఆ॥ ఆర్జవంబు లేని యధముని కీర్తి య, ట్లింతి నన్నుఁ బాసి ♦ యేగె నింక
నేమి గలదు నిలువ ♦ దిమ్మైన నునులు పో, బడియ తక్క నొండు బాట లేదు.

మ॥ వనవాసంబు గ్రమించి యే నగరికి ♦ న్వాపోవుచుం బోవ ము
న్ననివార్యుం డయి యేగె సీతఁ గొని యి ♦ ప్పడేవిఁ గోల్పోయి యే
మని వచ్చెం బరికింప సీతఁ డెటులు ♦ స్వర్ధుండు నిర్వీర్యుఁ డం
చనరే లోకులు నిర్దయుం డనుచు డ ♦ య్యం దిట్టరే బంధువుల్. 28

తే॥ కాతరుడ నైతి నిక్క కి ♦ క్కలన సరుగ
నావిదేహవిభండు మ ♦ హాత్ముఁ డడుగ
నే మనెడువాడ నాతఁ డి ♦ ష్డేమి దలచు
వాడు భర మయ్యె నెట్లు ని ♦ వ్వలని బ్రదుకు. 27

తే॥ భరతపాలిత యవ్వరిఁ ♦ బడయఁ జాల
దమ్ముడా! పొమ్ము రెండు శూ ♦ న్యమ్ము లయ్యె
దివియు భవియును దీన వి ♦ దీర్ణహృదయు
న నైనసి యిచ్చుటన నున్న ♦ నయము గలదె. 26

తే॥ ఎట్లు జీవింపజాల నీ ♦ వేగి భరతు
కాగిఁటం జేరి నావాక్కు ♦ గా వచింపు
మాజ్ఞ యొసఁగితిఁ గలకాల ♦ మవని యెల్ల
నేలుకొను మని యిదియె స ♦ మీహితంబు. 22

తే॥ తల్లలకు మువ్వరకును వం ♦ దనము లే నొ
నర్చినవిగా సమర్పింపు ♦ మర్చనీయఁ
గోసలాత్మజ నేవేళఁ ♦ గొలిచి యామె
కొఱత లెల్ల దలంగుము ♦ గుణనిధాన! 25

మ॥ అనుచుకొ శోకము పేరి కర్దమమునన్ ♦ హస్తీంద్రముం బోలఁ గూ
లు నరేందురై న్నను నగ్రిజు న్దురు నలో ♦ లు న్నావితాత్ము న్నహా
త్ము నిరీక్షించి శుగాహతిం దెరలి యు ♦ న్మున్నాడి యన్నేలక
స్య నిలీనత్వము నేర్పరించు మది ని ♦ ధ్యానించి తా నిట్లనున్. 24

—♦ లక్ష్మణుడు రామునకు ధైర్యము బురికొల్పుట. ♦—

చ॥ తగునె మహానుభావ! నిజ ♦ దాత్యము చేడ్పడ నింతమాత్రపుక
వగవగఁ గాననప్రియని ♦ వాసమునందున లేకయున్న నే
మగు సుచరిత్ర యేకొలఁకు ♦ లారయ నేగెనో యేవనిం జరిం
పగఁ దలఁ పుంచెనో యెచటి ♦ పావనతీర్థము లాడఁ జొచ్చెనో. ౮౦

అ॥ భావ మరయ నైనభయము సూపగ నైన, నవ్వుటాలకైననంద్యచరిత
యొక్కచోట డాగియుండనోపుఁ బ్రయత్న, మొప్ప నరయవలయునుదిలపడక.

క॥ ఒండు వికారము లెమ్మెయి, నుండకయుండంగ నిట్టు ♦ లోటుపడినచో
గండడగి పోవుటే కా, కొండొకఫల మున్నె ఘనున ♦ కుచితం బగునే. ౮౧

ఆ॥ కాన నీవు నేనుఁగలతాపు లన్నియు, నరసి చూచి కారణాంతరంబు
దోష నామె చొప్పుదొరకొను నమ్మెయి, బురుషకార మెనయఁబోలు ననఘ!

క॥ బలి బంధించి కడఁక ని, య్యిల యెల్లం గొనిన విష్ణు ♦ వీవు నొకఁడుగాఁ
దలపించెడు వర్తనముం, దలపోయుదుగాక యేలధైర్యం బెడలక. ౮౨

మ॥ అని సౌమిత్ర వచింప నవ్వలని సా ♦ హార్దంబునం దోగి య
మృదువంశ్యుండు సరస్వరిద్గిరిదరీ ♦ మార్గోపమార్గంబులు
ఘనదుర్గంబులు జొచ్చి కాంచి యొకట ♦ గల్యాణి చొప్పెన్నలే
క నితాంతప్రథమానచింతనదశా ♦ క్రింతాత్ముడై యిట్లనుక. ౮౩

—♦ శ్రీరాముడు సీతావియోగావస్థం బ్రదర్శించుట. ♦—

ఉ॥ చూడనిచోటు లేదుగద ♦ చూచితి వీవునఁ దోడు గూడి యే
జాడయుఁ గానరాదు మహి ♦ జాత మహిం గలయంగఁబోలు న
స్వీడి చనం దలంచునె ను ♦ నిష్ఠిత చాలనివేళ నిట్టి వౌ
కీడులు మూడకుండు నెటు ♦ కృత్యవిధు ల్పొనరింప నయ్యెడుక. ౮౪

చ॥ ఎవి యెటు లే నొనర్పితి నొ ♦ యింతకు మున్నగు పుట్టువండు నిం
పపు నని కిల్చివంబు లవి ♦ యన్నియుఁ బాకము నొంది వెంటవెం
ట విపదుపాకృతిం బెరయఁ ♦ డాగిన మూఁగిన నేమగుం బరా
భవ మన కొత్తిగిల్లి నయ ♦ పద్ధతిమై దల యొడ్డఁగాఁ జనుక. ౮౫

చ॥ తన సిరి వోక స్వీయజన ♦ తావిరహంబును దండి నాశముక
వనమున నుంటయుం దగని ♦ వారలతో జగడంబులు నృనం
బెనసి వికారిఁ జేయ నవి ♦ యెన్నియు నేని సహించి ప్రియసిం
గొని ముద మందఁ గంటిఁ గడ ♦ కుం గడవంబడె నద్దియుం గటా. ౮౬

ఆ॥ పర్ణశాలఁ జేరిపడఁతి నీవునుఁ గొల్ప, నెల్ల కష్టవశఁబడినాడఁ
దరుణిఁ బాసి యిపుడుతద్దశాపరిపాక, దశవిధప్రసాదఁదనిలినాడ. ౮౯

సీ॥ ఆకోకిలాలాపఁయఁచెఁగాబోలు న, పస్వరంబుగ మింటిఁపైని నరుగ
మూనుపటి యున్నేటిఁజూచు వెల్లవీడుఁబో, ముఖచంద్రుఁ డారాహఁముఖమునఁడు,
దశరథ చందనోఽచితము లురోజము, (లుధిరోక్షితములై విఠిరూప మెనయు
సురుచిరహఁగాభిశోభిత శంధరి, వీరశోణితగాఁగఁ ఁ బ్రీదితనేమొ
యసుర యెవ్వఁఁబట్టు లాకిమింపఁగ నెంత, పడనొ యేమి వంకఁబ్రాణ మునిచి
చనెనొ యేవిధముననన నెనొ యేమియ్యెనో, యేప్రసంగ మేనిఁ నెఱుకపడదు

ఉ॥ మొన్న నె యీశిలాఫలక ఁ మున్నెఱియంగని నన్ను మేలి క
సన్న నుపోపవిష్టునిఁ బొనర్చి స్థితాంచితమై సమాశ్రితుఁ
నిన్ను హాసించు నన్నెటి వి ఁ నీతునిఁ జేసెన కాదె యింతలోఁ
జన్నచె రూపుమాసి యవి ఁ చాత్ర మైన కృతాంతు శాసితఁ. ౯౦

క॥ ప్రియ గోదావరి నాప్రియ, కెయిదుంఁగా కొంటఁ బోవఁనెంచదు వనికే
నయమున సరుగు స్ఫీరువు, సయుక్త్యమే కోరుఁ జేఁజలజాకరముఁ. ౯౧

క॥ నాకాంతివార్తఁ దెలుపుము, లోకేశ్వర కర్మసాక్షి ఁ లోకములందుఁ
నీకొలఁది గలది వేలుపు, ప్రాకటయన నుబ్బు నిట్టిపరిభవ మీఁగఁ. ౯౨

తే॥ విచ్చెనో నొచ్చెనో యెట్లు ఁ వెఱుకపడెనొ
యేదురాత్ము నికృతిఁజేసి ఁ యెడయఁగ నెనొ
నినునుసుయ్య! జగత్ప్రాణ! వినుతశీల!
నాప్రియాంగన చరితంబు ఁ నయ మెఱింగి. ౯౩

ఆ॥ భూతభాత్రీ నీదు ఁ పుత్రి వృత్తాంతంబు, దెలుపగాదె యేలఁనలనుఁ బాసి
యుంటి వొంటి నిట్టుఁ లోర్చె దేమని నాదు, నీనదశకు నైనఁదిగులు లేదె. ౯౪

ఆ॥ అనుచు దీనుఁ డగుచుఁననలూప మొనరించు, రాము నద్గణాభిరాముఁ గాంచి
సరగ ననె నదీనఁసత్తుండు సామిత్రి, భావికార్యగతివిఁపాక మెంచి. ౯౫

ఉ॥ శోకము వీడు మీపలుకు ఁ శుద్ధచరిత్ర గణింపు మెందు నే
ప్రాకృతుఁ డేనియుఁ జతనఁ ఁ బాయక కర్జమున నైలంగినఁ
బోకడ వట్టు నాపదలఁ ఁ బోడిమి గాంచు సుఖించు నన్న న
ప్రాకృతపౌరుషుండ వెటు ఁ పాల్పడకుండును సిద్ధి నీకృతిఁ. ౯౬

ఆ॥ అన నొకింత దేటియన్న! గోదావరి, మలయు మచటా లెల్లఁగలయ పెదకి
యొండు గాంచువారఁమోయి నా నొదల; నాన మోచికొనుచుఁనాతఁ డరిగి.

- క॥ కలచోటు లెల్ల నారసి, కలకంఠి న్నాన కట్టి ♦ గతి వివరింపఁ
దలఁపుమెయిఁ దాను న ప్పొల, మొలసి వివేచించి య నె రఃఖూద్యహుఁ డార్తి
- ఉ॥ భూతములార ! మీ కెఱుంగఁ ♦ బోల ని దొక్కటి యున్నె దేవి ! యో
గఠమి ! నీసఖమణిని ♦ గానవె కాన వెలందిఁ డించి మీ
యూతము నమ్మి పోవ నిటులూరక యుండుట మేలె పోక వి
ఖ్యాత మొనర్చుఁ డాపయిని ♦ గల్లు భరమ్మున కేన చాలెదఁ.
- ౧౦౦
- ఆ॥ ఆవధార్తుఁ డెవఁడో♦యాశంసన మొనర్చుఁ, డనినఁ బొలనుదిండి♦యవినయంబుఁ
దలఁచి తలఁకు దోఁచఁదా రెద్దియునుఁ బల్క, నోడి మిన్నకుండిరుత్పలాక్షి !
- క॥ ఆన యెడలి యనవంశజుఁ, డాసామిత్రిఁ గని పగఱఁకాపగ తానే
బాసటగా మనపాలిట, నేసఖు లున్నారు వారు ♦ నేనివెడఁగులే.
- ౧౦౧
- క॥ పడరాని పాటు లెల్లం, బడి యడవిం దిరిగి మేలు ♦ వడయంగల యి
య్యెడఁ బడఁతిమిన్నఁ బాపెను, జఘఁ డీవిధి కింక మంచి ♦ జాడయుఁ గలదే.
- ఆ॥ ఎల్లకష్టములకు ♦ నే నని తనఋణ, మీఁగి చనియె సతి త ♦ దీప్తితంబు
లెవ్వ దీర్చినాడ ♦ నింతలు సేసి యే, నరిగి యెవరి మంచి ♦ కగుదు నింక.
- ఉ॥ కూరుకు వచ్చునే కనుల ♦ కుం దరి త్రోవయుఁ గాన నొన యా
హారవిహారము ల్లలవె ♦ యన్య మనన్య మనంగఁ జెల్లునే
తీరగునంచు మేనిపయి ♦ దేజెతనంబున నాన సేసి యే
నూరికి నేగువాడ నని ♦ యొక్కెడఁ ద్రిమృరిభావ ముంచినఁ.
- ౧౦౨
- క॥ ఈనది నీనేల జన, స్థానంబునుఁ బ్రసన్నవణము ♦ శైలము వరుసఁ
ధ్యానించుచుఁ దిరిగెద న, మ్మానిని యేనాటి కెట్లు ♦ మలయునో యనుచుఁ.
- ఆ॥ కంటివే. మెకములు ♦ ఘనస త్త్వములు నన్నుఁ
గాంచి యేమొ పలుకఁ ♦ గాఁ గడంగు
నట్టు లున్నయవి న ♦ మాదరమున వాని
యింగితములు కొన్ని ♦ యెఱుకగలవు.
- ౧౦౩
- క॥ అని వేడినీరు సోనలు. గనుకొలుకులనుండి జాఱఁ ♦ గా నమ్మాయా
మనుజుడు వానిఁ దఱిసి, మీ, యనున ర్తిని జాడ దెలుపుఁడని యడుగుటయుఁ.
- ఉ॥ తోడనె మోఱ లెత్తికొని ♦ తోఁకలు చక్క విదిర్చి వింటిపై
నోడని చూడ్కి నెక్కొనఁగ ♦ నుత్పలలోచన చప్ప యదైసం
గూడిన పద్ధతి నైఱసి ♦ కోవిదుఁ డవ్వభుఁ దోడుకొంచుఁ బో
నాడక మాట లాడుటయు ♦ నన్నెఱసన్నలు గాంచి చెప్పెరఁ.
- ౧౦౪

తే॥ అన్న! చూచితె మృగము లీ ♦ వడుగఁగఁ దమ

కన్నయంతలు వివరింపఁ ♦ గాఁ దొడంగె

దక్షిణావధమున దృష్టి ♦ తవులుసూప

నందు నైర్మతసంచార ♦ మధిగతంబు.

౧౧౦

అ॥ కానఁ దద్గతానుగతులమై యద్దేవి, వలను గాంచఁగల మవశ్య మనిన
నల్లె చేయువారమని రాముఁ డదైన, కనుజఁ డెనసిరాఁగనరుగుటయును.

క॥ ఆదారి మొనసి నంతనె, యాదేవి ధరించు సుమములం దగుపడినన్
గాదిలితమ్మునిశో ననె, శ్రీదయితుఁడు తద్గతానుచింతన మొలయన్. ౧౧౧

మ॥ అవె యిప్పువులు లక్ష్మణా! యరసి యే ♦ నర్పించితి న్నాఁడు నేఁ
డవలోకించితి జాత్ర వేనలికి వేఁ ♦ గొ సంకటం బైన ని
ల్లెవఁడో దుష్టుఁడు సాధ్వీ సీడ్చికొనిపో ♦ యెం గావుత న్నాదు క
ర్మవిపాకం బిటు యుండ నిక్క మిదె యా ♦ మానింపుమీ చక్కఁగన్. ౧౧౨

క॥ వాడవు విరు లివి యిన్నెటి, జాడ నెఱింగిన ధరణిశ్వసనుఁ డిసుఁడుఁ గా
పాడుచునున్నారనఁదగుఁ, బోఁడిమి చెడకుండ నాదుబుద్ధి న్నెఱయన్. ౧౧౩

తే॥ అనుచు నాత్రోవఁ బ్రసరివ ♦ ణాద్రిఁ జేర
నదిగి గిరినాథ! కనుగొంటె ♦ యలరుబోఁడి
నని యడుగ నయ్యదియుఁ బల్క ♦ కల్లె యుండ
నెంచి తలయాచి యేమయ్యె ♦ నింతకనుచు. ౧౧౪

క॥ కుపితుఁ డయి త్సుద్రమృగమున్, ద్విసనైఁదియపోలె శిఖరివీక్షించి యిదే
క్షపణ మొనరింతు శరముల, సపరిచ్ఛదు ని న్నటంచుసంరంభమునన్. ౧౧౫

క॥ కన్నుల నిప్పులు రాలఁగ, నన్నగము న్నదినిఁ గాంచియార్పటి నెఱయన్
గన్నియ వార్త చెలువలే, కున్న ఫలం బేమి మీరఁతుర్వి నటంచున్. ౧౧౬

అ॥ ధర్షణం బానర్పణద్రుహశయముల, మ్రోసె గిరియుఁ బలుకురూఢి తనర
సీక త్రోచుఁగాకనేర మియ్యాపద, నెఱిగి యెఱిగి తెలుపనే ముటంచు. ౧౧౭

మ॥ అట్టియెడ దుర్నిరీక్ష తేజుం డగు నారఘూద్వహుండు తత్పర్యంతభూపరివర్తిత
యగు నవ్వర్తనిపైఁ దనదు చూడ్కి నిగుడించి యాకించురక్కనుని యురుత
యగు పాదచిహ్నసరణియు నద్దానిచక్కటిం దృష్టయై యీవల నావలం
దొడిబడం బరువు లిడుచు జానకీదేవి యిడిన తప్పటడుగులును బదంపడి యన్నీ
చుండు వెంబడింబడి యొండొండం బానరించిన పదక్రమణక్రమంబునుఁ గని

తోడ్తోడ నరిగి భగ్గుంబు లైన శరశరాసనతూణీరంబులును బహుధావికీర్ణం బైన
స్యందనోత్తమంబును వీక్షించి వెండియు వెనువెంటం బొడకట్టుచున్న కొండొక
లక్షణంబుల నుపలక్షించుచు సంభ్రాంతహృదయుండై యనుంగుడమ్మునిం
గనుంగొని యిట్లనియె. ౧౧౯

ఆ॥ అడుగుజాడఁ దోఁచె ♦ నద్దేవి నొకడుప్యఁ, డాకృమింపఁ దొడరి ♦ నట్టి తెఱఁగు
తోన కానుపించె ♦ దునిసిన వి ల్లమ్ము, లట్లు దొనలు భగ్గు ♦ మైన రథము.

ఉ॥ కంటివె లక్ష్మణా ! మఱియుఁ ♦ గానఁగనయ్యెడుఁ గాన నెల్లెడఁ
దుంటలు పూవులెత్తులు వి ♦ ధూతవిభూషణహేమబిందువుల్
కొంటెల కయ్యె నిర్వురకుఁ ♦ గోమలికై పెనఁగంగ నంచు బ
ల్లంటుల రక్తధార లవె ♦ కల్లమునం బొడకట్టి తెల్పెడున్. ౧౨౦

ఆ॥ ఎవ్వ రెట్లు పోరి ♦ యేనిఁ గోమలగాత్రిఁ, గోసి కోసి పంచు ♦ కొని భుజించి
రేము యేమి నేయ ♦ నెంచిరా వల దన్న, వారుఁ గలరె వారి ♦ వలను డాసి.

వ॥ దీప్తపావకసవిధంబై ద్యుతిమాలావసధం బగు సాంగ్రామిక రథంబు పడిన
యచ్చోటున ముక్తామణిరత్నజాలసమావృతంబును దవనీయభూషణభూషితం
బును మహాన్నతంబు నగు కోదండంబు వేదండంబునాఁగ నెట్లు పడియున్న
యదియో చూడుము తరుణాదిత్యసంకాశంబును వై దూర్యగుళికాంచితంబును
సమరోచితంబును నైన యక్కఱంచనకవచం బట్లు విశీర్ణంబై నేల వ్రాలియుం
గ్రాలుచున్నయది దివ్యమాత్యోవశోభితంబును శతశలాకంబును నగు నాతప
త్రంబు శతశకలంబు భగ్గుడండంబు నయ్యు నెందుఁ జూచినం దానె యనం
దల మెల్ల నాఁగిమించినయది స్వర్ణపుంఖంబులు రథాక్షమాత్రింబులు నైన
విశేఖంబులు విశేఖంబులు విప్రోక్షీర్ణంబులు నభిహతంబులు నైనయవి శరపూర్ణంబు
లగు రెండు శరావరంబు లెట్లు విధ్వస్తంబు లైనవియో కనుంగొనుము ప్రగృహ
పత్తోదహస్తుండై యున్న సారథి నిర్వృతుండై కూలినాడు సోష్ణీషమణికుండలులు
సచామరులు నగు చామరగ్రాహులు ధరణీతలశయానులై దీర్ఘనిద్రం జెందిరి.
పోల్చి యియ్యది యంతయు విచారింపు మెవ్వండో దురాసదుఁ డగు రక్షో
వీరుండు జీవితాంతం బగు నాతోడి వైరంబునకుం బన్నిదంబు సఱచి యిమ్మెయి
ని మ్మరసినవాఁడై ప్రవర్తింపనోవు నెట్లులేనియు నగుంగావుత మాతపస్విని
ఘోరాకారులు యథేష్టసంచారులు గట్టాత్ములు నగు శిశితాశనుల పాలంబడి
నేలగబడ కింతవట్టు జీవించి యుండంగలదే నిజధర్మం బేనియు, నద్దేవి, నిద్రెసతటం
గాపాడ నోపదయ్యె లోకకర్త యనుఁ జాలి శూరుండనై కరుణవేది నగు నన్ని

య్యెడం గావ నేయాశ్వరులును సమర్థులు గారైరి భువనహితప్రయుక్తుండును
దాంతుండును దీనావనలోలుండు నయ్యు మృదుభావంబున నున్న యాతండు
సర్వభూతజాతంబులచేతను నిరసింపంబడుఁ జామీ త్రిదశాధీశునిం దొట్టి
దొరలెల్ల నన్ను నిర్వీర్యునింగాఁ దలంచి పొంచి నిరీక్షించుచుండిరి కాబోలు
నాయందలి గుణసంఘాతంబెల్ల దోషాభిపాతాత్మతం బరిపాకంబు నొందె నికం
గాఁగలకర్ణం బవధానింపుము.

—♦ శ్రీరాముని క్రోధావేశము. ♦—

ఉ॥ చల్లని సద్గుణౌఘ ముప ♦ సంహృతముం బొనరించి తోఁచె నా
యుల్లమునందుఁ దేజ మిపు ♦ డుజ్జ్వలమై శశి జ్యోత్స్న నాగి భా
సిల్లెడు భానుమంతునకు ♦ బానటయై కలభూతపక్షి-తోఁ
బ్రల్లద మైన రక్కసుల ♦ పాలెము గూలెడుఁగాత దీనిచేఁ. ౧౨౪

తే॥ జగ మగంధర్వయక్షరక్షపిశాచ
కిన్నరసరంబు గాఁగల ♦ దిన్నయమున
నొడ్లు సుఖ మందుదురె యింక ♦ నురుశరాస
మెత్తి శస్త్రాస్త్రముల దివి ♦ కేను పలుప. ౧౨౫

సీ॥ జగదంతచారులసంచార ముడిగించి, గ్రహమండలం బెల్లఁగట్టివైచి
చలువలతేని ప్రసంగంబు వారించి, యనలార్కతేజంబులట్టు లార్చి
వాయుప్రచారంబువలను నిర్బంధించి, గట్టులఁ బొడిపొడిగాఁ దెరల్చి
నదనదీసాగరనాశనం బొనరించి, తరులతాకుంజములద్దఁ గూల్చి
సర్వమును శూన్యమే యనుజూడ నెఱయ
మచ్చరాగ్నులు విహరింపఁ ♦ మలయు నంత
లోన లోఁబడి వేల్పులు ♦ లోలనయన
సర్పణ మొనర్ప భావింప ♦ రైర యేని. ౧౨౬

ఉ॥ కందుర కాక విక్రమపుఁ ♦ గందువ లెల్లరు వెంటవెంట నా
క్రందనము ల్వాసర్పచు వి ♦ కావికలై గతి గాన కొక్కట
మృందెడు నవ్వు డే మనిన ♦ మానునే యయ్యది కల్పకాల పుం
బొందిక యిన్నెఱిం దొడరెఁ ♦ బో యని నీ వెడఁ గాంచుచుండఁగ. ౧౨౭

తే॥ దూరుటకు నందు లేక నిర్ధూతు లాదు, రొక్కెడ మెలంగువార లందుక్కడంగి
మచ్చరాసననిర్మక్తమార్గణములు, దివి భువియు నాకృమించెడుతీ రసంగ.

ఉ॥ నాదగు రోస మిమ్మెయి వి ♦ నాకృతసంస్థముగాఁ గడంగినన్
బోదురుగాక దేవతలుఁ ♦ బూర్వసుపర్వులు నొక్కపెట్టనన్
గా దనుమాట యున్నె యతి ♦ గాములు మోములు విచ్చుగాములై
మీఁద శరాళు లేర్పడఁ గగ్గ ♦ నించుచు విశ్వము సంచలంపఁగన్. ౧౨౯

ఆ॥ జీవలోకమిట్లజీవలోకి ముసేసి, యొండునృప్తియెడఁదఁనుంచువాడ
నడ్డుగలదె జరకునంతకునకుమిత్తి, కల్లవిధికినాకునఖలగతుల. ౧౩౦

క॥ అని కార్ముకముం గొని యి, ప్లనరాని శరమ్మ దొడిగియనుపమలక్ష్మిం
దనఁ యనివార్యఁ డైనన్, దన కేటందోయి మోడ్చితిమ్ముఁడుఁ దోడ్తోన్.

ఆ॥ మోమువాడ చుప్పఁమొనయఁ జూడఁ బలిచ్చు, జాడతోడ మురుపునరవి వీడ
నయ్యపూర్వరూపఁమరసి వడంకుచు, నిట్లు లనియె శారఁజేందువదన. ౧౩౨

— ♦ లక్ష్మణుఁడు రాముని తీవ్రత నివారించుట. ♦ —

తే॥ సర్వభూతహితుండవు ♦ సరణి మృదువు
శాంతదాంతత్వములు నీకు ♦ సమృతములు
కోధవశమున నిజసత్త్వి ♦ రూఢి మఱచి
యిప్పుడు క్షయకాలవారు తేజ ♦ మెనయఁగంటె. ౧౩౩

ఆ॥ చంద్రునందు లక్ష్మిజలజావు నెడఁ బ్రభ, గంధవహునియందుఁగఱి ధరిత్రీ
క్షమయు నెట్లు లాల్లునతీర్తి నీయందు, నియత యంతవట్టు నిర్మలాత్మ!

చ॥ వడఁకెడు సర్వభూతములు ♦ వారిజసంభవముఖ్యు లేగతిం
దడఁబడుచున్నవారొ యిఁకఁ ♦ దక్కినవారల మాటలేల బి
ట్టడరెను కోధవహ్నిని శ ♦ రాసము నెట్టన నీవు దాల్చిన
ల్లడలు దహింతు నంచు లయ ♦ కాలునిఁ బోలఁగ నిట్టనిల్చినన్. ౧౩౪

చ॥ అరదము భగ్నమై పడియె ♦ సాయుధమున్ సపరిచ్ఛదంబు పై
ఖురపాతి నేమిఘట్టనము ♦ గూడిన శోణితబిందుపాతిమున్
సరణి నొకొండొ కానొకని ♦ సంభ్రమ మూరఁగఁ గిట్టి పోరి యం
తరమునఁ బాసినట్టి నెఱి ♦ దప్పని నౌ వల నొప్పఁ జెప్పడిన్. ౧౩౫

క॥ తీరెనసిన సంగ్రామము, ఘోరంజే యయిన నైసి ♦ కుల సంమర్దం
బారూఢము గా దనియెడు, దేహం బరికరము లతని ♦ దిట్టతనంబున్. ౧౩౬

క॥ ఇక్కలన స్నేదయితం, దక్కఁగొనంబోలు నంచుఁ ♦ దలఁపరు పరు లి
ట్లాక్కనికై ముజగములఁ, జక్కడవఁజూచు జాడఁజానై యున్నే. ౧౩౭

తే॥ నీకు విప్రియ మొనరింపనేర్తు రెవరు, దీక్షితున కన్యసాధులతీరు నెఱయఁ
గాన నీయెడ నెవఁ డపకార మెంచె, వాని నరసి వధింప నొవలను మెఱయఁ.

చ॥ ననుఁ గొని విల్లు పూని ముని * నాథులుఁ దోడుగ సాగరంబులు
వనగిరికందర జ్జనని * వాసములు స్వరసీసరి త్తలుల్
గనుఁగొని దేవి యచ్చొటులఁ * గానఁగ నొ గతి గల్గదేని నె
ట్టన నగు నింద్రముఖుల క * డ ల్పరి శోధనముం బొనర్పఁగా.

౧౮౦

తే॥ అరసి కాన మనఁగఁబోలఁదట్లుగాక, తక్కెనేనియు సుర లంతఁదనుక వార్త
దెలుపరేనియుఁ ద్వద్దీప్తతేజ మప్పు, డెప్పగిడినైన నెఱయించుటొప్పఁగలదు.

తే॥ నీవె శోకమోహములకుఁ నెలపుగాఁగ, నొడ్డు సహించువా రెవ్వఁడుర్విలోన
నంతరామర్షమున విశ్వమడఁపఁ దలఁచి, తార్తుతా ప్రజ లెవ్వారిఁనడుగువారు.

ఆ॥ పెద్దతపముతోడి * పెనుపొందు ధర్మము. లేసి దశరథుండు * శ్రీనమృద్ధుఁ
గాంచె నిన్ను సాధఁకుటము నమర్యాఘ, మట్టు లట్టి నీదు * మహిమ యనదె.

క॥ సరవి న్నిన్నే మది నిడి, యరిగెన్ స్వర్గమున కాతఁ * డని భరతుండు త్వ
చ్ఛరణముల కెఱిగె తెలుపఁడె, తరమే నీగరిమ వొగడ * దైవతమూర్తీ!

ఆ॥ భ్రష్టుడై యయాతి * నష్టపుత్రుం డయి, మనవసిష్ఠమాని * మాన్య లింక
నెంద తెంద తెట్టు * లెడలరు ధృతి నిష్ట, హాన మెనసి యార్తికగ్గ మగుచు.

తే॥ అవని కదలుట చంద్రుఁ * ర్యగ్రహణము
లట్లు దోచుట భూతౌఘ * మలఁతివడుట
గలుగుచుండు నెడలుచుండుఁ * గాని దైవ
గతిని మీఱిన తెఱఁ గెందుఁ * గానఁబడదు.

౧౮౧

క॥ శాంతి నెలకొనుచు వసుధా, కాంతులు తఱియైనఁ దప్పు * గని శిక్షింపఁ
గాంతురు యుక్తం బగు గతి, నింత పృథ్వీ యనిన స్వీయమెయ్యది యగునో.

ఆ॥ సర్వభూతములకు * శరణంబ పీవ ని, న్గొలిచి సురలు మునులుఁగోరుచుండు
వరమగతియ తమకుఁబాల్యదు ననుచు నీ, యరయరాని దొక్కఁడవనిఁగలదె.

తే॥ దృష్టగుణదోషములు గాక * ధృతి మొనయుక
కర్మములు ఫలసంపత్తి * గాంచి వెలయఁ
బోల వింతయు నీదివ్య * బుద్ధి నరసి
యె ట్లానర్పంగ నగు నది * యెనయగనుము.

౧౮౨

మ॥ నను శిక్షించితికాదె మున్నడి జగ ♦ న్నాథా ! సురాచార్యుడున్
నిను బోధింపగలాడె బోధమయిత ♦ న్నొక్కొంటి విట్లంచు నే
ననుశాసించుట గా దుపాధివికృతి ♦ వ్యాసంగముం గొన్న నె
మృగమున్ స్వాత్మపరత్వయోగకృతి సం ♦ భావింపఁ బ్రార్థించెడన్. ౧౫౦

క॥ జయ మెనయుమయ్య ! రిపు న, త్యయమున మొనయించి స్వకమహారాజ్యశ్రీ
నయలక్ష్మి గూర్ప మహిజా, సయక్త్య మొప్పార మూడుజగములుఁ బొగడన్
వ॥ అని యిట్లు లాశంసించి. ౧౫౧

క॥ పాదములు పట్టుకొని ప్రతి, పాదితసకలార్థుఁ డగుచు భద్రయశా ! న
న్నాదృతిఁ గని భువనవ్యా, పాద ముడుగు మని యనుజుడుఁడప్రథితుఁడు వేడన్.

ఉ॥ పూర్వజుఁ డయ్యుఁ గర్ణ మను ♦ పూర్వముగా వివరించు తమ్ము నా
నిర్వహణాధ్య మా నుడి య ♦ నిందిత మంచుఁ దలంచి వాని ని
ర్గర్వత మెచ్చి రాఘవుఁ డ ♦ కాలవినిస్సృతకోపవహ్నితోఁ
బర్విడఁజూచు శత్రు మనుభావమున స్మరలించెఁ గ్రొక్కునన్. ౧౫౨

క॥ వి ల్లెక్కు డించి లక్ష్మణుఁ, దెల్లముగాఁ గాంచి యింకఁదెఱఁ గెద్దియొ నీ
యల్లమున నెంచి యను మా, సల్లలితాలాపఁ బడయు ♦ జాడ పొసంగన్.

ఆ॥ అనిన నాతఁ డనియె, నఖిలాత్మ ! నీయర యనిది కలదె యిచటఁనందుఁ గలుగు
నెలపు తెల్ల గాంచి నెక్కోలు గైకొందు, మన్యతలము నెనయునట్టి పనికి.

ఉ॥ ఇందుఁ గలారు రక్కసు ల ♦ హీందులు కిన్నరు లన్యులున్ ధరా
కందరశైలసానుఘన ♦ కాననసీమల నాకృమించి సం
కృందనవంద్య ! యెల్లెడలుఁ ♦ గన్గొనఁగా నగు గాలి వీవఁగా
నెందును సంచలించు నె మ ♦ హీధర మట్టులు నీవు నావుడున్. ౧౫౩

క॥ మెచ్చి ధరణీమతావిభుఁ, డచోట్టున నొండుభాగ ♦ మల్లనఁ గని యీ
ముచ్చుఁ గనుఁగొంటె సీతం, గ్రచ్చి హరించి గిరివోలెఁగదలఁడు తోడ్పాట్.

ఆ॥ బిడిగె నొంట నెత్తుఁగొలుకు నో రీతని, చెయిద మెఱుకపఱువఁజెట్ట బలువు
గలఁడు పులుగురూపుఁగైకొనిన ట్లున్న, వాఁడు వీని జంపవలయు ననుచు.

క॥ ఘోరశరము దొడి యేయం, గా రాఘవుఁ డడరు సన్నగని పక్షిందుంగ
డారాటపడుచు నిట్లనె, శ్రీరామా ! యనుచుఁ జేరిచేడ్పడునుడితోన్. ౧౫౪

—♦ జటాయువు శ్రీరామునిచే మోక్షముం బడయుట. ♦—

ఆ॥ ఏ జటాయువుం గదే జీవనోపధి, దేని నరయ నడవిఁదిరుగుచుంటి
పదియు నాయసువులునసుర రావణుచే హ, రింపఁ బడిన వై నశీరితి వినుము.

ఉ॥ మిమ్ము మొఱంగి సీతఁ గొని ♦ మే లని తాఁ జన నాపె యార్వ నే
నిమ్మున నుండి పైదుమికి ♦ యేడ్చెట నూపి యలంచి యోరి! మా
యమ్మను వీడు మన్న వినఁ ♦ డాదట వాని రథమ్ము విండ్లుఁ దూ
ణమ్ములుఁ దూండ్లువోలె నుర ♦ ణా! పొడి నేసి నియంతఁ గూల్చితిన్. ౧౯౨

ఆ॥ ఎంత నేయనైన ♦ నేమాయె మాయకుం
డొండు రథముఁ గూర్చి ♦ యువిద నునిచి
నన్ను ఖడ్గనిహతి ♦ నటికి యుప్పరమున
నరిగె నింక నెద్ది ♦ యనఁగఁ గలదు. ౧౯౩

క॥ న న్నన్యనిహతు నేయఁగ, నన్నా! యింకేల యనిన ♦ నడలుచు విలు దూఁ
వు నైఱయ నైచి యాతని, గన్నులఁ గని పొదివి పట్టి ♦ గడ్గద వొడమన్.

ఆ॥ అటులె యార్చి బొరలు ♦ ననుజనిఁ గనుఁగొని
మున్నె యాపదలకు ♦ మొదలుఁ దుదియు
లేక యుండ నిప్పు ♦ శ్రీకరుం డీమిత్తుఁ
డిట్టులయ్యె నింక ♦ నెడయుఁగలదె. ౧౯౪

క॥ నాదగు నలక్ష్మి యల్లి, బా దగపడ నింకఁ జేయుఁ ♦ బావకు నార్చున్
శ్రీద యగు భూమి నూషర, మా దారిఁ బొనర్చు ననుటయనధిగతంబే. ౧౯౫

తే॥ ఈవ్యసనవాగురాబంధ ♦ మెట్లు ద్రొంతు
సీపితృవయస్య చెలిమి నే ♦ నెట్లు మఱుతు
నని యతనిఁ గుచ్చి యన్న! మ ♦ దర్శ మిట్లు
పడితె యని బిట్లు ఘోషిల్లెఁ ♦ బద్ధనయన! ౧౯౬

ఉ॥ వెండియుఁ దమ్మునిం గని ని ♦ వేదితవృత్తతఁ గాంచె నింత కీ
యండజ మండఁబాసి చన ♦ నయ్యెడు విక్లబ మయ్యెఁ జూపు నో
రెండెడుఁ బ్రాణము ల్నిలక ♦ యిట్టటు దూఁగెడు మత్కృతంబునన్
గండడఁగెంగదా వులుఁగు ♦ గండరగండఁ డటంచుఁ బొక్కుచున్. ౧౯౭

ఆ॥ పక్కితేని మేనువరుపార నిమరుచు, నన్న! యోపుదేనినతివ యన్న
పలుకు లనుర తెఱపుఁపాపి ని న్నూల్చిన, కడఁక వినుచు మనుచునడుగుటయును.

క॥ దీనాత్మఁ డయ్యు ఖగవతి, దీనత రఘువిభుఁడు వేడుతీ రారసి ని
ధ్యానించుచు గడ్గదకం, తానధముగాఁగ నిట్టులనె గుహజననీ! ౧౯౮

ప॥ రావణుండను రాక్షసేంద్రిండు బ్రహ్మపాత్రుండుగు విశ్రాంతవలనఁ గైకసి యను
నాదిమరాక్షసపుత్రియందు జన్మించినవాఁడు నముద్రగతయగు లంకాపురి నేలు

చుండు నాతండు నానలని యోటమి సంభావించి వాతద్వందనంకుల యగు తన
మాయం బ్రవర్తిల్లఁ జేసి యలమటపడియున్న నన్నీశ్వరవరలల్లం బగు ఖడ్గం
బున సడఁచి కూలందొచ్చి రామరామా యని యడలుచున్న యద్దేవిం గొని
దక్షిణాభిముఖుండై చనియె. నాతండు వాలినమగంటిమికలిమి సామాన్య లెక్క-
సేయం డనంతరవిధానంబు నడుప జేవరవారి యంతరంగంబే ప్రమాణం
బవ్వొడు విందనామకముహూర్తంబున నీసాధ్వీ హరించెం గావున బడిశంబు
గొన్న మత్స్యంబుకై వడి నచిరకాలంబునన నశియించు నీధనంబు నిన్నుఁ జేరు
నీవు సుఖం బెనయంగలాడ వియ్యంశం బమ్మదోన్మత్తుం డెఱుంగం డింకను బలు
వలుకు లాడంజాలఁ గాలం బొసన్నం బైనయది యుశీరశీర్షకంబులగు సావర్ణ
వృక్షంబులం దిలకించుచున్నవాడ లీలామానుషమూర్తి వగు నిన్నుం గనుంగొ-
నుచు నీచే నుపలాలితుండ నగుచు నునులులు వాయంగంటి నీ దయ యుంచవే-
యని యాస్యంబుననుండి శోణితం బురలం గన్న లెఱుఁజేసి కాలు నాఁచి తల
నేల నైచి యాచిరంతనమిమ్మిం డగు పత్ర్రికులావతఃసుండు గతాసుం డయ్యె
నయ్యవసరంబున.

౧౭౧

క॥ పలవించుచు సమదుఃఖత, నలమటఁ బడు తమ్ముఁగుఱ్ఱ ♦ నారసి యిమ్మైఁ
బలికె రఘుకులతలకుఁ డ, కులాయనిలయేందుఁ నాఁచిఁకొను నెమ్మదితోక.

మ॥ సుఖ ముండెక బహువర్ణము ల్సబలుఁడుక ♦ శూరుండునా నొప్పె స
త్సఖుఁ డయ్యెం దమతిండికిం దమకు నీ ♦ తాళోకమోకంబు నెం
చి ఖరుం డాసురుఁ గిట్టి పోరి తెరలిం ♦ చె న్నాని పొబల్య ము
న్ముఖుడై వార్తయుఁ దల్పి మేనెడలె బ్రాఁముఖ్యంబు భావించితే.

౧౭౨

క॥ కాలము దురతిక్రమ మిం, కేలా విలసింప నితనిఁకెయ్యది హిత మి
వ్వేలఁ బొనరింప నగు మ, త్పొలంబనపరుఁడు ముక్తిఁబడయకయున్నే.

౧౭౩

ఆ॥ ఎట్టిపుట్టులందుఁనేనియు శూరులు, సాధువర్తనులు ప్రశాంతు లుండు
రట్టి ధర్మ వేనసిఁయస్మచ్ఛరణ్యుడై, సర్వతః పశస్తిఁడవితె నితఁడు.

౧౭౪

ఆ॥ తాతజనకమృతియు ♦ నీతాహరణమును, గృధ్రరాజవిగమ ♦ కృచ్ఛ్రకోటి
నెనయఁ జాల వింక ♦ నేర్చి తె మ్మింధన, వితతి లెమ్ము శుద్ధ ♦ విషయముగను.

క॥ అని యాతఁడు సమకూర్పఁగ, ననలుని మథియించి కొని మ ♦ హామతి సత్సూ-
జ్యని మాన్యునిఁగాఁ బతగేం, ద్రునిఁ బొగడుచుఁ జిత నమర్చిఁశ్రుతమంత్రవిధిఁ.

ఉ॥ ఆతని దానిపై నిడి శ ♦ యానునిఁగాఁ బొనరించి సంస్కృతం
బై తనరారు నహ్ని నెఱి ♦ యం దరికొల్పి పతంగముఖ్య! భూ

దాతలు ధర్మశీలు రథి ♦ తత్త్వసమాహితం లాహితాగ్నులుం
బూతచరిత్రులుం బడయు ♦ పుణ్యపదం బగుఁగాక నీ కిటక. ౧౭౮

క॥ అపరావర్తివ యైతివి, వివరీతునివలనఁ గెడయు ♦ విధ మైనను నా

యుపకారమువల నరసితి, వపరావృత్తము సువర్గ ♦ మయ్యెడు నీకుఁ. ౧౭౯

వ॥ అని యుగ్గడించి.

౧౮౦

ఉ॥ అండజరాజతృప్తికయి ♦ యన్నయుఁ దమ్ముఁడు రోహిమాంసపుం

బిండము లుంచి పుల్లుగుమిఁ ♦ బ్రీతిలఁజేసి జలావగాహ మా

దండన గొఱమి న్నెఱపి ♦ తర్పణము ల్పచరించి యస్మైయిన్

నిండుమదిం బిత్సక్రియలు ♦ నిష్ఠితులై పొనరించి రాదటక. ౧౮౧

౧౮౧

ఆ॥ రాద్రీయామృతాక్ష ♦ రాజపారాయణం, బాసరఁ జేసి ముక్తి ♦ యోగవిధియు

జరిపి సామ్యఃసీపుఁసర్వోన్నతుండవై, పరచుపదము నీరిఁపరఁగు మనిన. ౧౮౨

౧౮౨

వ॥ ఆక్షణంబై యాగృథాధినాథుండు.

౧౮౩

తే॥ దివ్యరూపధరుం డయి ♦ తేజరిల్లె

బారిపదు లాంటఁ గొలువఁ బు ♦ ష్పకము వైద్యు

తాభ మొప్పార సురలు పు ♦ స్వేధుక్లృప్త

వృష్టి మొనయింప హర్షాబ్ధి ♦ వేల గడవ.

౧౮౪

క॥ ఎవ్వని నామస్మృతిచే, నివ్వటిలునొ కర్మయోగ ♦ నిష్ఠాఫలముల్

నొవ్వక తత్కృత సుస్కృతి, నవ్విహగము ముక్తిఁ గాంచు ♦ టబ్రమ చెలిగూ !

ఆ॥ కేలుదోయి నుదుటఁ ♦ గీలించి సంభ్రమ, హర్షకలన లొంగు ♦ సందగింప

రాముఁ జేరవచ్చిఁరాణించు భక్తి నా, తండు వొగడఁదొడఁగెఁదలిగుఁజొడి !.

— ♦ జటాయువు శ్రీరాముని నుతించుట ♦ —

క॥ ఏ నెంతధన్యుడనొ ల, క్షీణనాయక నిన్నుఁ గొలుచు ♦ సిరి యొదవెఁ దప

స్థాన మనఁ దనరు మునులును, నీనెటి యిట్టి దని నొడువఁనేర్చినవారే. ౧౮౫

౧౮౫

నీ॥ గణియింపలేము నీ ♦ కల్యాణగుణము లో, యఖలాత్మ!నీరూప ♦ మప్రమేయ

మెట్టులు వర్ణింతు ♦ మట్టిఁజ్ఞా మాహాత్మ్య, మంతలంతలె విలా ♦ సాధిగమము

లెల్లకర్ణములపై ♦ హేతువు నీశక్తి, లాలించు శ్రుతి యోగ ♦ లక్ష్మి నిన్నె

యవరుడ వయ్యుఁ బ ♦ రాత్మతత్త్వమ వైతి, నిరవధిసుఖదాయి ♦ నీదు చెలిమి

కల్పతరువుల నీడ ని ♦ కామభోగ
భోగిపర్యంకమున ♦ భక్తపుంజదుఃఖ
శమని సిరి గొల్వ నెగడి భా ♦ స్మరశతద్యు
తీడ్యమా మెఱుఁ గయ్యది ♦ యిదియకాదె.

౧౮౮

ఆ॥ పుట్టునట్టు లెనసి పొరలు ♦ వారల కె
దూరమగును నీపృ ♦ చారి మెపుడు
నభవ! భవము తెరువు ♦ నాదరింపని ఘనుల్
మునులు నిన్నుఁ గొలువ ♦ మొనయఁగలరు.

౧౮౯

క॥ భవజలనిధి దాటింపఁగ, భవవినుతిము నీదు పాద ♦ పద్మమె పోతఁ
బవిత్రసుఖదాయక మది, రవితనయాద్యుతిసమక్ష! ♦ రాజీవాక్షా!

౧౯౦

ఆ॥ సముదవయ్యు దనుజ ♦ సాహసృ మెడలింతు
నజుడవయ్యు జనన ♦ మందఁగాంతు
వరమపదము నంద ♦ వరఁగియు మునివృత్తు
లెనసి మెలఁగె దెవ్వఁ ♦ డెఱుఁగు నిన్ను.

౧౯౧

క॥ గిరివరధారీ! యెపుడుక, గిరిజాగిరిశులు భజించి ♦ కీర్తింతురు నీ
వరద మగు పదము నెట్లన, సురాసురు ల్లొలిచి యెదలఁ ♦ జొక్కుట యరుదే.

క॥ పరహితనిరతాశ్వుకు లఱు, పరగుణతిద్భూతితుస్తి ♦ వరులు పరశ్రీ
పరధనవిరతులు నిను రఘు, వర! కొలుతురు భాగ్యలక్ష్మి ♦ వర మిదె యనుచుక.

ఉ॥ ముద్దులు గుఱు మేల్గుగవు ♦ ముచ్చట లొల్కెడు మోము నీపుం
బద్దులు ద్విం కొన్నెఱుఁగు ♦ పట్టగు మేను దయామయాభిక్తి
హద్దనఁజాలి జాలిఁజెఱుఁ ♦ గల్లనఁ బాపఁగనోపు చూపు నీ
యొద్దచె కాక యొద్దకడ ♦ నొక్కెడనేనియుఁ గడై రాఘవా!

౧౯౪

క॥ హరి యని కమలజుఁ డని శం, కరుఁ డని త్రిగుణానువృత్తి ♦ గల్పించితి వా
తరణి జలపూర్ణఘటమున, స్ఫురించి భద నేర్పఱించు ♦ పోల్కి నధిశా!

౧౯౫

క॥ రతిపతిశతకోటినిభుక, శతగతిగొచరమతివృ ♦ చారవిదూరుక
యతిశృతిసుమనోహితు రఘు, పతి నిను నేవించి భవముఁ ♦ బాసతి దేవా!

౧౯౬

క॥ అని యిటు లేకవృజ్ఞ, వినుతించు విహంగవిభు వి ♦ వేక మరసి య
మృనుకులతిలకుఁ డనియెఁ గనుఁ, గొనలు దయాప్రకృతు లతనిఁ ♦ గొని లాలింపక.

ఆ॥ అన్న! నీయొనర్చి నట్టి యీస్తనరాజ, మెనఁడు వ్రాయుఁ జదువు ♦ నేకభక్తి
విను నతిండు నీవు ♦ గనినట్లు సారూప్య, మంది పరమపదము ♦ నందఁగలఁడు.

క॥ అను పద మను శ్రీ గామున, కనుపదమే యెఱిగి యరిగెనల నైకుంతం
బను పదమునకు జటాయువు, తనపదవి నురలు మునులుఁ దద్దయుఁ బొగడెన్.

ఉ॥ అచ్చటు వాసి వాసిఁగను ♦ నన్నయుఁ దమ్ముడు వింతతాపులుం
జొచ్చి విమర్శనేయుచుఁ బ్ర ♦ నూనఫలాంచితవృక్షపండముల్
మెచ్చుచు దక్షిణాపథము ♦ మేళొని పశ్చిమమార్గ మెంచుచున్
జెచ్చెరఁ బోయి రొండుదెనఁ ♦ జేరి మెలంగు తెఱంగు లేర్పడెన్. — ౨౦౦

— ♦ రామలక్ష్మణులు జనస్థానము దాటి తిరిగి సీత నన్వేషించుట. ♦ —

క॥ మించు జనస్థానమును గ్ర, మించి యవల సాలగుల్మ ♦ మేదుర మగు నా
క్రొంచారణ్యముఁ గాంచిరి, పంచాననవిక్రమప్ర ♦ పంచితు లచటన్. — ౨౦౧

క॥ కలతలము లెల్ల నారసి, కలభగమనఁ గాన కదియుఁ ♦ గడచి ఘనవనం
బలఘుతరతరుదరీవృత, మలఘుపరాక్రములు సొచ్చి ♦ యలమటపడియున్. — ౨౦౨

— ♦ మతంగాశ్రమమాగ్గమున లక్ష్మణుఁ డయోముఖుని పరాభవింపుట. ♦ —

క॥ ఆ శ్రమ మెన్నకయె మతం, గాశ్రమ వుండోవ నున్న ♦ యక్కోసను గ
ర్భాశ్రయమున దరి యొక్కఁడు, సక్రీకులు గని సకాశ ♦ సంగతు లగుచున్.

క॥ ఆదరివోలె భయంకరి, యై దరిఁ జూపట్టె నొక్క ♦ యాసురి యూరూ
పాదృష్టి యానినాదము, మీఁ దెఱుంగనివారి నెల్ల ♦ మెలఁచి యలంపన్. — ౨౦౩

చ॥ మెకములఁ బట్టి కీ ల్విఱిచి ♦ మెక్కుచుఁ జొక్కుచుఁ గ్షిప్తదంష్ట్రీకల్
వికృతకరాశవక్రమును ♦ వేల్చి శిరోజము లుబ్బి జాఱు నొ
ట్టకుఁ దగు గట్టిచర్మమును ♦ ధాకవచింపఁగఁ దోవ కడ్డమై
వెకలితనంబున న్నగుచు ♦ వెక్కన మా బలుసంభ్రమంబునన్. — ౨౦౪

క॥ తా మున్నగ నరుదెంచెడు, సౌమిత్రిం బొదివి పట్టెఁ బాలుదు వీవే
నామేలు దలఁచి యేడ్తెఱి, గాము మదం బడఁచి నెగడఁ ♦ గా నని పెలుచన్.

ప॥ వెండియు.

— ౨౦౫

తే॥ ఏ నయోముఖ యనుదాన ♦ నిచట నిన్నుఁ
గాంచి మోహించి యిటు సంభ్ర ♦ మించితి నిక
గోనల నదీపులివగిరి ♦ కూటములఁ బై
నంగు మిటు సీబ్రదుకునన్ని ♦ నాల్గు ననుచు. — ౨౦౬

తే॥ గ్రొచ్చి యుపగూహన మొనర్చి కొసరుచున్న, చెట్టరాకాసిఁ దిట్టి వశిష్టవరుడు
కర్ణనాసాస్తనమొగ్గి ఖండితమ్ము, సేయ నటచుచు నది రక్తసిక్త యగుచు.

క॥ బిలముఖము సొచ్చి చనె న, వ్వల గహనం బైన యొండువనమునఁ జనుచో
గలుగు శకునముల నారసి, కలఁగుచు సొమిత్రీ రాముఁగనుఁగొని పలికె.

క॥ దాక్షిణ్యనిధీ! యేమొ య, దక్షిణభుజ మదరె నిట్టితటి దారుణమా
పక్షియు వంచులకొఖ్యం, బక్షిణరవంబు గాఁగఁనటవందొడరె.

౨౧౧

ఆ॥ మఱియుఁ గొన్ని చెడుగు ♦ మలకలు గననయ్యె
నింక నెట్టి యెడరు ♦ లెదురుపడునో
కాని యవల జయము ♦ గలిగెడు నని మదిఁ
గూర్చు బడియె నయ్య ♦ గోవిదేంద్ర!

౨౧౨

వ॥ ఎట్లు లైనను దుర్గమం బగు నియ్యటవీగర్భం బుత్తరించు సంతవట్టు నెట్లన నవ
ధానపరుండైనై యొండుము.

౨౧౩

తే॥ అనుచు శుచి శీలవంతుండునైన లక్ష్మ
ణుండు వలుకంగ నలఘువీ ♦ రుండు గాముఁ
డట్లు మేకొన్న నన్నయు ♦ ననుజుఁడునుఁ ద
దంతరం బెల్ల నరయుచు ♦ నరుగునవుడు.

౨౧౪

క॥ విపుల మగు శబ్ద మొక్కఁడు, విపినము భగ్గుంబుగాఁగఁగిన్నను మన్ను
విపరీతముగా స్వర్గం, బవగత మగు ననఁగఁ దోఁచెనయ్యెడ నగజా!

౨౧౫

క॥ ఆరావ మట్లు పొడమఁగ, నే రాక్షసకృత్యమో మఁహీయ స్వమునక
బోరామి నెట్టునో యని, యారాముఁడు తోఁడుతోడఁనటు గను సంతక.

—♦ కబంధవధ. ♦—

సీ॥ కాటుకకొండపైఁగలుద్రవ్వెడు మేను, చీకటిచెలిమికిచేయి సాప
నబ్ధిగర్భంబున ♦ నాబడ బాముఖ, మట్లువరమున ని ♦ బాస్య మమర
నవి మిత్తి దాల్చు వాఁలమ్ములే యనఁగ నై, దీర్ఘవాలమ్ములుదివులుసూప
మందరమ్మున చుట్టునులఁచిన వాసుకి, తలతోఁకలను బాహుఁపులునయింప
నమ్మెయిఁ గబంధమాత్మఁడే ♦ యగుచుఁ దన్ను
జేరునఁ గబంధుఁడా యని ♦ పిలుచువారి
నోరు పెడఁ దోనె పెడలాగి ♦ నోటఁ బెట్టు
కొనెడు చెడుడానవుని రఘు ♦ కులుఁడు గాంచె.

౨౧౬

తే॥ వాని యోజనపర్యంత ♦ వర్తులైన, దీర్ఘభుజములఁ జిక్కి వి ♦ దీర్ఘతఁగను
మేటులం గని తనపడుపాటు లెంచి, చేరదే నాఁడు మృత్యు వాఁ చెట్టఁబెరయ.

క॥ కొండ యన నైన యాపెను, మొండెములోఁ దలకుఁ జేర్పఁమొగిఁ బ్రాకిడు బల్
దండలకుఁ దోడుగా వే, దండశతసహస్రబలయు ♦ తత్వముఁ దనరున్. ౨౧౯

తే॥ యోజనాయతతద్బాహు ♦ యుక్తిఁ దవులఁ
గాంచుగతి గల్గిన విముక్తి ♦ గలుగఁబోవ
దెంతబలవంతులకునేని ♦ నెట్టి సత్త్వ
ములకునేనియుఁ దద్గర్భ ♦ మును మొనయక. ౨౨౦

తే॥ అగ్నికుండం బనఁగ నొక్కఁ ♦ డాయత మయి
కన్న వక్షస్థలంబునఁ ♦ గాల్చుచుండు
నాశుదర్శిత్య మద్దాన ♦ నలవడుఁ బెను
కోట లన్నాల్క యచటనే ♦ గొటలుచుండు. ౨౨౧

క॥ ఉమిసినఁ బెడవాతఁ దెరలు, నెముకల పోవులును గొండఁలే యనఁగా న
య్యము ద్వారము ప్రిప్తప్రీ, ణిమృతికృమలభ్యధోర ♦ ణిం దెలియ నగున్.

తే॥ ఇట్టి మార్గంబు గొని వచ్చు ♦ తెఱిగి యసుర
దిట్ట భుజపంజరమున బం ♦ ధించి తివిచె
గూర్చు రాచిల్కలను వారు ♦ గోశమాత్ర
ముననె కాంచియు లోబడి ♦ మొనసి రంత. ౨౨౩

క॥ ధైర్యమునను సాహసమున, సర్యమతేజుండు రాముఁ ♦ డలఁతిపడఁడు సం
ధార్యత బాలత్వము నని, వార్యము లౌట ననుజన్మ ♦ వయ్యఁ డలుకునన్.

తే॥ అన్నతో నిట్టు లనె వీని ♦ యలఁతి గాని
సందిటం జిక్కితి మొకొండు ♦ సరణి దోఁప
దిచట న న్నిడి యెందేని ♦ నెయిదు మవల
నె ట్లగు తలంపు విధిమని ♦ నెనయఁ గలదొ. ౨౨౫

క॥ మొనసి సుఖ మందు తఱి నను, మనమున నిడి మేలిగతికి ♦ మలయించెద వి
మ్మునకు నగు మార్గ మియ్యదె, యన రఘుకులసింహ మిట్టులనె నాతనితోన్,

ఆ॥ ఇంత కిట్టు లయ్యె ♦ దే నాటిసత్త్వంబు. దలఁపవలదె భూమి ♦ తలను మోచి
ననుచు నీ వెడల మ ♦ నస్వితఁ గాపాడు, వార లెవ్వ రింక ♦ వసుధలోన.

క॥ ఆపదలు రాదొడంగినఁ, జూపట్టదు తుదియు మొదలు ♦ శుద్ధాత్మ! యతే
ప్రీతివరయు శుభము లొక్కట, నేపట్టుననేని విధియెఁపేతువు తలఁపన్, ౨౨౮

ఉ॥ శూరులయేనియు న్నుపరి ♦ శుష్కులయేనియుఁ బుణ్యలేనియున్
 నేరుపుమీఱఁ గర్జముల ♦ నెట్టనఁ దీర్చినవారలేనియున్
 గా రొకవేళ నొక్కతృణ ♦ కంబున కైననుఁ బోల్ప నంతతోఁ
 బోరు మహాత్ము లాదురు వి ♦ భుత్వముఁ గాంతురు మంచి చౌ గతిన్. ౨౨౯

క॥ కాలము దుష్ట మగుచు మన, పాలఁ బడెన్ సీత నరయు ♦ పని యని కా క
 వేదలఁ గడచి యఘకల్లో, లాలంబన మైన యాప ♦ దభియుఁ బెరసెన్, ౨౩౦

ఆ పాప్తకాల మరసి ♦ పైఁబడు నది యెల్లఁ
 దోచి పుచ్చుచు న్ని ♦ రూఢి తనర
 నున్నయంత మీఁద ♦ నొదనజే యుండాక్క-
 లెఱియుఁ దఱియు మేలు ♦ దలఁపరాదె. ౨౩౧

మ॥ అనుచుం జేరఁగవచ్చువారిఁ గని య ♦ య్యాదిత్యవిద్యేషి యే
 మనువా రెవ్వరు మీర లేమి పనికి ♦ ట్లత్సర్థ మప్రాప్య మా
 వనకక్ష్యం జొరఁగంటి రిచ్చట నె మీ ♦ వ్యాపార మేపారెనే
 కనరో కాలముఁ గర్మముం జెనయఁగాఁ ♦ గావే యకార్యంబులున్. ౨౩౨

చ॥ పొడవగు కొమ్ము లొప్ప ♦ దరి పోటున కోపిన కోడె లట్లు మీ
 రడచుచు వచ్చి రీశరణ ♦ రాసనము ల్లలమీఱి నెక్కొనన్
 దడ వొకయింత గల్గిన వి ♦ ధానము లెంతురుగాక యిమ్మెయిన్
 బడుదురు నోట నాపయినిఁ ♦ బాల్పడునే కథ మాయకుండునే. ౨౩౩

ఆ॥ క్షుధ యలంచుచున్నచోప్పెంచి విధి మిమ్ముఁ, జూపె నిదియకాదెఁశోభనం బ
 హంబు పెక్కునాళ్లకనురె నా కాహార, మెడసియున్నకొఱతఁయింత దీఱ.

క॥ రం డని గర్జిల్లుచు నా, తం డటు కర్షింప రాముఁదమ్ముఁడు గని యిం
 కొండు దలఁప నేల భుజా, దండ మొకఁడు నఱుకు మొండుతన పని య యగున్.

ఉ॥ వీఁ డిటు వ్యాపరించె నగు ♦ వ్రేయఁగ నింకిట నూరకుండినన్
 వాఁడిమిగంటుము ల్లుగు ♦ వారలు చంపరు వాని జన్మమం
 దోడిన యప్పసింబలె ర ♦ ఘూర్వహ! భీషణుఁ డం చెఱింగియుం
 జూడఁగరా దనంగ బల ♦ సూదనవద్యుఁడు రాముఁ డో మనన్. ౨౩౪

ఆ॥ వాఁడు వెకలినవ్వు ♦ వఱల నెట్టెట్టు లే
 దేది యని గ్రసింప ♦ నెగువ శితము
 లైన ఖడ్గములను ♦ దానపు దక్షిణ
 వామభుజము లెడఁచి ♦ వైచుటయును. ౨౩౫

క॥ రోహిణశాఖ లన జగ, ద్రోహికరము లవనితలముఁ దుంగింగఁగఁ బడ ను
తాహుఁ డగుచు వాఁ డయ్యెడ, నాహరియుగ్మంబుఁ గాంచి యనె నిట్లు సఖి!

క॥ నాపాలిభాగ్యజేవత, లో పరజేవతలూ మీరఁ లొక్కటఁగ నైన
యీవగిది కర్జము న్వొట, పేపట నెఱిపితిరి తెలుపుఁజీ దయ వెలయున్. ౨౩౯

తే॥ అనిన వానికి శుభలక్ష ఁ కాంచితుండు
లక్ష్మణుం డిట్టు లనె గుణా ఁ లయుఁ డితండు
రాముఁ డే లక్ష్మణాఖ్యుండ ఁ రహిఁ దనర్చు
నన్నదమ్ముల మే మర్య ఁ మాన్వయులము. ౨౪౦

క॥ ఇమ్మహాసీయుని సతి సీ, తమ్మ న్నే మింట లేనియను వారసి నేను
దీప్తిమృరియో కొనిచనె వాఁ, డెమ్మెయి పిమ్మటిపడంగఁ నెంచెనొ పదపన్. ౨౪౧

ఉ॥ ఆయమ నారయ న్వనవ ఁ నాంతరము ల్లనుచుం గడంగి రా
నాయెను నీబొలంబునకు ఁ నన్యవిలక్షణ మైన మేనితో
నీయెడ నుంటి వెందులకు ఁ నెవ్వఁడ వీ వభుజుండ వయ్యు ని
ష్టేయను వెంచి సంతసితె ఁ దేర్పడఁ దెల్పుము మాకు నాపుడున్. ౨౪౨

వ॥ అద్దేవారి హర్షపారావారంబునఁ దోఁగుచు నిట్లనియె. ౨౪౩

క॥ స్వాగతమే మీకు సద్గుణ, యోగాశ్రయులారి! నను మహాహూన్యభుజేయన్
గాఁగల కర్జ మరసి యి, ట్లీగతి నరు దెంచితిరె సమీహితబుద్ధిన్. ౨౪౪

తే॥ ఏమికతననొ యిమ్మహా ఁ హివ్రసార
మైన భుజయుగ మొకవేల్పు ఁ నంది తెగియె
వజ్రసారం బనఁగ నేల ఁ వత్తు రెట్టు
లీరు మద్భాగ్యము ఫలాప్తి ఁ నెనయకున్న. ౨౪౫

— ఁ కబంధుని పూర్వజన్మవృత్తాంతము. —

ఉ॥ నాయెడ లిట్టు లైన తొలి ఁ నాటి దొసంగు తెఱంగు దెల్పెదన్
శ్రీయుతులార! చక్కఁ జెవిఁ ఁ జేర్చుడు నేర్చున నేడు రామనా
మాయిత మిమ్మహాస్పదము ఁ మానిత మాదృతి మీఱఁ దన్నుఁ దా
నై యెలయించి ధన్యతమ ఁ తాంచితుఁ జేయఁగ నైన యిన్నెటిన్. ౨౪౬

ఆ॥ తనరినాడ మున్ను ఁ దను వను గంధర్వు
సుతుఁడ నగుచు స్త్రీణ ఁ సుఖమనోజ్ఞ

రూపయావనప్రీతి ♦ రూఢవిలాసాద

యుండ నై చరించు ♦ చుంటి గడగి.

౨౪౭

క॥ అంచితతపఃప్రసక్తి వి, రించను మెప్పించి చనని ♦ శ్రీవిభవము చే

మించిన యవధ్యతను న, ర్థించి పడసి సాటి లేక రెమ్ము మదమునన్.

౨౪౮

క॥ అక్రమము నెఱయ నప్రా, వక్రమునీందుని సురేంద్ర వంద్యచరణు ని

ర్వక్రుని గాంచి హసించితి, విక్రాంతి తెరల్పదే వివేకనిరూఢిన్.

౨౪౯

తే॥ అమృహాత్ముని క్షమ కోర్గు, డాకమింప

ప్రీత్యభావశాలీనతా ♦ సీతిభజించె

దోనె క్రాలుచు నను, గాంచి ♦ ధూర్జుడ! పిశి

తాశనుండవు గ మ్మని ♦ యలుముటయును.

౨౫౦

తే॥ పాదములపైఁ బడి మహాను ♦ భాన! నదయ!

నేరమి క్షమింపవే యని ♦ నియతి దనర

వేడుకొన వేడబంబులు ♦ విడుపు మిగక

నేని నానుడిదెన నవ ♦ ధాని వగుము.

౨౫౧

తే॥ దశరథాత్మజుడగుచుఁ దేర్చి ♦ తాయుగమున

దానవారి జనించుఁ ద ♦ ద్వయుఁ బ్రసక్తి

మానివర్కులఁ గాచు దు ♦ ర్మదుల నడచు

వచ్చు నద్దేవుఁ డీ వున్న ♦ వనమునకును.

౨౫౨

క॥ అన్నయుఁ దమ్ముడు నన్నెఱి, గొన్ననవిలుతుఁ డిరురూపుఁగొనె నననై రా

మన్నన సెడ నీ వడరఁగ, వెన్నెలరాయని హసించి వెలయు మొగములన్.

క॥ తనవారుచు నే నీయో, జనాయతము ప్రబల మగు భుజద్వయము తెగన్

ఘనభుజు లడచి తొడునుమే, ననలముచే నిడి దహింపనగు యోగమునన్.

ఆ॥ తొంటిచందమునను ♦ దొడరు సొచున మించి

యావరాత్ను కొలువు ♦ నందఁ గాంచి

పరమపదముఁ బడయు ♦ భాగ్యమ్ము నీ కగుఁ

బొ మ్మటంచుఁ దపసి ♦ పొదలుటయును.

౨౫౩

ఉ॥ రక్కసి రూపు బల్కొగిలు ♦ రాయిడి వెట్టెడు మేను మించు పే

రుక్కున బీరమున్ సుజను ♦ లోర్వని చెయ్యములుం దల్లిర్ప జే

జిక్కినవారి వెక్కనవు ♦ సిల్లలపా లొనరించువాడ నై

యొక్కట నిందుప్రై గవిసి ♦ యూత విధాతృవరమై య న్మదిన్.

౨౫౪

క॥ ఆతనిఁ బీడింపఁగ వ, జాతతతతచును శిరమునఁఘ్రులుఁ జొరఁగఁ
గోత మొనరించె నుదరముఁ జేతులు విడనాడె నేమిఁచింతించెనొకో. ౨౫౭

ఆ॥ చావరాని వెతయె ♦ సంభవించెను వర
యుక్తి ననుచు నేడ్వ ♦ నొడ్డు దెలుపఁ
గరుణ నిందుఁ డిట్లు ♦ గన్ను నో రురమున
నుండఁ జేసి బ్రదుకు ♦ మోరి యనియె. ౨౫౮

క॥ ఆడట నిచ్చోటాకడే, నాదైవము బలిమి కలిమి ♦ సంధంగని యి
ట్టిదరిఁ జేరెడు పాఠుల, వా దనకే మెనవి యొంటి ♦ వర్తలుచుంటి. ౨౫౯

తే॥ ఇట్టి యుదరంభరినిఁ దరి ♦ యింపఁజేయ
మీర లరుదెంచితిరి దీని ♦ మీరు మేలు
గలదె దహియింపుఁ డిమ్మేను ♦ గంప వెట్టి
యన్నలార ! దయాపర ♦ మార్థులార !. ౨౬౦

క॥ తల్లింట్టియాపుఁగని యా, తల్లి శుభ మ్మరసి తెలుపఁ ♦ దావల సూడున్
బల్లిదు లగు మీ కెయ్యది, యొల్లనిపని నెఱపుఁ డిపుడఁదెములముదన ననుచున్.

శా॥ పార్థివం బరమార్థ మంచు మది సం ♦ భావించి యవాని మే
నర్థి లోయ దొరల్పి వన్యగజక ♦ ఘృభజ్యమానంబు లు
తర్థామంబులు నైన కావములు సం ♦ ధానించి దీప్తిగ్నిచే
నిర్థామంబుగఁ గాల్చి రాసురలు మా ♦ నిశ్శేషులు స్మే లనన్. ౨౬౧

క॥ ఘృతపిండోపమ మగు న, య్యతిబలు మే నొరసి యల్ల ♦ నల్లనఁ చున్వ
న్మతఁ గాల్చుచుండె సీతా, పతి మెచ్చుచు ననలుఁ డపుడు ♦ పర్వతతనయా !

ఉ॥ ఆహుతి సేసి యగ్ని కంటు ♦ లన్నయుఁ దమ్ముడఁ గాంచుచుండ ధా
మాహితుడై దెన ల్వలుగ ♦ సంబరచారిత శంఖరాంతక
శ్రీహిత మైన డంబరము ♦ చెల్వము దోవఁగ నై న రూపమున్
సోహ మటంచు రామ ! సుకృ ♦ తోఁస్సి యటంచు ధరించె జెచ్చరన్,

క॥ విరజస్కంబరములు నుం, దరతరభూషణము లచ్చ ♦ తరసురభిమిశ
ధరిదంతరసుమదామము, లరు దరు దనఁ దాల్చి వితితి ♦ హస్తాంచితుడై.

ఉ॥ అంచలఁ గట్టినట్టిది మ ♦ హావిభవంబుల మించునట్టి ద
మ్మించుల మండలం బనఁగ ♦ మేలగు పేరు వహించి నట్టి నా
కాంచనపుష్పకం బొకఁడు ♦ గ్రీకునఁ దోచిన రాచవారిరా
యంచలమేటి రాముఁ గని ♦ యాదృతి భక్తి ప్రసక్తియుం దగన్, ౨౬౬

క॥ దనుతనుజుఁడు నయవినయా, వనతుండై కేలు మోడ్చి ♦ వర్ధిష్టుకలా
వననిర్ని మేషదృష్టిం, దనుపారుచుఁ బొగడె నిట్లు ♦ తత్త్వరసజ్ఞ! ౨౬౭

క॥ మునివరుఁ డాచార్యుఁడుగాఁ, దనఁజాలిఁటి సుకృత మట్లై ♦ తారసిలంగా
జనిసాఫల్య మెనయఁగా, ననన్యసామాన్యసిద్ధి ♦ నందితి దేవా! ౨౬౮

క॥ ఉత్సాహ మెనసె మది మహి, తౌత్సుక్యము కలిమి నినుఁ బరాశ్మనుతింపక
వాత్సల్యనిధివి సంవి, ద్విత్సుండ ఏ వెఱుఁగకున్న ♦ తెలుపులు గలవే. ౨౬౯

తే॥ అజుఁ డనంతుఁ డనాద్యంతుఁ ♦ డాతఁ డెపు డ
వాఙ్మనసగోచరుం డని ♦ వాస్తవంబె
తెలుపు శ్రుతి యైన దాని కీ ♦ తెలివి గలుగ
నెది హేతువౌ యయ్యది ♦ యెఱుఁగఁబడదు. ౨౭౦

తే॥ స్థూలసూక్ష్మప్రపంచము ♦ ల్పూచుచుండు
వెపుడు దృష్మాతుఁడవ కాన ♦ నిట్టి నిన్ను
జడము వ్యసిర్విక్త మనదు గృ ♦ శ్వంబు వైన
మది గనఁజాలునే చూసి ♦ మాస్యచరిత! ౨౭౧

తే॥ ఆత్మభాసంబు మతియు నై ♦ క్యంబు బెరయ
జీవసంక్షుంఁడై యాత్మ ♦ చెలఁగుచుండు
నట్టి బుద్ధ్యాదులకు సాక్షి ♦ యైన యట్టి
మదియె బ్రహ్మాంబు నీ వడె ♦ యగుదు వెపుడు. ౨౭౨

క॥ ఆనిర్వికారునం ద, జ్ఞానవశగలునన యెల్ల ♦ జగ మూరోవ్యం
బొ నడఁగు ననెను నెఱిచే నీ నెల వరయుదురు ఘనులుఁనిఘలాధీశా! ౨౭౩

వ॥ అట్టి నీసూక్ష్మజగన్మయం బగు రూపంబు హైరణ్యగర్భం బనియు స్థూలభూత
ప్రపంచాత్మికం బగు దేవాంబు వైరాజం బనియుం దనరుచుండు నందు సూక్ష్మం
బు భావనావిషయంబై ధ్యాతృధ్యానమంగళాస్పదం బగుచుండు బూర్వపూర్వ
ప్రధానంబులు నుత్తరోత్తరగుణభూతంబులు మహదాదుల వలనం బరఁగి తదా
వృత్తంబైన స్థూలకోశంబున సకలవైకల్యధారణాశ్రయిండ్ల వైన నీవె విరా
ట్టనా నొప్పారుచుండుదు. నట్టి నీవై గాజమూర్తికి లోకంబు లన్నియు నవయవం
బులై యుండు నందుఁ బాతాలంబు పాదమూలంబును మహాతలంబు పారి దేశం
బును ర సాతలంబు గుల్ఫస్థానంబును తలాతలంబు జంఘాప్రదేశంబును సుతలంబు
జానువులును వితలం బూరువులును నతలంబు కటియు భూమి జఘనంబును నంత
రిక్షంబు నాభియు జ్యోతిశ్చక్రం బురస్థలంబును మహార్లోకంబు కంఠంబును జన

లోకంబు వదనంబును దహలోకంబు శంఖాస్థియు సత్యలోకంబు శీర్షంబును నై
యుండు. నింద్రాదు లయిన లోకపాలకులు బాహువులును, దిక్కులు శ్రోత్రం
బులును నాసత్యులు నాసికలును వహ్ని నక్షత్రంబును నవిని దృష్టియుఁ జెందుండు
మనంబును గాల్చుండు భూభంగంబును వాక్పతి బుద్ధియు గుడురొడహంకారం
బును ఛందస్సులు వాక్కులును యముఁడు దగష్ట్రులును నక్షత్రంబులు దగతంబు
లును జగన్మోహిని యగు మాయ హాసంబును సృష్టి యపాంగమోకంబును
ధర్మంబు పురోభాగంబు నధర్మంబు పశ్చాద్భాగంబును రేబవస్థ నిమిషోన్నేపం
బులును సప్తసముద్రంబులు కక్షియు నదులు నాభియు సృష్టాంశులు గోమం
బులును సృష్టి రేణివ్రసారంబును జ్ఞానశక్తి యనుభావంబు నై ప్రకాశించు
చుండు.

అర

క॥ ఇట్టి దగు స్థూలరూపము, నెట్టన భావించు యోగనిష్ఠితు లెలమిన్
గ టైనయుదురు మహాంబుధి, యట్టిద యా భవము దాటియగులాండవలీ!

తే॥ ఘనుఁడు సర్వజ్ఞుఁ డెపుడు శం ♦ కరుఁడు దీని
నదిజాతకు డెలుపుఁ దా ♦ సరయుచుండు
సంతతధ్యాననిష్ఠాని ♦ రంతరతను
దనరు నీరూ పనన్యసా ♦ ధారణంబు.

అర

తే॥ తారకబ్రహ్మచరక ♦ త్వమునఁ దనరు
ప్రణవమున కగు నీపేరు ♦ పట్టుఁగొమ్మ
యదియె యుపదేశ మొనరించు ♦ నందఱకును
గాశి విశ్వేశ్వరుఁడు హర్ష ♦ కలితుఁ డగుచు.

అర

ఆ॥ ఎట్లు నీదు రూపమెంచు సాధకుఁడు త, దాత్మభావ మొనయునంతమునకుఁ
బ్రేమరసము నిచ్చుపెరుగ గద్గదపుల, కాంకహర్షపూరితాంగుఁ డగుచు.

సీ॥ విల్లు నమ్మల వంకవేడుక బైటపుచు, నెనరులకోట నానగడు చూడ్కి
మరుని నిర్వాణంబుమాటు సేయఁగఁ జాలు, శ్యామలవర్ణంపుఁజక్కదనము
జడలు వల్కలములునన్నాసులకు నేల, యనిపించు లద్భూషణాదరణము
నిత్యానపాయనినిగొప్పగుగాత్రి యా, జ్యోతుత్రీ నెమకెడుసగభ్రమంబు
తోడు తోడ జోడు ♦ గూడ నౌ పాడియుఁ
దనర మేలిపంట ♦ మొనయు పాలము
నీదు రూప మెపుడు ♦ నేఁ దలంతుఁ దొలంతుఁ
గర్మచయము ముక్తి ♦ గాంతు రామ!

అర

క॥ ఇది యొక్కటియే చాలును, ముద మొదవింపంగఁ దన్నుఁమాఁక్షికిఁ గూర్చు
నదమలమతి దయసేయవె, యద నిదె కదె రామ! సద్గుణాంచితధామా!

క॥ పరమాత్ముడ వగు నీమా, య రహస్యం బరయనేరఁగియ్యో యది నక
బెరయక తలంగఁ జేయుము, పరదా! ప్రింతు నిడుదుఁవందనశతముల్.

—♦ శ్రీరాముడు కబంధునకు పరము లొసఁగుట.

ఆ॥ అనిన వాని భక్తికచ్చెరు వంది గం, ధర్మరాజ! తుష్టిఁదనరినాడ
యోగిగమ్య మాత్మభోగనిరంతరం, జైన మత్పదంబునందు మయ్య! ౨౮౨

తే॥ ఎవరు నిచ్చలు నీస్తోత్రమిచ్చ నిలిపి, నన్ను భావించు రవ్వారుఁననుచువారు
భావభవభవపీడలఁబాసి నాడు, లోకముం గాంచ నంచితాలోక మెనయ.

క॥ అని యానతి సేసిన య, మృనువంశవిభూషణమ్ముఁమాలిమి గని యి
ట్లనె గంధర్వుడు తనమో, మనవికసితకమలలక్ష్మి నరసికొనంగఁ. ౨౮౪

తే॥ నీయెఱుంగనియది యెంట్లనెఱయఁగలదె, యైన న్మలాధినాథ నీనంటి మున్ను
దేవిఁ గైకొనఁగా నగుఁతెఱఁగు వినుచు, వాడ నని కాన నానుడిఁజాడఁ గొనుము

తే॥ లోక మా అగు యుక్తులలో విమర్శ
సేయఁబడుచుండు నొకట ల ♦ క్షీనమృద్ధి
గోరువానికి సాయంబు ♦ గొన కెనయుట
పోల దెందునుఁ గాలం బ ♦ పూర్వవిధము. ౨౮౬

క॥ దశభాగ మెనయు నాతఁడు, దశాంతపరిమృష్టుఁ జేరఁ ♦ దగు నట్లుగా కి
వశముననె దారపారణం, బశనిభాస్త్రా గణింపఁనయ్యెను నీకుఁ. ౨౮౭

ఆ॥ కాన నొండు దలఁపఁగా నింకఁ దగునట్టి, మిత్తుఁ జేర్చికొనుటఁజేలు కార్య
సిద్ధి తోనె దానఁజేకూరు నయ్యది, దెలుపువాడ నింతఁదెలిసి వినుము. ౨౮౮

—♦ కబంధుడు శ్రీరామునకు మార్గము సెప్పట. ♦—

సీ॥ సుగ్రీవుఁ డనువాఁడుఁసూన్యతచరితుఁడు, భానుసూనుం డొండుఁపరఁగుచుండు
వానరనాథుండుఁవాఁ డింద్రోతనయుండు, వరపరాక్రమశాలిఁవాని భ్రాత
కొండాక కతమునఁగొనకొనె నవ్వారి, కనయంబు విడరానిదైన గొంటు
దారవియోగంబుఁదలకొనఁ దరలింప, నై జగం బంతయుఁనరసి కనుచు

మరలి ఋశ్యమూకఁమహిధరంబున గుహ, మేలి తా వటంచుఁమెఱుఁ గెటింగి
యలముమతులు నలుపుఁరనుపముల్పాంతులు, గొలువనున్న వాఁడుఁకొంతదలఁచి.

వ॥ ఆరవిసంభూతుండును బలపరాక్రమతేజోవిశేషంబులగు దనరారువాఁడు సత్యసంభూతుండు విసేతుండు దక్షుండు ప్రగల్భుండు ధృతిమృతివిద్యాబుద్ధిసంపన్నుండు గామరూపి కృతజ్ఞుండు గారణాంతరంబున నట్లాదిగియుండఁ గాని సాధారణుండుగాఁడవ్వాని నలఁతి సేయక సానుజుండ వై యరిగి సానుమంతింబున సానుచరుండై యున్న వానరేంద్రునితో వహ్నిసాక్షికం బగు సఖ్యులబుసంధానించుకొనుము. సహాయార్థి యగు నాతని కర్జుంబు జక్కపఱిచి శాఖాన్యగవాహినుల పొందికతోడఁ గూడ నయ్యసదృశుని సాహాయ్యకంబు వడసి గావణాలయంబున భవద్వియోగంబునం గృతయై నీకై శోకించుచున్న మహిషగభూత సేత సమాహిత నారసి యారక్కనుల నుక్కడంచి యద్దేవిం గొనివచ్చి ముదితాత్ముండవై ప్రజలం బ్రోవం గనుము. మున్నడి యన్నరాదు లున్న నెలవులు సడిసన్నలు నెన్ని యేనియుం బన్నియేనియు నన్నిపుణుం డెఱిగి యెఱిగింపంగలవాఁడు నీకుం జేదోడు వాదోడు నై మేరుగిరిశృంగంబుననో పాతాలలోకంబు గుహనో యాయమ నునిచి నట్టులైనం గొనితెచ్చి యిచ్చి నీపాదపద్మంబు లర్చిపంగలండు. సందేహింపవలవదు రామచంద్రా! నీదుమార్గంబు శివంకిరం బభంగావృత మయ్యా యయ్యవియే ప్రత్యగ్దిశం బుష్పితంబులు ఫలితంబులు సగు సుహామహీరుహంబులు నీరంధ్రంబులుగ దారితల నొరసికొని చూపట్టుచున్నయవి ఘోర లించియో తెఱపినేసికొనియో యధిరోహణం బొనర్చియో యస్వసప్రదేశంబు గడచి చనిన నందనప్రతిమంబు నుత్తరకురుద్యేశనిర్దేశ్యంబును నగు మతంగాశ్రమంబు పంపానరోవరంబు చెంతన చూపట్టంగలదు. దానిం గొంచి పొంచి తీరెంచి యనన్యసామాన్యప్రచారంబగు నప్పట్టసం జెట్టని వికృతాపులును ముట్టని మధుఫలంబులును గొట్టని మృగచయంబులును బడయంగని యామోదలహరిం దేలుదురు. బహుయోజనాయతయుఁ బంచగిరిసంభూతయు నగు పంపాపుష్కరిణి కమలోత్పలశాలినియు నమృతరసవాహినియు హంససారిసచక్రాద్విపతత్రిబుధున సంచారవిసేదినియు నై యొప్పారుచుండు నందలి పద్మపరాగవాసికంబులు శివంబులు శీతంబులు మధురంబులు సుఖకరంబులు ననామయంబులు సగు రసంబులు గోలినంతన ట్టుత్పిపాన లెడయంగలవు. వలయునేని ఘృతపిండోపమంబు లగు వివిధమత్స్యంబులు నక్షతంబులుగా నందు మెలంగుచుండు నవ్వాని ననతిప్రయాసంబున నందుకొనవచ్చు. మున్ను మతంగముని శిష్యు లాచార్యునకు సమర్పింప వన్యపుష్పఫలాదులు గొని వచ్చునెడ నవ్వారి మేనుల నుండి దొరలిన స్వేద బిందువు లమూల్యమాల్యంబులై యెల్లెడల నీనాఁటికిం గనువారికిఁ గనులపండు వొనర్చుచున్నయవి. అమ్మునీందులయొద్ద శుశ్రూషలచేఁ గృతార్థ యై నలు వొందుచున్న పరిచారిణి శ్రమణ యను శబరాంగన ధర్మమూర్తివి సర్వభూత

నమస్కృతుండ వగు నిన్ను సేవించి దేవలోకంబున కేగ నీరాక నిక్షిప్తించుచున్న
యది యట్లుగాన నెట్లును నమ్మహితాశ్రమంబున కవశ్యంబు మీర లరుగవలసి
నదియ యాయమఁ బుణ్యం బొనరించి యయ్యమేయతపస్థలంబునం బొడకట్టు
వింతలెల్ల నారయం గని సంతసించి పంప సేవించి తత్తీరదేశంబుఁ గొని చని
కట్టెదుర ఋశ్యమూకపర్వతంబు వీక్షించి దఱియం జని మురియంగలవారు.
మతంగముని ప్రభావంబునం బుణ్యాత్మల కక్కొండచఱియలం బన్నుండి స్వప్నం
బునం గాంచునవి యెల్ల మేల్కొంచినంతనె ప్రత్యక్షసిద్ధంబు లగుఁ బాపాత్మ
లద్దాని నధిరోహింపనేరరు. నెట్లనం బెరసి యొక్కెడ శయనించిరేనియు నాసు
వుల నెవ్వరో రాక్షసులు ప్రహరించి యొండెడఁ బాటవైచెదరు. తదీయాశ్ర
మంబుం బీడింపక యనేకపద్ధతులఁ జరించు ననేకపంబుల ఘోకారంబు లెప్పుడును
మేఘనిస్వనంబుల ననుకరించుచుండు. శిశునాగంబుల యాక్రందనంబులును
సుందరమూర్తులును స్పృహణీయంబులు. అగ్గిరిం గనుంగొని శిలాపిఠానయగు
దద్దహ నిరీక్షించి తత్పూర్వభాగంబున రమ్యఫలపుష్పతరుల తానికుంజశోభితకూల
వలయితం బగు నొక్క హృదంబు చేరువ మిత్రీనందనుం గనంగొంచి మైత్రి
నిష్పాదింపుము. మిహిరకులమణీ! మద్భాగ్యమణీ! నా కానతి యొసంగవే యనిన
రఘురాముండు సాఽనుజన్మండ్లై సంతసిల్లి యింక విమానరాజం బధిరోహింపు
మమ్మహాసీయపదంబు సాఖ్యంబు చూటగొను మని యనుజ్ఞ సేసిన. ౨౯౦

ఆ॥ సంతసించి మొక్కిఁచని పుష్పకం బెక్కి, యప్పరాత్ముఁ బొగడియమరవరులు
బొగడ గనియె వాఁడుపుణ్యలోకం బిది, రామసేవ సామరస్య మబల! ౨౯౧

క॥ ఆదట నతఁ డెఱిగించిన, యాదారియె దారి గాఁగ † ననుజన్మనితో
నాదారులఁ బోవఁగఁ దిర, మా దైవతతరువు రాముఁడరిగెఁ బ్రియసఖి!

ఉ॥ కొండల దండ నేగుచు న † కుంతితవిక్రము లాత్తకార్ముకుల్
మండితమండనఁ ల్నెఱసి † మానుగఁ దేనియ లొల్కు. పూవులుం
బండులు మెండుకొన్న నెఱి † బ్రస్తుతము ల్తరువు ల్లత ల్పాదల్
నిండుమనంబులం గనిరి † నేతలు శ్రీతలు పృథ్వు లొప్పగఁగ. ౨౯౩

—† రామలక్ష్మణులు శబరి యాశ్రమంబుఁ జేరుట. †—

క॥ అయ్యానందంబునఁ జెలు, వయ్యాచే యనఁగఁ దనరి † యయ్యెలమిమెయిన్
డయ్యక చని బోయకొలము, తొయ్యలి గల మేలిపాలముఁదొక్కిరి గిరిజా.

క॥ పంపాతీరంబున నై, లింపనదిం గదియు వనము † లీల న్నగు నా
యిం పెనయింపంగల సిరిఁ, బొంపిరివోవుచు ధరిత్రీ † పున్నెం బనుచున్. ౨౯౪

ఆ॥ ఒలయు రుచుల నూటలూరించు నత్తాప, సాశ్రమంబు వెరయనరిగి నంతఁ
దనరు తపము గురులతచ్చాననముతోడి, మెలవుల దలపులోన మెయి కొనంగ.

—♦ శబరి రామలక్ష్మణుల నేవించుట. ♦—

సీ॥ మెఱుంగారు చక్కని మేనుల పొదలిక, ల్పొదలు పూవులఁ గాంచి పొదలుచుండ
నొండారు ట్టురు వొప్ప నొలయించు ముచ్చట, లఱ్ఱెత్తి విని చిల్కలబ్రవడఁగ
నెమ్మొమ్మదమ్ముల సీ తెంచి నేటివే, యని తేటికొమ లాటలాడి పాడ
వి ల్లమ్ము లరసియు వెఱ పేద హఁణము, ల్కల్యాణదృష్టుల కలిమి హగడ
వచ్చువారి తీరువారక గనుఁగొని, యెదురు వోయి హస్త సునక మెనఁగ
బ్రాముకొనియె నేమి భాగ్యమో తిత్పదా, బ్రములఁ గనుల శబరికి మలనయన!

క॥ పాదములు గడిగి తజ్జల, మాదృతి శిరమున ధరించి ♦ యలరారఁ గ నెక
మోదం బామోదము నం, మోదం బానందమును సమూహంబు బొందునక.

చ॥ కొని చని యన్నదమ్ములను ♦ గోటికి నొక్కడె చాలు నన్న య
య్యనుపమభక్తి నెక్కొనఁగ ♦ సంచితవీరము లుంచి చేర్చి య
య్యనువునఁ బూజసేసి రుచు ♦ లారసి వన్యల నేర్చి తెచ్చి యుం
చినయవి యంచు నొండాకట ♦ జిక్కని చక్కని పండ్లొసంగినక. ౨౯౯

క॥ అందుకొని యెలమిఁ గని ముద, మందిరి రఘునాథుఁ డనియెనమ్మరొ చెఱుపుల్
పొందవు కద గురువుల యా, నం దలఁతే ననుచు తపమునగ బ్రాకిడదే. ౩౦౦

తే॥ నిగ్రహించితే కోధమ్మునియతి గలదె
యంచితాహారవర్తన ♦ అందు మెలఁగఁ
బుణ్యమూర్తులు తపసుల ♦ ప్రారువు వాసి
యొంటి నిలిచియుఁ దలఁగని ♦ యొరిమ మనెదె. ౩౦౧

ఆ॥ అనుచుఁ గుశలవార్తలరయు నమ్మాయామ, నుష్యుఁ గాంచి తండ్రినోము తెల్లఁ
గొఱత లేక పండెఁగూలంకష ముఘాఘ, మడఁగె నెనఁగె గురునమరచనములు.

క॥ నిను సామిత్రిసమేతుని, ననిమిషదృగ్వర్తనమున ♦ నారసి పూజల్
మొనయించి మురియు భాగ్యము, వొనరారె న్నాదు పూర్వపుణ్యమున హాదీ.

తే॥ నిన్నుఁ గనఁ గంటిఁ గనుఁగొంటి ♦ నిఖిలజగతి
నీనపర్యలఁ దనిసిరి ♦ నెఱయు వేల్పు
లక్షతంబులు సుకృతంబు ♦ లయ్యె నిక
నయ్యెడు ఫలం బడెట్టిదో ♦ యరయరాదు. ౩౦౪

ఉ॥ ఇచ్చొట్టున నృతంగముని ♦ యుచ్చుకు వచ్చిన శిష్యు లాఘనుల్
వాచ్చె మెటుంగ దన్న సడి ♦ బోలున పో యని నాదు సేవలన్
మెచ్చుచు దివ్యవర్షశత ♦ మేయము కాలము సత్తపస్యలన్
నిచ్చెనలం గడించిరి స ♦ నివృత బ్రహ్మపదోపలభిక్తిన్. 30౫

ఉ॥ అంచలఁ బూన్చినట్టివి స ♦ మంచితమూర్తులు వోయేమయానము
ల్గించు వెలుంగుల న్నొనయ ♦ మేకొను నయ్యెడ నన్నుఁ గాంచి నీ
వెంచకు మొండొకొం డెచట ♦ నెక్కటి రామమయాంతరాత్మ వై
మంచి దలంచుచుండు మన ♦ మానము వైభవ మబ్బు నీ కటన్. 30౬

తే॥ అవ్యయుండు సనానినుఁ ♦ డప్పరాత్ముఁ
డచ్యుతుండు దాశగణ యయి ♦ యనెతరించె
జెడుఁగుల నడంపఁ జేకొని ♦ శిష్టజనముఁ
బ్రావఁ బరమార్థతత్వాను ♦ భూతి నెఱప. 30౭

క॥ తమ్మునితో నాఘనుఁ డీ, యుమ్మెనయంగ నరుగుచుండు ♦ సీ నంతకుఁ జి
త్తమ్మన ధృతిమెయి నుండుము, సమ్మోదాంబుధి మెలంగు ♦ సలయమ మొదవున్.

ఉ॥ అన్నయుఁ దమ్ముండు న్నొనయు ♦ నంతన తత్పదపద్మరేణువుల్
గన్నుల నద్దికొంచు నన ♦ ఘంబులు సద్విధిదృష్టము ల్కృతుల్
పన్ని పోనర్చు మర్హణలు ♦ పావనవృత్తిల నాదట నృహ
భ్యున్నతిఁ గాంతు మే నెడలి ♦ యుత్తమక్రీడి జగంబు నిండఁగన్. 30౮

తే॥ నెనరుతేనియ లోలుక న ♦ న్నేతి కనులఁ, గాంచు నంతన కలుగు న ♦ యయసదం బ
టంచుఁ చెలిసి వెనం జనిరయ్య! సీవు, చిత్రకూటాద్రి చేరువఁ ♦ జేరు సపుడు.

క॥ ఏ నట్టులె నిలిచితిఁ ద్వ, ధ్యానపరాధీన నగుచు ♦ నమ్మెయి సఫలం
వై నెగడె గురుల యానతి, యాసీదర్శనము వారి ♦ సర వన నయ్యెన్. 309

ఆ॥ అప్రమేయమూర్తి! యాడుదానను మూఢ, హీనజాతిజాత ♦ స్వెప్పు లేను
దగుదు నీదు దాన ♦ దానపరింపరఁ, జేరువారిఁ గొలుచు ♦ సిరికి నైన. 3౧౦

ఆ॥ అట్టి నాకుఁ గలిగెనధికార మీ నిన్నె, కొలువ నందు నేమి ♦ గురుల దయయొ
నీకటాక్షదృష్టి నేరిమియో కాక, యింట్ల వైభవమున ♦ కే నగుదునె. 3౧౧

క॥ వాఙ్మనసాతీతుండ వటు, దృఙ్మాత్మ్రండ వైన నిను ను ♦ ణింపం గన నీ
దృఙ్మగ్ధకు నొసఁగితి పృత్యజ్ఞూర్తి! నీదు కీర్తి ♦ తరమే పొగడన్. 3౧౨

ఆ॥ ఏమి మహిమ తెంచి యెట్టెట్టు లేమంచు, నిను నుతింప నెందు నేన్తు తెవగొ
యింత గానఁ దండ్రి యెడయక నీసేవ, నేయు మనిన నెట్లొ సేయుదాన. 3౧౫

వ॥ ప్రసన్నుండ వై యెయ్యది యనుజ్ఞతం బొనర్చెదో యనిన వాత్సర్యరసభరి
తుండై భరతాగ్రజం డాయమతో నిట్లనియె. 3౧౬

— ♦ శ్రీరాముడు శబరికి భక్తిమాన్యముం తెప్పెను. ♦ —

సీ॥ వత్సరో! జాబివి వాదంబు భావింపఁ, బేరు పెద్దటికంబుఁ బెద్ద సేయ
స్త్రీత్వంబు పుంస్తవంబుఁ చిన్నెలు గణియింప, నాశ్రమస్త్రీ శేష్యమాదరింప
దర్పించి పొనరించు దానము లైక్కింప, నట్టి తపశ్చర్యలనుమతిగన
జన్మంబు లను నంతఃజయ్యన నరుదేర, వేదాధ్యయన మొచి వ్రేలుసూప

భక్తివరు లగు హరు నా భాగ్య మనుచు

వారి కష్టసుఖముల ♦ వలను గనుచు

మొనయువాడఁ జూచి తద్వి ♦ ముఖుల పొత్తుఁ

గోరఁబో నింత నిజము వా ♦ కుచ్చిన్వాడ. 3౧౭

వ॥ అట్టి భక్తియోగంబునకు నజ్ఞనసాంగత్యంబు మొదలి సాధనంబు మత్క-భా-
లాపంబు ద్వితీయంబు మద్గుణప్రసక్తి తృతీయంబు మద్వచోవ్యాఖ్యాతృత్వంబు
చతుర్థంబు నిర్మాయికవృత్తి యగు ప్రవృత్తియు నిజాచార్యోపాసనంబునుఁ బంచ
మంబు నిచ్చులుం బెచ్చు పెరుగు పుణ్యశీలత్వంబును యమనియమాభిరతియు
మత్పూజననిష్ఠాగరిష్ఠతయును షష్ఠంబు మదీయసాంగమంత్రోపాసనంబు సప్త
మంబు మద్భక్తారాధనంబును సర్వభూతగతమద్భావనంబును జ్ఞాపశ్చిగ్ధపిరాగం
బును శమాదిసంతతియు నను నియ్యది యష్టమంబు మచేతనత్వవిదారింబు నవ
మంబు నై పరఁగుచుండు. 3౧౮

ఆ॥ అబల యైనఁ బురుషుఁడైన నుత్తమజనుం, డైన హీనబాతి యైన నొండు
జంతు వైనఁ బ్రేమసంజ్ఞిత మద్భక్తిఁ, జెందెనేని ముక్తి నొందు నిజము. 3౧౯

క॥ సజాతమాత్ర యగుచు న, మంజన యై తనరు భక్తిమద్భావైక్య
వ్యంజన యగు ముక్తికిఁ దా, నంజన మగు న స్థపుడె నిరంజనచరితా. 3౨౦

ఉ॥ కావున ముక్తికిం బరమ ♦ కారణ మియ్యదె యంచుఁ బెద్ద లీ
త్రోవన నిశ్చయించి రది ♦ త్రోవని చిత్తమున స్థలంగి తో
నీ వనవద్యభావపు మ ♦ నీషులఁ గొల్పితి నన్ను నిచ్చలుక
భావనఁ దాల్చి తింతగని ♦ భావిని! నీ యనువృత్తిఁ గాంచితిక. 3౨౧

— ♦ శబరి రామలక్ష్మణులకు మతంగాశ్రమప్రదేశంబులు నూపుట. ♦ —

క॥ ఏకొఱఁతలు లే వింకిట, నీ కయ్యెను ముక్తి సులభ ♦ నీగురువుల సు
శ్రీకరతపస్థలంబులు, మా కాదృతి నెఱుకవఱుపుమా తలఁపొప్పక. 3-20

ఆ॥ అనిన సంతస్థితియవ్వారిఁ గొని చని, యల్లకాననంబు ♦ నందుఁ గలుగు
మేలి తలము లెల్లఁమేకొని తెలువంగఁ, బూనె నిట్లు శబరిఁపుణ్యమూర్తి! 3-21

క॥ ఇదినిత్యతృప్తభగవృగ, ముదితవికాసము సమంచితోర్విజలతా
స్పద మాధ్యసర స్తీరము, సదమలమతులార! గనుఁడుసంయమివనముక. 3-22

సీ॥ ఎల్లతీర్థములుఁ నెలయించి రిచ్చోట, మంత్రాస్తములుగ నఁవృంత్రవేత్త
లుపవానకృతులు పోఁనోప కిం దొనగూర్చి, రాసప్తసింధుసమాశ్రయణము
వేదులు గాంచితేవిశ్వాత్మ! నినుఁ గొల్పు, వారి తే జెల్లడఁల్వఱలఁజేయు
వానిలోనఁ బ్రతీచివలను మీఱినయది, పానఁగింతు రిచ్చటఁబూలపూజ

ఘనులు స్నాతు లై నైచిన ♦ శచ్చడములు

నేటి కాఱువు చెట్లపై ♦ నెఱసి యుండి

కువలయము లర్చితము లన్య ♦ కుసుమములుసు

వాడ వయ్యవె యవియు ని ♦ ధ్వాకతిలకి!

3-23

క॥ అని పలికిన విని యన్నియుఁ, గని సంతస మంది రత్నఁఖని రాముఁడు నీ
వనితరమతి వవనిజ మ, ద్వనిత చనిన తెరు వెఱింగివచ్చియుంపు మనక. 3-24

ప॥ అయ్యోగినీవతంసంబు రఘురామనరేంద్రుని సముల్లసితదృష్టివిశేషంబున విలో
కించి. 3-25

ఆ॥ మాయలాని కిట్టి ♦ మర్మంబు తగడ మా, యన్న! యరయ కేపు ♦ న న్నడిగెద
వన్న సన్న నొడువకగు నె ళ్లుపేక్షింపఁ, దెలుపుదాన వినుము ♦ తేటపడఁగ.

తే॥ రావణుఁడు గొని చనె సీతఁ ♦ బావనాత్మ
యున్నయది యిట్లు లంకలో ♦ నుచితవృత్తిఁ
బొమ్మ సుగ్రీవుఁ గైకొమ్ము ♦ పొడవుపడుము
రమ్ము తలఁచి నంతలు సేసి ♦ రామఁ బెరసి.

3-26

క॥ నీయెఱుంగనియది గలదే, మాయూహల నెంతగాక ♦ మహిజాధిప! నా
కీయవె నెల విఁక నీదయఁ, బోయెద మే నగ్గి కొనఁగి ♦ పుణ్యపదవికిక. 3-27

ఆ॥ నిను స్మరించి ముక్తి ♦ నెఱిఁ గాంతు రన్యులు, నీవు చూచుచుండ ♦ నీయనుజ్ఞ
వడసి వహ్నిలోన ♦ నైతు నిమ్మెను నా, కెట్టి యీహితమ్ము ♦ లిడఁ దలంతో.

క॥ ఒక గడ్డె యిచ్చో నిలువుము, సకలాత్మకు నిన్నుఁ గనెడు ♦ బాడని పరమా
రథకలక్ష్యపదము గాంచెద, నకలంకశశాంకముఖ దయామయహృదయం ! 33౬

— ♦ శబరి యగ్నిప్రవేశము సేయుట —

ఆ॥ అనుచు వేడి వారిఁనామంత్రణ మొనర్చి, తత్ప్రసాద మెనసి ♦ తస్మాదంబే
యఖిలబంధసమ్మూ ♦ లాహుతాశనునందు, వ్రేల్చి దివ్యరూప ♦ విహృతి మించి.
వ॥ తత్కాలోపవతం బగు విమానరాజం బధిష్ఠించి యసమాన ఘోరవిరాజితస్థైర్య
యుత్తమశ్లోకితం బగు పురుషోత్తమపదం బాస్పదంబు సేసె. 33౮

ఆ॥ అథమజన్మ యయ్యు ♦ నాశబరాంగన, యట్లు లయ్యె ననంగ ♦ నధికు తెవ్వ
రేల ముక్తి గాన ర ♦ ధీశు శ్రీరాముని, భక్తవత్సలునిఁ బ్రతిపత్తిఁ గొలిచి.

ఉ॥ కాశున భక్తియోగము పృ ♦ కాశితముక్తిపథంబు తత్కృతే
భావనసేసి రామపద ♦ పద్మములం దనివొప్ప నిచ్చులున్
సేవ లొనర్చువారలకె ♦ చేతురు సర్వ మతత్ప్రకారులై
పోవుదు రొంట నొడ్లు పువ్వు ♦ బోడి తలంపకు మవ్వీచారమున్. 33౯

తే॥ శ్యామతన్మఁ బుండరీకాక్షుఁసర్వగతునిఁ, బూజితు నొనర్చువారలేఁపూజ్య తెందు
నందఱకుఁ బ్రియ మదె నాకు ♦ నభిలషితము
గాన నెఱిగించితిని దీని ♦ కృమ మరయుము. 3౪౦

ఉ॥ అంతట రామచంద్రుఁడు మ ♦ హాత్ముఁడు తమ్ముడుఁ దాను సంతసం
బెంతయు నగ్గలంబుగ మ ♦ హెచ్చుత సన్మును లిడ్డ పుణ్యతీ
ర్థాంతరము ల్గణించుచుఁ ద ♦ దాశ్రయసత్క్రియలకె సముల్లస
త్స్వంత మొనర్చె దేవవితృ ♦ సంయమిలోకము లోకపూజితా ! 3౪౧

క॥ నాఁ డచ్చో నిలిచియె మఱు, నాఁ డుదయము గాకమున్నె ♦ నందితచరితుల్
పోడిమి వెలయఁ దరలి నిరి, బోడి! పంప యను సరసిఁబొదున్పు తలఁపులన్.

— ♦ రామలక్ష్మణులు శుభనిమిత్తముల కలరుచు పంపం జేరఁబోవుట. —

ఆ॥ పోవుచుండి రపుడుఁభూజన్మజాని యి, ట్లనియెఁ దమ్ముకుఱ్ఱుఁయనువుఁగాంచి
యన్న! మేలు గంటిఁమఖిలకిల్బిషములు, బాసె నిట్టి పుణ్యపదముఁగనుట 3౪౨

క॥ అలరుచు నున్నది మది యీ, స్థలప్రభావంబె యనంగఁసందియమే య
య్యలఘుతపోనిష్ఠితు లి, ట్లలవార్చుటఁ దీర్థరాజ ♦ మయ్యెం జుమ్మా. 3౪౩

క॥ కృత్యవిధు లెల్లఁ దీర్చితి, మత్యయములుఁ దలఁగు నింకఁనని హృద్గతి సం
పృత్యయము దెలుపుచున్నది, సత్యాప్త్యలంబనంబు ♦ సమకూరెడునో. 3౪౪

క॥ త్వరపడుచున్నది నాయం, తరింగ మిపు డుత్తరంగ ♦ తారూఢత వా
సరరాజు చెలిమి పనుపడ, విరతము లగు సంతరములు వేయును నేలూ. 383

ఆ॥ పంప సరసి కలిమి ♦ పాలించి యీనాడః
ఋశ్యమూక మెనసి ♦ యెలమి దోనుకః
గీళవిభుని చెలిమి ♦ గీర్తింతు మన మన
స్కార మొప్పు దదను ♦ జన్మ డపుడు. 384

క॥ అన్నా! నాకును నటులే, యున్నది మది సరిభసముగ నొనరెడు గర్జ
బిన్ని యన నేల నీతలఁ, పెన్నెన యది తలఁగనేర్చు నే యొండొంట. 385

మ॥ అదై పంపాసరసీనగళి యదె యా ♦ నాఋశ్యమూకంబు సం
పదలగ బొంపిరివోపు వాయువదుఁ డ ♦ వైతాళికుం డిన్మ మే
ల్పదము ల్లాల్ప సుఖభృతాముగ్గుణ ♦ ప్రస్తార మొప్పారఁగా
నద నగుచు న్నినుఁ జేరి బద్ధునని చా ♦ యం గొంచు దోతెంచెడి. 386

చ॥ కలరవము లైలంగ స్ఫుట ♦ కంబననాంతరసీమ నాటవా
టల నలిరేగి కొన్ననల ♦ డంబర మంబర మాకృమించు చా
ప్పులుఁ దులకింప ని న్నెరసి ♦ పూజ లొనర్చి నెదుర్పడంగ రాఁ
దలఁచు కృతార్థు లల్లు ప్రమ ♦ దంబున నొప్పెడుఁ దద్విహంగముల్. 387

క॥ తరంగల చప్పుడు లునుఁ దుగ, పురులుం బురికొని చరించుపోడుములున్ శం
బరలక్ష్మీనాహిత్యము, సరసీసాన్నిధ్య మొంటజాటెడు ననఘా. 388

క॥ ఇప్పటి నిమి త్తములె యిడుఁ, దప్పక మే లనుచుఁ దనదుతమ్ముడు నొడువన్
విప్పారెడు మోమున నా, యొప్పులకుప్ప సిరిఁ గాంచియొలయుచు నడిచెన్. 389

మ॥ అని యిట్లు లయ్యదంభుండు శంభుం జేరింగించిన శాంభవీదేవి సముజ్జృంభిత
ప్రహర్షాంభోసిధి యై యనంతరశుభసమారంభప్రియంభావుకంబు లగు భవద్వా
గ్గంభంబులు చయ్యన నెలకొల్పవే యని నెయ్యంబు సూపుటయు. 390

ఉ॥ లింగవిశిష్టజాతిభృద ♦ లీకవికారవిదూర భావనా
సంగతభక్తలోకచయ ♦ సంస్కరణాత్తివిచారి చేతనా
లింగితనిత్యత్వప్తికృద ♦ లేపసుఖార్ణవవృత్తిధీర స
త్ప్రగణనంప్రసాదనవి ♦ ధానవిభాసురభావభాస్వరా. 391

క॥ నియతవ్రతసంస్థాని, ర్ణయసారవశిష్టనిర్భాఢరపీమరసో
దయహేతుభూతకరుణా, మయవీక్షణలక్ష్మ్యమాణాఢ మానసనిష్ఠా. 371

మాలిని॥ సదయనవినివేద్యాఢ సంస్తుతాస్థానహృద్యా
మజవదరినిరాసాఢ మంత్రితోద్దామభాసా
సదరవిజృంభలోకాఢ శాభృదంచద్విలోకా
సదనదుపరికక్ష్యాఢ సర్వవేదాన్తలక్ష్యా. 373

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ
విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన
వేంకటప్ప కపిందాభిధాన ప్రణీతంబైన
శ్రీరామకథాఽమృతంబను మహాప్రబంధంబునం
దరణ్యకాండంబున సర్వంబును జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ శివాయనమః

రీరామకథామృతము

కీ షిరంధ కాండము.

ఇది

బ్రహ్మశ్రీ తాడేపల్లి వెంకటప్పయ్య శాస్త్రిగారిచే

రచి యింపఁబడి

వారి పుత్రుఁడగు

రాఘవనారాయణశాస్త్రిగారిచే

ప్రకటింపఁబడియె.

నిడుత్రోలు :

తాతా ముద్రాక్షరశాల యందు

ముద్రితము.

నర్వస్వామ్యసంకలితము.

1935

[వెల రు ౨-౦-౦

విషయ సూచిక.

—0—

పుట		పుట
	శ్రీరాముడు తమ్మునితోఁ గూడి పంపాసగ స్నన కేగుట.	1
	శ్రీరాముని భావ విహారము	5
	శ్రీరామలక్ష్మణుల రాకకుఁజరించి సుగ్రీవుఁడు పారిపోవుట	6
	హనుమంతుఁడు సుగ్రీవునితో సంభాషించుట	7
	సుగ్రీవుఁడు రామలక్ష్మణులకడకు హనుమ ననుచుట	8
	హనుమంతుఁడు రామలక్ష్మణులఁజేరిభాషించుట	9
	శ్రీరాముఁడు హనుమని పలుకులువిని లక్ష్మణు నకు నచ్చెగువడుచుఁ దెలుపుట	11
	హనుమంతుఁడు రామలక్ష్మణుల వృత్తాంత మెఱుంగఁగోరుట	12
	లక్ష్మణుఁడు హనుమంతునకుఁ దమవృత్తాంతము వినుచుట	13
	హనుమంతుఁడు రామలక్ష్మణుల సుగ్రీవుని దరిఁ జేర్చుట	14
	సుగ్రీవుఁడు శ్రీరామునితో సవినయముగఁబలుకుట	15
	సుగ్రీవుఁడు తనకప్పములఁజెప్ప రాముఁ డభయ మిచ్చుట	16
	సుగ్రీవుఁడు శ్రీరాము నూఱిడించుట	17
	సుగ్రీవుఁడు శ్రీరామునకు నీత సామ్ములఁ జూపుట	18
	శ్రీరాముఁడు దుఃఖించుట	19
	సుగ్రీవుఁడు రామునకు శోశోపశమనము నేయట	20
	శ్రీరాముఁడు వాలివిరోధ కారణము సుగ్రీవు నడుగుట	21
	సుగ్రీవుఁడు రామునకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చుట	22
	శ్రీరాముఁ డభయమొసఁగ సుగ్రీవుఁడు వాలి పరాక్రమము నెఱుక నేయుట	25
	సుగ్రీవునకు నమ్మకముగలుగ రాముఁడు తన బలముఁజూపుట	28
	సుగ్రీవుఁడు శ్రీరాముని శక్తి నమ్మి కొనియాడుట	29
	సుగ్రీవుఁడు రామలక్ష్మణులతోఁ గిష్కింధ కేగుట	30
	శ్రీరామ సుగ్రీవ సంవాదము	31
	రామాజ్ఞచే లక్ష్మణుఁడు సుగ్రీవుఁఁజుతఁ బుష్పమాల నుంచుట	32
	రామలక్ష్మణులతో సుగ్రీవాదులు మరలఁ గిష్కింధ కేగుట	32
	సప్తము హ్యశ్రమము	33
	తార వాలిని యుద్ధమునకుఁ బోవలదనుట	35
	వాలి తారనూఱిడించి యుద్ధమునకు వచ్చుట	37
	వాలిసుగ్రీవుల యుద్ధము	38
	వాలి శ్రీరాము నెగ్గలాడుట	38
	రాముఁడు వాలిమాటలకు సమాధానము నెప్పట	40
	వాలి తెలిసికొన్నవచ్చుకొని శ్రీరామునుతించి వరము లగ్నించుట	41
	శ్రీరాముఁడు వాలి యిష్టంబుల నొసఁగుట	42
	తాగశోకించుట	43
	శ్రీరాముఁడు తారకు ప్లానోపదేశము నేయుట	45
	తార సందియంబులకు శ్రీరాముఁడు సమాధా నము వచించుట	46
	సుగ్రీవుఁడు శ్రీరామునకు వానర రాజ్యము నప్పగించుట	48
	రామాజ్ఞా ప్రకడై లక్ష్మణుఁడు సుగ్రీవుని వానర రాజ్యమున నభిషేకించుట	49
	వర రువగ్గనము	51
	లక్ష్మణుఁడు రామపరీభావంబు వెల్లడించి యూరిడించుట	58
	శరత్కాలవర్ణనము	62
	హనుమంతుఁడు సుగ్రీవునకు రామకార్యావస రము నెఱిగించుట	63
	లక్ష్మణుఁడు సీతావియోగ దుఃఖితుఁడగు శ్రీరాము నూరార్చుట	65
	శ్రీరాముఁడు శరల్లక్షణంబులు చెప్పఁచుఁ బ్రమ త్తుడైన సుగ్రీవునకై లక్ష్మణుఁబనుచుట	66
	శ్రీరాముని పారవశ్యము	68
	లక్ష్మణుఁడు మహావేగమునఁ గిష్కింధకరిగి సుగ్రీవునకు రామాజ్ఞ నెఱిగించుట	69
	హనుమ సుగ్రీవునకు సీతముం దెలుపుట	71

పుట	పుట
హనుమదంగదులు లక్ష్మణుని దుర్గని సుగ్రీవుని హాహా మునకు జేర్చుట	72
సుగ్రీవుపనుపునఁ దార కృష్ణుడైన లక్ష్మణుని భక్తిచేఁ బ్రసాదోన్ముఖుఁ జేయఁగడంగుట	74
కోపముతో లక్ష్మణుఁడు సుగ్రీవునిఁజేరి రామ కాసన మెఱింగించుట	76
హనుమంతుఁడు లక్ష్మణునితో సుగ్రీవుశక్తి నెఱుక నేయుట	77
లక్ష్మణు పృబోధితుండై సుగ్రీవుఁడు రామ కార్యము సాధింపఁబూనుట	78
సుగ్రీవుఁడు సీతాశ్లేషణమునకై హనుమంతుని వలన వానరుల రావించుట	69
ఎల్లవానరులు రామ కార్యాధ్యక్షుడై కిష్కింధ కేఠించుట	60
లక్ష్మణునిఁ బుష్పకముపై నెక్కించుకొని సుగ్రీవుఁడు సహివారుడై రామునిఁజేరుట	81
శ్రీరాముఁడు సుగ్రీవునకు సుహృద్ధర్మ మెఱిగించుట	„
సుగ్రీవుఁడు శ్రీరామచంద్రునకుఁ దన కృతజ్ఞత నెఱింగించుట	„
సుగ్రీవుఁడు రాముమన్ననవడసి సీతాదేవిని నమకుటకై కపివీరులఁ బనుచుట	85
వివతాదులఁ దూర్చునకనుచుట	„
సుగ్రీవుఁడు హనుమదాదులకు దక్షిణదిక్పార్శ్వంబుఁ జెప్పట	88
సుగ్రీవుఁడు సుషేణాదులకుఁ బ్రత్యక్షార్థంబుపడేఱించుట	91
సుగ్రీవుఁడు శతవలిముఖుల కుదగ్గి కామార్గంబు వివరించుట	94
సుగ్రీవుఁ డందఱకు నాననేయుట	97
సుగ్రీవుఁడు హనుమంతునిఁ బ్రత్యేకముగా వినుతించి నియమించుట	99
శ్రీరాముఁడు హనుమంతునకు ముద్రిక నొసఁగట	100
పూర్వపశ్చిమోత్తరదిక్కులకేగిన కపివీరులు తిరిగి వచ్చుట	102
హనుమదాదులు దక్షిణపుదిక్కునసేతసువెడనుట	103
అంగదుఁడు కపివరులకు నీతిబోధించుట	104
హనుమ, తుండు స్వయంప్రభకుఁ దమవృత్తాంతము వినుచుట	108
కపులు తృప్తులయినపిదప స్వయంప్రభ హనుమతోఁ దన వృత్తాంతము చెప్పుట	„
స్వయంప్రభ శ్రీరామచంద్రుని నుతించుట	110
స్వయంప్రభను శ్రీరాముఁడు బడరీవనంబున కేగ నియమించుట	112
హనుమంతుఁడు వగచుకపుల కుపాయముఁ జెప్పుచు నంగదుని బుద్ధిఁదిగిష్టఁబూనుట	114
అంగదుఁడు హనుమదోధితుఁడయ్యుఁడబ్రాహ్మణ పవేశమునకు సమకట్టుట	115
అంగదుని లెంపునకుఁ గపులువగచుచుండ హనుమరామతత్త్వము బోధించుట	116
కపివీరులు సముద్రముంగాంచి విచారపడుట	117
కపులు సంపాదింపని భయపడుట	118
సంపాతికి నంగదుఁడు రామచరితముఁ జెప్పుట	119
సంపాతి కపులకు సేతజాడను దెలిపి సదుపాయముంజెప్పుట	121
సంపాతికపులకుఁ దన వృత్తాంతముఁజెప్పుట	123
జీవోత్పత్తి	124
సముద్రప్రళయము	127
సముద్రముదాఁట లేమికి వగచు కపులకంగదుండు బలముఁ బురికొల్పుట	128
కపులు సముద్రముదాఁటుటయందుఁ దమతమ శక్తుల వివరించుట	129
జాంబవంతుఁ డంగదువారించి హనుమానునిం బ్రేరేచుట	130
హనుమంతు సుతానామ	132
జాంబవంతుఁడు హనుమత్ప్రభావము విని కర్తవ్యముఁ దెలుపుట	134

శ్రీ శివాయగురవే నమః

శ్రీరామకథాఽమృతము

కి య్కింధాకాండము.

ప్రథమాశ్వాసము.

సంప్రసాదనంజ్ఞక
భాసురసాహృదరసప్రభావః
ద్వీపహితవిమతనిజపర
తానముచితసామ్యలక్ష్మి ధాతా! జగదీశా!

౧

తే॥ అవధరింపుము దేవది ధాతావ్యంతరంగ
నీమనాదు విజ్ఞాపన చిద్విలాస
మొలయలలనావతంసమ క్కలనవేడ
నభవుడిటుచిల్లెరామకథామృతంబు.

౨

— ధాతామండల తమ్మునితోఁ గూడి పంపానరన్నున కేగుట —

ఉ॥ ఈసుదొంగి శోలనగు నీసుధనాన సుఖావహాసివా
చానముపేయుమీ! వినువి ధాతాపతి యాశంకాధృతవృత్త
భాసురపుణ్యలోకచయ భాగినీ జేసి విలాసినిసము
ల్లాసితఁ గాంచె నంచితకథ లామయి బంప నిలింపకాంక్షిత.

౩

- ఉ॥ వానవకాననోపచిత ♦ వైభవయోగితటదుర్జ్వలరీ
 శ్రీసముపేత నిర్మలిన ♦ శీతలరస్యరసానపేత సం
 వాసితదిక్కగంధవహ ♦ వల్లభలాలనసంప్రీత ల
 క్షీనకలార్థలక్షితని ♦ కేతనభూతయు నై శుభాకృతిఁ. ౪
- క॥ చూపట్టెడు నద్దాని ని, రూపించుచుఁ జేరఁజని ప్రి ♦ రూఢమనస్కా-
 రాపూరణోచితములు వి, పాపము లగు తజ్జలముల ♦ బడలిక దీఱఁ. ౫
- ఆ॥ స్నానపానవిధులు♦జరిపి త త్రీరమ్ము, మొనయు దారి ఋశ్య♦మూకమునకుఁ
 బోవుచుఁడుతఱిని♦బాసర నిట్లనె రాముఁ, డనుజుతోడ హృద్భ♦వాన్తి నెఱయ.

— ♦ శ్రీరాముని భావవిహారము ♦ —

- ఉ॥ పొంపిరివోవు సంపదలఁ ♦ బొల్పెడు నియ్యది కంటె లక్ష్యణా !
 పంప యటందు రీసరసి ♦ భాగ్యము కల్గినవారి సొమ్ము న
 న్నంపల నేచు మన్మథుని ♦ యాయుధశాల యనంగఁ గాననై
 యింపానరించుచున్నయది ♦ యింపనిదయ్యుఁ దలంపు లుబ్ధగఁ. ౬
- ఉ॥ ఊడిగము ల్పొనర్చుఁ గమ ♦ లోత్పలపాళికి వట్పదాళు లే
 నాఁడును గొల్వుఁ బాయనివి ♦ నాఁ జను నంచలు జక్కవ ల్కవ
 వ్రీడ వనంగు నూల్కొలుపు ♦ వెజ్జ మధుం డనిలార్భకుండు పోఁ
 గూడని చుట్ట మిక్కొలను ♦ గూర్చిన పున్నె మదెట్టిదో కదా. ౭
- సీ॥ ప్రొద్దుప్రొద్దునఁ దమ్మి ♦ పూవులసిరితోడి, వయి భృంగగీతమ్ము ♦ లలిశయిల్ల
 మేల్కొంచి మెలఁకువఁమెయికొనఁ గమ్మతె, మ్మెరలు సేవింప నెమ్మెలు దలిర్ప
 బాలభానున కెదు ♦ ర్పడి ప్రీతి ఘటియించి, చక్రచక్రము నేలు ♦ జాడ నెఱపి
 తటరుహాగమవృత్తిఁ ♦ దనరు ద్విజాతిధి, సత్కారమున కల్మిఁ ♦ జాల నెగడి
 నిత్యసౌభాగ్య మనఁ దన ♦ నెలవె కాఁగ
 మహితమానసలీల ని ♦ ర్మలిన యగుచు
 సీసరోజుని రసవహా ♦ యింపు గులుక
 నామదిఁ గరంచుచున్న దీ ♦ నాట వత్స ! ౮
- ఉ॥ పువ్వులుఁ బండ్లుఁ గొంచుఁ దట ♦ భూజము లోజ మెలర్ప దీనికిం
 ద వ్యసరాని చుట్ట లయి ♦ తార్కొని ఛాయ లొసంగి పాంథులఁ
 మవ్వ మెనంగఁ దేర్చు జన ♦ మానిత మీస్థల మిట్టిచోట నా
 జవ్వనితోడ నున్నయెడ ♦ స్వర్గ మయోధ్య స్మరింతునే మదిఁ. ౯

తే॥ నిత్యకల్యాణి యీనేలనేడె యనగ, నేల యైన విజృంభించెనిపుడు మధుఁడు
దేశకాలమ్ము లొక్కడైనతీ రెటింగి, మండుచున్నాడు వహ్నికిమాటు మరుఁడు.

మ॥ చివురు లోకైలబంట్లకుఁ శుకహయం ♦ శ్రేణు ల్బుజింపంగఁ దీ
వపు పండ్లు నృధుపానుజీవులకు దీ ♦ వ్యతూసనగుచ్చంబులుకొ
నివరం బొప్పగఁ గూర్చి శాతశరము ♦ ల్విఖ్యాతము ల్దద్విశే
షవిధిం దార్చెడు వీఁ డలంతియె మరు ♦ న్నామౌజ్య మేలించుచోకొ. ౧౨

తే॥ తేనె పూసిన కత్తి యుద్దీపకుండు, మాధవుం డనఁ జనునె యిమ్మారసఖుని
విప్రయోగినిపీడనవిధిని నీత, డత్రుకృద్దూషితత్వమ్మునందకున్నె. ౧౩

తే॥ శ్వసను ప్రేరణ నిమ్మహా ♦ సరసిలోని
యలలు దోతెంచు నని వేడ్క ♦ కరయరాదు
వరుణపాశంబు లవి వాని ♦ వరుసఁ దొడరు
నబ్జములు కామసంమోహా ♦ నాశుగములు. ౧౪

ఆ॥ పుష్పవృష్టిఁ గురియుఁబొలుపండు లతలతో, వృక్షరాజి వీరిపక్షమెనసి
రాజుతోడివారురా సమృద్ధు లొనర్తు, రిట్టి పనులు నైజమెంచబోరు. ౧౫

క॥ చేయు మని చేయ నంతస, మాయె ననం గలదె దర్పమా యది వలపా
నాయాయవ్యము నాసిరి, పాయక యుండఁజను నొడ్ల ♦ పాల్లెటులై నకొ. ౧౬

ఉ॥ కొండల యండదండ నెల ♦ కొన్నది యీసరసీనృపతి యీ
కొండలఁ బోని మ్రోకు లటు ♦ కోరినకావులు దీని కివ్వనం
తుం డనిలుండు శీల్పమునఁ ♦ దోడ్పడ శూరుఁడు రాజు మెచ్చు ను
ద్దండత మారకర్తములఁ ♦ దార్కొనుఁ బద్మవికాసహాసయై. ౧౭

తే॥ తనరు నాపాతరమణీయ ♦ తరము లగుచుఁ
దలము లొకకొన్ని యంతయుఁ ♦ దలఁప విషమె
యతిధిపూజ లొనర్తు ర ♦ య్యసురు లిరువు
రాదట వధింతు రను వార్త ♦ యరయలేడె. ౧౮

తే॥ అనిలుఁ డాడించుచున్నవాఁ ♦ డవనిజముల
నేలఁ బూజించు నవి పూల ♦ నిష్క్రియముగ
మహిజఁ బాయుట నన్నియు ♦ మలఁగి నేడు
శత్రుకోటిని బెరసె ని ♦ స్సంశయముగ. ౧౯

క॥ మ్రోకుల కొనకొమ్మలకుం, బ్రాకిడి తల లెత్తి లతలుఁపొకట్రీ లై
నాకష్టదశకు నగుచు వి, లోకించెడు తెఱఁగె యంతలోఁ గనవయ్యెకొ. ౨౦

తే॥ కొన్ని మౌక్తికల నుండంగఁ ♦ గొన్ని వాల్మీకి
గొన్ని యంతరాంతరములఁ ♦ గొమరుమిగులఁ
దేటగీతుల నవ్వానిఁ ♦ దేంట్లు పొదువ
నాట లాడెడుఁ బూలతో ♦ ననిలుఁ డిపుడు.

౨౧

ను త్తకోకిలము॥ మత్తకోకిలరావము ల్దగ ♦ మారుతాఖ్యనటుండు భూ
భృత్తటావనికీచకస్వన ♦ భృంగగీతు లెసంగ సం
సత్తి సంనమానం బెలర్పఁగ ♦ సాధున ర్తకవృత్తి వీ
రుత్తు లాడఁ బొనర్చి కూర్చెడు ♦ రూపకీయనిగూఢాణ్.

౨౨

తే॥ పూలపాగాలు తనరంగఁ ♦ బాలుచు తలలు
ద్రిప్పుచు ద్విరేఫగీతి సం ♦ వీరీతిఁ దెలియఁ
జేయుచున్నవి తరువులు ♦ వాయుయుక్తిఁ
దమతెలివి వింతయే వను ♦ ధాతలమున.

౨౩

ఆ॥ ఎట్టి జతన మెంచెనీవసంతుఁ డనంగుఁ, డెట్లు వేవఁ దొడరెనింత యెఱిగి
యట్లు హృష్టపుష్పమైన యీకోయిల, నన్నుఁ బిలిచి తెగడుచున్న దిపుడు.

క॥ చందనశిశిరతఁ బువ్వుల, యందలిపొడిఁ గొంచు మందుఁజూ ననిలుడు రా
ముందటిచందము మార్పడఁ, దుందుడుకుతనమ్ము నూపఁదొడరెడుఁ గంటే.

సీ॥ శిఖ యాడునెఱి నాడుశిఖిని తెక్కలు విప్పి, కదిసి న స్గేటు కేకలు సెలంగ
నల్లినితో నలి మధుఁవాని పాటలు పాడి, యూరించు నామదియుక్కు సెడఁగ
నిగురులు గొఱికి కోయిల ప్రియ కందించి, కను లెఱ్ఱపడఁగ నన్దాంచి గదుము
శుక్తికిఁబండుల పేసఁమొకటఁ బెట్టుచు శుకం, బూగించుననుఁ జూచియుత్తమాంగ

తే॥ మిన్నిటికి మూల మామని ♦ యే యటంచు
నెఱిగి యెఱిగియుఁ జేయంగ ♦ నేమి గలదు
నామనోహర యొక్కెడ ♦ నవయుచుండ
నొడ్డునర్చెడు కొలల కే ♦ నొదిగియుంటి.

౨౬

వ॥ సౌమిత్రి! మైత్రి పాటించి మధుమాసనమయం బనక యనాలోచితంబుగా నీ
పంచాసరోవరవనోద్దేశంబునం జొరఁబాటితిమి మొక్కలం బగు నిక్కాలంబున
నిక్కాలనునయందున గొజ్జంగివన్నీటి తేటదనంబున మాటకు బాటన నగుబాటు
గూర్చ నోపు తియ్యని క్రియ్యాట మాటుపటుపంజాలి యిట్టలంబుగ మిట్టలపై
నుండి దిగజాఱి యంశుమంతుని కిరణస్ఫురణంబులలోని క్రొత్తతళ త్తళలు సంగ్ర
హించి యాణిముత్తియంపుఁ గోవలుపెట్టి పెంద్రోవ నిద్దాని కలంకారంబు

గూర్చిన తెఱంగుదోఁపం బ్రహ్మతస్థులంబుల కవతరించు సెలయేళ్ల వారిధారల
వలనను సహస్రకరస్పర్శనంబున నెమ్మేను లుప్పొంగ నొప్పురు పులకజాతంబు
లకు సహజాతంబు లగుచు సరోజినుల వదనకమలంబులం గనుపట్టిన దట్టంపు
వికాసపరిమళంబులకు నీడుజోడు లన వెనువెంటన యుద్భవిల్లి రంగారం బొంగా
రిన యుత్తమోత్తమాధరామృతరసధారలవలనను నొయ్యారంబునం బొదలు
సయ్యాటంబుల వాటంబు లగు నాటపాటలతోడి నెయ్యంబునం దోతెంచు
మలయవవనుని మేలి శిక్షం బ్లనమానంబు లగుచుఁ బావమానస్వస్థ్యనాను
వాకంబు లధ్యయనం బొనరించు ద్విజసమాదృతవసంతశాఖనికురంబంబుల డంబగు
కలాభ్యసనంబున వికసనంబు లపేక్షించి యాత్మస్వకంబునం బొంచి యాలించు
చున్న వాసంతికాప్రముఖవల్లికామతల్లికల లతాంతగుభుచ్చంబుల నుబ్బి గుబ్బ
తిల్లు నమందమరందనివ్యందంబుల పేరం గొనితెచ్చి సమీరకిశోరంబులు నమ
ర్పించు నుపహారసంభారంబులవలనను పుటపుటనై పెనుపారు తీరునన మిన్నుముట్టి
యచ్చోలునన వన్నె కెక్కిన వేలుపుల కొలను నేనిఁ ద్రోపాడి మేలమాడుదుం
జుడుం డని రాజహంసకాదంబకకదంబం లశబ్దవిశేషంబులం దెలుపుచుఁబ్రోదిన
యనం బొనరుపడి యొప్పు మీఁకు దుమారంబుల నుప్పతిల్లి యొప్పులకుప్పలై
మగతాల తిప్ప లననై కప్పుకొనిన యప్పుల రాయిడి యనెడు పెనుముప్పునం
బొలివోక యాకపడి నిలువంబడిన మేని పుప్పొడుల సముద్దీపితంబు లగు
ద్వీపంబుల ద్వీపవతియై యపారజలసారపూరప్రసారంబున సోతోవహ యై
యుద్దామతరంగరింగణంబులఁ దరంగిణి యై ప్రసూనఫలభార నమ్రవివిధ
తరులతాకుంజపుంజ శీతలచ్చాయానపేత శశికాంత శిలామయతలశోభి
త్వంబునఁ దటిని యై గారుత్మసితత్వసోపాననిచయనచ్చాయశైవలవిశేషసమా
నత్తి కలిమి నైవలిని యై యతిశయిల్లి యిప్పర్వంబునం బరిసరవ త్తపరికరసంపత్తి
నిప్పద్మ రాజధాని యప్పద్మాకుమారుని జగదేకసామ్రాజ్యపట్టభద్రుం గావింప
నెంచు నక్కర్ణంబునకు మొనకొను రాజబంధువర్గంబునకు మునుమున్న యవని
కుమారికాసుకుమారావయవంబులంబోని కుసుమగుచ్ఛంబులం దాల్చి యందం
బలరార నందందు శోభిల్లు మాధవీలతాంగనలకు సావర్ణవర్ణప్రసూనాభర
ణంబులు సమర్పించు కర్ణికారంబులతోడి యైకమత్యంబునం బద్మరాగంబు
లందిచ్చు పలాశపలాశితతుల చెంత నుమనశ్శేఖరము లనువొంద నలువొంద
మాకందసందోహంబులకన్న మిన్నలై విరిపాగాలు పెట్టిన తల లెత్తి చద
లొరయు తిలకవ కులకురంటకప్రముఖమధువృక్షతిలకంబుల ముకులంబుల వెంట
నవికలంబులుగాఁ దిరుగు మధుకరమాగధుల గీతివిశేషంబులు జనకనందినీనవనవో
న్మిషన్మధురగితివిశేషంబులై వనుపడ నదనునం బదనున కెక్కిన పరభృతికాన్వరం

బక్కలకంఠకంఠి కంఠస్వరంబు స్మరణంబుఁ బొనరింప శుకశారీకల కలరవోచితంబు
 లగు నప్పలుకులు కంఠుని ములుకులకు లక్ష్యంబు నూపుచు నయ్యకలంకచంద్ర
 వదన రుచిరోక్తుల కనుమాపకంబులు గా నోపఁ బ్రీతిక్షణంబును నిర్దాక్షిణ్య
 త్వంబునం బ్రవర్తిల్లు దక్షిణదిశాగంధవహుని గంధవత్ప్రచారంబు లాశుభా
 చార నిశ్శ్వాసపవనాంకురమ్ముల యనుపమసంపదల నుపలాలింప నింపున నిలింపు
 లనేని నలరుటంపల ముంప నడరు గుంపులమారి మారుని యిన్నాటిసన్నా
 హంబున గ్రచ్చికొను కార్చిచ్చు నడిచక్కిం జిక్కువడిన హరిణం బనంగ నైతిఁ
 దమ్ముఁడ! యాయుష్మలీకమ్మునకుం బారమ్ము గలదే యనుచు నప్రాకృత
 వైభవుం డయ్యుం బ్రాకృతుని విధంబునం బనివెడుభ్రాతం గని సౌభాత్యంబు
 పెనుపొంద సుమిత్రానందనుండు శ్రీరామా! జయరామా! కల్యాణనామా!
 పరంధామా! నామనవిని నేమటక చేకొనం బ్రార్థించెద. నరిదళంబుల నున్మా
 లించుటకును నాశ్రితవర్గంబులం బాలించుటకును నర్థిసందారిద్యౌధ్వంసనంబున
 కలిమి నమరవరవనవాటిశాఖాశాఖం బోలం బోలి త్రిలోకరాజ్యలక్ష్మీ పరిగ్రహణ
 ప్రశస్తం బగు నీదు దక్షిణహస్తంబు స్ఫురించుచుండ నింతలు పడ నీబోంట్లకుం
 జనునే పుడఁపొత్తమా! యాగంతుకం బగు వియోగదుఃఖం బుపసంహరింపుము.
 సహజధైర్య మవలంబింపు మతిన్నేహపరివ్వంగంబున సార్ద్ర యైన వర్తియు
 నగ్నిచే దహింపఁబడున కాదే. పుడమినయేని నాకసంబుననేనిఁ ద్రివిష్టపంబున
 నేని బుడమికన్నియఁ నాచి యుంచె నేనియుఁ ద్వత్ప్రసాదంబునం బడసిన శస్త్రా
 శ్రువిశేషంబుల నద్దానవకులపాంసనుని బడలువటిచి దాసునిం జేసి న్యాసద్రవ్యం
 బట్టు లాసాధ్వీమణి నర్పణం బొనర్ప భవత్సన్నిధానంబునకుం దోడితెచ్చెద.
 నష్టార్థం డుత్సాహంబునన కాని సమృద్ధి బడయనేరఁడు గదా. నీదు మహా
 నీయం బగు దివ్యానుభావంబు సంభావింపు మేకొఱంతయు మేకొనంబోవ దన
 పుడు వేషధారి వింతవేషభాషణంబుల నట్టులు శోకమోహంబులం బరిత్యజించి
 రామచంద్రుం డభిరామదర్శనం డై తోడుతోడం దోడుతోడన ఋశ్యమూక
 గిరిం దరియవచ్చు నవనరంబున.

౨౭

— శ్రీరామలక్ష్మణుల రాకకుఁ జరించి మగ్గివుండు పాటిపోవుట. —

క॥ ఆతని మది మెలఁగుచు న, ర్వాతీతవికాసభాసి యగు లక్ష్మణుఁ డ
 మార్ద్రత నెల వరయుజతఁ డ, దాతంక మెడల్పుచుండఁననలనుఁ డగుచుక.

నీ॥ త్రిజగజ్జయశ్రీలఁదివియఁజాలిన మేలి, కరముల విం డ్లమ్ములురవడింప
 నమ్మోక్షలందుండినెరయు దీధితు లుష్ణ, భాను చుట్టటికమ్ముఁబ్రస్తుతింప

నిరురూపు లిడఁ దనఁకి ట్లంచు విధినేర్చి, వెనుకటిమరుసిరి ♦ వెల్లడింప
 లావణ్యవీచీలఁలచ్చంద్రయుగ్మంబు, జనదృక్పక్షోరాళిఁసంతరింప
 నొలయు తాపసవేషమ్ము ♦ లొఱపు మాఱు
 పఱుప నెంచిన నెఱికి లోఁ ♦ బడక కడల
 కడరెడు ప్రభావములువంత ♦ లై తలిర్పఁ
 బెరయు నరకేనరులఁ గాంచె ♦ మారివిభ్రండు.

౨౯

క॥ కని తోడివారిఁ గని యు, య్యునజుఁడు వాలి వనుపంగఁనేతెంచెద రీ
 ఘనసత్త్వలు మార్వేసం, బను నివురున డాగి నెఱయుఁనగ్గులు వోలెన్. 30

మ॥ అని శంకింపుచుఁ బల్క వారు విని య ♦ జ్ఞానేమో యంచుం దలం
 చి నగాగ్రింబుల శైలశృంగముల ల ♦ క్షీభూతులుం గాక రా
 క నిజం బొరయఁ గోరి ప్రాకిడిరి పీఁ ♦ క నాఱు రాల న్లతా
 వనిజాతంబులు వీల సత్త్వములు ని ♦ ల్వంబోలమిం దూలఁగన్. 30

క॥ కొండొకతడవున కందఱు, నొండెడకుం జేరి యొడయఁడురుసత్త్వం డ
 ట్లండ సెడి యుండ నాతని, దండ న్నిలఁబడి విధేయఁతావశులగుచున్. 3౨

తే॥ పరిపరివిధంబులం దలఁపట్లు పట్టి, కొనునెడఁ బరావరవిభక్తిఁకోవిదుండు
 మంత్రివర్యుండు నౌ హనూఁమంతుఁ డతనిఁ, జేరి యిట్లనె నిజవచఁశ్రీ రహింప.

—♦ హనుమంతుఁడు సుగ్రీవునితో సంభాషించుట. ♦—

ఆ॥ నీతికోవిదుఁడవుఁనెఱిగల్గువాఁడవు, ధైర్యసాహసములఁదక్కువడవు
 నీవె యిట్లు లైసఁనేత యొండొకఁ డేమి, సన్నఁ గృతినిఁ జాలుఁజక్కవఱుప.

క॥ ఎదిరిజనము స్వీయం బని, యొదవదుకద మదికి వివరఁమోహా మెడ ని
 ట్లుదిలపడి పఱవ నే మగు, నది కడపటితెఱవు దానికడ్డొకఁ డున్నే. 3౫

ఆ॥ బండు వనుప వచ్చి ♦ రొక కీ డరసి యంటి
 వట్లు లైస నట్టి ♦ డైన జనము
 తపసివేసములన ♦ తార్కొంచు శరశరా
 సనవిశేషకలనఁ ♦ బొనరుపడునె. 3౬

చ॥ అరి కిటఁ జేర రాద కద ♦ యాతఁడు వంప నలంపవచ్చు వా
 రరయరె యిట్లు పైకొన న ♦ యం బని యొక్కఁడు లేదె యీఘనుల్
 సురుచిరమూర్తు లేవనికీ ♦ జొచ్చిరొ యిత్తల ముత్తలంబునన్
 జరుగఁగ నేల యేమివిధి ♦ సంగడ మవ్వధి కూర్పు నొందెనో. 32

క॥ ఎవ్వఁ డపకారి దుష్టుం, డవ్వాలియుఁ దోడుతోడఁనరుదేరఁడ నీ
కివ్వనట యేల పొడమెను, బుద్ధివంజుఁడెదె సమృద్ధి ♦ బుద్ధిభళుకునన్. ౩౮

ఆ॥ పురుషకార మలఁతి ♦ వోవ నీ విట్లైన

నరియు నతనివారు ♦ నంత లింత

లనరె యొక్కతెఱఁగు ♦ నన యున్నె కాలమ్ము

దైవమున విభక్తి ♦ దలపవలదె. ౩౯

ఆ॥ పెద్దటికముఁ గంటి ♦ పెనఁకువ లోర్చితి, పాలనమున తెఱఁగుఁ ♦ బాటరసితి
విట్టి నిన్ముఁబోటి ♦ నింతలు చేసిన, యది ప్లనంగమత్వ ♦ మనఁగరాదె. ౪౦

క॥ దారితల నెరయురీతి యు, దారాకృతికలన సముది ♦ తత్త్వము నెఱయన్
దా రుచితగతికిఁ దలఁగని, వా రను వల నెఱుకసేయ ♦ వచ్చెద రనఘా! ౪౧

ఆ॥ సుప్రసన్నభావ ♦ సూచన ల్కాహత్వ్య, మున తెఱంగుతోడ ♦ మొనయుదేర
సరసి కనుము వీరిఁబూంతర మెడఁబాటు, తెవులు వాపి బుద్ధిదిటపువఱచి. ౪౨

క॥ అని పలుకు హనుమ పలుకులు, ఘనశోభనమంత్రరాజ ♦ కలితాక్షరయో
గనిరూఢిఁ ధనర రవిజుఁడు, తననెమ్మదిఁ జేర్చి తగవు ♦ తగ నిట్లనియెన్. ౪౩

— ♦ సుగ్రీవుఁడు రామలక్ష్మణుల యెద్దకు హనుమ ననుచుట. ♦ —

ఉ॥ రాజులు దూరదర్శు లవ ♦ రక్తుల రంధ్ర మెఱింగి కూల్తు రే
యోజను వారి నమ్మి మను ♦ టొప్పదు గూఢచరు ల్కాహబలు
ల్నఁ జను మిత్రు లద్దొరల ♦ లావున లా వెనయింప నొడ్ల ని
ర్వాఙుల నొంప నొ సమయ ♦ మారయు వృత్తిన చేరి యుండఁగన్. ౪౪

ఆ॥ లోన మొనఘ లుండఁలు ప్తకాలుప్య మా, సరసుమాడ్కిఁ దాఁబఁసన్న మయ్యుఁ
జొచ్చువారి మ్రింగఁజూచుచునే యుండు, రాజకమ్ము సమ్మఁరాని దెవుడు. ౪౫

క॥ వాలి దవజ్వాలి య కద, కాలకయే కాలు నన్నుఁ ♦ గని కానకయన్
గీ లెఱిగి నేను మెలఁగెద, నీలో నిటరాక యతని ♦ కెరవై యుంటన్. ౪౬

ఉ॥ కాన సుదీర్ఘవిక్రములు ♦ కార్మకయుక్తులు దీర్ఘభాహు ల
స్థాన మటంచు నెంచక న ♦ సంభ్రము లై పఱతెంచుచున్నవా
రీనెఱివారి నొడ్ల నిటు ♦ లెన్నఁడుఁ గాంచియెఱుంగకుంట మ
న్మానసవృత్తి చంచలత ♦ మై రిపుపక్షము శంక నొందెడిన్. ౪౭

ఉ॥ ప్రాకృతిరూపముం గొని వి ♦ పాపము వర్తన మొప్పు వారి న
ప్రాకృతిమూర్తుల న్దొరసి ♦ ప్రాప్తునఁ బ్రాప్తున రాక వీరక వొం
డేకలువమ్ము లేమిఁ గని ♦ యింతయు సన్న పొసర్ప జూడు మ
వ్యాకులభావము స్ఫేరసి ♦ యాదటఁ గర్జము తీ రెఱింగెడక.

౪౮

అ॥ అనిన వలె యనుచు ♦ ననుచు కొతుకమున
హనుమ భిక్షురూప ♦ మవధరించి
కార్యసిద్ధి మొనయుఁ ♦ గావచ్చె నేమొకో
యిట్లటంచు వార ♦ లెంచఁ గదిసి.

౪౯

—♦ హనుమంతుడు రామలక్ష్మణులం జేరి భాషించుట. ♦—

క॥ కేలున్దోయి వినీతి, న్నాలతలఁబునకుఁ దాడ్చి ♦ ప్రభుమర్యాదల్
జాలుగ నెరపి మృదువచో, లీల సుభాగుణనికాల ♦ లితముగఁ బలికెన్.

౫౦

అ॥ ఇంతగా ఫలించెనేనాటి సుకృతంబొ, యన్నలార! నాదుకన్నదోయి
కొదవె మేలివండువారుల కలభ్యమై, తనరు యుష్మదీయదర్శనమున.

౫౧

సీ॥ ఆత్మకాములకె కాకలరునే సంప్రసా, దనకలాద్యోతి మందస్మితంబు
సత్యసంకల్పసంత్రియులకే కాక యి, ట్లాప్పునే నియమలక్ష్యోల్లసనము
స్వకజనాభయదాతలకె కాక పొసఁగునే, కారుణ్యరస మెల్లుకన్నదోయి
సకలశాసనరమాన్వదులకే కాక తాఁ, బరఁగునే విక్రమస్ఫురితవృత్తి
లలిత కల్యాణగుణగణ ♦ లాలితులకె
కాక సౌభాగ్యలక్ష్మీవి ♦ కానయోగ
మమరునే జన్మసాఫల్య ♦ మందఁగాంచి
కాక కంటినె భవదంఘ్రి ♦ కంజవనము.

౫౨

తే॥ దుర్గమస్థలసంచారదూషణమున, కేమి యపరాధ మొనరించెనీపదాబ్జ
యుగ్మములు మేలి సౌందర్యయోగమునన, కాక దండనవిధిని నైక్యంబె కలుగ

తే॥ చొచ్చినంతన కొల నిది ♦ శుద్ధగంగ
యయ్యె నిమ్మేలిచూడ్కుల ♦ నమరవనము
మౌక్తికలై నవి తీరదుర్తి ♦ మములు మీఁద
నేది యేసిరి గాంచునో ♦ యెఱుకపడదు.

౫౪

అ॥ ఎదిరియగ్గిరింద్రమీతనుద్యుతులచే, రత్నసానునై క ♦ రమ్ము మెఱసె
మదను ముదము పెనుచుఁమాటకుఁ బోలదే, సింహసంహననము ♦ కీర్తిభవనము.

చ॥ సిరి తనంబంటిదే యనెడు ♦ చెల్వము జెల్వగు సింహవిక్రమం
బునను మేర్పియుం బెరసి ♦ యాకృతు లొ దినచంద మైన మీ
రిర వెడలొని చేచ్చుదుచు ♦ నేకత మేకతనం జొరంగనై
తిరొ తరువల్కము ల్పునుల ♦ తీరునఁ గట్టి వినాంతభూములన్. ౫౬

ఆ॥ రాజభోగముల వి ♦ రాజమానులె కాక
కాలినడకతోనె ♦ కదలివచ్చి
యేల యుడుకఁజేయ ♦ ని ట్లూర్పువుచ్చుచు
మమ్ముఁబోటి ప్రిజల ♦ మానసముల. ౫౭

సీ॥ ధరణీతలం బిదిధన్య మయ్యెను భవ, చ్చరణముద్రాసక్తిఁజాల నెగడి
యానరనారాయణాఖ్యలే యన మున్నె, బాదరజ్జేత్రమ్ముఁచావనమ్ము
మునివేసముల పైనిఁముచ్చటగా కొంట, నెల్లలోకంబులఁసేలలేరొ
రూపయావనకలాఁరూఢిఁ బెంపొందు ని, య్యసపున నిట్లాటఁయరయఁబడదు
రోజుచున్నవి యిట్టాని ♦ రుద్ధమార్గ
ములు శరశరాసనాసులుఁము క్తకంచు
కమ్ము తొ పన్నగము లట్లు ♦ గాట్ల కెదుర
నున్నవాఁ డెవ్వఁ డొక్కొ యీ ♦ యుర్వియందు. ౫౮

తే॥ కన్నుఁగవ కన్న భాగ్యంబె ♦ కారణముగ
వినత యాశ్రుతి యున్నది ♦ వివశ యగుచు
నీరసంబునఁ బోనీక ♦ యింత దెలిపి
వినుతఁ జేయుఁ డక్కటికమ్ము ♦ విశ్రుతముగ. ౫౯

ఆ॥ కలసి మెలసి యింతఁగాఁ బల్కరించిన, నుత్తరం బొసంగఁకుండి రనఁగఁ
బోల బాదరమునఁ బోవుచువా రని దర, స్మితముతోఁ బ్రసాదఁసృష్టి తెలుప.

తే॥ ఏను సుగ్రీవసచివుండఁచానరుండ, ననిలుని స్రసక్తి సంజనఁయందుఁ బొడమి
నాడ పొనుమంతుఁ డందురుఁనను వరాత్త, గామగతిరూపకలనలుఁగలుగువాడ.

ఉ॥ మోసము గాదు మీవలని ♦ మోహనరూపలీలసంపదల్
భాసురశౌర్యధుర్యతయు ♦ భావన నేసి ప్రభావయోగఁ
క్ష్మీనుసమేతులం చలఁడు ♦ కృత్యవిదుం డనువంగ దర్శనా
భ్యాసవశంబునం దలఁపు ♦ లారసి సఖ్యముఁ గూర్ప వచ్చితిన్. ౬౦

క॥ సుజనప్రియుఁ డాతఁడు న, త్వజివోపేతుండు సూన్య ♦ తప్రసితుఁడు న
ర్వజనీనచరితుఁడునుఁ దన, నిజ మరసిన నొసఁగుఁ జనవు ♦ నేస్తం బొడలున్.

ఆ॥ ఆతఁ డన్నవలని ♦ యపకారమునఁ జేసి, నెలవు వీడి యిచట ♦ నిలిచియుంట
కారణముగ శంక ♦ గదుర న స్వేదంగ, భిక్షురూప మెఁసి ♦ పెరసినాడ. ౬౪

క॥ నెనరు గల దొరలు శమభా, వనయే యింకిటఁ బ్రమాణ ♦ వస్తు వనుచు న
య్యనుపమమతిగీష్పతి యి, ట్లని యూరకనిలిచెఁ జిన్న ♦ యాత్మవికాసా! ౬౫

—శ్రీరాముడు హనుమనిపలుకుల విని లక్ష్మణునకు వచ్చెరువడుచుఁ దెలుపుట.♦—

తే॥ తనమనం బుల్లననమునఁ ♦ దనరుచుండ

హనుమ నుడు లట్లు విని రాముఁ ♦ డాక్షణంబ

మోల నెలకొన్న లక్ష్మణు ♦ మురువు గాంచి

పలికె నమ్మెయి గంభీర ♦ భాషణముల. ౬౬

మ॥ కనఁ గాంక్షించిన లక్ష్మీ తా నెమర నై ♦ కన్నపై నన్నట్టు ల
య్యననంభూతుఁడ పంపఁ దత్పచివుఁ డి ♦ క్లేతేరఁగాఁ గల్గె ని
య్యనఘు న్దేవనిభు న్సుఖామధురవా ♦ క్యస్థిగ్ధనంభావన
ల్పనరం దృప్తునిఁ జేయు మీతని కృతి ♦ న్బొల్పారు మే లెంతయున్. ౬౭

తే॥ పొనర బుగ్వేదమున శిక్షఁ ♦ బాలువుగాంచి

యాయజుర్వేదమున ధృతి ♦ నవధరించి

సామవేదవిదగ్యోతఁ ♦ జాల నెగడి

కాక యితని నెనయఁ బల్కఁ ♦ గలరె యొరులు. ౬౮

సీ॥ ఏనాడు చదివినోయిన్ని వ్యాకరణమ్ము, లపశబ్ద మని నుడులందుఁ జొరదు
త్వరితమ్ము నానుడు ♦ తనము నందిగ్ధత, విస్తర మనరాదు ♦ వెదకి కనిన
కల్యాణి సంస్కార ♦ కలిత వాద్యేయే, యాడింపజాలె ని ♦ ట్లనఁగవలయు
నక్షరమ్ములు తావు ♦ లంది వ్యంజనలతో. మధ్యమస్వరమున ♦ మానితములు

గాఁ బలుకు వీనిపై వైరి ♦ కత్తి యెత్తి

యేని మఱలఁడె తనబుద్ధి ♦ నీనడించు

కొనుచు నవయవముల సృష్టి ♦ యనఘ! యీతఁ

డెవరి చిత్తవృత్తుల హరి ♦ యింపలేడు. ౬౯

క॥ ఇతనిం బోలిన సచివుఁడు, పతి కబ్బిన నెట్టి దొనఁగు ♦ పాల్పడునేనిన్
గతి నెడనీయ కతనిఁ దన, మతిబలమున నొడ్డు నేర్చి ♦ మనుపకయున్నే. ౭౦

ఆ॥ దూతకృత్య మెనసి ♦ దొరసిన యిమ్మేటి, పలుకుకతన నేనె ♦ పాయఁగొట్టి
ముంచి తేల్చు కోకఁమోహూర్తికలఁ గార్య, కలనఁ గాని దొండుఁగలదె యింక.

క॥ సిద్ధిం బడయఁగ నగు నీ, సిద్ధార్థుని తెలివి బలిమిఁ ♦ జేసి యన మనం
బద్ధము గానేరదు నీ, బుద్ధి నితని పొందు కలిమి ♦ పొలప మరయుమీ. 29

తే॥ అనిన సామిత్రి హనుమతో ♦ ననియె నిట్లు
లన్న! నీ వేది తెలిపితి ♦ వదియ నేయ
సున్నవారము సుగ్రీవు ♦ నోజ మెఱుకఁ
గన్నవారము నీనుడి ♦ కలిమి వెలయ. 23

క॥ ఏ మతనిన కని నెయ్యఁ, బామెయిఁ గొని నేను మెనయఁనరుదెంచితి ము
ద్దామగుణుడ వగు నీనుడి, మామది నందియము లెల్లఁమలఁగె నహృదయా!

ఆ॥ అనిన సంతసిల్లి యాశ్చర్యి యే యిద్ది, దలఁచి వచ్చినాడఁదదభిలషిత
మదియ యయ్యె నేనయన నేల యన్నిట, ధన్యుఁ డయ్యె నిగఁదవనసుతుడు.

క॥ ఇమ్మెయి నాలో నెంచుచు, ని మ్మెఱిగినవాఁడు హనుమఁయినకులతలకుఁ
నెమ్మిఁ గనుఁగొనుచుఁ దా ననె, సమ్మతి సంభ్రమము లేకఁసరణిఁ దలిర్పక.

—♦ హనుమంతుడు రామలక్ష్మణుల వృత్తాంతము తెలుఁగవేడుట. ♦—

ఆ॥ అయ్య మీర లిట్లుఁలతిఘోరవివినమ్ము, లందు మెలఁగఁ గాంచఁనైన కార
ణం బదేమొ తెలుపుమింబు తొ మేనులు, కఱకుతొల ముండఁగాసిపడఁగ. 22

క॥ ఒకయెడ నుండియె మహిమను, సకలము జగ మేలఁ జాలుఁసామివి మాని
ప్రకృతికవేషకలనఁ ద, మృకుఱ్ఱతో రాఁగ నేమిఁమొనసెనొ చెపుమా. 25

క॥ ఆన విని రాముఁడు లక్ష్మణుఁ, గని శ్రుత మొనరింపు మయ్యఁకర్జముతెఱుగీ
వన నాతఁడు పవనజనకు, వినిచె న్దమవృత్త మిట్టివెరవున మహిళా! 26

—♦ లక్ష్మణుఁడు హనుమంతునకుఁ దమవృత్తాంతము వినుచుట. ♦—

ఆ॥ శ్రీయుతుండు సుప్రీ ♦ సిద్ధుండు దశరథా
ధీశుఁ డవనితలము ♦ నేలఁ బెద్ద
కాల మితఁడు ద్వేష్ట ♦ కాఁడు ద్విష్టుఁడు లేడు
మేలటంచుఁ బ్రజలు ♦ మెచ్చి పొగడ. ౨౦

క॥ ఇష్టాపూర్తసమ్మద్ధి న, దుష్టతఁ గని తుష్టుఁ డగుచుఁదోడ్తో నిందుగ్గిం
డిష్టునిఁగ నతనిఁ గొని తన, కష్టములం బాసె బాపఁగర్బరతతులక. ౨౧

తే॥ తాఁ బితామహు నట్లు భూ ♦ తముల కెల్లఁ
బలియుఁ బ్రాణము ప్రాణమై ♦ వరఁగు నమ్మ

హామహాన కేము పునుల ♦ మగ్గజుం డి
తండు రామాఖ్యుఁ డేలత్తు ♦ యుండ ననఘ!

౮౨

తే॥ ఎల్లసుగుణమ్ములకుఁ బుట్టి ♦ నిల్లు శరణ
మఖలభూతమ్ములకుఁ దెల్వి ♦ కాటపట్టు
నాఁగ నొప్పు నీఘనుఁ బ్రజా ♦ రాగలహరి
తోడ నృపలక్ష్మియునుఁ గవఁ ♦ గూడ నెఱయ.

౮౩

ఉ॥ ఆడినమాట తప్పని న ♦ యంబునకు న్సరిగాఁగఁ గీడుమా
టాడఁగలేని తండ్రిఁ గని ♦ యానతిఁ గైకొని వైభవంబులన్
బోడిమితోడ వీడి ముని ♦ పోలిక వెల్వడఁ గాంచి సాధ్వియుం
దోడనె తల్లె నే నటులె ♦ తోఁ డెడఁబాయఁగలేక వచ్చితిన్.

౮౪

తే॥ పాయక విభాకరునిఁ గొల్చుఁప్రభ యనంగఁ, గూడివచ్చిన యద్దేవిఁక్షోణిపుత్రి
సీతనాఁ జను నాయమఁపూతచరిత, నెవ్వఁడో మొఱంగి కొనిచ నొనేము లేమి.

క॥ చింతిలి యాయమ వెదకుచు, హంతల మర్దించుచును మ ♦ హాటవిలోనన్
గొంతవఱకు రా మమ్ము న, రాంతకుఁ డొకఁ డాకమింప ♦ నాతనిఁ జంపన్.

ఆ॥ దనువనంగ నొప్పు ♦ దానవుం డవ్వఁడు
దివ్యరూపుఁ డగుచుఁ ♦ దేవరిల్లి
యినజు చెలిమి కలిమి ♦ నెనయంగ నగు మేల
టంచుఁ బలికి చనియె ♦ నమరపురికి.

౮౫

క॥ అదటఁ దోవం గైకొని, యాదైవము కాల మొక్క ♦ డై నటి సూచన్
బోది యగు తెఱపుగానక, కా దెదియును ననెడు తలఁపు ♦ గ్రందుకొనంగన్.

అ॥ తఱిమి వచ్చి పంపఁదరిగాంచి యద్దాని, మురువు మెచ్చిముత్యముకమునకుఁ
జేరఁ బాటుతఱిన ♦ చేరంగవచ్చితి, నీవు సుకృతరూప ♦ నియతి వెలయ. ౮౬

తే॥ తాతతండులి మున్నుగాఁదయితు లొడ్లఁ, బోవఁ జాలినవా రట్లుఁబ్రాచినారు
తారె యట్టికులమున నీతరమునందు, మాముఖంబున నర్థులైఁమలసినారు. ౮౭

సీ॥ తపనుఁ దేజనకల్పిఁ ♦ తార్కాణ గావించు, తేజస్వి తపసియై ♦ తెఱఁగుఁ బాసి
నర్థులపాల నే ♦ నని ప్రోచు దొర యొడ్ల, నర్థింపనై యిట్లు ♦ లలఁతిపడియె
శరణన్న సరి నేనిఁజాలి మన్నుదయాభు, వభయ మం చనువారియండఁగోర
మాయదారుల రూపుమాప నేర్చినప్రోడ, మాయరక్కఱుచేతఁమలఁకమల్లఁగె.

నెంచి ముల్లోకములొకంట ♦ నెత్తివచ్చె
నేనిఁ దలఁచని దంట యి ♦ న్నెడలి బడలె
నోడలం బండ్లు బండ్లపై ♦ నోడ లెత్త
నైన విధి కివి వింతలే ♦ యనిలతనయ !

౯౦

క॥ జగదర్చ్యుఁడు విశ్వజనీ, నగుణాఘ్యుఁడు నాకలోక ♦ నాయకునైనం
బొగడఁ డగడుపడఁ డిన్నెరి, నొగు లొందుట చోద్య మయ్యెనుతనచ్చరితా !

తే॥ అవనిజ నయోనిజాశమ ♦ హానుభావఁ
జెనయఁజూచెడు చెడుగపై ♦ చెడకపోవఁ
డిమ్మహామహు నెదిరించి ♦ యేనిఁ బ్రదుకఁ
డమ్మహిత యొంటి నవయుట ♦ కడలవలసె.

౯౩

క॥ ఈ వడిగిననృత్తాంతం, బావంతయుఁ ద్రొక్కకుండ ♦ ననలసఖసుతా !
నే వినిచినాడఁ గర్జం, బేవలనునఁ జక్క-పఱుతో ♦ యిది నీయదిగాఁ,

౯౪

—♦ హనుమంతుఁడు రాసులక్షణుల సుగ్రీవునిదరి జేర్చుట ♦—

తే॥ మిత్రనందనుఁడోడి న ♦ నైతికలిమి
మేలు గూర్పంగ నదియు నీ ♦ మేలె యనుచు
సాశ్రులోచనుఁడై పల్కు ♦ హనుమ యలరి
మిత్రనందనుఁడైన సౌ ♦ మిత్రీకనియె.

౯౫

ఉ॥ ఇంత మహానుభావు లని ♦ యి ట్లరయందగు భావ మబ్బె మీ
చింత తలంగుఁ డింక విధి ♦ చేకురఁజేసెను మేలు పాల్పడె
సంతన మొక్కట న్సవితృ ♦ సంతతివారలు మీర లాతఁడు
మంతనమొప్పఁ జేరఁ గని ♦ మాలిమిమీఱ మెలంగఁ గల్గుట.

౯౬

ఉ॥ పోవుద మయ్య యాతఁడునుఁ ♦ బోడిమి దక్కి సహాయయోగ మె
ష్టేవగనేనియుం దనకుఁనేర్పడునో యని వేచియుండె నా
కావరుఁ డింద్రజుండు తనుఁ ♦ గాసిలఁజేసి న కారణంబు తా
నే సమకూర్చు నొండొరుల ♦ యిష్టముల నివ్విధి ప్రేరణంబునఁ.

౯౭

క॥ సమదుఃఖసుఖులు తా ర, త్యమలహృదయు లవుటకతన ♦ నన్యోన్యసహ
య మొనర్చికొని స్వరాజ్య గమమున మే లెనయువారు ♦ కాగలరింకఁ.

వ॥ అని శ్రీరాముని నెమ్మొగమ్ము సమ్మొఖమ్ము నేసికొని.

౯౮

తే॥ రమ్మ నాయన్న ! యినజుఁ జే ♦ రంగ నిపుడె

తమ్ముఁడును సీవు సమ్మతి ♦ దనరుచుండ

నేము నాతండునై ♦ న మహితనూజ

నందఁజేసెద మాయము ♦ నరిసి కాంచి.

౧౦౦

ఆ॥ అనిన సంతసించి ♦ యాతని నగ్గించి

తాను ననుజుఁడును వి ♦ ధాన మరసి

సమ్మతమ్ము నూప ♦ సామీరి మెయి వెంచి

తనభుజముల వారిఁ ♦ దనరఁ జేర్చి.

౧౦౧

క॥ మొనయుఁ గని ఋశ్యమూకం, బున వారల డించి భీషిఁబాదలెడు చిత్తం

బున మలయమువంకకుఁ జని, తన కాకకు వేచుచున్న తపనతనూజుఁ. ౧౦౨

ప॥ సందర్శించి యెల్లవృత్తాంతం బెఱింగించి యాతనిం దోడికొని వచ్చి రఘువీరుల
సన్నిధానంబు వడయం జేసిన. ౧౦౩

— ♦ సుగ్రీవుఁడు శ్రీరామునితో సవినయముగఁ బలుకుట. ♦ —

క॥ వంత తలఁగ సంతన ము, త్యంతసమృద్ధంబుగా ననావిలవృత్తిఁ

స్వాంతము తనరఁగ వెలగొని, చెంత న్నిలువఁబడి పలికెఁజిత్కళ లాలయఁ.

ఉ॥ ధర్మపున నివసితమెయిఁ ♦ దద్దమెలంగెడు విక్రమంబున

న్మగ్గుము సీకపో తెలియు ♦ మానితన్మత్తిపి వత్సలుండ ఏ

నిర్మలమూర్తియందు నలి ♦ నీవిభుతేజము బింబితంబుగా

దుర్మతవర్గము న్దొలఁవఁ ♦ దోచిన యియ్యవతౌరసంపదఁ.

౧౦౪

ఆ॥ తెలిసినయ్య! నాకుఁదేట తెల్లంబుగ, నీదుగుణము లెలమినిర్మలాత్మఁ

డీసమీరనూనుఁడిన్నియు భవదీయ, దర్శనమున స్పష్టతరము లయ్యె. ౧౦౫

క॥ కాదే మహాప్రసాదము, నీదర్శన మిడుట కాకనమ్మిని సఖ్యం

బీదలఁచి వచ్చితిని నే, నీదయితున కంటి కొఱితి ♦ కిది సుగమంబే. ౧౦౬

తే॥ సిద్ధముగ నున్న దీచేయిచేయి సాపు, మింక జాగేల రవిజంఁడెయితఁడు భాను

వంశ సావనులరు మీరువచ్చెఁ జెలిమి, యెట్టి మర్యాద నలయింపఁ నంతోరామ!

క॥ తమ్ములు నీ కిందటలోఁ, దమ్ముడ నే నొకఁడఁ జుమ్ముతాత్పర్యమునఁ

గొ మ్మింకిట నీభారమె, నమ్ముము కింకరుండ మీఁదనా కెది సెలనో. ౧౦౭

ఆ॥ అనిన రాముఁ డతనిహస్తమ్ము హస్తమ్ము, నేర్చి చెలిమి యిదియెఁసిద్ధ మనుభుఁ

గాఁగిటం గదింఁచెఁగర్మసాక్షి తనూజుఁ, దేజు పెనువుఁ దోనతెలియఁ బడఁగ.

—♦ సుగ్రీవుడు శ్రీరామునితో సవినయముగఁ బలుకుట. ♦—

చ॥ అనలునిఁ బ్రజ్వలించు నటు ♦ లయ్యనిలాత్మజుఁ డ ప్తానర్చనఁ
మనములు పొంగ సత్కృతిన ♦ మాహితులై వలగొంచు వచ్చి య
య్యినకులమాళి భానుజుఁడు ♦ నేకవచస్కత మైతికల్మిఁ బా
యని నియతించిరింతు మిఁక ♦ నంచుఁ బ్రతిజ్ఞ బానర్చి రయ్యెడఁక. ౧౧౧

క॥ నిండుమనంబుల నవ్వా, రొండొరులం గనుచుఁ దృప్తి ♦ నొలయని దృష్టు
శ్శొండుకొని నెఱయ నమ్రైయి, గొండొకతడ వ్రుండి రాస ♦ గొనకొనుచుండఁక.

క॥ అంతటఁ దాపని కెటక, దంతురితశరీర మొప్ప ♦ దాశరథిపద
ప్రాంతరఘటితకరుండై, సంలసమున ననియె నిట్లు ♦ సంయమివినతా! ౧౧౩

ఆ॥ కష్టమైన సుఖముఁగొనంగనైన లే, దర యొక్కెంత రఘుకుఁలాభిచంద్ర!
యోవయస్య! యిట్టియో జ నీకును నాకు, నేమి సుకృత మిడనోయింత ఫలము.

మ॥ అని పూవు ల్దళము ల్దలిర్ప లలితం ♦ బై యున్న యొండొక్క శా
ఖనుఁ జేచే గొనితెచ్చి రామునకు శ్రీ ♦ కల్యాణసాగుణ్యధా
మునకు నిష్ప్రము నొప్పనర్చి భుజము ♦ ల్పొంగంగ నడేవు నా
జ్ఞను గూర్చుండె సహసనస్థిత సమై ♦ శ్వర్యంబు చేకూరఁగఁక. ౧౧౫

ఉ॥ చందనవృక్షశాఖ నటు ♦ స్పర్శనసూనుఁడు తెచ్చి భక్తిమ
చ్చందనశాఖ యమ్మగధ ♦ జాతను జాతున కుంచె నంద తీం
పొందుచు నిష్కగోష్ఠిమెయి ♦ నుండఁ బురస్కృతు లొప్ప రాము మో
మందున చూడ్కి నిల్చి మిహి ♦ రాత్మజుఁ డిట్లనె వార్ష పూర్ణుడై. ౧౧౬

—♦ సుగ్రీవుడు తనకష్టములఁ జెప్ప రాముఁ డభయ మిచ్చుట ♦—

క॥ జీవింపఁగ శుభ మెనయం, గావచ్చు నటన్న నీతి ♦ కడుఫలవత్తియై
నావలనున గనుపట్టెను, దేవ ! త్వదాశ్రయము తనకు ♦ దిట వానగూర్పఁక.

తే॥ అన్న నను గిట్టి నాదారఁనవపారించి, వాలి కడువాలి తోలంగఁవలను లేక
చేరితిని దీని నీకొండఁజెనయఁబోఁడు, మానిశాపాక్షరస్మృతిఁప్రమానుపఱుప.

ఆ॥ అతనితోడి వైరఁమంత లింతలు సేయ, నున్న రూపు సెడఁగఁనుంటి నిట్లు
నాదు భయము గెడపిననుఁ గొమ్ము నీయాన, మెలఁగువాఁడ నలమిఁమేకొనంగ.

ప॥ అని విన్నవించిన. ౧౨౦

ఉ॥ తేజున గన్నగారవము ♦ తెల్వినిఁ దేటను బ్రస్తుతింప నా
యోజనె ధర్మసంగ్రహము ♦ హాన్నతి వాఙ్మననప్రయుక్తిమై

రాజిల రాజయోగమున ♦ రాణఁ దలిర్చుచు రూపు పెంపు ని
ర్యాజిత నైజ మం చన న ♦ హర్షతివంశకిశోర మిట్లనుక.

౧౨౧

ఆ॥ ఔనుగాత విదిత ♦ మనఘ ! మైత్రీఫలంబు, పాపమనక నీదు ♦ భార్య నొడిచి
కొన్న వారిఁ దుంఁచి ♦ కొనకొని యాలని, సిరికి ని న్నధీశుఁ ♦ జేయువాడ.

తే॥ అశనిసదృశము లై గలు ♦ లంది నిశిత

ములు సుపర్వములు నగు తూఁ ♦ వులు ఫణు లనఁ
దొడరుచున్నవి కడఁగ నా ♦ ధూర్తు దెనకుఁ
బుట్టలం బోలు నమ్ముల ♦ పొదులనుండి.

౧౨౩

క॥ వీడుము భయ మింకితి నీ, సూ డగు నతఁ డెదిరి మనఁగ చూచెను పని నా
వాడిని తెక్కలు తెగి గిరి, పోడిమిచ్చెడి కూలుభంగిఁ ♦ బుడమిం బడఁగక.

ఆ॥ అనుచు భానుజనకుఁ నవిభ్రం డభయం బొ, సంగు నపుడె జనకజకుఁ బ్లవంగ
దానవేంద్రులకు న ♦ దరె వామనేత్రము, లృద్ధహేమఃకుచిని ♦ భమ్ము లగజ!

—♦ సుగ్రీవుఁడు శ్రీరామ నూరడించుట ♦—

క॥ అంతట సుగ్రీవుఁడు శ్రీ, మంతుఁడు రఘురాములతోడి ♦ మాలిమిఁ బూడవౌ
నంతసమున హృద్గతఁ, శ్పంతమనము విదియఁ బలికె ♦ జతనము మెఱయక.

ఆ॥ అన్న తెలిపె సచివుఁ ♦ డాపుండు హనుమ ని
ర్జనము వనము మీర ♦ తనయ నైన
యానిమిత్త మట్టు ♦ లాదట మొనసిన
యంతరాయ మదియు ♦ నంతవట్టు.

౧౨౭

ఆ॥ మీరు లేనితటిని ♦ మెయివెంచి యాచెట్ట
రక్కసుఁడు హరించె ♦ రాణివాస
మెఱిగి యడ్డుపడిన ♦ హితు జటాయువుఁ దుంఁచి
యైన నామె శక్య ♦ మగునె తనకు.

౧౨౯

క॥ శక్రాదులకేనియు ని, ర్వక్రచరిత జనకదుహితవలనే చెనయక
విక్రాంతు లగుచు సాధ్వల, ప్రక్రమమునఁ జేడరె మున్ను బాపాత్ము లిలక.

ఉ॥ ఏగతి జీర్ణ మాను విష ♦ మింతయుఁ జేరిన యన్న మీఁగతోఁ
దోగిన నేయియుక సతుల ♦ ధూర్త నాచికొనంగ నెంచియుక
దాఁ గెడయు నివ్వించ్యుఁ డగు ♦ ధర్మమయి న్భవదంగనామణి
లోఁగొన నెంచెనేని నటు ♦ లోబడు దైత్యుఁడు నాదు శక్తికిక.

౧౩౦

క॥ ఆయుమవియోగమున కీ, వోయయ్యా! యడలవలవదొగి శ్రుతి నట్ల
మూయావిఁ గెడపి నతి నే, నే యొనఁగెద నీదుచిత్తమెలయఁగ రామా!

తే॥ ఇంక సందియ మందకు ♦ మినకులాబి
చంద్ర! మాయమ్మ గాంచిన ♦ చంద మిప్పు
డనుమితం బయ్యె రామరా ♦ మా యటంచు
నాకసంబునఁ జనిన య ♦ య్యనువు దలఁప.

౧౩౨

క॥ అద్దేవి నిన్నుఁ బాసి వి, పద్మతనఁ జుట్టఁ గురరి ♦ భంగి నజచుచున్
మొద్దు దివిజారి కొనిచను, నద్దారిని జూడనయ్యె ♦ నయ్యా! నాకున్.

౧౩౩

తే॥ పన్న గేంద్రవధూమణిభంగి నున్న, యబలఁ జేకొని రక్కసుండుగుచుండ
నిచట నుంటిమి నలుపురునేను స్వీయ, కృత్యచింతనమున మదిగిరికొనంగ.

తే॥ ఎంత యుద్దేశ ముండెనో ♦ యెఱుకపడదు
తనదు చేలాంచలమున నా ♦ తల్లి ముల్లె
నేసి యాభరణమ్ములు ♦ చేరవిడిచె
నేము గొనితెచ్చి యునిచితి ♦ మింతవట్టు.

౧౩౪

క॥ ఆముల్లియ యాచేలము, నీమదిఁ దొలుతఁ బరికించి నెఱపు మనఘ! యా
శ్రీమతి నారయుతలఁపున, కా మంగళసంవిధానమనుబంధముగన్.

౧౩౫

ఆ॥ అనినఁ బ్రియవయస్య! ♦ యాలస్య మిం కేల
యదె మహర్ష మదె మ ♦ హాప్రసాద
మిట్టివలనువలన ♦ నెడపెట్టు మీసఖు
జీవితాశ మలఁచు ♦ చట్ట తలఁపు.

౧౩౬

—♦ సుగ్రీవుఁడు శ్రీరామునకు సీత సామ్మలమాటఁ జూపుట. ♦—

మ॥ అన నుప్పొంగుచు నర్కజండు గహనం ♦ జా తద్గుహగర్భసీ
మ నసామాన్యతఁ జెట్టియున్న యవి నే ♦ మం బొప్పఁ గైకొంచుఁ జ
య్యన శ్రీరామున కర్పణం బొవరఁజే ♦ య న్బాష్ప సంరుద్ధుఁ డ
య్యెను నీహారము గ్రమ్మఁ జండురువియ ♦ స్తీక్ష్ణింప లోలేక్షణా!

౩౩౮

తే॥ గద్గదిక దోవ ధైర్య మొ ♦ క్కటఁ దలంగ
హాప్రియే యని యవనిపై ♦ నతఁడు వ్రాలె
సంతమాత్రన సామాన్యుఁడనఁగ రాదు
న్నేహబంధ మ్మునర్చెడి ♦ స్థితి యెఱింగి.

౧౩౯

—♦ శ్రీరాముడు దుఃఖించుట. ♦—

- క॥ అనదృశుఁ డాతఁడు బిలఁగున, బునకొట్టెడు సర్పముట్లుఁపొరిపొరి నురుని
శ్వసనమరుత్తులు పైకొన, దెనగొనె నమ్ముడియ నెదకుఁదివిచి వయస్సా!
- ఆ॥ అశ్రుపాతవేగ ♦ మపు డవిచ్చిన్నవై, యయ్యముల్య భూష ♦ ణాంబరాఖ్య
మగు ప్రపాతతలమునంద తో పైయున్న, యనుజతోడ రాముఁడనియె నిట్లు.
- క॥ అన్నా! లక్ష్మణ కంటివె, యన్నారీమణియు వీని ♦ నడలున వీడక
దిన్నని పచ్చికపైఁ బడి. యున్నవి యున్నట్టె రూప ♦ మొప్పగ నింకక. ౧౪౨
- ఆ॥ అదియ యుత్తరీయమాభరణమ్ములు, నవియ కాఁగ నోపునరయుఁడుయ్య!
తవిలి యువిద పాట్లుఁధారణ నెడలించె, ననిన నాతఁ డిట్టులనియె నపుడు.
- తే॥ ఎఱుంగనయ్య! కేయూరమ్ము ♦ లెఱుంగఁ గుండ
లమ్ము లటు లాఁతిసామ్ముల ♦ యిమ్ము లెఱుంగ
నమ్ము నూపురములమాత్ర ♦ మరయఁ గాంతు
నిచ్చలుఁ బదాభివందన ♦ నిరతిఁ జేసి. ౧౪౩
- క॥ అని యడలిన నినజనిఁ గని, యనఘా! సుగ్రీవ! రాక్ష ♦ సాధముఁ డమ్మా
నిని నమ్మెయిఁ గొనిచనె నే, మని యాసతి యటచె సరిగె ♦ నతఁ డేయెడకుక.
- సీ॥ నాబహిఃప్రాణంబునవయంగ నెచ్చోట, నుగ్రరూపుఁడు దైత్యుఁడునిచినాడొ
నా కెగ్గు పొనరించి ♦ నాడు తా నెల్లరా, క్షుసులఁ జంపింపన ♦ కాకయున్నె
మిత్తి వాకిలి దీయఁమేకొనె నిట్లది, తనచేటుమం దంచుఁదలఁపవలదె
యెదిరెనేనియు వానినివృడే పరిమార్తు, దొంగవాఁ డెచ్చోటదొరకునొక్కొ
యునురు లున్నవి రక్కసు ♦ నుక్కుమడఁపఁ
గానిచోఁ బ్రియ నెడఁ బాసిఁగాసిపడవె
యింత విధి నేర్పు వెర వింక ♦ నేమి గలదొ
తెలుపుమోయయ్య పొరిముఖ్య! ♦ తేటపడఁగ. ౧౪౪

—♦ సుగ్రీవుఁడు రామునకు శోకోపశమనము నేయుట. ♦—

- క॥ అని దీనత రాముఁడు పలి, కింక గేల్గవ మోడ్చి తోనె ♦ కీశనిభుండి
ట్లనె నెఱుంగనయ్య! యస్సా, పుని స్థలబలపౌరుషములఁ ♦ భోలఁగ నెపుడు.
- ఆ॥ ఐన నేమి వాని సంతర మరసి సా, ధింప మహిజవార్తఁ ♦ చెలిసి. తెలుప
నేన చాలువాడ ♦ నిదె యత్న మొనరింతు, నీడు మాననమున ♦ భేద మెడల.

క॥ దేవ! యచిరకాలముననె, దేవి భవత్సన్నిధి న్ను ♦ దిత యా నిజ మీ
నావచనము నేవింపఁగ, నై వెలసెద యుష్మదంచి ♦ తాంఘ్నినళములఁ.

సీ॥ అవికారిపీశుండ ♦ వగు నీకుఁ దగునయ్య! నై క్షబ్యమున కిట్లు ♦ వశవడంగఁ
దేజమ్ము ధృతిఁ దెల్పి ♦ తేటలఁ దెరలించు, శోక మాంతరసీమఁ ♦ బ్రాకినంత
నన్నభోంట్లనుఁ దేర్చు విన్నను వుచితంబ, యా నాదు విన్నప ♦ మాలకించి
యాత్మసిత్తస్థైర్య ♦ మవలంబనము నేయు, నెఱిన త్వమునకల్మి ♦ నెగడు మింక

మలఁచు నార్తిఁ గర్ణమ్మున ♦ మలఁకఁ బ్రాణ

భీతి నేనియు సదనద్వి ♦ వేచనంబు

నీయెఱుంగనిదే యిది ♦ నిర్మలాత్మ!

దీనజనపాల భక్తవి ♦ ధేయ! రామ!

౧౫౦

క॥ భారం బెక్కుడుగా జల, పూరమున న్మునిఁగి యోడ ♦ పాలియదె శుక్లం
భారం బట్టిదకాదే, పూరుషునిం బాడవడంపఁబురుషోత్తంసా!

౧౫౧

క॥ ఇది యుక్త మయుక్తం బిది, విదితం బిది యనఁగ నొండువేత్త గలఁడె ని
న్నదిరి వచియింపఁ ద్వత్సై, హృద మిటు ప్రేరేప దీనికేదొరకొంటిక. ౧౫౨

తే॥ నీకు మౌక్తేద నీతివి ♦ నీతినిపుణ

తావిశేషంబు లొప్పారఁ ♦ దలఁపుమయ్య!

యాత్మజేజమ్ము దాన న ♦ య్యరుల గెలిచి

స్వీయసామ్రాజ్యలక్ష్మిఁగై ♦ నేయు మయ్య!

౧౫౩

ప॥ అని యిట్లు మృదుమధుర సాంత్యనవచనరచన లనువొంద సుహృద్భావభావనా
యోగంబునం దలకొన్న తిన్నని చనవున సుగ్రీవుం డంచితగ్రీవుండై మన్నన
పెనుపార విన్నవించిన.

౧౫౪

ఉ॥ అంకితి దేటి తీయఁదన ♦ మందిన కన్నుల బాష్పరోధపుం

బింకము దీర్చి వత్సలత ♦ పేరిటి పేరిమి నించు చూడ్కు లా

వంకకుఁ దార్చి యర్కజుని ♦ వల్లభుఁ డంచితగాఢయోగము

ద్రాంకితుఁ జేసె బాహుయుగ ♦ శాంతరసీమఁ గదించి నేర్పునఁ.

౧౫౫

చ॥ పలికె నిట్లు బంధు ♦ భావమ్మునకు స్నిగ్ధ

ధర్మమునకుఁ దగిన ♦ చారి నొడివి

సమయముననుఁ దేర్పఁ ♦ జాలితి నినుబోలు

హేతుఁడు గలఁడె గెలిచి ♦ తన తమాజ!

౧౫౬

తే॥ ఇంక జతనంబు సలుపుము ♦ హితుండ! సాధ్య
వల నరయ రక్కసుండు రా ♦ వణుడు రాదుగ్గి
డతిదురాత్ముండు పోయిన ♦ యట్టి పోక
తెలిసి యమ్ముద్భు శిక్షించు ♦ తెఱిగుఁ బెరయ ౧౫౭

ఆ॥ నీదు కర్ణ మిపుడేనే దీర్చుఁ దొలకరి, యందు మంచి గొలమునంది పెరు
లట్లు నన్నుఁ జేరుఁన వ్పారి కోరిక, తెన్నియును ఫలించునంత నిజము ౧౫౮

క॥ అని పలికిన మంతులతో, ననుమోదితుఁ డగుచు రవిజుఁడాదట శ్రీరా
ముని సామితిసమేతుని, గని యిట్లనె నుత్సహనముగడలుకొనంగఁ.

ఉ॥ దేవత లెల్ల నావెతలు ♦ దీర్పఁదలంచిరి నోము లెల్ల ని
ష్ట వెలసె న్నవ్విబాంధవుల ♦ నిష్టులఁ గూడి మనంగఁ గంటి నో
దేవ! స్వరాజ్య మేల సుర ♦ దేవుని రాజ్యమ యేని నేల నా
నీవే హితుండ వై యెనసి ♦ యెంతకు నేనియుఁ బూనియుండఁగఁ. ౧౬౦

ఆ॥ పారయఁబోవ దనఁకు! పారపొన్నె మొకయింత, సుజనమైతికలనఁబొప్పడంగ
నైనఁ జాలు నెల్ల యర్థంబులం దేమి, యుసురు లొసఁగు నంతలొడవనేని.

తే॥ నిన్నుఁ బోలు మహాత్ముండు ♦ నెఱయు టరిది
యొలసెనేనియు విడుమఱ ♦ యుండఁబోదు
సంయముల ధృతి యట్టిఁడె ♦ సజ్జనాఘ
మందఁ గనినట్టి పీఠియు ♦ ననఁకుచరిత! ౧౬౧

ఆ॥ ఆఘ్యుఁ డైనఁ బేదయైన శక్తుం డైన, శక్తిహీనుఁ డైననఖ్య మొదవె
నేని నతఁడ చూవెయిగుదు నందును గతి, యందు రెవుడు మహితులైన జనులు.

క॥ నాకూర్పు భవతేనయ, నాకాధిపనంద్యచరిత ♦ నలినాస్త్రకుల
శ్రీకర! నీచిత్తమునకుఁ, జేకూర్పు స్త్రొత్తి నింకఁ ♦ జెప్పఁగనేలా. ౧౬౨

క॥ అభయముఁ బ్రీతివ నొనఁగెడు, విభుఁడవు నీ వుండఁ దనకువెఱి పేల యిఁక
శుభముల కాంచెద నిట ని, య్యభయము సమసుఖమ పోల్పఁనుర్వీజాస్తా!

క॥ అనిన రఘురాముఁ డిట్లను, ననఁఁ! యువకారఫలమునందును మిత్ర
బనయ మవకారఫల మరి, గనుఁ దెఱఁ గిదె కాదె యొందుఁగామన గగునే.

—♦ శ్రీరాముడు వారివిరోధకారణము సుగ్రీవునడుగుట ♦—

ఆ॥ నీకు సోదరునకు ♦ నెఱి దప్పి యిప్పుగ, యేల పొడమె నిక్క ♦ మే వచింపు
మింతవఁ ట్టెఱింగి, యే ననంతరకృత్య, మాచరింతుఁ గని బు ♦ లాబలములు.

తే॥ సఖుడ! నీయవమానమ్ము ♦ సరణి విన్న
యది మొదలుగాఁ దొడరుచుండె ♦ నత్య మర్ష
మేను శర మొండు సంధించి ♦ యేసి నంత
నతఁడు మనఁబోవఁ డందుల ♦ కడుగవలసె.

౧౬౮

క॥ అని విస్పష్టముగా నొడి, విన సచివవరేణ్యు లార ♦ విప్రతిభువు మే
లనువుపడె ననుచు సంతస, మునఁ దేలిరి హరివిభుండు ♦ మునుకొని పలికె.

— ♦ సుగ్రీవుడు శ్రీరామునకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చుట ♦ —

తే॥ ఋక్షవిరజుండు నాఁగ హ ♦ రిందుఁ డొకఁడె
యయ్యె జనకుండు జననియు ♦ నయవిశేష
గతి హరిందుఁలసంయమ ♦ కలన మాకు
నతఁడు వాలి సుగ్రీవుండ ♦ నైతి నేను.

౧౭౦

మ॥ అనఘ! తండ్రి చనంగ రాజ్యమను న ♦ య్యర్థంబుఁపాలింప జేస్తే
మృ నిమంతించిరి మంత్రి లాతఁడు మహా ♦ శోభాఘ్న డై యేలె నే
నునుఁ దత్సేవఁ బానర్చుచుంటి జెలుము ♦ ల్నాత్మంబులా యంచు నొ
డ్లనయం బాద్యతి మీఱ సన్నతులు సే ♦ యం గల్గి పెం పొందఁగ.

౧౭౧

డి॥ కావర మొప్ప స్త్రీకృతి నొ ♦ కం డరిఁ జేసికొనె స్వరీసు మా
యావిపదుండు రక్కసుఁ డ ♦ హ మ్మని మన్నికఁ జేరి యొక్కనాఁ
డావిభుఁ బిల్చె యుద్ధమున ♦ కంబరముం బరసీమఁ ద్రోవఁగా
నావికృతస్వనం బెనఁగ ♦ నద్దమరేయి నతండు మూర్ఖుడై.

౧౭౨

క॥ ఆదుందుభిసుతు దర్పం

బాదివిజాధిపతనూజు ♦ దారసి సుప్తి
స్వాదత్యాజనమునఁ గొగ్గి
ధోదయ మత్యధిక మగుదుఁనుజ్జ్వలుఁ డగుచున్

ఆ॥ ఎగసి దుముకఁబోవఁనేకాక్షు లాగి రే, నేమి చెడియె నింతఁకిపుడె యంటి
సందటను నదల్పి యాతండు వానిపై, నుటక తోడుతోడఁనొలయఁ గంటి.

చ॥ ఇరువుర మమ్ముఁ గాంచి మతి ♦ హేనుండు వాఁ డెడలంగఁ జొచ్చె న
త్వరముగ నేము ముట్టఁ జనఁ ♦ దత్తటపాటున రక్కసుండు కం
దరమున దూతఁ జందురుఁడుఁ ♦ దా నొలసె వైశలందు వెన్నెలల్
దొరయఁగ నల్పిలం బెనయు ♦ త్రోవయుఁ ద్రోవ నతం డభీకుడై.

౧౭౩

క॥ నీ విచట నుండు మే ను, గీ! గుహంతరము సాచ్చి ♦ క్రించుపిసాచి
జావనడచి వచ్చెద నని, వేవిధముల వేడికొనిన ♦ వినక కడంకా. ౧౭౬

ఆ॥ అడుగు లాన నుమ్మ ♦ టంచు నొట్టిడి సాచ్చె
సంతరాంతగాళ ♦ మాబలాధ్యుఁ
డవలఁ గడచె నొక్క ♦ హాస మే నుంటి
నాన మీఱ కచట ♦ సంతవట్టు. ౧౭౭

క॥ ఆతఱి నాతఁడు రామికి, భ్రాతృస్నేహమున వగచి పరిపరివిధముల్
చేతోవృత్తి నలంప న, నేతాదృశదశ ననిశ్చ ♦ యేత్వరమతిన్. ౧౭౮

ఉ॥ ఉండ సఫేనరక్తనది ♦ యొయ్యనఁ బాతె గుహాముఖంబున
గండలు దుండగిం డ్రొటచు ♦ కావరపు న్నుడుపు ల్విసంబడె
గొండాకట నిరస్తుఁ డయి ♦ కొశన మీతఁ డొనర్చు నట్టిడై
యండకుఁ బాసె నయ్యదియు ♦ నాదట నే నరయంగ రాఘవా! ౧౭౯

వ॥ ఇతైఱంగున నత్తలంబునం గానవచ్చు నిమిత్తంబు లుపలక్షించి యయ్యది విప
క్షుల విజయంబ కా నంచి యెన్నరాని తత్తరంబున నన్న రామిం దలంచి నిహ
తుం డయ్యెనేమొకో యని శంకించి చింతాపరవశుండనై యరాతు లీదరిద్వారం
బునం బఱతెంచి కిష్కింధానగరంబు నెట్టన ముట్టడింప మొనకొందురో యను
తలంకునఁ గొండం బాని గండశిల నానుషిరముఖంబున ఘట్టించి శోకించుచు
భ్రాతకుఁ దిలోదకంబులు సమర్పించి పురంబునం బ్రవేశించి యావేశికం బగు
నయ్యార్థి వెలిబుచ్చకయ కొండాకకాలంబు దనకు దైవానుగ్రహంబునం జేసి
యాతండు రానోపునో యని మే లెంచి నిరీక్షించుచుండ మర్దం బరసి ప్రధా
నముఖ్యు లెల్ల నేకీభవించి యరాజకం బగు రాజ్యంబు మననేర దను యోజన
మేకొనం బలాత్కారంబునం దదీయప్రజాపరిపాలనంబునకుం దన్ను నియోగించి
యభిషిక్తుం జేసిన. ౧౮౦

తే॥ అతని రాజ్యమె యని భావ ♦ మందుఁ జేర్చి
న్యాయ మెడలంగనీక మ ♦ హాభరమ్మ
మోచికొని యుంటి నేనాఁట ♦ మొనయు నపుడె
యప్పనమొనర్తు నియ్యది ♦ యనుచు రామ ! ౧౮౧

క॥ అయ్యసురుని బారిగొని తా, నయ్యడఁ జనుదెంచి తత్త్వ ♦ మరయ కడఁక
న్నయ్య మెడలి నా నయ్యురఁ, జయ్యన బంధించి కృద్వశంవదుఁడగుమా. ౧౮౨

ఆ॥ సన్నుఁ దూలనాడఁనాయభిప్రాయమ్ముఁ, దెలిసి మ్రొక్కి యిది త్వఁదీయ మర్థ
మే సమర్పణంబున్యైన మట్టు లొనర్తు, నెరఁగఁ బొనర్పఁకేలికొనుము.

ఉ॥ ఈ వరుగ స్థాహముఖము ♦ నేమట కబ్దము నుంటి నానతిం
దోవక రక్తనిర్ణము ♦ దోవను వెల్వడ గుర్తు లట్టివే
కా వెఱఁగంది రక్కసుల ♦ కావర మెంచి శిల న్నదించి యి
ట్టివిధి స్వీయు లేర్పఱుప ♦ నిష్ఠములేకయుఁ దాల్పఁ బూనితిన్. ౧౮౪

క॥ నాయన్న! నీవు మేల్గని, యీయిమ్మునఁ జేరు టొక్కఁడే చాలును నా
యీయెఱుఁగమి మన్నింపుము, బాయం బాల భవదీయఁపదసేవనమున్. ౧౮౫

క॥ అని నిగ్రహింపనోపియు, ననుగతసాహార్దమున ముదిగగ్రిజఁ డని వే
డిన వేడిచూపుల న్ననుఁ గొనుచు న్పలుపురు వినంగఁగొంకక పలికెన్. ౧౮౬

సీ॥ పగతుని మాయావిఁబరిమార్చ నే నేగ, వచ్చెఁబో తోడ్పాటునల నెఱింగి
యాతండు పరువెత్తియంతర్దహం జేర, నచటఁ దన్నునిచి లోనరిగి తిరిగి
వానిఁ గాంచితి నొక్కఁవత్సరంబున కట్టి, వారె కొందఱుఁ గడుపాలి యఱుమ
నందఱఁ బోకార్చియటు నిటు తెల్లాడి, నిర్దమమార్గంబునెఱి గనంగ
నేరక శిలం దెరల్పంగఁనేర్చినాడ, నెట్టకేలకు సఱచుచుఁముట్టఁగదిసి
వీడు భయ మింత లేక నన్వీడి రాజ్య, మేలుచున్నాడు కంటిరేఁమేలటరచు.

క॥ కొవ్వట దండితుఁ జేసెడు, నవ్వలనున కీతఁ డర్హుఁడనఁదగు నైనన్
మవ్వమునెడఁ నెడయించిన, దప్పునఁ బడి తలఁచుఁగాకఁతన కైతవమున్. ౧౮౭

ఆ॥ అనుచుఁ జెడుఁగు కర్జ ♦ మనక నాప్రియురాలి
నాఁకపడి హరించి ♦ యలఁతి సేసి
కట్టుపుట్ట మొకఁడు ♦ గో సన్ను వెడలంగ
నడచెఁ దెలువఁగలదె ♦ యధిప! యింక. ౧౮౮

ఉ॥ దిక్కుల నెల్ల నేన యయి ♦ తిప్పులపాల్పడి తిరు గాన కే
ది క్కనరాక సన్నవడి ♦ తెల్విసెడం దిరుగంగ వీర లీ
చక్కిఁక దార్చి రొక్కముని ♦ శాపమున స్వరయంగ నేరఁ డా
ముక్కలుఁ డిచ్చు టంచుఁ గత ♦ మొక్కఁడు దెల్పి కలంక దేర్చుచున్. ౧౮౯

క॥ ఈవారిముఖ్యులు నలుపురు, స్నేహితులై యెవుడు న్నన్నుఁజేరి మెలఁగ ము
మౌహటిలఁ జేయ స్వీయుల, సాహసమున ననిచి వారిఁజంపించికొనెన్.

తే॥ రఘుకులోద్వహ ! యదియె కా • రణము గాఁగ

నేఁ దలంకున ననిచితి • నీహనుమని

లోకమున తరబడి యన • రాక మీర

లేకతం జేకవీరు లి • ధైగుదేర.

౧౯౨

క॥ నావాలిభాగ్యదేవత, యే పనిచేసు మిమ్ముఁ గడమయె ట్లనవలె నీ

య్యావదఁ గడవంజెట్లఁగ, నీవయి బలు విడితి నీదుఁనన రే మనునో.

౧౯౩

— • శ్రీరాముఁ దభయ మొసఁగ మగ్నివుడు వాలి బలపరాక్రమము లెఱుకవేయట. —

ఆ॥ అనిన రాముఁ డనియె • నన్న నీ వన నే న

నంగ నొండు గలదె • నాదు చూడ్కి

కాతఁ డెదురు పడిన • యప్పుడే కడతేఱఁ

గలఁడు వేయునేల • కాంచె దదియు.

౧౯౪

క॥ నాకష్ట మట్లు లనుకొని, నీ కథయుం బొనఁగినాడ • నెఱిదప్పి యిడం

జాకుండు నాతఁ డెమ్మెయి, నేకశరమ చాలు వాని • నిద్ధరఁ గూల్చుక. ౧౯౫

తే॥ మేలు గాంతు వింక • మెలఁకువఁ గను మన్న

రాముఁ బూజనేసె • రహి దలిర్పఁ

బొగడె నర్కజుండు • పొంగారు సంతసం

బునఁ బొనంగఁ బలికె • బొనరుపడఁగ.

౧౯౬

ఆ॥ లోకనాథ! నీవులోలతమైఁ బల్కు, తరమె కోపగించుతఱియె యేని

మూఁడు చోటు లొక్కఁ మొగిన కాల్పవె శర, జాలకీల లెగువఁజాల నెగడి.

క॥ ఐన రిపుబలాబలముల నొనెఱిఁ గని నెఱవఁబోలునాదటఁ గర్ణం

బే నాతని పౌరుష మి, స్త్రీనుడులం దెలుపువాఁడనినకులతిలకా!

౧౯౭

తే॥ అతఁడు పడనుటనుండి తూ • ర్పందు దక్కి

ణమున మునుకొని యట్లు లుత్త • రమున కెగయ

నినునిరాకకు మున్నె తా • నిన్నిసందృ

ముల మునిగి చేరుఁ గిష్కింధ • కలఁత యనక.

౧౯౮

తే॥ పేరుఁ బెనువును గాంచినపెద్దకొండ, లెక్కి శిఖరమ్ము లూటాడియెగయవైచి

పట్టుకొను బంతు లాడించుపగిది నట్టి, చెట్లఁ దనగాలిఁ దెరలంగఁజేయు నదరి.

క॥ దుందుభి యన మహిమాకృతి, నొందిన పొలదిండ్లిమీటియొకరుడు రభతా

ద్రిం దెగడఱాలు మేనున, బొందగు వారణసహస్రపుష్పబలమునక.

౧౯౯

తే॥ మఱియు వరదానమహిమ స ధృదము మదముః

బెరుగఁ ద న్నైదిరిం గను ధ పేర్ని దక్కి

యేటిబోటిమగనిఁ గాంచి ధ యెనక మెనఁగ

రమ్ము నాతో దురమ్ము తి ధ రమ్ము గాఁగ.

౨౦౨

క॥ అని యఱచిన నంతకుఁ జా, లినవాడం గాను చనుములీలం దుహినా

ద్రీ నినుం బోలినయది యా, తనికి న్నికు నగుఁ బోరితము తగురీతిఁ.

౨౦౩

తే॥ అతఁడు ముక్కంటి మామ పై ధ లాధినాథుఁ

డేఁడుగడయ జేజేలకు ధ నెల్ల తపసు

లకును నింతింత యనరాని ధ లావు గలఁడు

నీకు సరియగుఁ గాంచెడు ధ నీవ తొడరి.

౨౦౪

మ॥ అనిన స్థితుఁడు వీఁ డటంచు మదిలో ధ సంకంతఁగా నెంచి చ

య్యస నయ్యద్రీనిఁ జేరి పిల్వ నతఁ డి ధ య్యగమ్ము నాకేల మూ

ర్థునితో నం చగు గూవు గొంచుఁ దపసుల్ ధ గూర్చుండ నిట్లుండ నై

తని గా కిదైనఁ బారుపం బరసిన ధ నెల్లంబు గాకుండునే.

౨౦౫

క॥ నాకూర్చు కర్జ మెఱుఁగొము, నాకాకశ్చతుర! యనమ్మిఁడు గలఁ డ

స్వాకారిసుతుఁడు చాలి య, నేకులఁ గెడపె నతఁ డొక్కఁ డేలుఁబ్బవగులఁ.

క॥ వాలి యనఁగఁ గిష్కింధం, బాలించెడు వాఁడు నీకుఁబ్రతిభటుఁ డగుఁ బొ

మ్మాలమున వానిఁ గెలిచిన, నేతెద విజ్జగతి కొక్కఁడయేలిక యనఁగఁ.

౨౦౬

ఆ॥ అనినఁ గొన్ని తాలంపట్టు లిట్టులుఁ జిమ్మి, అంకె లిడుచు వీఁడుఁబింక మెడలె

బొ మ్మటంచుఁ దిట్టిబొమ్మ యగ్గిరివతి, కట్టె కట్టి దుర్మదాంధుఁ డగుచు.

ఉ॥ ఆశరుఁ డద్రీఁ బాసి శర ధ మట్టులు వాలి పురంబు సొచ్చి దు

ష్టాశయుఁ డై యదల్చి ప్రిత ధ హారముఁ గొమ్ములఁ జిమ్ముచుం దరూ

ద్రేశముల దైర్బల్యుచు క్షి ధ తి నురదారితఁ జేయుచుఁ రణ

వేశమున నృహజలద ధ వృత్తి నభస్థలిఁ బర్వ నార్వగఁ.

౨౦౭

ఉ॥ దుందుభి దుందుభిస్వనము ధ తోన యెఱింగి కడంగి తారక

ల్పందురు నట్లు దార లను ధ సంగతి వీడక తోఁకొనంగ న

మ్మందునిఁ జేరి నీదురభి ధ మానము మానుము జీవితాశ లే

కుందువ యేని నిల్వఁమిటు ధ లొప్పని యార్భటు లేల నావుభుఁ.

౨౦౮

మ॥ కను లెఱుఁబడ వాడు స్త్రీలకడ ని ♦ కాఱు ల్గడింపంగ నే
మన నొ సీబల మే నెఱింగెదను ర ♦ మ్మా సన్న గాకున్న భో
గినులం దేర్పుము సౌఖ్యవార్ధిసిరికి ♦ స్థిల్కొల్పు మన్యు స్పృరిక
గను మాప్తాఘము సత్కరింపు మిటు లీ ♦ నాఁ డెల్ల ని స్వేదెడక. ౨౧౧

ఆ॥ మత్తు సుప్తు నటు పృ ♦ మత్తు నెక్కటి యగు
వాని భీతుఁ డైన ♦ వానిఁ జంపఁ
జూడ రెన్నఁడేని ♦ శూరాగ్రణులు మాన
హాన మఘము దానఁ ♦ గానఁబడుట. ౨౧౨

తే॥ అనిన వెడనవ్వు నవ్వి య ♦ య్యతిబలుండు
తార మున్నగు కొమల నం ♦ లిఁపురమున
కనిచి పితృదత్త యైన య ♦ క్కనకమాల
నరసి సవరించుకొని కోధ ♦ మగ్గలముగ. ౨౧౩

ఆ॥ పలికె నోరి! వీర! పాణజం బిది రిత్త, మదము గాదు నిలుముమత మెఱింగి
నిన్నుఁ బనుచువాడనీ వేగి జముని వా, హనముతోడి చెలిమి నందఁగనుము.

క॥ అని నొడివి వానిఁ గొమ్ములఁ, గొని కొండంబోల నెత్తికూల రణక్షో
ణిని వైచెఁ జెవుల ముక్కుల, ఘనర క్తస్రావ మెడలఁగి గర్జిలుచుక. ౨౧౪

ఉ॥ వాడును దెప్పిరిల్లి బల ♦ వైరిసుతుం బడవైవ లేచి చే
వాడిని బాన్దిఁజూతములఁ ♦ బాదపక్షైలశిలాప్రయుక్తిఁ బే
ర్వాడి యలంచె స్వీయబల ♦ వర్ధన మాతని త్తైన్య మెంచి తో
డ్రోడన త్రిప్పి నెట్టవయి ♦ దోర్బల మొప్పఁగ బిట్ట మోడినక. ౨౧౫

ఆ॥ అంగసంధు లవియ నమ్మహారాక్షసుం, డునుఱుబాసి తెరలఁనుజక యెత్తి
యోజ వైచె వాని యోజనాంతరసీమ, జలము బలము నెఱయఁశక్రసుతుఁడు.

ఉ॥ శోణితధార పై కెగసి ♦ సూరెఁ బాసంగు మతంగకానన
క్షోణిపయిం బడం దనువు ♦ సోకున బిందువు లందఁగాంచి యే
ప్రాణియొ యిట్టి డంచు ముని ♦ భావనసేసి యెఱింగి తో పని
ద్రాణుమాక సాయితవి ♦ ధానవతాంచితచిత్తపద్మజై. ౨౧౬

సీ॥ క్రొ వ్వెక్కి తటి నొడ్లఁగూల్చున కాకేమి, యిచటి కీపీనుంగునేల చిమ్మె
నిప్పొలం బిమ్మెనునేవంపు నెత్తుట, దోఁగ మేల్బ్రాహ్మణులు దునిసివడఁగ

నంత చుట్టన తాపశ్రమం బయ్యెనే, మర్యాద గలదె ప్రతిమత్తులకును,
మా తెందు లే రనిమనలుచునున్నాడు, తన కింద్రవరము సాధక మటంచుఁ

గాలుఁ బో దీనిచుట్టును ♦ గలుగు నొక్క

యోజనము మేరఁ ద్రొక్కిన ♦ యుక్కుమడగి

పోవు నిమ్మూర్పుఁ డీతని ♦ పొరువువారు

శిలలు గాఁగల రియ్యెడఁ ♦ జేరఁగనిన.

—౨౯

క॥ కోఁతు లని మిన్నకుండిన, నాతరువుల ఫలము లెల్లనమలుచు నేఁ డి

ట్లితరఁబడి మే లెంచిరి, పాతక మగుఁగాదె చెడుగుఁపందలఁ జేర్చున్. ౨౨౦

ఆ॥ అని శపివ వినిన ♦ యంతనే యచ్చోట

నున్న కోఁతు లెల్ల ♦ నుటికి యురక

వారిఁ జేరఁబోవ ♦ వాలి మీరిట్లు రా

నేల యనిన వార ♦ లింత నొడువ.

—౨౨౧

వృద్ధి॥ మతంగముని వేడఁగా ♦ మలయునంత సమ్రాన్యఁడున్

వితండ మిఁకఁ జాలు నీ ♦ వెడఁగుతోడ నంచుం దదా

దృతీం దొఱఁగి యాంతర ♦ స్థితి భజింప నిర్విణ్ణుడై

యతండుఁ బురికేగె న ♦ యృద నెఱింగి నే నావులున్. ౨౨౨

ఆ॥ అమృహాత్ము వేడి ♦ యాతని యనుమతి

వడసి యుంటి మింత ♦ వట్టు వట్టి

యాక శేబరమ్ము ♦ నమ్మెయి గిరివోలె

నున్నయది వొరిందున్ ♦ నోజఁ దెలుప.

—౨౨౩

క॥ ఏవిధి నబ్బలవంతుని, నీ వెడలించెదవో రామ! నే నీబలస

ద్భావ మరయనేరమి నెది, యో వల నని యుంటిఁ దొంటిఁయోజన నెఱయన్.

—♦ సుగ్రీవునకు నమ్మకముగలుగ రాముడు తనబలముఁ జూపుట. ♦—

ఆ॥ అనిన సౌమిత్రి నీ కెద్దియూనవాలు, గాఁగఁ బొనరింప నెద నమ్మకము జనించు
ననఁ గ నయ్యస్థిపంజరమ్మంఘ్రి నొకట, నెలమిమైఁ జిమ్మనగు నననిననుతుండు.

క॥ నవ్వుచుఁ బదియోజనముల, కవ్వలఁ బడఁ జిమ్మె దాని ♦ నంగుష్ఠమునన్

మవ్వ మొలయ రాముడు దా, నివ్వెఱపడియును బ్లవంగ ♦ నేత వెరవునన్.

ఆ॥ ఇట్లు లనియె రామ ! ♦ యిది మాంసపూర్ణమై

బలువు గలిగి యుండ ♦ బడలియుండి

యతఃఘ వైచే తుష్కః ♦ మై యున్న యద్దాని
హర్షకలనః జిమ్మ ♦ నైతి వీవు.

— 22

శా॥ కానం గానఁగ నేర నీబలువు చ ♦ క్కం గాంచు మా చాల్పునఁ
సానుస్థం బదె సాలన ప్తకము ని ♦ పృత్యంబుగాఁ జేయ న
గ్రానువ్యాధము దోవ నన్ని యొక్కఁడే ♦ యైయుండ ఘట్టింపఁగాఁ
దా నేర్పు స్వపగేందుఁ డదైనను నీ ♦ దార్థ్యమ్ము రూపింపవే.

— 23

ప॥ అని యిట్లు రవిప్రతిరూపుండు నిరూపించిన.

— 24

ఉ॥ అల్లన నవ్వుచు నృఘుకు ♦ లాగ్రాణి కార్ముక మంది యొక్క మే
ల్బల్లము వానిపై విడువఁ ♦ బాదపన ప్తకముం దెరల్చి తో
నల్లలి నదిభేత్తత ధ ♦ రాంతరసీమవిహారహారిత
ద్వైలమ్ము గా గడించి శర ♦ ధిసితఁ గాంచె ముహూర్తమాత్రలోక.

— 25

క॥ అబ్బలువుతోడి మెలఁకువ, యబ్బుర మొదనింప జగము ♦ లన్నియు నొకట
బ్రబ్బికొన నోపు విధి కితఁ, డబ్బ యగుం గాత మని పృ ♦ హర్షించితుండే.

ఆ॥ ఫాలతలము నందుఁ ♦ బరఁగ నంజలి సేర్చి
సాగి మొక్కి నిలిచి ♦ సంభ్రమమున
రాము మోము కలిమి ♦ రాణకై చూడ్కులు
పొదలఁ బొగడె భాను ♦ పుత్తుఁ డగజ!

— 26

— ♦ సుగ్రీవుడుఁ శ్రీరాముని శక్తి నమ్మి కొనియాడుట ♦ —

క॥ నిన్నెదిరి నిలువ నోపునె, యన్నాళికజని సృష్టి ♦ నైన జన మెటో
కన్నవి నాయాకన్నులు, సన్నతఁ యిన్నెలపు గడచు ♦ సంపద కలదే.

— 27

చ॥ జగముల కెల్ల నాధుండవు ♦ చాలు దొనర్పఁగఁ బెంపఁ ద్రొంప నీ
మగఁటుము లెన్న నాతరమె ♦ మాలిమి కైతిని వాలి గీలియ్యఁ
దెగరె యెదిర్చిరేసి నిను ♦ దేవుడ వీ విఁక నందియంబు లే
దగఁగితవై భవం బెనయ ♦ నయ్యెఁ బురాకృతపుణ్యసంపదఁ.

— 28

ఆ॥ వాలితోడి వైర ♦ వర్తనమునఁ గొన్న, వ్రతము నిష్ఠ నేఁటి ♦ వఱకుఁ బెరిగి
నిన్నుఁ గూర్చఁ గాక ♦ నేర్తునే భవశత, మ్ములకు నేని నిట్టి ♦ కలిమిఁ జెరఁచు.

సీ॥ కర్మబంధవిముక్తిగాంచు నె ట్లి మ్మేటి, కర్మము ల్పొనరింపఁ ♦ గాంచి న్నరుఁడు
అల్లదానిఁ బెనుచు నంఁచరయఁడు త్వన్తాఁడు, యాధునిద్యక్ష ముఖంబునఁబుడేసి

నిశ్చలదీపంబు ♦ నియతిఁ జిత్తం బెఱ్ఱు, నీపదధ్యానంబు ♦ నెఱిఁ దనర్పు
నపుడె నశించు న ♦ సర్థావహం బది. నానానిబంధాఽపి ♦ నాకృతంబు

గాన నీదు పాద ♦ కమలయుగ్మము నేడు, గాననయ్యె నొండు ♦ గాంక్ష సేయ
నొల్ల నింక భావ ♦ మొలయింతు నిత్యసం, సేవనంబె తనకు ♦ జీవనముగ. ౨౩౬

మ॥ తల సీయంఘ్రిల మోవఁ దదృజము తీ ♦ ర్థం బాడి సర్వాంగము
తె్వలయ స్వత్తనుసంగిత స్థరము లే ♦ వేళ స్వదీయార్చలఁ
మెలఁగ న్నీదుకథ ల్విసం జెవులు ని ♦ స్వక్షింపఁ గన్ను ల్విని
ర్మలగీతి స్తుతిఁ గూర్చ వాణియుఁ దలి ♦ ర్పంజేసి లాలింపవే. ౨౩౭

ఆ॥ నీదు భక్తు లున్న నెలవున కరుగంగ, నెమ్మి వారిఁ గూడిని న్నుతింపఁ
గ నెడువాఁడు పాతఁకవృజ మెడలించి, ముక్తిఁగాంచు నిత్యమోద మెనఁగ.

క॥ ఆలుం బిడ్డలు సంపద, లేలా త్వత్పాదభజనమే సౌఖ్యము నా
పాలుగఁ బోనర్చ నిమ్మెలు, జాలితి సంసారబంధఁసంక్షయకృతికి. ౨౩౮

క॥ కడు బడలితి సంసృతిఁ బడి, విడఁగంటి న్నిన్నుఁ గాంచివిశ్వాత్మ! యింక
బెడఁద్రోయకు మొం టొకఁడే, నడుగం ద్వద్భక్తిభిక్షునర్థి నొసఁగవే. ౨౪౦

ఆ॥ అనిన సంతసిల్లియర్కజుఁ జేసాచి, కదియఁ దార్చి బిగ్గఁగొగిలించె
రాముఁ డతఁడు దుష్కృతామయదూరుడై, చాల నెగడఁగ నె విశాలనయన!

మ॥ కృతకృత్యత్వము గంటి తత్త్వ మెడఁదన్దీల్కొల్పి తిబ్బంగి ని
న్నితరు ల్పొలఁ గలారె రాజ్య మిపుడే ♦ యేలింతుఁ దొల్లింటి యా
వెత లెల్లం దలఁగంగఁ గాంచెదు ధృతి ♦ న్వేవేగ నాదృష్టి కా
వతితుం బాల్పడఁ జేయఁ జూడు మవల ♦ న్బాణాగ్నిపా లేసెదఁ. ౨౪౨

క॥ కిష్కింధదారి సూపుము, నిష్కించనుఁగాఁ బోనర్తునీపగతుని శో
చిష్కేశనిభాస్రంబున, ఘృష్టియవచనుఁ జేయఁజూచెదె నన్ను. ౨౪౩

ఆ॥ అనుచుఁ బలుకుచున్న యాజగన్మోహను, నుడుల నెఱిఁకె జిక్కినూత్నకలనఁ
దనరి వారిఁ గొంచుఁదత్పురవనవాటి, కరిగె భానుసూనుఁడబ్జవదన! ౨౪౪

— ♦ సుగ్రీవుఁడు రామలక్ష్మణులతోఁ గిష్కింధ కేగుట. ♦ —

తే॥ వృక్షపండాంతరస్థు ల ♦ వీరు లనువ
ద్వారతల మంది రవిజండు ♦ తఱిమి పిలువ
నైందె యుద్ధప్రియుఁడు మదా ♦ హతుఁడు తోనె
యరుగుదెంచె గడంక ది ♦ వ్యాధిసేవ్య! ౨౪౫

క॥ ఆయోధన మాయగుపుర, కాయే న్యాయామ మరయనందనిదై
: సోయసపథమున బుధభౌ, మేయగ్రహములకుఁ బోతెమితసంభాషా: ౨౪౩

వ॥ అట్టియెడ: ౨౪౨

ఆ॥ ఆశ్వసులకు నట్టులవ్వారి కొక్కింత, యంతరంబు రూపులందు లేమి
కలికి శర మమోఘమాదట నే మానో, యనుచుఁ దడసె రాముఁడమరవండ్య!

ఆ॥ పరముకలిమి బలము ♦ వర్ధమానము గాఁగ
మిగులఁ గ్రాలి వాలి ♦ మిత్రసుతుని
ముష్టితలనిహతుల ♦ మొగిలొని నొప్పింపఁ
దెరలి రక్తసిక్త ♦ దేహుఁ డగుచు. ౨౪౯

క॥ మదమతి తొల్లిటి యాశ్రమ, పదస్థలిం నొరంగ శ్రమము♦బాషిలొనుము పో
బ్రదికితి వని యవ్వని, వృద్ధలి హరిప్రభుఁడు నిజని ♦ వాసం బెనసెన్. ౨౫౦

—♦ క్షిరాన సుగ్రీవ సంవాదము ♦—

ఉ॥ ఆదట రామలక్ష్మణులు ♦ నాశుగసూతియు భానుసూనుని
బోడి యెలర్చఁ దేర్చఁ జనఁ ♦ బోడిమి చేడ్పడ నాన పెల్లున
నోదము వీడి నెచ్చునము ♦ నొవ్వగ నెవ్వగ నున్న వాడు నీ
తాదయితుం గనుంగొనుఁడు ♦ దద్దయు రోసము వొంగ నిట్లనున్. ౨౫౧

ఆ॥ ఎదిరి పాలు సేయ ♦ నేల నీ వింతకు, జాలవోటు పగ్గె ♦ సఱచి మిన్న
కున్న నేమి యనుచునొడుగ నాయుసులువో, నవల సీతలంచినదియ కాదె.

క॥ సఖ్యము తెఱఁ గట్టిదె ప్ర, త్యాఖ్యానము సేసి తొక్కొ ♦ యాసంగరమున్,
ముఖ్యముఖ్యతలరయ కు, పాఖ్యాన మొనర్ప నిట్టు ♦ లయ్యెనె రామా!

క॥ నీకులము స్థలము ధృతి మహి, మాకూతం బర్థజనన ♦ మాదృతిఁ గను నే
నాకాంక్షించితి గా కే, పాకృతుఁడవొ యనిన నెలపు ♦ బాయఁ దలఁతునే.

తే॥ అనిన నాతని యడరునకదలి రాముఁ, డన్న! యొడ్డుపొడవు రూఁ మున్న తీరు
నొక్కఁ డననయి కనుపట్ట ♦ నోజ దక్కి, స్వీయహతివంక శంక ని ♦ ట్లేయనైతి.

క॥ నీకొండు పొసఁగె నేనియు, నాకడిమి సెడంగ నైన ♦ నగరే యెరు లిం
కేకలనఁ గడవఁ జాలుదు, శోకాంబుధితోడి దుర్య ♦ శోనిర్వ రిణిన్. ౨౫౨

ఆ॥ ఆః తప్పనేర్తు ♦ రయ్య! రాఘవు లొంట
నోట గలదె తమకు ♦ సుర్విలోన.

హృదయ మెఱియ నయ్యె ♦ నిట్టి యీ యలమట
కే మనంగ నేర్తు ♦ నెఱిగి యెఱిగి.

౨౫౭

క॥ అని చిక్కనికొగింట నిడి, యనునయమునఁ దేర్చి యింక నటుము మొకట నీ
వనటఁ దొలఁచెద గుఱు లెఱు, లేను లేనరంగఁ జేసి లక్ష్మణతాత్పర్యమునఁ.

తే॥ ఇంక శంకింపఁ వలవ దో ♦ యినతనూజ !

పిలుపు మీతఱి బోవఁ డా ♦ బిరుదు మరలి
మఱలఁ జనుదెంచి నాచూడ్కి ♦ మలసె నేని
నింతయు నెఱింగి యే వచి ♦ యించువాడ.

౨౫౮

కా॥ సామిత్రి ! గజపుష్పిఁ గ న్దునుమల ♦ క్ష్య స్తంఱు యద్దాన ను
శ్రీమంతం బొనరింపు మీతని మెడఁ ♦ శ్రేయమ్ము నేఁ గూర్తు ను
ద్దామప్రఖ్యుఁ డటంచు రాజ్యరమ తా ♦ త్వరఁబున న్నించి యు
ద్దామశ్రీ విలసిల్లఁ జేయ నగు చం ♦ దం బిట్లు చె న్నిందఁగఁ.

౨౬౦

—♦ రామాజ్ఞచే లక్ష్మణుఁడు సుగ్రీవు నటుఁడ బుష్పహల నుంచుట ♦—

క॥ అనిన నాముని యానతి, ననఘుఁడు లక్ష్మణుఁడు లేన్తు ♦ హఠంబున నె
మ్మన మునిచి తీర్చెలర్పఁగ, ఘనకాతూహలము పొనరఁ ♦ గావించుటయుఁ.

తే॥ అతఁడు నక్షత్రమాల ము ♦ న్నలమిఁకొనఁగ

రాక నుదయించు చంద్రుని ♦ రాకరించె
మించె నట్లు బలాకాలి ♦ కాంచితమ్ము
సాంధ్యమేఘమ్ము హాసప్ర ♦ సాదలలిత !

౨౬౧

క॥ అంతట లీలానిధి శ్రీ మంతుఁడు రఘురాముఁ డెలయు ♦ మాలిమిమై భా
స్వంతు సుతుఁ దేర్చి సంతన, మెంతయుఁ దనరారఁ దరలే ♦ నింద్రజు పురికిఁ.

చ॥ శరములు స్వర్ణపుంఖములు ♦ చారుతరం బగు చాప మొప్పు నా
స్మరకుచిరాంగుఁ డమ్మెయి స ♦ సారలే నగ్రనరుండుగాఁగఁ దో
వరిగిరి తమ్ముఁడు నృసింహఁ ♦ డంజనసూనుఁడుఁ దక్కువారు ము
త్వరును సముత్సకత్వ మటు ♦ పొంపిరివోవఁ దలంపు లుబ్ధుఁగఁ.

౨౬౪

—♦ రామలక్ష్మణులతో సుగ్రీవాదులు మరల కిష్కింధ కరుగుట ♦—

తే॥ అలరు లలఠారఁ గన్దువారి ♦ నాహరింపఁ

జాలి నలువొందు మేలి వృ ♦ క్షముల లతల
మహితరసపూర మొప్పార ♦ మగనిఁ జేర
నరిగెడు తరంగిణులఁ బ్రసా ♦ దాధ్యగతుల.

౨౬౫

ఉ॥ అందము చందముం గల గుండ్లముఖము శిఖరంబులు న్దరుల్
పొందిన పూపాద ల్దనరండ్లముఖము నెక్కొను భూధరమ్ములన్
మందవిహారిగంధవహా మూనితపద్మవనాంతశోభనం
స్పందిమిళిందఝంకృతిల సదృశసారసరోవరంబులన్.

— ౨౬౬ —

ఉ॥ అండలు దండలు స్సరసు లై తమ కుండంగ హంసచక్రకా
రండవముఖ్యనీరఖగ రాజవిరాజిత పాదమేదురా
ఖండితశాద్వలోత్కమృగ కాండవిగండకరండమత్తవే
దండవిహారవత్తరుల తాపరిశోభితటస్థభూములన్.

— ౨౬౭ —

క॥ కాంచుచు గాంచీరవము, ఖ్యాంచితవిలసనవిభావ నావహనగళా
ఖాంచలవిహారద్విహాగవి, పంచీపంచీకృతిప్రసాద పత్తి సరయుచున్.

— ౨౬౮ —

క॥ సుగ్రీవుడ గ్రహంబును, నాగ్రహ మెడల న్వశంపదా తృకుండై తా
నగ్రీమనృతి వివరింపంగ, నాగ్రహపతితేజుడ డట్టు లరిగె మృగాక్షి!

— ౨౬౯ —

క॥ కొండొకడు వృక్షమండ, ఖండితవనమండలమ్ము గాంచి నవినా
ఖండలుండు రాముం డిట్లనె, మెండగు కొతూహలమున మేనాతనయా!

— ౨౭౦ —

తే॥ గగనవీధికి దొలుకారు మొగలువోలె నాలి యున్నది యియ్యది య్మృతలమున
కొప్పు గూర్చంగ గదళీప్రయుక్తయుక్త సాంద్రచరిత్రకీతాగమపండ మగుచు.

క॥ దీని తెఱంగెఱిగింపు మ, దీనప్రతిభాసఖా! మదిం దెలిసి యనం
గాననమున నడ దనరం, గానన రఘువరుండు మెచ్చు గానవఫణితకా.

— సప్తమ స్వాశ్వాసము —

తే॥ అనఘ! సురరాజమందిరో ద్యాన మున్న
ననుచు నాశ్రమ మిది శ్రమ నాశనంబు
స్వాదుఫలమూలరససార సంశ్రయంబు
కుసుమసుకుమారతరులతా గుంభితంబు.

— ౨౭౩ —

అ॥ సప్తనృసింహులు సప్తజనాఖ్యులు, సప్తసంఖ్య దనరు సన్నుతులు పృ
సక్తి సప్తవర్ష శతములు వ్రతనిష్ఠ, సలిపి రిందు రామ చంద్ర వింతు.

అ॥ ఏడునాళ్ల కొకట నింత గాలి భుజింతు, గాంతు నీట నుండ గాఢ బ్రశస్తి
దలంగ కుందు రెవుడు దలక్రిందుగ వనాధి, వాసనియతి వారు ధీనమేత!

క॥ సశరీరస్వర్గమన, మృత శశిప్రతిభాసయశులు మౌనసిరి వారల్
విశదమపుర దత్ప్రభావా, తిశయం బిప్పటికి నంపు తీతవికాసా!

— ౨౭౬ —

ఉ॥ పెట్టనికోట యై తరుని ♦ వేళితసంవృత్తి గట్టిసేయ ము
 న్నట్టులె యుండు నేటికి సు ♦ రాసురకోటుల కప్రభృత్యమై
 నెట్టన నిండుఁ జొచ్చి వెలి ♦ నెక్కొనఁ బోవ దొకండు జంతు వే
 పట్టన మూఁడు వహ్నులును ♦ భాసిలు భూషణము మిన్ను ముట్టగఁ. ౨౭౭

ఆ॥ దివ్యగంధ మొక్క ♦ తెఱఁగునఁ బొసఁగుచు
 నుండు భూషణముల ♦ నొలయు ధ్వనులుఁ
 దోచు సాక్షరములు ♦ తూర్వనిస్వనములు
 మధురమధురములుగ ♦ మలయు నెపుడు. ౨౭౮

క॥ వందన మొనరింపుము శ్రిత, మందార! ప్రిపత్తి మాని ♦ మండలి నెడఁదఁ
 బొందించి యిప్పొలమునకు, సందర్శం బొప్ప ననుజఁసహితుఁడ వగుచుఁ.

ఆ॥ ఏశరీరధారుఁడేని నిం దమ్మహి, తాత్మలకు నమస్కృతాచరించు
 వాగొ వార లెనయఁబోతు దొసంగుల, నఖిలసిద్ధిపదములందఁగలరు. ౨౮౦

తే॥ అనుచు రవిజుఁ డెఱింగించు ♦ నాక్షణంబె
 సానుజం డయి తత్ప్రస ♦ క్తాత్మఁ డగుచు
 నత్తపోధనులకు మ్రొక్కి ♦ హర్షకలనఁ
 దనరె శ్రీరాముఁ డత్తఱి ♦ దరశనయన ! ౨౮౧

క॥ ఆసప్తజనాశ్రమ మటు, లాసంభృతయశలు గడచియవ్వలఁ జని స
 త్రాప్తసాదమహిత కిష్కిం, ధాసంజ్ఞక వాలిపాలితం గనిరి పురిఁ. ౨౮౨

క॥ వాలిదెసం గుపితుండై, వాలిన మగఁటిమిఁ బ్లవంగవరుఁ డిట్లన నా
 స్ఫాలన మొనర్చి యుబ్బుచు, శ్రీలలితము రఘుపృథుకముఁజేరి జితారీ!

సీ॥ హరివాగురావ్యాప్తయదె కంటె తప్తకాం, చనఁగోరణాంచితఁఘనవతాక
 దృఢబహయంత్రాధ్యఁదీపితమణిరత్న, వైద్యుతకలనాప్రివర్ణమాన
 వాలిపాలిత యగుఁవరపురి. రిపుఁ డందు, వఱలుచునున్నాడుఁవానిఁ జెనయ
 రాదు సుధాసురులొయిడివెట్టెడు, నొడ్ల నీతఁడు వరఁమోజఁ జెనువ

దేవ ! నీప్రతిష్ఠఁ ♦ దీర్పఁ బూనుము తఱి
 యిదియ తడయ వలవ ♦ దింక ననిన
 రవితనూజతోడ ♦ రాఘవేంద్రుఁడు నత్కె
 నుత్సహనము నెఱియు ♦ నుల్లసెల్ల.

చ॥ పిలువుము వైరి నిష్టై యెడ ♦ పెట్టక పేర్కొని యాతఁ డల్కమైఁ
గలవర మందు మున్నె జిత ♦ కాశి రణవియుఁ డుద్ధతుండు నీ
పలుకు సహింపఁ డంగనల ♦ పజ్జన యున్నిఁ దటాలునం జలం
బెలయఁగ వచ్చు ని న్నటును ♦ నే నది గాంచి మదం బడంచెదన్. ౨౦౫

క॥ నాదృష్టివధమునం బడి, యాదట మఱలంగఁబోవఁడంతిపురికి వాఁ
డేదెనఁ బొరయక మనిన, న్నా దర్పము నగుదుగాక ♦ నలినా వ్రసుతా. ౨౦౬

తే॥ పొనరుపడియుంటి వీగజ ♦ పుష్పికతన
ని న్నెదిరిఁ గాంచి కర్జమ్ము ♦ నెఱి ఫలింపఁ
జేయుదుఁ బొసంగు తఱి మేలి ♦ చేన నిడిన
యమ్మొలక పైరు పర్జన్యు ♦ నట్లువోలె. ౨౦౭

చ॥ అని రఘురాముఁ డుత్సహన ♦ మందఁ బొనర్చిన నుల్లసిల్లి య
య్యినతనయుండు తేజము న ♦ మితముగా నలలం దుర్ము న
బ్ధినిఁ ద్వరగర్జల న్నొగిలుఁ బే ♦ ర్కొనఁ జేయుచు పైరిఁ జీరె న
య్యనువున రోదనీకుహర ♦ మాగునొ తీటునొ నాఁగ నుద్ధతిన్. ౨౦౮

తే॥ రాజవిప్లవమున నిల్వ ♦ రాక తెరలు
కులనతుల యట్లు లాలు ది ♦ క్కుల భ్రమించె
గతరథాశ్వంబు లట్లు మె ♦ కములు పఱచె
లు ప్తపుణ్యులగతిని బు ♦ ల్లు లిలఁ బడియె. ౨౦౯

ఆ॥ అంతిపురి సుఖా ప్తిఁనలరువాఁ డవ్వాని, కూర్చనాద మరసిఁకుర్చిద్ధఁ డగుచు
నెగువఁ జూడఁ దారఁమగని సాహస మెంచి, యిట్లు లనియె విదితఁమెఱుకపడఁగ.

—♦ తార వాలిని యుద్ధమునకు పోవల దనుట. ♦—

నీ॥ అలుక వీచుముధుక్తఁమగు స్రజంబునుఁబోలె, గర్జ మెంచుము తొంటిఁగతిఁదలంపఁ
బోకుము పెనువ్రాపు ♦ లే కీతఁ డిప్పటి, కిప్పుడె తొడరంగ ♦ నట్లు వచ్చు
జర్జరితాంగుడై ♦ శ్రాంతి వాయకమున్నె, పిలుచుచునున్నాడు ♦ పేరుపెట్టి
తలఁకులేమియు మేటి ♦ దర్పమ్ము నెఱికల్గి, వింతలై బీరమ్ము ♦ విధ మెఱుంగఁ
జేయుచున్నవి కావునఁజెనయవలవ. దొనరుపడఁ గూర్చుకొనుటయు! నొప్పు నేల
దీర్ఘ వైరమ్ము కాలమ్ము ♦ దేశమెంచి, మమ్ము మనువుము నాధఁసమ్మలము నెఱయ

క॥ ఏతావన్మాత్రుండే, నీతమ్ముండు బలుపు గలఁడు ♦ నెఱి బాలివవాఁ
డీతఱిఁ దొడరుచునున్నా, డాతలబలుఁ డొకఁడు సాయమై మొనయుంగన్.

క॥ అని యాగిన వీరుడ నై, యనికిం బిలువంగఁ బోవ ♦ నట్టై తలఁగు మీ
వని కడవఁజూడ నెట్టన, ననితరనయ తార యిట్లుఁబలనె మెలపొలయన్. ౨౯౩

సీ॥ పాణేళ! విను నాదుఁపలు కంగడుడు చెల్పు, విటి దాశరథి ప్రవీణుఁడధిఁ
డతఁ డయోధ్యకుఁడంద్రియనుపఁ దమ్ముఁడుదాను, జనుదెంచి కాననమ్మునవఁబి
దువ్వునిగ్రహమును ♦ శిష్టపాలనమును, బొనరింప నమ్మేటి ♦ పొలు పెఱింగి
యారాముఁ గొలిచె నీయనుజన్ముఁ డన్నెఱి, నగ్నిసాక్షి క మయియమరె, సఖ్య
మమ్మహాత్ముఁ డొసఁగె ♦ నభయమ్ము నీవెత, బ్రీర్తు మేలి సిరికిఁగూర్తు ననుచు
దానఁ జేసి యిట్లుఁతఱుముచునున్నాడు, తనదు రాణ వెలయఁదపనసుతుఁడు.

క॥ రక్కసుఁ డెడయించిన తన, మక్కువగల జనము జడఁమలయ నితఁడు నీ
చక్కటి పగఁ దీర్చ నతఁడు, నక్కరణిం బ్రటఁ నెఱపి ♦ రని నే వింటిన్. ౨౯౪

చ॥ పరబలముం దెరల్పుఁ దన ♦ పక్షముఁ గాచికోనంగ నాగుణ
కరుఁడు నమర్థుఁ డాశ్రితను ♦ కల్పక మాపదు పేతతారకుం
డరిగణభీముఁ డారఘుకు ♦ లాగ్రణి రాముఁడు దోడుగా సురా
సురులకు శక్యమే తపన ♦ సూతి నెదిర్చి రణం బొనర్పఁగన్. ౨౯౬

మ॥ తొడరంజూడకు మమ్మహాత్ము స్వక మా ♦ దోర్దర్శము న్నమ్మి యే
యెడనేని వ్రనసాహసిక్యమున మే ♦ లెంచంగ నొ నెట్టు లి
ప్పుడమిం గావ జనించినాడు హరి యీ ♦ పొంపొప్పఁగా నంచు నే
ర్పడ నూహించి తలంగు మయ్య నఘునిం ♦ బ్రార్థింపు మిష్టా రివై. ౨౯౭

తే॥ నీదుపారుష మరయని ♦ నెఱియ కాదు
తొడరి నినుఁ దూలపుచ్చెడు ♦ దొసఁగు గాదు
కోపగింపకు మోనాధ! కోసలేందు
రాము నెదిరించి యిల మన ♦ రాదు మమ్ము. ౨౯౮

క॥ వైర ముడిగి నీతమ్ముని, సారబలుని యావరాజ్య ♦ సంపద కభిషే
కారూఢిఁ గూర్పు మియ్యది, నేర దనక నాదు పలుకు ♦ నెఱిగను మధిపా !

క॥ శరణార్థిసులభుఁ డారఘు, వరుఁ బ్రార్థింపుము సుఖైక ♦ వశ్యుఁడ వగు మీ
వెరవున ననుసుతుఁ గులముం, బరిరక్షణముం బొనర్చి ♦ పాలింపు మిలన్. ౩౦౦

తే॥ అనుచు సాశ్రునయన ♦ యై యంఘ్రిలం బడి
యొత్తి వేడ నాతఁ ♦ డువిదఁ గుచ్చి
యొత్తి యూరడించె ♦ యిట్లనెఁ గాలక
ర్మములు తనదు తెలిపి ♦ మఱువు పఱువ. ౩౦౧

—♦ వాచి తాళి నూతిడించి యుద్ధమునకు వచ్చుట. ♦—

అ॥ ఇట్లు భీత వైతి ♦ వేల బాలగొ వీర, పట్ని వయ్యుఁ బగతు ♦ పా పెటింగి
యగునె నన్ను నాఁగ ♦ సరివీరహంత నై, పిలువఁ బోవకున్నఁ ♦ బెనుపు సెడదె.

ఉ॥ ఏనును వింటి రాఘవుఁ డ ♦ నీదృశుఁ డీశుఁడు భూభరావనో
దానుగృహీతదేహుఁడు మ ♦ హామహుఁ డచ్యుతుఁ డుచుఁ బక్షపా
తానృతవృత్తు లమృహీతు ♦ నందు జనంపపు భక్తిగమ్యుఁ డ
మృనితుఁ గొల్తు న న్మనుచు ♦ మానిని! నీ కనుమాన మేటికిఁ. 3౨3

క॥ అండజవాహనుఁ డతఁడ, యుండినఁ దోడ్పెత్తు నెఱిగి యుండ్ల యున్నం
జెండాడుదు నయ్యిరువురఁ, జండితనముతో నెదుర్పఁజలజాతాక్షీ! 3౨౪

ఆ॥ ఇంకఁ బగతు భీతిఁనే నేడ నవ్వానిఁ, బట్టభద్రుఁ జేయఁబందమాట
లాడ నేల యెల్లఁయరసియు నరసిక, వృత్తి ధైర్య ♦ యుక్తి వెలితిపడఁగ. 3౦౫

క॥ ఇర వెడలకుండుమీ నీ, వరతనయుఁడు గలఁడు వంశవర్ధనుఁ డిటుఁ దెం
పరు లరులఁ గెలిచి నే ను, సిరత్వముం గాంతు వనటఁజెందకు మబలా! 3౦౬

ఆ॥ అని యుదారఁ దార ♦ నాఁడ డూరడిలంగఁ
బలికి యుఱికె ననుజు ♦ పైని దుమికె
వాఁడు నన్న బలుపు ♦ పాటింపకయ రఘు
రాము బలిమి నమ్మి ♦ రాజవదన! 3౦౭

—♦ వాలిసగ్గివుల యుద్ధము. ♦—

క॥ పృత్యగిరిభేత్తలకు న, ప్లాత్యి మెఱుంగనీని కడఁకఁనతిభీషణమై
యత్యానదోష మై గిరి, పుత్రీ! యాయిరువురకునుఁబోరిత మొప్పెన్. 3౦౮

క॥ త్వర పెట్టుచు నొండ్లారులం, బొర నెట్టి కుదించి వైచుఁపొంట నెఱయుచున్
బారిపారిఁ బిడికిటిపోటుల, దెరలించుచు నొదిగి కదియుఁతేకువ గనుచున్.

ఆ॥ సరిగఁ బోర వరము ♦ శక్తి వాలికి బల్లి
హెచ్చె బడలి రవిజుఁ ♦ డింత సంత
రాముదెసకుఁ జూడ్కి ♦ వ్రాలంగ నన్నతోఁ
బెనఁగులాడుచుండెఁ ♦ బృథునితంబ! 3౦౯

వ॥ అయ్యెడ నారఘుకేసరి కిశోరంబు. 3౧౦

ఉ॥ ఎప్పుడు చూచెనో సమయ ♦ మెట్లు గణించెనొ జ్యోప్రచారణం
జెప్పగిది స్ఫుటించెనొ య ♦ నీదృశ మా శరవర్య మెమ్మెయిన్

దెప్పునఁ గూర్చెనో తెలియు ♦ దేవునకే యది వాలి నక్షమం
దప్పుడె కౌలఁ గూలఁ గులి ♦ శాహతి శైలము వోత వాఁ డటక. 309

ఆ॥ రాముఁ డైంద్రబాణ ♦ రాజంబునన యైందిరి
బుడమిఁ ద్రోచి యింత ♦ బాధనేసె
గారణంబుఁ గదిసి ♦ కాని యడంగదు
కార్యవస్తు వనుచు ♦ గంజనేత్రీ! 303

ఆ॥ కదలెఁ గడలు బాణగతికి విమానాళి, మిడిసిఁ డె నతండుమిట్టివడఁగ
వడఁకెఁ బుడమి వాడువ్రాలంగ ఘూర్ణిలై, నట్రిగుహలు నాతఁడటవఁ దెఱవ!

సీ॥ మేఘకాలము దీప్తిమేదిసీతలమునఁ, బఱచిన గోత్రభిద్యజ్ఞ మనఁగఁ
బున్నెంబు పాలివోవఁబుడమిపై వ్రాలంగ, నై న యయాతిభూజాని యనఁగఁ
గల్పవసాననిర్లతకత్వమున నేలఁ, బడిన యూదిత్యబింబం బనంగ
దక్షరోషంబునఁదవిలి భద్రుం డేయ, మేను వైచిన యజ్ఞమృగ మనంగ
నడరి విశ్రాంతిఁ గనిన దా ♦ వాగ్ని యనఁగ
నమ్మహానత్త్వఁ డెడలియు ♦ నలఁతిపడక
విస్మయ మొనర్చె నారఘు ♦ వీరులకును
సరవి వీక్షించు నంబర ♦ చారులకును. 304

ఆ॥ శరము పుంఖ మెనసిన్వర్ణపుష్కరమాల, యింద్రదత్త మెఱుంగులీనుచుండఁ
దత్ప్రిసక్తి బ్రాణాధారి యై యతఁ డుండె, మేనికాంతితోడమించుబోడి!

క॥ సంధ్యాపయోద మట్టు ల, వంధ్యపరాక్రముఁ డతండువ్రాలినచో నై
ర్గంధ్యమ్ము పొదలఁ గపిలో, కాంధ్యము చూపట్టె ననఁగనయ్యెఁ బ్రియసఖీ!

తే॥ ఒక ముహూర్తమ్ము మైకమ్ము ♦ నొంది తెలిసి
దెసలు పసికించి కొండొక్క ♦ దెసకు మరలఁ
దనదు సుకృతమ్ము తఱి వేచి ♦ తారసిల్లి
రూప మొందిన తెఱఁగు ని ♦ రూపణముగ. 305

—• వాలి శ్రీరామ పెద్ద లాడుట. —•

సీ॥ వలచేతి తూపు డాపలిచేతి కార్కుకం, బరిదురానదుఁ డీతఁడంచుఁ దెలుప
వల్కలాజినములవరుస జటాచ్ఛట, లాశ్రితాపనదీక్షననువదించ
మిటుమిట్లు గొలుపుచుమితిమీఱు తేజమ్ము, నిఖిలాతిశయితనిర్ణయింపఁ
గారుణ్యరస మొల్కుకల్యాణదృష్టు ల, య్యనజానుజల పంకనిరవుకొనఁగ

లలితదూర్వాదళశ్యామ ధి లంబు మేని
మృదిమ నిజవనమాలాను ధి మాపకముగ
సున్నత మురమ్ము దీర్ఘబా ధి హువులుఁ గలుగు
నమ్మహాపూరుషుఁడు చూడ్కి ధి కజ్జె గిరిజ!

3౧౯

క॥ నివ్వెటపడియును నవ్వగ, ద వ్వరయఁగనీని కష్టదళఁ జేడ్పడి తా
నవ్వలనున ధృతిసెడ నతఁ, డవ్వనజాతాక్షుఁ గాంచియనె నిట్లు సఖి! 3౨౦

మ॥ తగునే నీ కిది మానవాస్వయము శు ధి ధం బందు జన్మించి మే
లగు క్షాత్రంబున మించి కొండాకనితో ధి నాయోధనాసత్తి నుం
డఁగఁ జాటొంది మొఱంగి వేఁచి యిటు క ధి ట్టా తీవ్రబాణంబున
బగ సాధింపఁగ నేమి నేర మిచటం ధి బాటించితో రాఘవా! 3౨౧

ఆ॥ కోరిక జంప నీకుఁగోరిక బాడమిన, నది యభక్త్య మగుటవ్యర్థ మయ్యె
వ్యాధధర్మ మేనివఱల దన్యాసక్త, మైన మెకము నేసినంత రామ! 3౨౨

క॥ నమ్మితి ధర్మిష్టుఁడ వని, యమ్మెయిఁ గాకున్నఁ దొలుతనారసి నిన్నే
రెమ్ముకొనఁ జూచి యాతని, ది మ్మవ్వల నెడలఁజేయుతెను వెడయుదునే.

క॥ ఎదురుపడి న న్నదల్చినఁ, గుదు రగు నీపారుపంబుగూర్చినవెర వ
య్యదనున నే మయ్యెడినో, విదితం బగు లోకమునకువిస్పష్టముగఁ. 3౨౪

క॥ నాచేసినయపకారం, బేచతురతఁ గాంచఁగంటివినతనుజం డె
ష్టేచాయఁ జేసె నుపకృతి, దాచిన ఫల మేమి చెపుముదశరథతనయా! 3౨౫

ఆ॥ ఎంత కాల మేల ధి నిల నాతఁ డెమ్మెయి, మే లొనర్చెఁ బ్రజలు ధి మేకొనంగ
నట్టి ధర్మమూర్తికనఘున కేభంగి, బాడమితొక్కొ ప్రథితిసెడఁగ రామ!

ఆ॥ రావణుఁడు హరించె ధి రాణివాసం బని, తగినవాని నేర్చి ధి తార్చికొంటి
వితని సాయ మేల ధి యే నైన నవ్వాని, బురిని సీతఁ దెచ్చి ధి పొంత నిడనె.

క॥ అద్దుష్టుఁ గెడపి పావని, నద్దేవి సితాశ్వతరిని ధి నజునకు హరియ
ట్లద్దిర యన నర్పింపనె, కొద్దివడితి వేల దీని ధి కొఱ కిసవంశ్యా! 3౨౬

ఉ॥ సీచవుఁ గృత్య మం చనక ధి నీ వొనరంచితి కాని దీన నీ
కేచతురత్వ మేర్పడియె ధి నిందును నందును దుర్యశంబ కా
కాచపలుండు ని న్మౌరసి ధి నందులకు న్నల మేమి కల్లునో
తోచెనె యెంత మోసమును ధి దోసము నొందితి వాజినందనా! 3౨౭

శే॥ అనుచు బహుభావలాడు న ♦ య్యైంద్రిఁ గాంచి
పలికె నెఱవాది రాముండు ♦ పౌఢి వెలయ
నెదిరివంకల దిద్దంగ ♦ నెఱిగి యైనఁ
దనదు తప్పు లరయకున్న ♦ ధన్యుఁ డగునె.

330

—♦ రాముఁడు వారిమాటలను సమాధానము చెప్పట —

క॥ పెద్దల సంసేవింపక, తద్దయు ధర్మమ్ము సరణి ♦ దాహ్మకన కిటు లే
పుద్దవిడి మాటలాడినఁ, గద్దా ఫల మింతవట్టు ♦ గానవు వింటే.

331

శా॥ ఏమీ సోదరుఁ దోలి వాని వసమా ♦ నిల్లాలి నల్లాడఁగాఁ
గామిత్వంబున బల్లిఁ గొంటి వన ని ♦ న్నాదే వధింపంగ నీ
వే మానింపుము బిడ్డ తోడు స్తుత య ♦ స్తే తమ్ము పూజోడియున్
గా మర్యాద చెడంగఁ దోఁచి మను నా ♦ కష్టు న్నున్నెత్తురే.

332

మ॥ చెడుఁగుంగర్జముల న్చొనర్పఁ గనుచు ♦ స్వేయంబు లర్థించుచున్
గడుదర్పించు శతుండు తత్ఫలముగాఁ ♦ గవ్వంబు పాపింప నె
న్నడు స్వీయ మ్మగు దోస మన్యులదె య ♦ న్నాయం బను స్త్రీపునిన్
దొడరుం దిట్టంగ నంతమాత్రమున నే ♦ దుష్టత్వముం దోయునే.

333

ఉ॥ తప్పు లొనర్చువారు నృప ♦ దండ్యులు దండిశు లైన వెంటనే
మువ్వల నొందకే నుకృత ♦ ముం బొనరించినవారి యట్లు దా
రొప్పుదు రుత్తమస్థితికి ♦ నోడరు లోకభయావహంబ యశా
నప్పతి పాశబంధమున ♦ కామరసంస్తుతులందఁ గాంచుచున్.

334

క॥ భరతుని శాసన మివ్వుడు, ధరఁ జెల్లెడు దానిఁ బూని ♦ తాత్పర్యమునన్
జరియింతు మేము దుష్టులఁ, బొరిగొందు మభిన్న యైన ♦ బుద్ధి హాసించా!

335

ఉ॥ ఏ నిటు వేషధారి నయి ♦ యింతట నంతట సంచరింతు ధ
ర్మానుగుణోపపన్న మగు ♦ నర్థము మున్నొని శిష్టరక్షణం
జేసి నశిష్టశిక్షణము ♦ నేనియుఁ జేయుదు ధైర్యయుక్తులే
మానితు లట్లు దర్పితులు ♦ మాకు విరోధులు శక్తిసందనా!

336

అ॥ ఏఁ బ్రతిజ్ఞ నేసి ♦ యిట్టట్లు లొనరింప, నంతమాత్ర మనఁగ ♦ నగుదు నెట్లు
వేటకాఁడు పొంచి ♦ వ్రేయఁడే మెకముల, ధర్మపాలనమ్ముతగదె పతికి.

అ॥ మెకము పాటి గాక ♦ మేకొన్న వరశక్తి, నొడ్ల చెఱుపు గోరియున్న నిన్ను
మొఱిగి కూల్చితిని నఁమోఘమ్ము దేవతా, గౌరవ మ్మొడల్పఁగఁగి నిట్లు.

క॥ కాన్తన నన్యులఁ దెగడిన, నీ వంగఁగ నేమి కలదునిరీతం బై
యావిధి యీవిధిఁ జూసెను, దోషఁగ నెల్లగును గర్భిదోషము హరిపా! 33౯
ఆ॥ ఏలి తీవ యగుచుఁ నల్లవానగ రాజ్య, మని జయించి తవనినధికబల
జూటఁగొందు వింకఁసురలోకవిభవము, గొఱత గొదె యింతఁగ వినంత.

క॥ దై నస్మృతి నింకిట నం, భావించుము భావికలనఁ గూటించి గుణో
ద్భావిని యదె యద్దాననె, నీవిషయ వస్థ చను ననిమిషేశసుతా! 3౪౦

తే॥ అనుచు విస్పష్టముగఁ బల్కు ♦ నవసజ్జామ
నోహరుని పల్కు విని తమో ♦ నోదనంబు
పనుపడ నతీంద్రియమున ♦ భంగి దనం
నిట్లు లనె హలి తొటంకి ♦ తేందుహేలి! 3౪౧

— ♦ నాట నాట దెచ్చునని శ్రీరాము నుతించి వరము లర్పించుట ♦ —

ఆ॥ కంటి నిన్ను రామ! తల్యాణధామ! ర, మామనోహరుఁ డవుమనుకులమ్ము
పావనముగ నిట్లు పఱతెంచినాడవు, భూయభరముఁ బాపుబుద్ధి నెఱయ. 3౪౩

క॥ నాతప్పులు మన్నింపు; న, శ్రీతిరుగేరి మఱ! నీదుఁచెయిదము లరయ
న్నాతరి మే చేర్చుము భృతి, పాతక మెడలంగఁ ద్వత్ప్రపత్తి యెసంగె. 3౪౪

తే॥ ప్రథనమున బిట్టు బడలి త్వ ♦ ద్బాణ వేధ
వేదనాపీడితుండ నై ♦ వెరపు లేక
పలికితిని గాక యమ్మెయిఁ ♦ బాసనాత్మ!
నీకు స్వీయులు భిన్న ల ♦ నై తియుఁ గలదె. 3౪౫

ఆ॥ ఎవని సంతకాలఁమేతేర స్మరియించి, యెవని భవ్యనామఁమే పఠించి
పడయు బ్రహ్మపదముఁభద్రాస్మృతై నరుం, డట్టి నీవదాబ్జమందఁ గలిగె.

ఉ॥ ఎన్నఁగరాదు దివ్యులకు ♦ నేనియు నిప్పద మిట్టి చానె నా
పున్నెము నాయెదం బెరసెఁ ♦ బూజ్యము నీశర మిట్టి నిన్ను నా
కన్నులఁ జూచుచుం దొడరు ♦ కమ్మని పల్కులు వించుఁ ద్వత్ప్రభా
వోన్నతి నెంచుచుం దను వ ♦ హేళా రఘునందన! ఏడఁ గాంచితి. 3౪౬

తే॥ నీదు కైంకర్యమున కల్పి ♦ నెగడువాడు
నాకు సరివచ్చువాడు మ ♦ న్నందనుండు
వాని వంగదనాముని ♦ వరద! ద్వత్క
రాజ్యమున నిడినాడ నె ♦ ట్లరయు దొక్కొ.

క॥ వానియెడఁ గలుగు ప్రేముడి, మేనిపయిం గాని సగముమేనిపయిన నే
న్గాని తనకుఁ బొసరదు నీ, వానిం బొనరించి యింక ♦ వదలుదు రక్షిక్. 3౪౯

క॥ వందన మొనరించెద శ్రీత, మందార! సమస్తలోకమాన్యచరిత! సం
క్రందననందిత యభయా, నందప్రద భద్రమూర్తివలినామ! హరీ! 3౫౦

చ॥ అని ప్రార్థించి సరోరుహస్తనుతు నె ♦ య్యం బొప్పఁగాఁ జేరఁ బి
చ్చి నయంబొప్పఁ జరింపు మీహరికృపఁ ♦ శ్రీగంటి వద్ది న్నుతుఁ
బనిగొ మ్మేలుము మన్నిహత్యవధిగాఁ ♦ బాటెంపుమా వైరముఁ
గను మాత్రీయులఁ గాంచు మోజ మెసఁగం ♦ గా సర్వసౌఖ్యంబులఁ. 3౫౧

తే॥ తార నయవేత్త్రి యద్దాని ♦ తలఁ పెటింగి
నీవు వర్తిల్లు మద్దాన ♦ నెరయు భద్ర
మంగడుఁడు నీకు నాకును ♦ సతఁడె సుతుఁడు
వాఁడు నీయాన మీత్రెడు ♦ వాఁడు గాఁడు. 3౫౨

క॥ ఆయుష్మంతుఁడ వగు మం, చాయింద్రవిత్తీర్ణ మైనయధిసావర్ణ
ప్రాయము తోయజమాల్యం, బాయదనున నాతఁ డతనికర్పణ సేసెఁ. 3౫౩

ఉ॥ ఆదట రాముఁ గన్గొని గు ♦ ణాకర! శ్రీకర! రామచంద్ర! యి
వ్వేదనఁ బాపవే శరము ♦ వేగ వెలార్చి త్వదీయపాణి యో
గోదితసంప్రసాదనమ ♦ హేమాన్నతి నెక్కొనఁ ద్వత్ప్రదమ్ము సం
మోదము మీఱఁ గాంతు భవ ♦ మోహనిరాకరణమ్ము పాల్పడఁ. 3౫౪

—♦ శ్రీరాముఁడు వారి యిష్టంబుల నొనఁగుట. ♦—

ఆ॥ అనిన నందువాఁడవత్యతిశయితము, పుణ్యలోకసుఖముపూజితుండ
వగుచు నిందు గొఱతలని లేవు ప్రతిరూపుఁ, డంగడుండు ప్రాభవాప్తి నెగడు.

క॥ నీవలనిగారవం బెటు, లీవఱ కతఁ డందుచుండెనినజనివలన
న్నావలన నట్టిమన్నన, లేవేళం గాంచు దీని ♦ కెఱియకు మెదలోఁ. 3౫౫

ఆ॥ అనుచు రాముఁ డుభయ ♦ మా శల్య మెడలింప
నైంది మేను బాసి ♦ యింద్రరూప
మంది కనె విముక్తి ♦ హరికరస్పర్శన
చ్చిన్నబంధుఁ డగుచు ♦ శ్రీలలామ! 3౫౬

ఆ॥ రామబాణిహతిఃపరణంగమున వారి, గూలినంతఁ గవులుదూలి తార
కెఱుకసేసి రెయిది యిదఁమిథ్థ మని కార్య, భంగితోడఁ గూడఁబద్ధనయన.

శా॥ దేవీ! వాసరరాజమాళి త్రిదీప్తిః ♦ ద్వేషంబు నేరె నృహః
ప్రాప్త్యాంబున నేరె నల్లకపుల ♦ స్పృహ్యతుఁ డద్ధన్యు సే
నావారంబున కాన నేయ నగు ను ♦ న్నాదంబునం బోవ రా
దేవంక న్నరు లేచి తోచిచిగొని రా ♦ నేని న్వనం దోవఁగఁ. 3౫౮

అ॥ ద్వారములు బిగించితిగినవారల నెల్ల, పట్టు లందు నిలిపిప్రాధవమున
కర్ణుడగు కుమారునంగదు రాజ్యాభి, ప్లిక్తుఁ జేసి యొందునీయవలయు.

ఉ॥ చాలుదు మెల్ల యర్థమును ♦ సంగతముం బొనరింప నింతకు
న్నేలయుఁ బోద్దుఁ జేర్చి నువి ♦ నీతులు మంత్రులు దెల్ప నీ వను
జ్ఞులవ మోసరిల్ల కిడ ♦ జ్ఞాతులు దుర్వ్యవసాయ మెంచు నా
లో లలితాకృతి స్థితి న ♦ లోలతఁ దీర్చినఁగూర్చ నొప్పుగుఁ. 3౬౧

క॥ చాలింపుము శోకము మదిఁ, గీలింపుము ధృతిఁ దదీయఃకీర్తి వెలయఁగా
నేలింపుము నీకొమరునిఁ, బాలింపుము మమ్ము పిరఁపత్నీ ప్రతిభఁ. 3౬౨

—♦ తార శోకించుట. ♦—

అ॥ అనినఁ బతివిపత్తియాయమ విని పెను, గాలి వీవఁ దెరలుకదలివోలె
వ్రాల్చఁ దోడినఖుల ♦ వ్రాపు నెదుర్కొని, పలికె నిట్లు దీన ♦ పాలనాధ్య !

ఆ॥ ఏల రాజ్య మింకనీల సంతానంబు, పురము ధనము సర్వభోగములును
నేల నాదు జీవితేశుండు దివి కేగ, నతని మనికిఁ జేరఁనరుగు నాకు. 3౬౪

మ॥ అని చివ్వాలున లేచి ముక్తకచయై ♦ హావల్లభా! యంచు నా
ననము న్వక్షము మోదుకొంచుఁ గురరీ ♦ నాదానువాదంబునఁ
దన యెల్లొప్పు సపత్నులుఁ సఖులుఁ దోఁ ♦ దార్కొంచురా జన్యభూ
మిని డాయంజని నాధు మేనివయి నె ♦ మ్రో వ్వేచి శోకార్తయై. 3౬౫

అ॥ అడలె దయిత! యిట్లులై తె యే మయ్యె నీ, యాదరంబు రతియునాముఖానిరె
సారతరుణు లెదురుననుదెంచి కాంచి న, న్ననదఁ జేసి తరలింపంతలోన. 3౬౬

క॥ నీకన్న నాకయువతులు, నా కెక్కుడు గా రటంటినాయమె త్తుటిలో
నాకన్ను మొఱగి వారల, యేకాంతముఁ గోర మగలయేకట తిరమే. 3౬౭

మ॥ అరివీరు ల్పొగడొంద నిర్జగులు చా ♦ టందంగ నై కాంచఁ గి
న్నరు లెల్ల న్నుతిగీతు లోలి నెఱవ ♦ న్నాగంబునం బన్నఁ దెం
పరి నై నీవటుమంగ ముజ్జగముల ♦ న్నాప్రీత్యా మొప్పార నీ
సరి చూడ్కిం బడి నిల్వరించి మనఁగా ♦ శక్తుం డొకం దుండెనే. 3౬౮

ఆ॥ పట్టిపెని పేమిపలుకబాటెన వానిఁ, నేమిసేయఁ దలఁచి ♦ తింతవట్టె
నాయదృష్ట మైననాయమే యాతనిఁ, గన్ను లెత్తి కాంచగన కునికి. 32౯

అ॥ యూధపతిఁ బాసి దేబలైయున్న యాక, రేణుకల భాతి నెగడరాఁగీతి నీదు
ప్రీతిఁ గాంచిన నుందరుల్పిలిచి వీరి, గారవింపంగ రాచె స్వర్గతమె సతమె.

తే॥ వీరచందనమున తావి ♦ విరులుకొనఁగ
నెగడు నెఱజాణ విట్లేల ♦ నేలఁ బొరలి
ధూళి వారయంగ రక్తంబు ♦ దొరుగ నుంటి
వలతిగా నెంచి యింక నీ ♦ యరులు నగరె. 32౧

క॥ ధీరుడ వని ని న్నెడపె న, ధీర స్తనుఁ దలఁపరాచెదేవునకేనిక
గారణము పక్షపాతమె, నేరం బననేల యంతఃనియతులు గలరే. 32౨

మ॥ అని దిక్కు ల్పరికించి కాంచె జలద ♦ శ్యాము స్తహృద్యాముఁ బా
వననాముఖ సుగుణాభిరాము వృతభా ♦ స్వధ్ధాము శృంగారధా
ము ననత్యేతరకాము శ్రీవిజితకా ♦ ము సృజనస్వాశ్రితా
వనకాము న్ముఖలక్ష్మ్యసోము ధృతి ♦ దీప్యద్భూము శ్రీరామునిక. 323

క॥ రవిజానుజనహితు రము, ప్రవరు న్నని విస్తయోపపత్తి నెఱయ శో
కవిహతతతకాతర్య, ప్రవాహనిర్మగ్న యగుచుఁబలికె బురంధ్రీ! 32౪

తే॥ స్వామి! పత్నీవియోగనం ♦ భవము దుఃఖ
మయ్యె నీ కనుభూత మ ♦ ట్లగుట భర్త
నన్నుఁ బాసి నుఖంపడు ♦ నాకమందు
నేని ననుఁ గూర్చు దలఁపు మి ♦ య్యడరు తలఁగ. 32౫

క॥ క్షితిజను ని న్నెడఁబాపిన, మతిహీనుం డరసెనే సమరసత్వం బ
య్యతివకు నీకును విదితం, బతిలోకుడ వీవ తగుదుఁవాలోచింపక. 32౬

తే॥ అన్నదమ్ముల తగవునయందు మేలు, గూర్చి తనుజున కన్నకుఁగొఱఁతపడియె
నాశరమ్మున ననుఁ గూల్చియతనిఁ జేర్ప మేలుకొను మిట్టిమేలుననేలుకొనుము.

క॥ శ్రీవధ దోషము గామియు, నీవెఱుగుదు భర్తృలోకమే గాంచెదఁ బ
త్నీవిశ్రాణనపుణ్యము, తావక మగు ధరణి వెలయుఁదద్దయు యశముక. 32౮

తే॥ కంటి సుగ్రీవ నేటి క ♦ ఘమ్ము దలఁగ
రాముకరుణావలోకమ్ము ♦ రాణ నెఱయ

రుమను గూడి సుఖంపు మా ♦ గూఢ మైన
ప్రేమ యేనాటికేనియు ♦ బెనువు సెడునె.

౩౭౯

క॥ అన్నకుఁ దమ్మున కొదివిన, యన్నాఁటి విరోధ మగ్గియట్టిద యయి యో
లి న్నెఱసి తోడికొడం, డృ న్నెఱిగని కల్పఁగాఁ దిశరం బయ్యెనొకో. ౩౮౦

—♦ రాముఁడు తాగని జ్ఞానాపదేశము సేయుట. ♦—

అ॥ అనుచు తాలు గరుఁగ ♦ నారటమున దీన
యగుచుఁ నేడ్పు తార ♦ ననునయించి
పలికె రాముఁ డపుడు ♦ పృజ్ఞావి శేషంబు
శ్రుతులఁ బెరసి సత్వ ♦ శుద్ధి బెనువ.

౩౮౧

క॥ వ్యర్థముగా నేడ్చెద వీ, వర్ధం బరయకయ యిట్టులగుదురె ధీరవ్
నిర్ధారణ సేయుము త్వ, త్స్పృర్ధిత మది మేనో జీవఃపదయోగ్యంబో. ౩౮౨

శా॥ మేనే నీపతి యన్న భూతమయ మ ♦ మౌళమ్ము మాంసాస్థిము
ఖ్యానద్దమ్ము జడమ్ము కాలగుణక ♦ రాపాద్య మాపాతభో
గానుసూతిము ద్వంద్వదూషితము నే ♦ యం బద్ధి నీచెంత నే
కానంగా నయి యుండె నే మనుచు నీకాతర్య మబ్జాననా!

౩౮౩

తే॥ వనిత! జీవాత్మ నీపతి ♦ యనిన సతఁడ
నామయుఁడు పుట్టుగిట్టు లా ♦ యాతయాత
కలన లెనయఁడు స్త్రీత్వపుం ♦ స్కత్వపండ
భావములు వానిఁ బెరయవు ♦ పద్మనయన !

౩౮౪

తే॥ కాంచు మాకాశవత్సర్వ ♦ గతుఁ డలేప
కుం డొకం డద్వితీయుండ ♦ జుండు పరుఁడు
నిత్యవిజ్ఞానసుఖమూర్తి ♦ నిర్మలాత్ముఁ
డతనికై యేడ్వ నేమగు ♦ సంబుజాక్షి !

౩౮౫

—♦ తార సందియంబులకు శ్రీరాముఁడు సమాధానము వచించుట. ♦—

అ॥ అనినఁ దార యిట్టులినెఁ గావవ జ్ఞడం, బంటి దేహ మీశుఁడంటి జీవుఁ
డరయ సుఖము దుఃఖమాది యకా సంసార, బంధ మెవని దెఱుకఁవఱువుమయ్య

క॥ అనినకా శ్రీరాముం డి, ట్లనె నాయెఱిగించు తత్త్వమరయుము దానక
బసవడు సందేహవినో, దన మది బంధచ్ఛిదం బుదారమనీపా!

౩౮౬

తే॥ ఎంతవఱ కహ మని మమ ♦ యనియుఁ దనువు

నిందియార్థములను గాంచి ♦ యెంచుచుండు

సంతవఱ కుండు సంసార ♦ మవల నెడయు

దాని కాత్మవివేకమం ♦ తంబు గాన.

3౮౮

ఆ॥ స్వప్నమందుఁ దోచున రావర్ధజాలంబు, మిథ్య యయ్యెఁ దెలివిమేకొనంగ

నెట్టు లట్టు లెటుఁగుమీసర్వసంసార, మాత్మదృష్టి మిథ్యయగు నటంచు.

ఆ॥ తన కనాద్యవిద్యతజ్జ యహంకృతి, కారణములు గాఁగఁగలుగఁజేయుఁ

జ్యోతి మై మనమృరాగవిద్యేషాది, సంకులమ్ము మాయసంసరణము. 3౯౦

తే॥ ఆత్మసాన్నిధ్యమునఁ దన ♦ యందుఁ గలుగు

దోషముల నెల్ల నతనిపైఁ ♦ దోయుచుండుఁ

జేతనత్వం బతనిసక్తి ♦ జేసి కాంచు

నిక నెంతెంతలకుఁ జాల ♦ దిమ్మనమ్ము.

3౯౧

క॥ ఇదె బంధం బిదె మోక్షం, బిదె ను మృఖలేంద్రజాలమిదె త్రైలోక్యం

బిది గాని దొండు గలదే, మదిలో నూహింపు మింకమహితవిచారా! 3౯౨

తే॥ ఆత్మఁ దనయంతవానిఁ జే ♦ యంగ శుద్ధుఁ

డయ్యు స్ఫటిక మలక్తాది ♦ కానునృతి వి

రక్త మై నట్లు దాను వి ♦ రక్తి వంక

బోమిఁ దద్రూపమున ♦ నుండుఁ బాలుపుదక్కి.

3౯3

క॥ కలికామదోషగుణసం, కలితుండై జీవసంజ్ఞఁగని జన్మజరా

దుల సుఖదుఃఖప్రత్యయ, ముల స్వప్నదులనుఁ గాంచుమూఢుం డగుచుక.

ఆ॥ మూఁడు గొనము లందిమూఁడు వర్ణంబుల, కర్మములు గడించిగతులఁ దత్స

మానములన తదభిమానమ్మునం గాంచు, నవశుఁ డగుచు జీవుఁడబ్జవదన!

తే॥ భూతసంప్లుతమా ♦ సంత ప్రాద్దు సంభృ

మించును లయించు మఱల ని ♦ ర్మితినమయము

గా మనోవాసనలతోడఁ ♦ గానుపించు

నతఁడు ఘటయంత్ర మట్టిడై ♦ యలఘుచరిత!

3౯౬

సీ॥ పున్నెంపుఁజేతలపొడవున మద్భక్తు, లతిశాంతు లగువారిసందఁగాంచుఁ

గాంచి యవ్వారి సంకతి నద్విషయముగఁ, జత్తప్రబోధమ్మునీయ నెంచు

నెంచి దుర్లభయు సంఘమంచితయును నైన, మత్కథాశ్రవణాన్తఃపరిగిని జెంచుఁ
జెంచి యాత్మానాత్మ్యపుగుల విచారణ, నభ్యాత్మద్యుగోగమలవరించు
నలవరించి యద్దానిచేసనిధిమించు, మించు స్వగురూక్తవాక్యప్రపంచితార్థ
విదితమున ముక్తుడై బ్రహ్మాపదవిలాస, మంగనామణి! నావాక్కులరసికొనుము

క॥ నానాడివిన యీతత్త్వం, బానందాత్మస్వరూపమద్వయ మనుచు
స్వానుభవాప్తి నెవఁడు తన, లో నెంచు నతండు ముక్తిలోఁగొను సుగువా!

క॥ మే నింద్రాయము లహంకృతి, నే ననకే సాక్షిరూపమెంచుము నీ ప
జ్ఞానజము బంధ మెడలి ను, భానూనస్థితి భజింతువండుదు సుగతి. ౩౯౯

తే॥ నీవు తొలిజన్మమున భక్తినియతిఁ గొలిచి, తల్లుగాన నిమ్మెయిఁగాననైతి నన్నుఁ
దలపు మెద మత్పదం బందఁగలపు శోక, మోహవీచిభవాబ్ధినిర్ముక్త వగుచు.

*క॥ దేవేంద్రపదము దొరకిన, నీవిద్య న్నెలయు సాఖ్యమెనయఁ గలదెనీ
భావము మన్మయ మగు నెఱి, భావిన! భావుకము లెల్లఁబడసెదవు బలే. ౪౦౦

క॥ అని హరి కరుణామయుఁడ, ట్లనితరసులభ మగు భంగినాడిన నుడు ల
న్వనితామణి విని విస్మయ, మునఁ బొదలుచుఁ దత్పదాబ్జముల కెఱఁగె ధృతి.

తే॥ ఆపె దేహభిమానజం • బయిన శోక
మెడలి యాత్మానుభవతృప్తి • నెనయఁ గాంచి
యఘము బాసి జీవన్ముక్త • యయ్యె నపుడె
రాము నుపదేశమున నగ • రాజతనయ ! ౪౦౩

క॥ వావిడిచి వగచె నటు ను, గ్రీవుండును దొలుతఁ దనదుఁకీ డెంచి యతం
డావగ వీడెను రాముని, శ్రీవిలసితవాక్ప్రసక్తి • జన్మయమూర్తి! ౪౦౪

తే॥ రఘవరుం డిట్లు లనె నప్పు • రవిజుఁ గాంచి
యార్థవైహికకృత్య మ • త్యంతభక్తి
నెఱపు మంగదుఁ దోడ్కొని • నెగడుగనిన
వాడు నీయన్న సద్గతి • వడయవలయు. ౪౦౫

ఆ॥ బాంధవప్రియు క్తబంధమ్ము నీడంగ, నమ్మహాధ్వరమ్మునాచరించి
శుద్ధు లగుచు రండుశుభవర్తనంబున, మెలఁగువార లవలమే లెఱింగి. ౪౦౬

మ॥ అనిన న్వలై యటంచు భక్తిమెయి న • య్యర్థమ్ముఁ గైకొంచుఁ జ
య్యన మంత్రు ల్నిజబాంధవు ల్మోనసిరా • నయ్యెంద్రి మే నుజ్వలం

బు నమూల్యంబును నైన పుష్పకమునం ♦ బొందించి వదిన్తును

ల్పానర న్యాద్యము లోలి మోయ విభవఃస్థాప్తప్రయుక్తంబుగన్. ౪౦౭

అ॥ పుత్తుఁ డంగదుండుఁపాలుపారు భక్తిఁ ద, కృతై తనర్చుఁ జెలివి మెలంగ
నతనితోడివాఁడెయగుచు నర్కజుఁ డేగె, భ్రాత్ర సంస్కరింపఁ బ్రథితి వెలయు.

క॥ తారాప్రముఖస్రేణ ము, దారస్థితి వెంటరాఁగఁగద త్తమచిశస

శ్కారము లొప్ప విధనమా, చారమునం జూచి రెల్లఁసంస్కారములన్. ౪౦౮

తే॥ అమ్మెయి నివాప విధులు న ♦ మాదరమున

నెరపి పరిశుద్ధుడై మహా ♦ నియతి వెలయఁ

గృత్యశేషమ్ము లొదవించి ♦ కీర్త్యమానుఁ

డలెడు శ్రీరాముఁ జేర యి ♦ ట్లనియె భక్తి.

౪౧౦

— ♦ సుగ్రీవుఁడు శ్రీరామునకు వానరాజ్యము నప్పగించుట. ♦ —

క॥ శ్రీరాయక! పాలింపుము, మానుగఁ గిష్కింధ సకలఁమాన్యుడవగుచున్

మానేర్చినవను లంగదుఁ, డేనునుఁ బొనరింపఁ గోఁతులందఱుఁ గొలువన్.

తే॥ మాతలంచిన కర్జ మిన్మంత్రు లెల్ల, మే లనిరి మేలిగొనములఁపేలుబంతి

ప్రాంతిత్రీ సమృద్ధికిఁబట్టుగొమ్మ, యిమ్మహియు సీకుఁ నై వసంబిసకులీన!

క॥ నను లక్ష్మణు నొక్కఁడుగా, మనమున భాపింపు మగుడుఁమామానితుఁ డి

ట్లను నీ వన నే నన నొం, డనఘా! లేదరయు మేలిచర్థము మదిలోన్. ౪౧౩

అ॥ ఏలు మెల్లకపులఁకేలికవై నీవ, యిప్పురమ్ము మొనసిఁయిత్తరాజ్య

మేను నగరు సారఁగఁనెంచ నిరేడు వ, త్సరిము లనిన ప్రతిసఁచక్క నెఱవ.

క॥ అంగదుని యావరాజ్యము, నం గూర్పుము దాన మేల్లఁనంగాంతువు నీ

కుం గడుఁ గూర్చు మదనుఁజుడు, సంగాతిగ వచ్చు సీదుఁసగపడ లరియన్.

తే॥ వైభవోన్నతిమై నుండిఁవానకారు, గడవ జతనం బొనర్చుముఁజ్ఞాతనూజ

తా వరసి మే లెఱింగింపఁనే వసింతు, నంతదనుకఁ బ్రవర్తనాఁభ్యాద్రిదరి.

— ♦ రామాజ్యప్రదై లక్ష్మణుఁడు సుగ్రీవుని వానరాజ్యమున నభిషేకించుట. ♦ —

అ॥ అనిన రాముఁ బొగడిఁయభివాదన మొనర్చి, నీయనుజ్ఞ మేరఁనే జరింతు

నని సలక్ష్మణుండుఁననుగతనచివుండు, నగుచు జేరెఁ బురికిఁనగకుమారి! ౪౧౭

తే॥ నగరి భూషించి నాయికా ♦ నాయకుల న

లంకరించి కుమారుఁ గ ♦ లంక దేర్చి

మాంగళికతూర్యనిస్వన ♦ మహితముగను

నాథుమణి రత్నసింహాస ♦ నమునఁ జేర్చి.

౪౧౮

శా॥ శ్రీమంతుం బొనరించి రవ్వనచరుల్ ♦ శ్రీరామదేవాజ్ఞ నా
ద్యోమాణిక్యముసూను వైభవసము ♦ ద్యోతంబుగా రాజ్యల
క్ష్మీమత్తేభకరోచ్చలద్రోసము ♦ తేకాభిషేకంబుతో
స్వామిత్వంబున నుంచి యాశశిరవి ♦ స్థాయిత్వముం గోరుచున్. రంగ

తే॥ ఎలమిమై సంగదుని నట్టులెనసి కూర్చి, శ్రీకరకుమారరాజ్యాభిషిక్తుఁ జేసి
రమ్మహూత్సవములఁ గాంచియర్చజాత, సత్త్వతుం డయి వీడ్చొనిసరభసముగ.

క॥ రామానుజుఁ డరుదెంచిన, రాముఁ డతనిఁ గొగిలించిఁరహి మించెఁ బ్రీతి
స్థామహితుఁ డగుచు హరివతి, సేమంబునఁ దనరు లుంచిసిద్ధార్థుండై. రంగ

క॥ విదితుఁడు రాముఁడు తో నం, గదు నభిషేకింపఁ బనిచెఁగద యని కవు ల
య్యదనునఁ బొగడిరి మెచ్చిరి, త్రిదశులు రవిజుఁడు తదానతిం గొని మెలఁగెన్.

తే॥ అంగనామణి! వింటె రామావసీంద్రు, చరితము నవోల్లసద్రసభరిత మనిన
నభవ! యవ్వలికఁగఁ జెవికానఁ దెలుపు, మని న గాత్మజ గిరిధన్వుఁడగుటయును.

ఉ॥ ప్రాజ్యవిభూతిదాయక పృ ♦ భాకరమండలలక్ష్మ్యహేతుతా
పూజ్యమహూవిధాయక! వి ♦ భుత్వవిలాసవిశేషణాప్తసా
మ్రాజ్యకలాధినాయక! స ♦ మస్తజగత్కలితావసప్రియా
భాజ్యరమానునాయక! పృ ♦ భంజనజాప్యమనోనిధాయకా! రంగ

క॥ ఔపయికాంచితసాహృద, తావత్రయవారణైకతత్పర మంత్రా
ధ్యాపకశ్రీవరమార్గ, ప్రావకతావిద్యమానపదసంస్మరణ! రంగ

వసమయూరము.

భానుభవభానుభవభంజనరిపున్వ, శ్రీనయనధీనయనసీమమహిమాధ్యా!
కాననచరాననచకానదుపదృష్టి, స్థానగతతానగతతద్విమతదార్ధ్యా! రంగ

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య

కవితాద్రుగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ

విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన

వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన.

శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబునం

గిష్కింధాకాండంబునఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

ద్రీరామకథాఽమృతము

కీ ష్కీం ధా కాం డ వు.

ద్వి తి యా శ్వా స ము .

విలసద్యోగీశ్వర
భావశ్రీసన్నివేశ • భావితనిజ త
త్వావిష్కరణరసాత్మక
జీవంజీవపదజీవ ! • చిన్మయరూపా !

౧

అ॥ అవధరింపు మూర్య! • యమ్యెయి వేడంగ, నిట్టు లనె మహేశ్వర • డెలమి రామ
భద్రుఁ డినజుఁ బట్టభద్రుఁ జేసి సుఖాత్ముఁ డగుచు నాతఁడుండు • నవసరమున.

క॥ గ్రీష్మావసాన మని య, ర్చిష్మన్నిభుఁ డొదిగి యుండె • శిఖరిగుహం దా
నూపులతాంచితుఁ డయ్యు వ, పుష్పత్సమాన్యలీలఁబుష్పసుగంధి!

3

సీ॥ అగ్నిరిశ్యంగమ్ము • నంతర్గహయె తన, కుచిత మ్మా నావాస • మోల మనుచు
మెచ్చి స్ఫటికయుక్తి • మేకొన బహురత్న, చిత్రితస్థలకలా • త్రివిశేష
మగుచు దివ్యమ్ము వ • ర్హానిలసహము స, త్ఫలపుష్పశోభాఢ్య • భవ్యతరు
తాంచిత మనవద్య • మతులనరోవర, పాఠము • మృగవక్షి • భాసితమ్ము
నైన యువోట ధరణిక • న్యావృన్త
దపులు నెక్కుది నొం డిచ్చ • దలఁగ నామె

గొనము లెనయించు ధృతిఁ దమ్ముఁ ♦ గుఱ్ఱతోడ
రాము డుండెను రాజమ ♦ రాళగమన !

౪

ఆ॥ వెలఁది వానకారు విరహి♦దుస్సహ మని, యెఱిగి యెఱిగి యేల♦యినకులీనుఁ
డధిపసింఁచెనొక్క♦యాప్రవర్ణగిరి, నధిపు చిత్త మరయుటలతి యగునె. ౫

—♦ వర్షర్తు వర్ణనము. ♦—

సీ॥ విడిదిమట్టు లొనర్చె♦విద్యుల్లతికఁ గూడి, గట్ల చుట్టటికమ్ము♦ఘనతఁ గూర్చు
నాకృమించెను దిక్కు♦లన్నియు నెఱితోడి, గాడుపు సంగడి♦కాడు గాఁగఁ
గర్జిల్లె నుత్సాహ♦కలనఁ బెంపునఁ దన, సరిగా రొకొం డ్లను♦నన్న నెఱయఁ
గురియించె శరధారఁ♦గుంభిని యుప్పొంగి, పులకాంకురమ్ముల♦పాలుపు దెలుప
గాసి బాసి కృషీవలాం ♦ గనలు మేలి
కూర్చి చూడ్కులు దనపైని ♦ గ్రుమ్మరింపఁ
జాతకము లార్తి వీడంగఁ ♦ జంద్రకిరతం
లాడఁగఁ బ్రశస్తి గాంచె వ ♦ ర్షాభివిభుడు.

౬

మ॥ తనరాక స్ఫరరాజహంసతతి స్వ ♦ స్థానంబులం బాసి చ
య్యన నమ్మాననభూమికై తరల సం ♦ స్త్రాయంబులం బొంది పాం
థనికాయంబు నుఖంప జీవనరమో ♦ ద్యద్దాత యీతండె పో
యని యెవ్వారును నన్నుతు ల్నెఱప న ♦ బౌధీశుఁ డొప్పెం గడున్.

౭

తే॥ ఘనుని ధాటికిఁ దమవారు ♦ కదలిచనఁగఁ
గమలినులు గాసి నొందుట ♦ గాడు తలఁవఁ
గువలయక్షేమ మిరువంకఁ ♦ గుదురుకొనుట
కన్న మే లెన్నఁడేనియుఁ ♦ గానఁబడునె.

౮

మ॥ కడిమి ల్పొచ్చెను జాజు లుల్లసితై శ్రీఁ ♦ గాంచెం దొవ ల్కందళు
ల్పొడమె న్మొగ్గల తోడఁ బుట్టువులుగాఁ ♦ బుప్పించె నామూలముం
గొడిసె ల్విచ్చెను నాగకేసరములు ♦ న్నొజ్జంగిగేదంగు లా
జడివేళ నివలసిల్లె నన్నియు ధరా ♦ చార్వంగికి న్నూవలై.

౯

తే॥ అభ్రగర్భిణి యాద్యోల ♦ తాంగి నూతి
వాతయుక్తిఁ బ్రసవవేద ♦ నాతిఘ్న
యై పొదలఁ దోచు హంకృతు ♦ లయ్యె నుఱుము
లాడలిభూపల ద్యుతులు వి ♦ ద్యుత్తు లయ్యె.

౧౦

తే॥ రోదనీగర్భశుక్తికా ♦ రూఢి నరయు
 స్వాతివృష్టివిశేషనం ♦ పాతమునను
 జలదుః డెల్లెడ నింపె ని ♦ స్తంద్యుఁ డగుచు
 మాక్తికావళి బ్రహ్మాండ ♦ మండలమున.

౧౧

వ॥ వెండియు నెల్లెడ నిండారు రసపూరం బై యజ్ఞోతిస్సనాథుం డగు
 పర్జన్యనిమహేశ్వరత్వం బెఱిగింప వ్యక్తం బయ్యె నవ్యక్త మన నొప్పున నద్దా
 నం బొడకట్టు లోహితశుక్లకృష్ణంబు లను మూడు గుణంబుల స్ఫురణంబుల
 కాటవట్టు లై తనరారు కోకనదక్షైరవేదీవరంబుల వికాసంబు లతిభాసమానంబు
 లై దెసల కెక్కి యపూర్వలక్ష్మీవిశేషానుసంధానం బొనరింప నెచ్చోట నేని
 యుం దామ యై పించెలు విప్పి జోడుపిట్టల చిత్తంబు లనువర్తంప నర్తించు నాట
 పులుంగుల యెలుంగు లైంద్రజాలికవిడంబనలం బురుడింప గిరిమల్లికాదితరువల్లికా
 తల్లజంబులు పల్లవకుసుమశోభాసముల్లసితంబు లై సంపల్లలిగు లగు గేస్తుల శోభ
 నాయతనంబులం బోని నిజనికుంజంబుల కలిమి నెదిరిచూడుట కతిథిసత్కా
 రంబు లాచరింప నముద్రయానంబు నిషిద్ధం బని యెఱింగియు వల్లభానుసరణం
 బునం గల మే లారసి రసాల్లసిత లగు సోత్తోవహలు తటరుహమసీరుహవివిధ
 వర్ణసుమగుళుచ్ఛప్రసాధనాంచిత లై వేతనకంటకీతంబు లగు నెమ్మేనులుప్పొంగ
 గం బొంగారు తరంగరింగణంబులకుం బై పెచ్చు లగు జలపక్షుల వాళితంబులు
 నెచ్చెలుల యభినందనాలాపంబులుగా సమాశ్రితులకు శ్రీఫలనమృద్ధు లొనంగు
 నయ్యనువున మొల్లం బై వెల్లివిరియు యశఃప్రవాహంబు నా గొమరారు వెల్లు
 వపెల్లన ముజ్జగంబులు నాముకొని బ్రహ్మకూకటి ముట్టంబాలుదు మను సరం
 భంబున విప్రంభించి నాధుని నన్నిధి వడసి సకలసౌభాగ్యంబుల విలసిల్లె దఱి
 షరాబు మెరాబా లైన చోటు లెల్ల నాదుకొని మాదిరినూపం బఱచి యుంచిన
 పచ్చికపట్టుల పచ్చలతోడి మేలికెంపు లననగు నారుద్రపురువుల నెమ్మేనులపైన
 దులకించు జిగి మెఱుంగులు కడలు గలయం బెరసి యయ్యదునునం బుడమి
 కన్నియ యెడనెడం బనరువన్నియ పొనరువడు కెంబట్టుకొంబచ్చడంబు డంబు
 మీఱుం దాల్చి కనుపట్టు నత్తెఱంగు రంగున నై రంగారు నొండుకారు నాచి
 కొనం బూచిన మోదుగుల కెంజాయ బెడంగులం దలపింప గడంగఁ బ్రపంచం
 బెల్లె దానయై తమఃప్రధానప్రకృతి యావరించెనో పోషణకర్త యగు భార్గవీ
 భర్త నెమ్మేను నాచి యోగనిద్రాపరుం డై యుండం దదీయచ్ఛాయలు హరి
 దంతరంజుల నలముకొనియెనో భూతధాత్రి యెచ్చోటులనేనియుం దమాలవృక్షం
 బుల నావిర్భవింపజేసెనో యెల్ల భూతంబులకునేని నేన తానకంబనై యుండియు

శూన్యపదం బను నప్రతిష్ఠం గాంచనేల యని తనలోఁ దా నెంచి యాకసంబు నిజస్వరూపం బవధరించి యాకృమించెనో నేడుమొదలుగా రేయుం బవలు నను విభాగంబు జగంబునం జెల్లనేర దని సమయవిధి విధించిన శాసనంబుఁ బాక శాసనం డాచరణంబునం బెట్టెనో యనఁ జెలరేగి యెంతయుం బొనరించిన యనంతమణిం గప్పిపెట్టి వారివాహుండు బలాకాపంజ్ఞు లనెడు కపాలమాలికలం దాల్చి యవరసీలకంఠుఁ డనఁ బొల్చి తదీయకంఠచ్ఛవియ యవిచ్చిన్న యై నిజాకారస్ఫురణలం బెనువ భైరవాగావంబులం బోని వజ్రనిర్ణోపంబులం బరఁ గింపుచు వింతపంచాననత్వంబున బ్రహ్మాండకర్పరంబుపేరి హస్తీమస్తకంబు విదారించు నద్దారిని జల్లుజల్లుమని రాలుకొత్తముతైంబులో దిక్కొంతలు మొగిల్లనం జెల్లు జల్లెడ లెత్తి జల్లించినఁ జిల్లుల నుండి కొల్లలుగా దొర్లు తెల్లని మేలి తండులంబులో యనం బొలుపారు జలధారల నుదారత్వంబునం గురియఁ దత్తాల స్వరకారుండు బయలుకమ్మచ్చు బెజ్జములం గొచ్చి కారునం బట్టి తివీయం దళతళలాడుచు వెలువడు మేలిపసిండితీఁగలో యన దిక్కులకుం బ్రాచుక్రొమ్మె టుంగులం దలిర్చు మెటుంగుఁదీవియల సాహచర్యంబు స్వకీయప్రభవంబునకు మెటుంగు వెట్టఁదదేకాధిపత్యంబు ప్రవర్తిల్లు నయ్యెడ సర్వసర్వసహచర్యంబు నూతనసన్యసంపత్సమృద్ధినిర్వక్రిం బై వెలయఁ జాతకయాచనికుల దైన్యంబు వాయఁ బరభృతౌఘంబులు నోళ్లు మూయఁ గుర్రచీచయంబు తాత్కంఠ్యంబున మోయి వర్షాభూమినివహంబులు ప్రోతప్రపాతంబులం బొనరంజేయ నాలపోఁ టులు టంకెలు వేయఁ గాంఠులు నిజనివాసంబులం డాయ నమేయసుఖాస్పదం బియ్యది యనం దనర్చు నయ్యవనరంబున.

౧౨

తే॥ సంగరం బెంచి యాసత్య ♦ సంగరుండు

ప్రియ వెళుఁ దలంచి భూమిపు ♦ తీర్ప్రియుండు

తమ్ముఁ గని హితనయుఁడును ♦ తమ్ము నెఱయఁ

బలికె రామవిభుం డిట్లు ♦ కులుకులాడి !

౧౩

సీ॥ ఇంత యొప్పునె వత్స! యిచ్చోటునం గుహ, యాయయోధ్యకు సాటియనఁ దనర్చి

మూఁడు చాయల శిలఁబ్రాసని ప్రకాశింప, నిరుగెలంకుల నదులింపుగూర్ప

జాజులు కడిమెలుసర్జకార్జునకురం, టకసింధువారాదిసకలతరువు

లొడ్డున విలసిల్లఁనొడిక మై యున్నది, యీసరోజిని కల్మికిక్క యనఁగఁ

బ్రాగుదక్కప్రణం బవాఁకప్పశ్చిమోన్న, తం బవాతప్రవేశ మీఁతలము సమశి

లాముఖాధ్యము ప్రాంచత్కఁలామనోజ్ఞ, మిట్టి నెలవున ననుభావమేమి కలదొ.

- తే॥ ఒప్పు భిన్నాంజనచయోప ♦ మోచితంబు
 కొండ యుత్తరమున నొండు ♦ గూర్చు దక్కి
 ణమునఁ గైలాసనిభ మొకం ♦ డమలమూర్తి
 పృథితధాతుప్రకాశమ్ము ♦ పర్వతమ్ము. ౧౫
- క॥ శ్రీరమ్యమూర్తులే నదు, లీరెండునుఁ బ్రాకృప్రవాహంబుది యొప్పెడు భా
 గీరధి త్రికూటమున న, క్షార గుహాపూర్వలక్ష్మీతాకృతి యగుచున్. ౧౬
- ఆ॥ సకలతరులతోల్లంస తీరపులినాథ్య, చక్రవాకలక్ష్మ్యశకునరసిత
 భృంగగీతలలితప్రియహంసగతియు నై, ననిచె నిదియు ననుచునాతివోలె. ౧౭
- క॥ చందనసరశమహీజము, లిందుఁ గలపు సిద్ధభూమింబుది యిచట శతా
 నందనిభులు మునివృషభు ల, మందతపశ్చరణయుక్తిమలయుదు రెపుడున్. ౧౮
- క॥ ఇవ్వానకారునందున, మవ్వ మెడలనీని విడిదిమ ట్టానఁగూడెన్
 నెవ్వగలమాట కెమ్మెయి, నవ్విధి విధిఁ దనదు తలఁపునం దిడినాడో. ౧౯
- తే॥ గట్టు లెగచి యంతర మెల్లఁ ♦ గ్రమ్మినట్టు
 లాకృమించెను మేఘంబు ♦ లాకసంబుఁ
 గంటె జలదాగమంబునఁ ♦ కలిమిఁ గలఁడె
 తాత్ర యిఁకఁబంధులకు సుమి ♦ తాత్రనూజ! ౨౦
- తే॥ పసిడికొఱుడాలఁ బోలు శంపాలతికల, నంబుదాగమసంజ్ఞఁ డట్లఱిమి కొట్ట
 వ్యోమ మంతస్తనిత ఘోషంబుక్తి జేసి, సవ్యధం బైన దన నయ్యోసద్గుణాథ్య! ౨౧
- క॥ విద్యుత్పతాకికాది, ప్రద్యోతితయై న మేఘం పటలి నెఱసె యు
 ధ్ధోద్యతహస్తిఘటాస్థితి, నుద్యద్గంభీరనిస్వనోచిత యగుచున్. ౨౨
- తే॥ రవి సముద్రోరసము నిజ ♦ రశ్మిసమితిఁ
 ద్రావి తార్చన గర్భమ్ము ♦ ద్యోవధూటి
 తాల్పెఁ దొమ్మిది నెల లిది ♦ తఱియ కాఁగఁ
 గనియెడు రసాయనమ్ము జ ♦ గమ్ము మనుప. ౨౩
- క॥ సురయువతిహారమా క్తిక, వరములు రతిరాయిడి నిష్ఠిత క్తములగుచున్
 ధరఁ దొరఁగెడునో యన నం, బరతలముననుండి పడెడుఁబ్రాథోధారల్. ౨౪
- ఆ॥ అడఁగె ధూళి చల్లంసయ్యెను గాలి ప్ర, శాంతిఁ గన నిదాఘంసంభవంబు
 దోషచయము నిర్వేదారల యాత్ర ప్రవాసు, లరుగుడేరఁగాంచిరిపులకును. ౨౫

క॥ ఒక్కడ బాష్పవిధము, లొక్కడ వష్పోతుకమ్మలున్నిపితము లీ
చక్కని గిరిసానువుల, న్నెక్కిన నాబోంట్ల వేచునెఱిఁ గుటజమ్ముల్. ౨౬

తే॥ కొడిశె లర్జునములు దండ ♦ గూర్చి మొగిలు
మెట్ల దివికెక్కి సంప్రీతి ♦ మేకొనంగ
శక్య మిప్పు నివాకరు ♦ సంశ్రితాఘ
హరునిఁ గై నేయుపని ధీమ ♦ దగ్గరణ్య ! ౨౭

తే॥ కనుపడియుఁ గానుపింపని ♦ కలనవలన
నంబుధరకీర్ణ మంబరం ♦ బమరె నిప్పు
డెడనెడను గొండల నిరోధ ♦ మెనయుచుండ
శాంత మై యున్న యంబుధి ♦ చందమునను. ౨౮

ఆ॥ ఎలయ విప్పు కాముకేష్టద లయ్యు ఘ, నావరుద్ధ లగుచునఖలదిశలు
ప్రతిహతగ్రహేందుభద్రోత లై యుంటఁ, బధికనివహవిషనిభమ్ము లగుట

తే॥ సంజచాయఁ గెంకెక్కి యం ♦ చలములందు
సితము లై యున్న ఘనవట ♦ చేష్టదములను
గగన మెల్లెడఁ గట్టులు ♦ కట్టినట్లు
గానుపించెడుఁ జూడు ల ♦ క్షుణ్ణ ! నిజముగ. ౩౦

తే॥ సంజకెంజాయ గంధంపుఁజర్ప దనర, వెల్లబాటు నమ్మెయి మబ్బువెల్లడింప
నాలి గాలి నిట్టూర్పులఁజాలె నిప్పు, డంబరంబు కామాతురంబయ్యె ననఁగ.

తే॥ మొగిలు నడిచక్కినుండి ని ♦ ర్ముక్తిఁ గాంచి
కలువకొలఁకులఁ జొచ్చిని ♦ ప్రాంతము లయి
మొగలిపూవుల తావుల ♦ మునిగి తేలి
యందు గాడ్పులు ద్రావ నొ ♦ నంజలులను. ౩౨

తే॥ నలిఁ గులాయనిలీయమా ♦ నంబు లై న
పక్షులు నిమిలితము లగు ♦ పంకజములు
లలితప్రస్థితమాలతీ ♦ లతలుఁ జాలు
నినుని యస్తంగతత్వంబు ♦ నెఱుక నేయ.

తే॥ అల్లనల్లన హరిఁ జేర ♦ నరిగె నిద్ర
యేటిబోటియు సాగరు ♦ నెనయఁబాటె

హృష్టపుష్ట బలాకిక ♦ యెలమి ఘనునిఁ

గలసెఁ గాంత నకామ యై ♦ కవియుఁ బ్రియుని.

38

ఉ॥ కైతకపుష్పగంధమున ♦ ఘ్రాణధృతిం బొనరించి దాన న
మ్మాత మెసంగ నమ్మదన ♦ మన్విత మౌ మద మొప్పఁ గాలమే
ఘాతికృతిం దనర్చుచుఁ ద ♦ దారవము న్నిని హృష్ట కేకి సం
ఘాతరవాతివృత్తములు ♦ గా ఘటియించెడు ఘీంకృతు ల్గుల్.

39

తే॥ కదలి కైలవనోపమా ♦ ర్గమున వచ్చు
మదగజేంద్రమ్ము పరఁగు నం ♦ బుదరవంబు
విని ప్రతిభాప్రభశంక నె ♦ క్కొను రయమున
నెదురుకొని నన్నివృత్త మ ♦ య్యెను గుమార!

39

తే॥ మేఘనివ్వనమును విని ♦ మేను లెగువ
నాచిరాక్రాంత యగు నిద్ర ♦ నపనయించి
యటచుచున్నవి వారిధా ♦ రాభిహతిని
గోఁతులు విభిన్నవర్ణస్వ ♦ రూపగతులు.

32

తే॥ అనువు సెడి యున్న దాతల ♦ నర్థు లట్టు
లంబుధారాభిహతము లౌ ♦ నబ్జములను
విడిచిపెట్టి నకేసర ♦ వికచనీప
పుష్పవనముల పై వాల్చి ♦ పాసఁగఁ జేంట్లు.

35

తే॥ అధ్యయన మొనరించెడు ♦ నవనిధరము
లబ్ధకృష్ణాజనధరము ♦ లమలసలిల
వర్షధారోపవీతము ♦ ల్వాయుపూర్ణ
కందరమ్ములు నై యవె ♦ కను మభిజ్ఞ !

36

క॥ జలధారాధౌతంబు ల, చలములు సఫలామృములు లఽనర్హురములు నై
విలసిల్లె స్వర్ణముక్తా, కలావముల నొప్పు భూమికాంతుల పోలెన్.

40

సీ॥ గైరికాడికధాతుఁకలిత మై నవజలం బనురాగసంపదఁననువదించఁ
గడిమెపువ్వులు సర్వఁకప్రసూనంబులు, శోభనాలంకృతిఁచొప్పు నొడువఁ
జక్రీనాకాదిప్రసక్తత యవయవ, సంస్థానసామగ్రిఁచిక్కి నెగడ
బర్హికేకారవప్రస్తావమున బంధు, లామంత్రాణము నేయుటనువువడఁగఁ

దృష్టై యోషు లూరయ్యుఁ డెలివిమోఱు
జరలు సంభ్రమముఁజ్ఞుకఁ త్వరలు దేలువ
బూర్జిగోన్నతో దనఁజ్ఞుఁ పోలుపు నెఱయ
నాధుఁ జేరంగ నరొగిడు నదులు వత్స!

రం

తే॥ తేటితంతుల నాదముఁజ్ఞునెఱుకఁ గంతతాళంబు లాప్తవంగములు గూర్ప
మేఘమార్దంగికారవఁ మేదుఱముగఁ గేకు లాడంగ వసుల సంఘిత మొప్పె.

క॥ మెండుకొని నెగడు నల్లని, పండుల జంబూద్రమములుఁ భాసిల్లెడుఁ దేం
ట్లండ గొనె యెడ మొనంగక, యుండిన గతి నున్న శాఖఁలోజం దనరక. ర3

సీ॥ ఉరుశిఖనృ త్తమ్ముఁలొప్పె గాంతారము, లగె దినాంతములు సాంధ్యరుచిరములు
పరగె సత్సమకదంబములు కదంబము, లోకామగతు లయ్యెఁగోవుషములు
వెలసె నుత్తమసస్యఁనృద్ధి సుజ్ఞేత్రము, ల్లాటలె మత్తమ్ములై కుంజరములు
వర్షించె మొగిళ్లుఁ ప్రవహించె నదులు ప్ర, కాశించె గిరివనఁక్షారూపంబు

గీ॥ లూఱడిలెను బ్రవగంబులుత్సహిలై, జాతకంబులు భాసిల్లెఁశాద్వలములు
విప్రలబ్ధులు పాలిటివెతలపెల్లు, గాఁగ నెగఱొందు నీజలదాగమమున. రర

సీ॥ విజనస్థుల శిఖుల్విచ్చు పింఛమ్ములు, తడియార్పు కురుల సంఘడము నొడువ
చిలుకపచ్చనిచీరెసిరి శాద్వలమ్మున, బరగిన చాయ మఁవ్వంబు సూప
నిందగోపనమృద్ధిఁయిరవొందు కెంపుతా, నగల మేల్తళుకులపగటు దెలుప
గిరికూటములనుండిఁగిరికొను సెలయేండ్ల, ధారలు మాక్తికహారములుగ
నటు తపాత్యయమున స్నాన మాచరించి

యచిత మగు వేషమున కల్పి యొప్పు గనియు
బాష్పనిశ్శ్వాసము లెడల్పు పట్టునందుఁ
దన తనయఁ బోల నున్నది ధరణి యిపుడు.

రగ

క॥ పుల్లార్జున మగు లైలం, బల్లదె గేదంగిపూలఁనధివాసితమై
యుల్లసెలెడు శాంతారిత, నల్లన నర్కజుని రీతిఁనభిషి క్తంబై

ర౬

క॥ ఈవర్షాగమమున ను, గ్రీవుడు సుఖయించు దారఁకేళీవరుడై
యావగలు దక్కి రాజ్య, శ్రీవిలసితుఁ డగుటఁ బ్రవగఁనేవితుఁ డగుచుక. ర౭

సీ॥ సంచితార్థుండు నైశత్యర్థము లొనర్పు, నాపాణి గని భరతాధినేత
యధ్యాయయోగంబులనువొందు శ్రావణ, భాద్రపదములురాఁబ్రాహ్మణులకు
వచ్చునన్దాంచి నిఁస్వనమయోధ్యకు నట్టు,లయ నిండుసరయుపురయము పోచ్చు
స్వస్థచిత్తుం డగుఁపారిఁ బోలఁగ నుండు, రావణుండును లంకఁరాజ నెఱయ

నేను రాజ్య మెడలిఁబూతదారుడను నయి, శత్రువధకునేనినమయ మనగ
రాక యిట్లు లుంటిరాపొందు నది యొడ్డు, వోలె నెదియుఁదలఁపుఁబొరయకునికీ.

ఆ॥ కాలమేఘ మడరుకడఁ దోఁచెడు మెఱుంగుఁ, దీనె గాంచినంతఁదెరలు చిత్త
మసురపొంత నున్నఁకూతపస్విని నీత, దశ తలంపు లోనఁదవులుకొనఁగ. ౪౯

ఉ॥ కాలము దేశము న్గని వి ఁ కారము నొందక నమ్మిఁ దైన య
న్వాలి యనూదితు న్విడచి ఁ వానరరాజ్యవధూసుభోర్ములం
దేలు మటంటి నియ్యదను ఁ దీఱఁగ నాతఁడు బుద్ధిశాలియి
మ్మేలు దలంచి నాయెడరు ఁ మేకొని తోవఁ గడంగకుండునే. ౫౦

క॥ ఉపకారజ్ఞుఁ డయినఁ బ్ర, త్యుపకార మొనర్చుఁ దోనఁయుపకృతుఁ డితఁడు
విపరీతభావ మొందఁడు, నిపుణుఁడు నయవేది యింతఁనేరఁడె యనుజా! ౫౧

ఆ॥ ఎట్లు గడువనేర్తునింత యెఱింగి యా, గడుపు శత్రువుండుఁగడునువాఁడు
దండయాత్ర కిదియుఁదగనికాల మటన్న, విరహిదుస్సహము వివేకమహిత!

క॥ ఈనెలలు నాల్గు గడువఁగ, నే నికం గాంచువాఁడఁనే జనకజఁ దా
నే నెఱి నుండెనొ కడు వగ, దానవుచేఁ జిక్కి దారిఁతల లే కనఘా! ౫౨

క॥ పొనఁగ దెదియు మది కన న, య్యనదృశమతియుక్తుఁ డిట్లుఁలనె దగునయ్యా!
విస్మయము త్వత్ప్రభావము, దెన నన్యల కనులు మూయుఁజేఱఁగు మహాత్మా!

—ఁ లక్ష్మణుఁడు రామప్రభావము నెల్లడించి యూఱిండుట. —

శా॥ మాయామానుషవేషధారివి గుణా ఁ మ్నానక్రియాస్ఫూర్తి కి
ట్లీయుక్తు ల్పచరింతు వింతె యెది నీ ఁ వెంచంగఁ గారాని దా
శాయోగోపహతాత్మవృత్తులకె సం ఁ సారంబు సర్వాధిభూ
శాయీ! త్వన్మహితానుభావ మెఱుంగ ఁ నృకన్యంబె నాబోఁటికిక. ౫౩

క॥ నీతరమె యీవిచారము, శ్రీతరుణీరమణ నిన్నుఁజేరి తమస్సం
పాతమెడలింతుమనిమును, లే తలఁతురు త్వద్విలాసఁమెంచంగలమే. ౫౪

క॥ తలఁపుము తావకనత్వము, మెలపుము రిపుఁ దృణము నొక్కఁమెయి మేళముగాఁ
గొలుపుము ధృతి నెమ్మనమున, నిలుపుము మహితం బ్రీతిష్ఠనిర్మలహృదయా!

ఆ॥ శోక మోహములకుఁజో టొనంగిన మది, చెడి వివేకమునకుఁజేఱు దెచ్చు
దాన ననయ మొదపుఁదజ్జ మా జాడ్యంబు, కర్ణములకు నదియఁకాలిముల్లు.

తే॥ కానఁ జింతఁ దృణించి ర ఁ క్కనునిఁ గెడపు
పనికి ధృతి నెమ్మనంబునఁ ఁ బాదుకొలుపు

మెంతవాడేని నీచక్క ♦ యెదుట నిలువఁ
బడి సఖాంధవముగ భంగ ♦ పాటు గనఁడె.

౫౯

క॥ మడిసిరి ఖరప్రభృతు లొక, గడలోపల ని న్నెదిర్చికాదన కిమ్మా
ఘడు నీ కొనర్చె నవకృతిఁ, జేడుబో యవిలంబముగ నశేషబలముతోక.

తే॥ అధిప! వీక్షింపుమా శరదాగమంబు, రహి బానర్తు జయశ్రీకరగ్రహంబు
నీకుఁ దెల్పెడువాఁడనేనీదువికృ, మాగ్ని నాహుతి వెలయింతునంతెకాక. ౬౧

క॥ అని లక్ష్మణుఁ డెఱిగించిన, విని మే లని మెచ్చి రామవిభుఁడు శృతా-
లనిరీక్షణ మొనరించుచు, ననుజుఁడు దా నుండె నచటనగవంశమణి! ౬౨

త॥ పచ్చిమేతలు తేనెలు ♦ పండ్లరసము
లొదవ మృగపక్షిగణము ల ♦ య్యదనునందుఁ
గనులు విప్పి గామునిఁ గాంచి ♦ కదలకుండు
జ్ఞాననిష్ఠులు మును లట్లు ♦ మానవతిరొ! ౬౩

క॥ గిరికాననభూముల సం, చరించు రాముని మహత్త్వసరణి నరసి య
ప్పరుసున రూపు లెనసి ముని, వరులు న్వరివస్య పలుపవచ్చిరి తరుణి! ౬౪

మ॥ ఒకనాఁ డావసుధాసుతాధిపుఁడు చి ♦ ద్యోగప్రసక్తి స్వక
ప్రకటానందరిసప్రవాహమున దొ ♦ ప్పందోగి భవ్యప్రసా
దకలాస్మాంద్రి బాసంగుచున్నయెడఁ బో ♦ ద్యస్తైత్రి సామిత్రి చే
రి కృతాభ్యర్థనుఁ డయ్యె నిట్లు ప్రణతి ♦ శ్రీయోగపూర్వంబుగక. ౬౫

సీ॥ తెలిపితి వధ్యాత్మద్వగ్వివేకముమున్ను, దీవ్యద్వయాస్ఫుర్తితేటపడఁగ
విచ్చె దాన ననాద్యవిద్యాతమిన్సంబు, నిర్మలత్వంబుననెఱియుఁ దనరెఁ
ద్యద్భక్తియోగాఁపైఁదవిలి వర్తింతురు, బ్రహ్మాదు లటు యతుల్ భవ్యమతులు
నందును భవదీయమారాధనం బెక్కు, డందురు సులభ మైయలరుచునికిఁ
దలఁప నయ్యెను ముక్తిసాధన మటంచు, వర్ణ లాశ్రము లటు లేకవర్ణు లబల
లెవ్వరేనియుఁ దరియింతురిట్లు లింత, గోరి ప్రార్థింతు నది నాకుఁగూర్పుమయ్య!

క॥ లోకోపకారకం బిది, నాకొకస్తుత్య భవననాయక! కరుణ
న్నా కెఱిగింపుము భక్తుఁడ, నీ కనుజుఁడ నిన్నుఁ గొలిచి నగడెద రామా! ౬౬

క॥ అని వేడిన సదయుండై, యనె రఘురాముండు సౌమ్యయగు ముక్తికి నా
ధనము మదారాధన మది, తనరారు నపార మగుచుఁదత్కల్పిత్తిక. ౬౭

ఆ॥ ఐనఁ దెలుపువాఁడఁనంతయు సంగ్రహ, నచనరచనచే భవత్ప్రపత్తి
కలరి దాని నిచ్చులవధరించిన మత్స్య, సక్తి నగు భవాభిసంగతరణము. ౬౯

తే॥ మానవుండు స్వగృహ్యాక్ష ధి మార్గమునను
దగిన గురుఁ జేరి మన్తంత్ర ధి తత్త్వ మరసి
భక్తి నెక్కొన నాచరిం ధి పనవుఁ దత్ప్ర
బోధితవిధి న్మదీయ మా ధి రాధనంబు. ౭౦

తే॥ అనఘ! మది నేని వహ్నిచు ధి ధ్యముననేని
నర్ముదెననేని స్వచ్ఛ మై ధి నట్టి ప్రతిమ
యందునేని సాలగ్రామ ధి మందునేనిఁ
బూజసేయంగ నగు భక్తి ధి పూర్ణుఁ డగుచు. ౭౧

సీ॥ వేఁకువ మేల్కొంచివే నన్న స్మరియించి, కాల్యకృత్యంబులుగడపి కడగి
వేదోక్తముగ న్నానవిధి దీర్చి సంధ్యాది, నిత్యకృత్యములఁజేటి బొనర్చి
మద్బుద్ధి గురుని సంభావించి పూజించి, పూజార్థములు శక్తిఁబోల నేర్చి
సంకల్ప మొనరించి నన్నియతాత్ముడై, ప్రతిమాదిసంకల్పఁగఁ గూర్చి
లలి శిలఁ బ్రతికృతిని నలంకృతికృతి, యగ్నిని హవిస్సమర్పణంబున నెడను
స్థండిలార్చనమును నన్నఁదవులు మదిని, జేయు సాధకు సంసిద్ధిఁచెనయు వత్స!

తే॥ చిత్రచేలాజనకుశప్రసిద్ధశుద్ధ, విష్ణురంబులయం దొండు వెలకి చేర్చి
కొని సమాహితుఁడై యర్చకుండు భూమి, భూతసెన్దిప్రకల్పనాపూర్వకముగ.

ప॥ సమంచితభక్తివిశేషంబు తిరంబుగా గోఘృతప్రయుక్తిం బగు సాక్షిదీపంబు
కల్పించుకొని బహిరంతర్మాతృకాన్యాసంబులు సంధానించి కేశవాదిసంబోధన
పూర్వకంబుగాఁ దత్త్వాన్యాసంబులు సంతరించి మదీయమూర్తిపంజరన్యాసం
బొనరించి యతందిత్తుం డై మంత్రన్యాసం బాచరింపవలయు. ౭౪

తే॥ దశకుసుమముఖ్యసామగ్రి ధి గక్షిణమున
స్ఫుటపాద్యాచమనపాత్ర ధి లమ్మెయి మధు
పర్మికలశంబు నివి వామ ధి భాగమునను
జేర్చి పొనరింతు మునులు మ ధి దర్శనంబు. ౭౫

తే॥ భానువిమల మత్కళ జీవ ధి పదస్వదేహ
మాకృమించి వెలయు హృన్న ధి శాంతరమున
దాని ధ్యానించిప్రతిమాది ధి కానుసరణ
మమర నావాహన మొనర్ప ధి నగు గుమార!

క॥ సదమలమతి! యువచర్యలు, పదాఱు నఱునదియు నాల్గుఁబరఁగును గల్పా
స్వదతద్విధానలక్షణ, విదితుండై యెనయ నోపుఁవిధిఁ గొన నొప్పుకొ. 22

క॥ లలితము లగు తులసీదళ, ములఁ బరిమళమిళితకుసుమములఁ బూజింపఁ
వలె నన్యులు కలవా రో, యలఘుగుణా! పైఁడిపూలఁనర్పించు నెడకొ. 23

ఆ॥ అవ్వధమునఁ గుంకుఁమాగురుచందన, వస్త్రభూషణాదివర్గములును
సంభవించు వఱకెఁచాలు నద్దానిచే, భక్తి కేమి కొఱతఁపావనాత్మ! 24

క॥ వే యేల దళకుసుమఫల, తోయమ్ములె చాలు భక్తిఁతో నిడఁగ నము
చ్చాయంబె భక్త్యభోజ్య, ద్యాయతవస్తుప్రచారమబ్బిన ననఘా! 25

క॥ యావచ్చక్తిఁ గడంగి య, నావిలుండై పాద్య మర్చ్యమాచమనీయం
బావరుస న్నానముఖక, ల్పావిర్భూతోపచర్యలందింప నగుకొ. 26

తే॥ నామసాహస్ర మైన మ డి న్నాను మొక్కఁ
డైనఁ జాలుఁ దదావృత్తి డి నందఁజేయ
వచ్చు సుమదళములు దశా డి వరణపూజ
నంబు మున్నుగ ని ల్లర్చ డి నం బొనర్చి. 27

తే॥ విహితములు ధూపదీపనై డి వేద్యములును
నుత్తిరోపచారమ్ములు డి నొప్పు గూర్చి
శ్రద్ధధానుం డయినఁ జాలు డి సాధకుండు
శ్రద్ధ కే సంతిసింతు సా డి జన్యమూర్తి! 28

క॥ హేళామ మగ స్త్యప్రోక్తం, బా మార్గంబుననయేనిఁనభిప్రంసూక్తం
బా మంత్రవిధినయేని, న్నేమంబున జరుప నగు నఁనింద్యచరిత్రా! 29

తే॥ చరువు సమకూర్చియేని నా డి జ్యముననేని
సధిశృతాగ్ని యం దౌపాస డి నాగ్నియందు
నెందునేనియుఁ జేయ నా డి నిట్టి హేళామ
మితచారిత్ర! నాచక్క డి యెదుటఁగాఁగ. 30

తే॥ అమలకాంచనవర్ణ దిఁవ్యాభరణ వి, భూషితుని వహ్నిమధ్యస్థుఁబుద్ధిఁ జేర్చి
నన్ను ధ్యానింతు రవల సఁన్నద్ధములు వి, శిష్టపార్షదబలిహేళామఁశేషవిధులు.

క॥ సన్మతియోగగర్విత, మన్మంత్రజపానువృత్తిమలయఁజను విప
శ్చిస్మానిత యాదట విల, సన్మంగళగీతవృత్తిసన్నతు లొప్పుకొ. 31

తే॥ అటఁ బునఃపూజ నొనరించి ♦ ప్రిజలి యయి
తనదు శీర్షంబు మత్పాద ♦ తలము మోవ
భూమి సాష్టాంగదండపృ ♦ ణామ మిడి పృ
సాద మద్దించి భావించి ♦ చనుఁ గొనంగ. ౮౮

క॥ ఘోర మతిఘోర మీనం, సారార్జవ మీదఁజాలఁసంయమినుత! యు
త్తారిణ మొనఁబ్బు మని చి, త్రారూఢి న్వేడ నగు సమంచితచరితా! ౮౯

క॥ నిత్య ననంతు న్ననుఁ దన, ప్రత్యగ్జ్యోతిఃపదమునభావింపఁ దగున్
ప్రత్యుద్వాసనవిధనం, ప్రత్యయమున సంవిభావ్యభవ్యమనీషా! ౯౦

క॥ ఇమ్మెయి నొనర్చు నెవ్వఁ, డిమ్మెటిఁగి మదర్చనాఖ్యమీయోగ మతం
డమ్మహితుం డిమ్మహి సా, ఖ్య మ్మనయుం గాంచుఁ బిదపఁగైవల్యంబున్. ౯౧

ప॥ అని యిట్లు నిజార్చనావిధానం బప్పద్మవాసినీమనోహరుండు. ౯౨

క॥ ఆసామిత్రికి నంతే, వాసికి శేషాంశజనికి ♦ వరసాజన్య
శ్రీసాభాగ్యనిధికి వి, శ్వాసముతోఁ దెలిపె మానివందితచరణా! ౯౩

—♦ శరత్కాలవర్ణము. ♦—

క॥ అంతట శరదాగమము ది, శాంతముల నైజకీర్తివాప్తింపంగ న
త్యంతసమృద్ధు లనంత న, నంతమున న్వలయ నల్లనల్లనఁ దోఁచెన్. ౯౪

ఆ॥ స్వచ్ఛుఁ డయ్యె నట్లుజలదుండు తన కప్పు, విచ్చి చనఁగ మేలివితరణమున
జీవనప్రదుండుఁచెడిపోవఁ జేనాఁడు, ననము దెసల వెలయఁనలరుఁగాని. ౯౫

ఆ॥ నాఁడు వెలయఁ జేసెనాధు మేచకుని వి, ద్యుల్లతాంగి స్వీయద్యుతిఁ దనర్చి
రక్త యగుచు నేటిరాణ నాతనితోడ, స్వచ్ఛరూపకలనసంశ్రియించె. ౯౬

క॥ దానము ప్రతిగ్రహీత యు, నూనమహిమఁ జేసి నిర్మలలోదయకలనా
ధాననిదానం బగు నని, తా నచ్చం బగుచు జలముతద్దయుఁ దెలిపెన్. ౯౭

ఆ॥ విచ్చునవియుఁ జేర ♦ వచ్చు నయ్యవియుఁ బో
సున్నయవియు నిలిచి ♦ యున్నయవియు
విమలభావ మొంది ♦ వెలసె నేకాకృతిఁ
గాలమహిమ మెన్నఁ ♦ గలరె యొరులు. ౯౮

క॥ విచ్చె సితాంభోజంబులు, వచ్చె న్నాననము వదలివసుధకు హంసల్
విచ్చెచనె మొగిళుల టుద్యుతి, హెచ్చె శశికి గ్రహములకునుఁబుంబులకున్.

ఆ॥ పూచియున్న తెల్లుపొల్లు వోవకయుండఁ, దనదు కాంతి జేర్చితారకేశుఁ
డెక్కు డైన తెలివిదిక్కుడ్యముల మెఱుఁ, గార్చె జాక్కదళకులతిశయిల్ల.

ఆ॥ ఎట్టి రూపు లేకఁనుట్టట్టు గాఁబోక, యుండు నభము భాదిమండలములు
మెఱయఁ గప్పు దాల్చిమెఱుఁ గిడ వానికి, బెద్ద లెంతు రెదిరిఁబెద్దసేయ.

ఆ॥ ఆట లాడి యాడియలసి చాలించె బో, యాటపులుఁగు లంచలందఁజేయు
కులుకునడలతోడినులివులు తెక్కల, ధాళధళియు నెన్నఁదరము గాదు. ౧౦౨

సీ॥ సస్యశాలిని యయ్యెనర్వంసహాదేవి, యలసగామితఁ గాంచెసోపగాళి
సారసారవతౌర్యసన్నాహ మొప్పారె గమలవాసిని చేరెఁగమలవనికి
సప్తచ్ఛదదుమసారభం బెడఁగ్రమ్మె, బుష్పవద్ద్యతు లట్లుపొలుపు మీతఁ
దెలివితేటల మించెదిబ్బండలం బెల్ల, నవచపలాబ్ధ మైయమరె నభము
వాజినీరాజనావిధు ఁ ల్వఱలఁ జొచ్చె
భృంగగీతిప్రచారము ఁ ల్వరయసాగె
నయ్యగస్త్యుని యభ్యుద ఁ యంబు మున్ను
గా హరి ప్రబుధుఁ డయ్యెడు ఁ కాలమునను. ౧౦౩

క॥ అయ్యెడఁ గిష్కింధాపురి, నయ్యర్కతనూజుఁ జేరఁనఁగి హనుమ తా
నెయ్యమున నెఱి ప్రధానత, వియ్యచనపుఁ దగ ననె వివిక్తతలమునక. ౧౦౪

— ఁ హనుమంతుఁడు సుగ్రీవునకు రామ కార్యావసర మెఱిగించుట. —

సీ॥ తగునె వానరరాజ! ఁ దాశరథులకూర్చి, మఱచితి వొక్కొ నీ ఁ మంతనమున
నాత్రిలోఁబీరుఁ ఁ డగు వాలి హనుఁ డయ్యె, దత్పరాక్రమమునఁదలప వదియు
దొరసె దారయు నిన్నునుర్లభ రుమతోడి, దై సర్వసౌఖ్యంబు ఁ లందఁ గంటి
విట్టిసంపద వారిఁమెలకటాక్షపుఁజూడ్కి, గాక యొండాక్కటిఁగలదె కలుగ
నంతవాగు కందఁరాంతరగతు లయి, కార్యగౌరవమునఁగా దనంగ
రాక యొదిగి నీదుఁరాకఁ గాక్షించుచు, నుండ నూరకుంటఁయుచిత మగునె.

క॥ వానరభావము తెలియం, గా నారీసక్తిఁ దెఱపుఁగానక నీ వి
ట్లానాఁటిప్రతిస వీడగఁ, గానున్నది యెదియొ కాలఁకర్మగతులచేక. ౧౦౫

ఆ॥ దేవిఁ బాసి విభుఁడుఁతెరలుచునుండఁ ద, స్మార్తణమున కీపుమలయకుండ
నెల్లు తోఁచె మదికిఁనది గతి తతోప, కాలవహ్ని యడరికాల్పఁ దొడర.

క॥ ఉపకృతుఁ డుపకారముఁ దా, వివరీత మొనర్చి యెందుఁవెలయఁడు తత్కా
ర్యపరీతమాననుండై, సుపుణ్యగతి నొందు సిరియుఁశుభములు గాంచుక. ౧౦౬

ఆ॥ ఇట్టి రాజ్యవిభవమియెల్లసౌఖ్యంబు, లడగు నొంటఁ దొడరఁగడగు నోకటఁ
గాన నస్థిరములుగలుగు సంపద లేన్న, మిత్రయోగలభిమేర కగునె. ౧౦౯

క॥ నేరక సకాముఁడై సం, సారాభి నసత్సహోర్ధిసంగతిఁ గూలున్
బారమెసయు నన్నైత్రిం, జేరంగననేని జనుఁడుసిద్ధాన్తుఁడు. ౧౧౦

ఆ॥ అరయుమయ్య! కర్షణ మన నయ్యో నీమేలు
గోరి యిల్లు నాకుఁ గూర్చి గలవు
గాన వాత్సల్యము గడచె నింతకు వార
లూరకున్నవార ఁ లుచిత మెఱిగి. ౧౧౧

క॥ ఎఱిగి తఱిగడపి హితు న, క్కఱుఁ దీర్చు గడంగు నెనఁడుకర్షముఁజెఱిగే
ర్పఱిచియుఁ జేయనివాఁడగు, నెఱిగన్గొన నిట్లు రాజనీతి గుణజ్ఞు. ౧౧౨

క॥ నీదెస భారం బిడి సీ, తాదయితుండున్నవాఁడుతాఁ దలఁచినచో
మేదిని తలకిందై పడఁ, గా దిట్టతనంబు నూపఁగలఁ డధిపతిరా! ౧౧౩

క॥ కాని కార్యము కాదు నీ ఁ కడఁగు టొకఁడ
యెడముపడఁ గాక నినుఁ గొల్చి ఁ యెన్నికోలు
లున్నవారలు వారణ ఁ నన్నిభులు ప్ల
సంగపీరులు పిలిపింప ఁ వలదె వారి. ౧౧౪

క॥ రావించి యెల్లదెసలకుఁ, బ్రాప్తియొప్పు నెఱయఁ దోనెఁపనిచి విభవకుం
గావింపుము కర్ణసుఖము, దేవి కుశలవార్తఁ దెలిపిదినకరతనయా! ౧౧౫

క॥ అని బోధించిన భీతియు, వినమృతయుఁ దోవఁగా రఁవివృథవుం డి
ట్లనె మేలయ్యో నమయముం, గని మేల్కొల్పితి ధృతిం జగత్ప్రాణసుతా!

తే॥ అన్నిటికిఁ జాలు దీవ మా ఁ యన్న! యిప్పుడె
పనువుము కపిప్రవరుల చి ఁ గ్కాగములకు
యాధనాయకులకు మన్ని ఁ యుక్తిఁ దెలియఁ
జేసి నేనలఁ జెచ్చెరఁ ఁ జేర్చుటకును. ౧౧౬

ఆ॥ నాలుగైదు నొదింపంబులలో రాక, జాల మెవ్వ రెట్లుఁజరిపిరేని
వారి కొదవు ననుముఁప్రాణాంతికము దండ, మెల్ల నెఱపు మేలయేను దెలుప.

క॥ నీలుని సంగదు నిద్రెస, వాలాయముఁ గన్నిడంగఁవలె నను మింకం
గాలిడి నిలువంజన దను, మిలోపల లోప ముంటయెనఁగ దనిలజా! ౧౧౭

క॥ భారము నీయదియే యని, యారవిజుం డంతిపురికిఁనరిగినచో నా
మీరి ధృతిమీటి కృత్యం, బారూఁగి హరిందుఁడనినయట్టు లొనర్చెన్.

క॥ అత్తటి శరన్ధుణము లు, ద్వృత్తమనోజప్రియుక్తిఁదివిచి మహీజా
యత్తుఁ బొనరింప రాఘవుఁ, డుత్తలపడుచుండెఁ గృతినిఁయోజన కగజా! ౧౨౧

ఆ॥ తనదు చెంత నున్న ధ తరలాక్షి నొండెడ

వెదకఁ జొచ్చె రామ ధ విభుని చిత్త

మవశభావ మతని ధ నందఁజాలె నటన్న

నొడ్ల మాట కింక ధ యుక్తి గలదె.

౧౨౨

క॥ బంగరుకొండం బైపై, నంగనయుం దాను నుండుఁనాతం డుండెన్

జెంగటిగిరి పై భాగము, నం గేవలుఁ డగుచు స్మరవిఁనముఁగి డగుచున్. ౧౨౩

సీ॥ వెన్నెలమైపూతఁవెలసె నీశారది, రజనినాధునిఁ గూడిఁరాణ నెరయ
సారసారవకలాఁసన్నాహ మొప్పార, మున్ను మత్స్రీయ నన్నుఁమొనసిపోలెఁ
గుత్తుక తడియాటఁగొదకొని యల్లదె, యటచుచున్నది కోకిఁయధిపుఁ బాసి
యాసాధ్యఁ బోల్పంగఁనై యిట్లు భాసుని, రాకకై వేచి యాఁరాటమునను
నెట్టు లయ్యె నొక్కొయే మనుచుండెనో, యేవిధమున సుప్తిఁనెనయఁగలదొ
యెటు ప్రబుద్ధ యగునొయెద్ది భుజించునో, తలఁపరాదు తద్విధంబు మదికి.

క॥ అని తలపోసికొనుచు న, య్యనకులమణి యుండఁ జేరఁనెనసె ననుజుఁ డ
వ్వని ఫలమూలాదికములు, గొనితేరంజనినవాఁ డఁకుంతితగతియై.

౧౨౪

ఆ॥ వచ్చి యేకతమఁ నవరవర్ణినిఁ దలంచి, యన్యు రీతి నున్నయన్నఁ గాంచి
పలికె లక్ష్మణుండుఁభాషితిమ్ముల యొప్పు, దెలిసి దేవగురుఁడుఁతెల్లవోవ.

— ధ లక్ష్మణుండు సీతావియోగదుఃఖితుం డగు శ్రీరాము మారాధ్యుట. —

ఉ॥ కామవశంబునం బడినఁ ధ గాదని పౌరుష మీనడించినన్

నేమము యోగము న్నెడపి ధ నిల్చిన స్వీయసమాధి చేడ్పడం

గా మనుజుండు వ్యభుఁ డగుఁ ధ గల్గ దొకప్పుడయేని శ్రేయ మి

ట్లేమి పొనర్ప నెంచి వగ ధ నిమ్మెయి నుంట నరేంద్రనందనా.

౧౨౫

ఆ॥ తనమనఃప్రసాద ధ దాక్ష్యమ్ము లటు యోగ.

యుక్త మైన కాల ధ మోజ నెరయఁ

బెరయు సాహ్య మెఱుక ధ పృథుకర్మసంస్కృతి

హేతుభావ మెనయు ధ నిన్ని కృతుల.

౧౨౬

అ॥ నాథ! త్వత్సనాథః ససులభ యన్యన, కతిసుపూత యుర్వః రాత్మజాత
యగ్నిశిఖ సమితః నాక్రమింపః దలంచి, షడక పోవః శౌండుః సిద్ధ మిదియ.

క॥ అనిన రఘురాముఁ డిట్లును, ననయమ్మునఁ బోక కర్జునునునర్తింపఁ
జను ననయము సాధకుఁ డి, మృగ ఫలమున చింతిం గొనమి మొనసి కుమారా!

— శ్రీరామఁడు శరణక్షణాబులు చెప్పుచు పునః ప్రవేశించి సుగ్రీవునకు లక్షణంబు బహుచుట —

సీ॥ పఁగంటివేల్పు గాఁ వించెఁ బాటవలంతి, సర్వసన్యాశ్యగాఁ సలిలస్పృశ్చి
మొగిల్గులు విశ్రాంతి మొనసిన చందంబు, గానవచ్చెడుఁ గృత్యకలన మెలగి
యిందీవరచ్చవిఁగివసినగరాజి, రాజిలై విత్తమాఁరాణఁ దనర
న్నాతానులిప్తముల్ శైలమ్ము లన నొప్పె, ధాతురాగద్యుత్తులన్ నెఱయ
తగ ననేకాశ్రయతి విచి ధ తిరుచి మొన
లక్ష్మి నేడు శరత్కాల లాలిత యయి
రవికరాగ్రప్రబోధిత ధ రమ్యపద్మ
వనవిహారమ్మునం బొల్పె ధ వలను మెఱయ.

౧౩౧

తే॥ అచరె నేడాకులయనంటు ధ లందు నట్టు
లుడుశిశిదివాకరులయందు ధ నోజ మెఱయు
మదకరివృషమ్ములందు ని ధ ర్మలనదీన
రస్సరోజములందు శ ధ రద్విభక్తి.

౧౩౨

తే॥ హంసలునుఁ జక్రవాకమ్ము ధ లనఁగి పెనఁగి
యంగనలతోడ నాటలా ధ డంగఁ జొచ్చె
దొడరు తెక్కలఁ దమ్మికెం ధ ధూళి నెఱయఁ
బులిసతలముల శోభాప్ర ధ బోధ మెలయ.

౧౩౩

సీ॥ విలసిల్లు తెల్లుపూఁ వెలిపట్టు నునుకట్టు, మృదుమారుతమ్మునఁ బొదలుచుండ
నల్లనల్లనఁ బులిఁ నాఖ్యము ల్జనునమ్ము, లంతరాంతరితమ్ములనువుపడఁగ
మిట్టిపాటున మించుఁ మీనుతఱ్ఱులపేరి, మేఖలోత్థితము తా మెఱుఁగు లెగువ
సహశక్రశైవలక్షిత రోచనాంచిత, కస్తూరికావత్రికలన లొప్ప
సుప్రసన్నహృదాంబుజ ధ సుముఖలక్ష్మి
నెఱయఁ గాంతోపభుక్త తా ధ నెఱి దలిర్ప
నలసగామిను లై త్రియా ధ మాంతమందు
నదులు కామిను లట్లు గ ధ స్పృశెడు వత్స!

౧౩౪

క॥ జలదాహాతిఁ బడి నుడివడి, బిలములలో నడఁగి క్షుధకుఁబిచ్చెడలి తఱిగి
దల లెత్తెడుఁ బలువిధముల, చిలువలు పూత్యతము లుల్లఁపిల నేఁడనఘా!

తే॥ ఆలమందలలో నుండి ♦ యాలపోతు
లిడెడు అంకెలు హస్తిను ♦ తెనసి రామ
దేభము లొనర్చు మేలి బృం ♦ హతము లిదియ
తటి యనఁ దనర్చుచున్నవి ♦ తరము మిగిలి.

తే॥ చంద్రచంతక్ర-రస్పర్శజాతహర్ష, రససమున్మీలదచ్చతాఃకయ కాఁగ
రాగవతి సంధ్య తా నంబఃకమ్మ వదలి, పొరలుచున్నది పశ్చిమఃపాదలకున్నె.

ఆ॥ ఇందుబింబవదనఁ యిందీవరాంచితి, నేత్ర) ఛాతఘనవినిర్మలాత్మ
కౌముదీవిభాంఘంకస్ఫూర్తి రాత్రీ) వా, సంగె సద్గుణాశ్శ్యంసాద్వి యట్లు. ౧౩౮

ఆ॥ సారసాంచితప్రచీనాంముల్లనివాని, మోల వెలయ వేమిమురువు బాసి
యొడుగఁ బాటె నమ్మియురమ్ము లిప్పుడు, తమకుఁ గాని కాలదశఁ దలంచి.

తే॥ శ్యామలననము ల్బంధూకఃసప్తవర్ణ, కోవిదారము ల్పుష్పించెఁగొండచలుల
నటు నదీపులనమ్ములునందగించె, హంససారసచక్రాహ్వాయపసక్తి. ౧౮౦

క॥ గజవిజిగాఁ జెలరేఁగుచు, విజిగింపులు నృపులు దండు ♦ వెడలుదు రిపు డ
ర్కజుఁ డిట రాఁ డెటు లేదో, విజయోద్యోగమున మెలఁగు ♦ విధి తన కింకా.

తే॥ ఎంత కనికర మెడలె నేఁ ♦ డీకపివతి
మద్యపానాభిరతి శ్రీల ♦ మమతఁ జిక్కి-
మఱచెఁ గాఁ బోలుఁ దా మున్ను ♦ మంతనమునఁ
జేసిన ప్రతిజ్ఞఁ గాకున్ను ♦ జేరకున్నె.

౧౪౨

అ॥ చక్రవాకి వోలే ♦ జనుదెంచె దండకా, రణ్యమునకుఁ బాయ ♦ రాని చెలిమి
నుపవనమున కట్టులువిడ యేమయ్యెనో, నన్ను పీడి యొంటి నవసి యిపుడు.

ఉ॥ రావణమిత్రుఁ డైన కపిరాజు నిజాంగనఁ గొంచుఁ దోలఁ దా
నేవిధిఁ బాటులం బడెన్ ♦ యింత దలంపడు కావరంబునన్
నావగ లెన్నకే నుఖము ♦ నంబడి తేరెడు నింక వానికిం
గావలెనొక్క మచ్చురము ♦ ఖపిహితోత్తమలోకసౌఖ్యముల్.

తే॥ అర్థ లన నయి చనుదెంచి ♦ యస్య వేడి
యతని కువక్త్యుఁ డొలుదొల్త ♦ నాచరించి
యాసపడువారి వంచించు ♦ నథము లున్న
బున్నె మని పాప మని యున్నె ♦ పుడమియందు.

ఆ॥ ఏది యెట్లు లైన ♦ నీవె చాలవె స్వీయ, కార్యసాధనమున ♦ గలదె చింత
యలసి కెఱుక సేయుమయ్య కిష్కింధకు, జని కృతఘ్నులకు బాసంగుగతులు.

ఉ॥ రక్కసుచే హరింపబడి ♦ రాయడిపా లయి యొక్కదిక్కునక
జిక్కిరి బిగ్గిరియాంగనామణి న ♦ శించెనొ నిల్చెనొ తోచ దిట్లు లీ
చక్కి మెలంగుచున్నయది ♦ సాధ్య యటంచు వచించు వారు లే
రక్కట యింత భోద్యుడిన ♦ నప్పురె గాల్చునె వైరె గూల్చునే. ౧౪౭

—♦ శ్రీరాముని పాసశక్యము ♦—

ఆ॥ చంద్రవదన ! నిను బి ♦ సక్తి మై మును సుధ
గరుడు డట్లు లొక్క ♦ గడియలో నె
యాహరింపలేన ♦ యరుల బోకార్చి త్వ
ద్గతియు నున్నచోటు ♦ గాననైన. ౧౪౮

క॥ ఎక్కటి దనుజాలయమున, జిక్కి యునుఱు లెడలితోవి శీర్ణ వయత్రా! యిం
కెక్కడిగతి నిను గనుగొను, నక్కలిమికి దగిన భాగ్య ♦ మను వైనదియే.

తే॥ చంద్రుడా ! పోయి జానకి ♦ చరణముల స్పృ
శించి తత్కరముల నన్ను ♦ జేనయ గనుము
భానుసంగతి గన్న నా ♦ ర్భాగ్యముననొ
యితడు ఖరకరు డయ్యె నిం ♦ కేమి గలదు. ౧౪౯

క॥ అని జనకజావియోగం, బున వెతల బాటించి యవ్వి ♦ భుండు తటి గడవక
దనకడ కింజుడు రామికి, గనలుచు నిట్లనిన రోష ♦ కలితుం డగుచుక.

ఉ॥ కంటికి తెప్ప వోలె నిను ♦ కర్జమువెంట మెలంగువాడు వే
గంటికి నీడు నిద్రపు మ ♦ గంటిమి గల్గిన తోడు తోడ న
మృంటికి మింటి కొక్కడుగ ♦ మార్కొనె జాలి శరాసనంబు న
క్కుంటున బూని వానరుని ♦ గాల్తునొ యంచు గడంగు సంతటక. ౧౫౦

తే॥ అతని యుద్యోగ మెంచి రా ♦ మావసీంద్రు
డనియె నీబొంట్ల కగున నా ♦ యన్న యుపకృ
తుండు ప్రియహితు డవ్వని ♦ దొడరి యెగ్గు
గూర్చి చేత నపకీర్తి ♦ జేర్చికొనుట. ౧౫౧

క॥ కావున నామోపహితం, బా వాగ్యోగమున నతని నలరించి తదీ
యావలభావం బెడలగ, వేవే గొనితెమ్ము కడను విధి కే నాడుక. ౧౫౨

క॥ కాటిల్యంబునఁ గొండొక, కోటిం గొనెనేని నచటిఁకోవిదులకు న
మ్ముట తెఱఁ గెఱుక సేసి వి, పాటితరిపువర్గ! రమ్ముఁప్రథితి వెలయఁగన్.

క॥ అని యుపదేశించిన న, మృనుజేంద్రసుతుండు విభునిఁమతము తనశిర
మ్మున మోచికొని యనుజ్ఞం, గొని చనె నాక్షణమ కదలిఁకొఱుకుల పురికిన్.

తే॥ కారణాశ్రితజననుఁ డిఁత్త్వాకుతిలకుఁ, డనుజుఁ బుచ్చి నిరాతంకుఁ ♦ డై తనరై
నిర్మలాత్ముల దెస నెఱుఁగేటకొనునె, కాలకర్మప్రసక్తరఁక్తత్వ మబల! ౧౫౭

ఆ॥ అతఁడు కర్మసాక్షి యచ్యుతుఁ డాయమ, యోగమాయ నిత్యఁయోగమహిత
యెట్లు వారిఁ గలఁచుఁనీయవిద్యాకృతి, సంన్ని యోగకృతముఁసంసరణము. ౧౫౮

—♦ లక్ష్మణుఁడు మహానేగి మునఁ గిష్కింధ కరిగి సుగ్రీవునకు రామాజ్ఞ నెఱిగించుట. ♦—

ఉ॥ శృంగముతోఁడి మందరము ♦ శ్రీధనురుద్యతహస్తుఁ డౌచు సా
లంగము లట్లు వ్యాళములు ♦ రాయిడి కోర్వక పాఱఁ జెట్లుఁ దూ
లంగ శిలోచ్చయంబు లుర ♦ లంగఁ బురాల్చి గలంచు నోజ మొ
ప్పంగఁ దనరై లక్ష్మణుఁ డ ♦ పారబలుండు మహారయంబునన్. ౧౫౯

మ॥ తివ్రరం జూచెడు రోషము స్థిరయుచు ♦ నేవేజ్యతుల్యుండు భ్రా
తృవచస్సంగతి బుద్ధి నేమిటక సం ♦ దేశోపదేశౌచిత్తిం
గపియ న్నెక్కునుఁసంతమాత్రకై కపు ♦ ల్లర్వాంధు లై శైలసా
*లవహవాద్యత్కరు లై యెదిర్చి రటుకఁలఁగఁబాటు చిత్తంబులన్ ౧౬౦

తే॥ ఎదిరి యుద్యమ మెంచి బ ♦ హ్వంధనుఁ డగు
జ్వలను గతి ద్విగుణంబు రో ♦ పంబు గాఁగ
నెగువఁ గని నిల్వరింప లే ♦ కింత సంతఁ
జనిరి తమపాలి మిత్తియో ♦ యనుచుఁ దెరలి. ౧౬౧

ప॥ కొంతవడికి నూహ సేసికొని. ౧౬౨

క॥ వా రరిగి పురద్వారముఁ, జేరంగా వచ్చె నలుకఁ ♦ జెలఁచేగి మహా
వీరుఁడు లక్ష్మణుఁ డిదె యని, తా రెఱిగించిరి వ్లవంగఁతారాపతికిన్. ౧౬౩

తే॥ తారతో మంతనంబునఁదవిలియున్న, పారవశ్యంబునను జొరఁబాఱఁదయ్యె
వాని కాపలు కట్టి డాఁవల నెఱింగి, యంగదుం డప్పుడతివిహ్వఁలాత్ముఁ డగుచు

క॥ ఆమెయిన చేరఁగాఁ జని, రామానుజ భవ్యచరణఁరాజీవములం
దా మస్తకమ్ము మోవఁగ, నేమము తనరార మొక్కినిలువంబడినన్. ౧౬౪

తే॥ సత్య! నీ వేగి సౌమిత్రీ ♦ వచ్చె ననుచుఁ
దగ్గి కెఱిగింపు మాసుధఁ ♦ దలఁచికొనఁగఁ
దగఁ బ్రభాఢింపు మని యన్న ♦ తన్నుఁ బనిచె
నిది రుచించిన రమ్మను ♦ మెలమి గనుము.

౧౬౬

క॥ అని నెనరునఁ దనుఁ గని పలి, కిన లక్ష్మణు రోషకీలికీలాస్ఫురితం
బున కలిమికె దలఁకుచుఁ జని, పినతండ్రిం గాంచి తన్నుఁబోగ్గ నె దోడ్తో.

తే॥ తల్లులకు మొక్కి తనకు వం ♦ దన మొనర్చి
కర్ణ మెఱిగించు తనయుని ♦ యార్జవమ్ము
గానఁగా నేరఁ డయ్యె న ♦ క్కపివరుండు
మదమదననిద్ర లటు తన్ను ♦ మలఁచికొనఁగ.

౧౬౮

ఆ॥ అక్కుమారుతోడ ♦ నరుదెంచి నట్టి ప్ల, శ్రుప్రభావు లనెడు ♦ సచివు లిరువు
రానసేయ నప్పు ♦ డటచిరి కెలకెలా, ధ్వనులు మిన్నముట్టఁ ♦ బ్లవగవరులు.

క॥ దానం బ్రబుద్ధు డగుచుం, దా సంగదువలనఁ గార్య ♦ తత్వ మెఱిగి సం
ధాన మొనరింపుఁడు సమా, ధాన మరసి మీర లని వ్ర ♦ ధానులతోడఁ.

ఆ॥ పలికి మఱియు ననియెఁ ♦ బలుకగాని దొకండు
నొం ఛానర్ప నెడఁద ♦ నూహసేయ
నెట్టు తెలిసిరో య ♦ నిష్ఠలు వార లి
డ్డేల కుపితు లైరో ♦ యెఱుకవడదు.

౧౭౦

క॥ నెఱి దప్పి ననున హితు న, క్కట మఱవ నుదగ్గు లై నఁ ♦ గాని వెఱవ ని
న్నెఱవిందు లేల యలుకకు, గుఱిసేసిరో త న్నటంచుఁ ♦ గంఠెద మదిలో.

క॥ చెలికానిఁ బడయు లెంతయు, సులభం బగు వెక్కసంబు ♦ చొప్పుడకుండం
గలకాల మరసికొనుచే, తలఁపం గవ్వములలో మొ ♦ దలి దై యుండుఁ.

౧౭౩

ఆ॥ నిచ్చ లొక్క తెరువు ♦ నెఱయవు చిత్తమ్ము
లెంతమాత్ర కైన ♦ నెడయుఁ బ్రీతి
యంతరంబు నెమక ♦ నై యుండు రరు లింత
యెఱిగి మైత్రికలిమి ♦ నెనయవలయు.

౧౭౪

క॥ అని యనిమిత్తత్రస్తుడ, నననైతి మహాత్ముఁ డాతఁ ♦ డాధృతి నొనరిం
చిన యుపకృతి యింతింతని, యనరా దప్రతివిధేయ ♦ మై యుండుటచే.

౧౭౫

అ॥ అనుచు ననుశయమున నారాటపడెడు న, య్యినజాతొడ హనుమయిట్లు లనియె
నబ్ర మానె యనఘ! యంతటి యుపకారి, మహితుఁ ద్వాద్యశండు మఱవకుంట.

— హనుమ నుగ్రిపునగు హితమును తెలుపుట —

సీ॥ ఈలేడు జగముల నేలంగ సురపతి, నెనయునో మిగులునో యనఁ దనర్చి
పెనఁకువ గని పెచ్చు పెరుగు బీరంబున, ముక్కంటి కనుచిచ్చు ముచ్చటించి
యార్తుల చునుపఁ దా నైన యాదరమున, హరివత్సలతతోడ నైక్య మొంది
వంగడం బొండె యా వాసియే యని పల్కు, నెఱి హరిశ్చంద్రుని నేమ మెంచి
తన్ను బోలంగ నొకఁ జెందుఁ దవులఁ డున్న
నన్న యంతటి తోడు తో డైవానంగ
నితవానిగ నిను జేసెఁ బంత మలర
రాము బొగడందర మె కపి రాజచంద్ర! ౧౭౭

అ॥ వేయు నేల రాము వెరపుతో బరఁగు బీ
రమ్ము నెనయఁ బోల్పు నమరవరుడు
గురుఁడు జాల రనఁగఁ గుంభినిలో లేడు
పురు డనంగఁ దగిన పుడమితేడు. ౧౭౮

అ॥ తడసి తిట్లు స్త్రీల తవులునఁ దవులు మ, త్తతను జేసి గడుపు దప్పకుండ
వారి జేరి వాసి వలనొప్పఁ దత్కార్య, కలన మెలఁగు భాగ్య గతికి బాసి.

అ॥ వానకారు గడపి వత్తు నంటి శరత్తు, ప్రాథ యయ్యె నింకఁ బ్రాప్తకాల
మరసి రాముఁ గొలువఁనరుగ నైతి వనంగ, నెట్లు మెత్తు రయ్య! యెవ్వ రేని.

క॥ కరుణాకరుఁ డాతఁడు గా, న రుషాతత్పరుఁడు గాక నయమున నిను దే
ర్ప రహిం దన తమ్ముని బని, చె రుమాధిప రాము బోలున్మిగ్గుడు గలఁడే.

క॥ తరణినుతా! వడఁకరె యా, సురాసురు ల్వింటి వంకఁజూచిన రామే
శ్వరుఁ డరులకు సాధ్యుడె యొ, క్కరి సాయం బెనయఁ గోరఁగా నగువాడే.

తే॥ నీయదృష్టంబుకతన న న్నెఱి బాసంగె
మైత్రి సీతామహాలక్ష్మి మహిత యున్న
తల మెఱిగి తెల్పు పనికి నే స్తమునఁ బ్రతిన
చఱచి యద్దెస మసలుట సంభవించె. ౧౮౩

శా॥ ఆర్తుండై నిజమిత్తుఁ డానపడ నయ్యర్థంబు చేకూర్చి త
జ్ఞుఁడై బావుడు నందుఁ గాల మెగువంజూడంగ నా చొప్పునక

వత్సంపం గని యాతఁ డొండనిన న ♦ వ్యాక్కు న్సహింపంగ నౌఁ
గీర్తిం గోరెడువాఁడు మేల్ని గని త ♦ స్థిర్తింప నౌ నంతక . ౧౮౪

ఉ॥ కావున నీప్రమాదమునఁ ♦ గల్గిన యియ్యపరాధ మీఁగ న
దేవు భజింపు మాఘనుఁడు ♦ ధృష్టుఁడు గాఁ డపకారదృష్టికిం
నోవఁడు తొల్ల లక్ష్మణునిఁ ♦ బూజ్యుని సాంత్వన మొప్పు వేఁడుమా
నోవ మెలంగ నౌ హితము ♦ నోఁ గృతకృత్యుడ వౌదు వాదటక. ౧౮౫

ఆ॥ నీదు మేలె కోరి ♦ నేఁ దెల్పినాడ ము
న్నటులె నొడువ నయ్యె ♦ నయ్య! యిపుడె
చనుము చనవు గొనుము ♦ సహపుత్త్రబంధుండ
వగుచుఁ బూజ సేయు ♦ మధిప! యతని. ౧౮౬

తే॥ అనుడు నీ వంగదుండు ము ♦ న్నరిగి యతని
వలగొని ప్రవేశపెట్టుఁడు ♦ వల నెఱింగి
యే నెదుర్కొని పూజింతు ♦ నెలమిఁ గాంచి
కాక లజ్జింతుఁ దొలుదొల్తఁ ♦ గదియ ననిన. ౧౮౭

క॥ వలై యని యరిగి తోడ్కొని, బల్లిదుఁ డాతనికి రాజప్రభమున వింతల్
దెల్లముగఁ దెలియఁజేయుచు, సల్లలితము నగరి గుఱినిఁజనుదెంచునెడక. ౧౮౮

— ♦ హనుమదంగదులు లక్ష్మణు నెదుర్కొని మగ్గివుని హజారమునకుఁ జేర్చుట. ♦ —

సీ॥ తులలేని రతనాలఁదులకించు మించుల, హంగారు యూధపాయతనములను
సర్వకామఫలానుసంధాననిపుణవ, ర్ధిష్టతాంచితవనోద్యేశములను
చందనాగురుఘనసార సౌరభయోగ, విస్తారచణపణ్యవీధికలను
మైరేయమాధూకమాధురీవహ మద్య, కుల్యోపచితపానగోష్ఠికలను
గాంచె సామిత్రి వారితోఁగలసి మెలసి, తదుపపాదితతత్త్వదప్రశంస
లూకొనుచు భర్తృశాసనోద్యుక్తచిత్త, వర్తనత్వరమాఁడై వారిజాక్షి!

క॥ సృక్పందనముఖపరిమళ, యుక్పతురవిలాసినిగృహహాచారసభృ
ద్వాక్పయతౌర్యత్రికగుణ, భాక్పత్రితకలనలెఱుకప్రదే వాని కుమా. ౧౮౯

శా॥ ద్వారస్థుల్లరు లున్నతాకృతు లప ♦ త్రాసు ల్మహాదారు ల
వీరు న్బ్రాంజలు లై నమస్కృతికృతి ♦ న్వీడ్కొల్పఁ గత్సృంతర
శ్రీరమ్యాపణచిత్రకాననసర ♦ స్తీర్థాగ్రహరద్యాదివి
స్తారోదారకలావిశేషముల చం ♦ దంబు ల్ప్రశంసింపుచుక. ౧౯౦

తే॥ శత్రుపాణులు హరులు సం ♦ సక్తు లగుచు
గొలువ నొప్పారు నేడు ♦ కక్ష్యలఁ గ్రమించి
హైమరాజతమంచాన ♦ నాచితంబు
రాజమందిర మెనసె న ♦ య్యాజిసుతుఁడు.

౧౯౨

క॥ స్ఫటికప్రాకారాంతర, ఘటితేంద్రవరోవలభ ♦ కమ్రఫలాంచ
ద్విటపికలనావిశేష, స్ఫుటసురసదనప్రకార ♦ శోభితమగుచున్.

౧౯౩

శా॥ కైలాసోపమనర్మహర్ష్యశిఖరా ♦ కాంతాభ్ర మై నై జయం
తీలీలావినివర్జితారుణసము ♦ ద్వేగంబు నై తోరణ
శ్రీలాలిత్యకృతేంద్రచాపకలనా ♦ చిత్రోపచిత్రంబు నై
వేలాతీతగుణాబ్ధినాఁ దనరు న ♦ వ్యోమోత్తమోత్తంసమున్.

౧౯౪

తే॥ చేరఁ జను నడ్డె విన నయ్యె ♦ శ్రీపదములు
మధురమధురస్వరోద్గీతి ♦ మంజుములు
సురుచిరాంబరమాల్యసం ♦ శోభిరూప
యావనాధ్యము యావతం ♦ బటఁ దనర్చె.

౧౯౫

తే॥ నూపురారవములు కింకి ♦ ణీషినద్ధ, కాంచికానినదమ్ములుఁ ♦ గదియవచ్చు
నంతలో విననయ్యె నభ్యంతరమున, నాంతరామర్ష మెనఁగ రామానుజునకు.

క॥ లజ్జపడి భ్రాతృనిర్వే, దోజ్జృంభితచిత్తపివశ ♦ తోద్వృత్తుండై
సజ్జ మగు వింట నెఱపె ద్వి, షజ్జాలనిహంత యతఁడు ♦ జ్యాఘోవమ్మున్.

ఉ॥ ఆరవ మాలకించి భయ ♦ మంది తటాలున లేచి విన్ననై
నేరమి గల్లె నంగదుఁడు ♦ నేర్చి వచించిన యపై పోయి య
వీరునిఁ దోషితెచ్చి తగ ♦ వేడక పోయితి భ్రాతృవత్సలుం
డీరస మెత్తి యేమనునొ ♦ యింతకు నంచుఁ దలంచి గ్రక్కునన్.

౧౯౬

క॥ అనుచరులు బూజార్థము, లను గొని చనుఁ డని యునిచి క ♦ లానిధి రవిజుం
డనితరనదృశం దార, న్లని పొ మ్మాఘనుని పారత్వ ♦ నం బూతులింపన్.

౧౯౭

అ॥ అనిన వల్లె యనుచు ♦ న న్నాతితరలె న
య్యధికృతులును మున్నె ♦ యరిగి తదుప
వేశనోపయుక్త ♦ విధి గూర్ప యువరాజు
హనుమఁ గూడి యచట ♦ నాతఁ డుండె.

౨౦౦

—◆ సుగ్రీవుని పశువున తార క్రుద్ధుడైన లక్ష్మణుని భక్తిచేఁ బ్రసాదోన్ముఖుంజేయఁగడఁగుట —

క॥ మధ్యద్వార మెనసి యణు, మధ్య నిపుణ తార ప్రియని ◆ మంత్రిత యై సా
మాధ్యానకలిత యగుచు, న్నిధ్యానాతిథ్యయోగ ◆ నిష్ఠిత యన్యుక్. ౨౦౧

ఆ॥ తొట్ట్రపాటు నడకతో మదావిలదృష్టి, తోఁ బ్రలంబకాంచితో స్థితాస్య
ఁక్కితోఁ దనర్చి లక్ష్మణులక్ష్మిత యైన, యానతాంగి నాతఁడట్టై చూచి.

క॥ అనతముఖుఁ డై యుండఁగ, నానెఱి దా నెఱిగి తార ◆ య న మీ కగునే
యానముఁ డైన మితుని, పై నలుగఁగ నేర మెంచు ◆ వల నేర్పడనే. ౨౦౩

ఆ॥ తనదు చెలిమికానివలని మే లరయంగ, వచ్చి యీర్ష్య నొందవలసె నెట్లు
సఖ్యమనఁగ నెట్టానమనుఖదుఃఖ మా, తెఱపు సూపుఁ గాదెదివ్యమూర్తి!

ఆ॥ అనిన నాల్గు నెలలయాన తోడుగ మమ్ముఁ, దోఁచి వచ్చి నట్టిదొరకు లేదె
యిపుడు నీవనంగనిమ్మెయి నగు నీతి, పక్షపాత మెనసివలుకనగు నె. ౨౦౫

తే॥ ఏకసక్తుండ యై ధర్మువైఱుకఁ బాసి, వాసి చెడి మధ్యసేవ జీవన మటంచు
నొలయునాతండు మహితార్థాయుక్తి కగు నె, సఖ్య మని యున్న వానికిఁజగతిలోన.

క॥ కార్యరహస్యజ్ఞువు నీ, వార్యవ పో యాడి తిట్టియనువున నది ని
ధ్యార్య మెనరింపు మీతని, చర్యకు మాచేయఁ దగు ప్రచారం బెదియో.

వ॥ అని యివ్వధంబున.

౨౦౮

తే॥ అడరి సామిత్రి నొడివెడి ◆ నుడికి నడికి

తనరు ధర్మార్థసంహి ◆ తత్వమున కలరి

యుడుపతినిభాస్య తార యే ◆ ర్పడ వచించెఁ

జనవుమెయిఁ గార్యయోగప్ర ◆ సాధనముగ.

౨౦౯

సీ॥ అలుక యెమ్మెయిఁగాననయ్యె నీ కాభంగిఁ, గామోపహతుఁ డయ్యెఁగిపవరుండు
సకలసౌఖ్యంబులుంసంపత్తియును గల్గె, మీకృతంబున నేఁడుమిహిరజునకుఁ
బడరాని పాల్లెల్లఁబడఁ జిరకాల ము, ట్లగుట సౌఖ్యాప్తి కిట్లలఁతిపడియె
మముఁ బాయినేరమిమనికి గైకొని యుంట, గడచె నొక్కించుకనుడికి గడువు

తవను లేనియుఁ గృత్యము ◆ త్తలఁపఁ బోరు

స్త్రీల వలనునఁ జిక్కిన ◆ చిత్తములను

గోత్రి యావెంటఁ జన నొట ◆ కుచ్చితంబె

భక్తు మన్నించి కర్ష మే ◆ ర్పఱుపఁ గనుము.

౨౧౦

తే॥ ఈపు గుణవృద్ధుడవు కిన్క ♦ ననసెదే కు
మారనిభ ! మారహతనత్తు ♦ మనుపవలదె
యరథర్మము ల్లటి నేల ♦ యనియుఁ గాన
వచ్చునే ప్రిణికి రజఃప్రి ♦ వర్తనమున.

—౨౧౧

చ॥ ఎఱుఁగుదుఁ గార్యభార మటు ♦ లీహరివీరుఁడు మత్స్యసక్తిచేఁ
దటి యొకయింత పోనడఁచి ♦ తాలిమి మేకొని యుంటయేని నే
నెఱుఁగుదు మీసహించుటయు ♦ నిత్యచరిత్రుఁడు రామదేవు న
క్కఱ కని జీవిత మ్మొసఁగఁ ♦ గా నితఁ డెంచుటయు శ్రీతాదృతా! ౨౧౨

క॥ ఆయువు సౌఖ్యము సిరియుగా, మీయొసఁగిన యవియ దీనమీరు గొనినదో
యా యొక కీర్తియ కాన వి, ధేయు నలంపంగ దానితెఱ వెడపడదే. ౨౧౩

తే॥ శాంతుడవు గమ్ము కపిరాజ ♦ శాసనమునఁ
గోట్లకొలఁదిగ వత్తురు ♦ శోకాతు లింత
నంత రక్కసిమూఁకల ♦ యడ రడంప
సంశయింపంగవలన దిక్ష్వాకువంశ్య !

—౨౧౪

తే॥ శోటిశతకోటికోటిరక్షోబలములు, గలుగువాఁ డసదృశుఁడు లంకావిభుండు
వాని నెదిరింప నొడ్లకుఁవశము గా ద, టంచుఁ దెలిపెను వాలి నేనడుగుటయును.

క॥ ఆతం డెఱుఁగు నతని నతఁ, డాతని నెఱుఁగు మను సీత ♦ హరియించె నన
న్నాతలఁపునఁ గల సందియఁ, మాతఁడు వివరింపఁ దెలిసి ♦ యంటి గుణాధ్యా!

క॥ నానాప్రదేశములఁ గల, సేనల రావింపఁ బనిచె ♦ సిద్ధార్థుండే
రానున్నవాఁడు హరిపతి, గాని మఱవఁబోఁడు కార్య ♦ గతిమహితాత్మా! ౨౧౫

క॥ ఈతఁడు వారలు నై నన్, సీతానతి వార్తఁ దెలిసి ♦ చేర్పఁగ లంకం
బా తగలింపఁగఁ జాలుదు, రాతతబలుఁ డనుర దర్ప ♦ మడఁతు రధీశా! ౨౧౬

క॥ అద్దేవి రామచంద్రుని, యొద్దను రోహిణియ పోలె ♦ నొలయంగల దీ
ప్రోద్దు చన దనుజు కండలు, గ్రోద్దలు కాకులు భుజించు ♦ గతి చొప్పడఁగఁ.

ఆ॥ మాటగుఱికి మంత ♦ మనలితి ననుచుఁ దో
నెనయరారు కపు లి ♦ దేమి యనుచుఁ
దలఁచుచున్నవాఁడు ♦ తా మున్నె నేడు లో
నొదిఁగినాడు నీడు ♦ యోజ కతఁడు.

—౨౨౦

క॥ రావయ్యా రఘునందన !, సేవకజన మెనయు మేలి ♦ సిరి గనుమయ్యా !
నీవంటిదొరకు స్వీయస, భివర్గము నరయ నెరవు ♦ కృత్య మటయ్యా! ౨౨౧

ఆ॥ అని హరిందుర దార ♦ యాహ్వన మొనరింప, లోని కరిగె నద్విలోకనుం డ
తం డధీశునాన ♦ తవిలి ససంభ్రముఁ, జేయఁ గడవరామిఁదోయజాక్షి !

— ♦ కోపముతో లక్ష్మణుఁడు సుగ్రీవుని జేరి రామశాసన మెఱిగించుట ♦ —

సీ॥ పనిమెచ్చ గల కోళ్ల ♦ పసిడిమంచముమీఁది, మెత్తని సెజ్జపై ♦ మేను నేర్పి
మణిభూషణద్యుతు ♦ ల్మలసి యెక్కటి మించు, దివ్యాకృతిస్ఫుర్తి ♦ దేజరిల్లి
యందఱుఁ దారలేయనఁ గొమ ల్మలసి కొ, ల్వఁగఁ జందునుని లీలఁబడయఁజాలి
రుమ గాజ్యరమ నా ని ♦ రూఢానురాగగా, బాహుపగీరంధ ♦ పదవి నునిచి
యమ్మహేందురై బోల ♦ నరిదుర్జయుఁడు విభ
వోజ్జ్వలుండు నగుచు ♦ నుష్ణకేరణు
వలని వుట్టు దలఁప ♦ వలసిన య ట్లున్న
యాహరిందురై జూచె ♦ నర్కకులుఁడు.

౨౨౩

ఆ॥ కనలు పెచ్చువెరుగఁగనులఁ గెంపు దలిర్పఁ, గాలసర్ప మెదిరిఁగాసి పఱుప
నొడువు గోరి పొంచుఁనోజ రోజుచు నుండె, నలనుమిత్ర నోముఁఫల మపర్ణ !

క॥ భ్రాతృహితరతు నతనిఁ గని, యాతల్పము డిగ్గ నుఱికె ♦ నగచరపతి ని
ర్యాత లయి రట్లు యువతులుఁ, జేతోబాతాశుగములఁచెలువునఁ జెలువా !

క॥ చేతులు పిసికికొనుచు నుప, యాతతఁ గనువానిఁ గాంచి ♦ యాతతరోషో
షేతుఁడు లక్ష్మణుఁ డాక్షణ, మాతంకం బెడలి పలికె ♦ ననదృశవిభవా ! ౨౨౪

సీ॥ ప్రతిస వట్టితి గాదె ♦ ప్లవగమండలనాథ !, తలఁచెదే రామునే ♦ స్తంబు మదిని
నెడలెనే యెడ నుండియింద్రసంభవశల్య, మమరునే సౌఖ్య మఁశ్వాయతముగ
రారాపు లేదుగా ♦ రాజ్యసంత్రములయఁ, దొదవదుగా భేద ♦ మువిదలందుఁ
జెల్లునే పానగో ♦ ప్తీప్రసంగము నిచ్చు, లాహరినిద్రలం ♦ దాస యున్న
పలికి బొంకఁ డొకప్పుఁ జేపట్టి విడఁడు, నెనరునెఱిగలఁ డితఁ డనఁనెగడి యింద్రి
యముల గెలిచి విశుద్ధసత్త్వాభిజనత, నొప్పువాఁ డగు రా జనఁనుర్విలోన.

మ॥ ఘనకాలం బని యడ్డు పెట్టుకొని వ్ర ♦ క్కం గామిను ల్లాల్వ నె
మృగ ముప్పొంగఁ జెలంగు నీనుడి దెస ♦ న్నండుకాపుంగొంతు పా
మని లో నెన్నఁగఁబోడు త్వత్సఖుఁడు గా ♦ నా నన్న నీయన్న చే
సిన త ప్పింతకు మిన్న యెనది యొకో ♦ చేచేతఁ జంపింపఁగఁ.

౨౨౫

తే॥ అడరి యశ్వానృతమున గ ♦ వానృతమున
నూటి వేయింటి వరుసన ♦ గీటడంచుఁ

దన్నుఁ దనవారి నెల్లరఁ ♦ దడవి చంపుఁ

బురుషుఁ డొకపూరుమానృతం ♦ బునకు మొనసి.

౨౨౯

అ॥ బ్రహ్మ దెలిపె మున్ను ♦ బ్రాహ్మణుఁ జంపెన, యేనిఁ గల్లు ద్రావణీనేనిఁ జౌర్య
మొనరఁజేసెనేనియును గల్లు నిష్క్రమి, గతి కృతఘ్ను దెనకెఁకలుగ దనుచు.

ఆ॥ తిట్టనేల నిన్ను ♦ దీవింపనేల యి, ప్లేమి గడచె నింతయెడరు పడఁగ
వారిఁగెడపి నట్టివరశర మున్నది, వానితోడి పొత్తువలయునేని.

౨౩౦

చ॥ సమయ మెఱింగి రాకునికి ♦ చాలెను జాలెదయేని నింక నీ
సమయుట నెంచి యెనఁ జని ♦ సంయమివందితు రాము వేడి యా
యమ నెమకంగఁ దోడ్పడఁగ ♦ నయ్యెడు కర్ణమున నైలంగు మి
ట్లమరిన కోర్కికై మనలు ♦ దా కనెదా పరలోకసౌఖ్యము.

౨౩౧

క॥ అని మోమోట మెడలి ప, ల్కిన సిగ్గున ముట్టమునిగిఁగీతీవిభం డే
మనియుం బలుకంజాలక, వినమ్మిఁడై యొండు కడనువీక్షించు నెడఁ.

౨౩౨

ఆ॥ కొర్కు లెల్ల దీర్పు ♦ కొని వచ్చి యసువుల
నొసఁగ నైన నెంచి ♦ యున్నవాఁడు
గాని యనదు తలఁపు ♦ గాదగఁచుఁ గ్రమ్మఱు
దార తెలుపఁ దాల్చి ♦ దవులకున్న.

౨౩౩

తే॥ మొనసి యిట్లనెఁ గరువలి ♦ ముద్దులాఁడు
నమ్మియుండిన బంటుపై ♦ నా కినియుట
తగునె సౌమిత్రి ! యిట్లంటి ♦ తవులు వీఁడు
వల నరయ కింత తెగుఁబడ ♦ వాసిసెడదె.

౨౩౪

—♦ హనుమంతుఁడు లక్ష్మణునితో సుగ్రీవున కై నెఱుకనేయుట. ♦—

క॥ నీకన్నఁ బదిమడుఁగు లా, శ్రీకరు రఘురాము నెడఁదఁ ♦ జేర్చి ప్రపత్తిం
బ్రాణిడెడువాఁడ యీతని, బ్రాకృతునిఁగఁ జూడ వలనుపడునె కుమారా!

తే॥ ప్రౌద్ధ తేజనఁ బుట్టువాఁపొరసినాడు, సకలశాస్త్రులు లొక్కటఁజదివినాడు
వెలయు తీర్థంబు లెల్ల నేవించినాడు, మాఱులేనిఁ బీరము సిరిమలసినాడు.

క॥ అన్నకుఁ దనయెడఁ గలిగిన, యన్నెఱి నటు లోఁబడంగనయ్యె వరమునం
దన్ను మిగిలె గా కీతనిఁగ న్నెత్తి కనంగ నొండుఁకలఁడె రఘువరా!

౨౩౫

క॥ పెక్కిడుములఁ బడి నేటికి, దక్కిన యిమ్మనికి సుఖముతవులున నగు నా
చొక్కున నించుక తడసెను, దక్కొరు లీతని వశిత్వదశ కగువారే.

౨౩౬

తే॥ కోటికోటులువాహినుల్లూర్పఁ బనిచె, నేట రేపట వత్తురునియతి వెలయ
నితని యానతిఁ గడచితాబ్రతుకఁ డొండు, వానరుల మంచుఁ బుట్టినవారిలోన,
క॥ రాదొడరి రిపుడె కపు లి, మ్మేదిని వడకంగఁ దాల్చి ♦ మేళొని కను మా
మీఁదట నేమనియెదొయీ, జోదు రఘూద్వహన కనిన ♦ నూక్తి మఱచునే.

తే॥ అనుచు విస్పష్టముగఁ బల్కు ♦ ననిలతనయు
మినుకు లాలించి వీడె సా ♦ మిత్రి యలుక
నుప్రసన్నుం డతనిఁ జూచు ♦ చూడ్కి నలుకుఁ
బాసె దడిపుట్టముం బోలె ♦ భానుజుండు. ౨౪౨

క॥ గళమునఁ గల పూదండలు, పెళపెళ మని మ్రోయఁ దెంచిపృథుబలుఁ డంతఁ
విలసన్మృఖుఁ డై రామునిఁ, దలఁపున నిడి మ్రొక్కి పలికెఁదగ లక్ష్మణుతోఁ.

క॥ తెలివి వెలయించు దేవుని, చెలిమి ఘటిల్లియును రిత్త ♦ సిరికై యిమ్మై
గలవరము నొందు నాబోం, ట్లలఁతివడరె యెందునేని ♦ నవశత కతనఁ.

— ♦ లక్ష్మణప్రబోధితుండై సుగ్రీవుఁడు రామకార్యము సాధింపఁబూనుట ♦ —

సీ॥ అన్న! సామిత్రి! నీ ♦ యలఘూపదేశ మ్మి, పాపె నావరణమ్ము ♦ బట్టెడల్పి
మేళొంటిఁ దెలివిమై ♦ మే నింక రాముని, యదియ కా మెలఁగెద ♦ నవారహంబుఁ
దా విల్లు దాల్చినధర వడంకఁగ నెంత, లేడు చెల్లెంతవాఁ ♦ డింద్రజుండు
భువనాధినాయకుం ♦ పొందు చేకూరంగఁ, గీరితి సిరి నన్ను ♦ గోరు టగుదె
యమ్మహాత్ముని నేవ నే ♦ యంగ నయ్యె
గలుగు బలములతోడ ని ♦ క్కలిమితోడఁ
గాక యాతండు కనువిచ్చి ♦ కాంచి నంత
నసురమండలి యవశీర్ణ ♦ యై పాలియదె. ౨౪౩

క॥ అనుయాత్మం బొనరించెద, దనుజుల మర్దింప నరుగు ♦ దైవలలామం
బున కే నిదె యనుజీవులు, మునుకొనిచనుడేర నాదు ♦ ముచ్చట దీక్షఁ.

ఉ॥ నేర మొకింత గల్గినను ♦ నేర్చిన నేరకయున్న నెట్టనఁ
శ్రీరఘునాథరత్న మటు ♦ చిన్నవిభండపు నీవునుండ నా
గోరము లెల్ల బాపుచు వి ♦ కుంతతఁ గూర్పఁ దలంపరే నను
స్కారమె చాలు దాను దెనఁ ♦ గల్గిన తప్పెడలించు నయ్యెడఁ. ౨౪౪

క॥ అని పలికిన నరుసము స్మిత, మును మునుకొని నెనరుతోడ ♦ ముప్పిరిగొని చూ
డ్కిని భెరసి మెఱయ నిట్లను, ఘనుఁ డాసామిత్రి మేన ♦ కాగర్భమణీ!

— శోప ముడిగి లక్ష్యులుడు రామకార్యప్రవర్తకుడైన సుగ్రీవు మెచ్చుట —

సీ॥ నాసోదరుండు స ♦ నాధుఁ డయ్యెను నేడు, వానరనాథ! నీ ♦ వలనికూర్చి
సద్గుణోఘమ్ములు ♦ సంశ్రయించెను మున్నె, వినయమ్ము తోడుగా ♦ వెదకి నిన్నుఁ
గాకున్న వలచునే ♦ కల్యాణి కపిరాజ్య. లక్ష్మి తానై సోప ♦ లాలనముగఁ
ద్వత్సహాయంబునఁ ♦ దడవి రాక్షసకుల, మడఁగింతు మిఁక సంది ♦ యమ్ములేదు
ధర్మము గృతంబు నెఱిగి యధర్మమునఁ దలఁక
కుండు నీ విట్లు నొడువంగ ♦ నొప్పుఁ గాదె
చెలిమి కిరువుర నేర్చి కూ ♦ ర్చిన విరించి
బ్రాద్దు గలయంతవట్టునుఁ ♦ బొగడవలదె. ౨౮౯

క॥ ఓపి యిటు లనఁగ నెవ్వం, షోపును రామునకు నీకు ♦ నొప్పున కా కి
ప్లేవట్ల క్షమకు శాంతికి, గాఁపుర మిచ్చోటనంగఁ ♦ గాదనఁ దరమే. ౨౯౦

తే॥ మఱచి నొడివిత నానుడి ♦ మఱుపు మన్న !
యన్న దశ లెంచి వ్యగుఁడ ♦ నైతి నన్న !
యమ్మహాత్ముని సేవింప ♦ నరుగుపొంఁటె
నేర్పుమెయి యత్న మిపుడె పొనర్పు మన్న ! ౨౯౧

క॥ అని యనుశయమున రాముని, యనుజన్ముండు నొడువ రవిజుఁడనుమోదముతో
ననుసంగత మా ధృతి మతి, ననుమానము వీడి పలికె ♦ ననుమనితోడఁ.

— సుగ్రీవుండు సీతా స్వేషణమునకై హనుమంతునివలన వానరుల రప్పించుట. —

తే॥ గాలి మనసును మీఱిన ♦ గతిఁ గ్రమించు
వారిఁ బనుపుము తొల్లింటి ♦ హరి పోక
తెఱఁగు లారసి తత్తత్ప్రీ ♦ దేశగతులఁ
గవులఁ ద్వర పెట్టి తఱుమ సం ♦ గరము నెఱయ. ౨౯౩

ఆ॥ ఇచ్చ వచ్చి నట్టులిడుము వారికిఁ బారి, తోషికములఁ దుప్తితోఁ దనర్చి
నేడె వార్తఁ దెచ్చునెఱియ కల్గిన రాజు, గౌరవంబు లెల్లఁగొంతు రనుము.

ఆ॥ కృంకు మెట్టు పొడుపుగుబ్బలి తఱిగట్టు, గుండ్రతేఁడు పసిడిఁకొండ వెండి
తిప్ప మున్నగులుగుతీరొందు చోటుల, నెఱయు కపిబలములఁ నెమకవలయు.

క॥ పదిదినములలో నెవ రి, య్యదనునఁ దోతెంచువారిఁ నందఁగలియరో
విదితు లయి వారు శుగ్రీతి కను, పదమే జముపోలి కనుపఁబడువారనుమీ.

క॥ అని పతి శాసించిన విని, మానుమఁడు సంతసము దొనుకఁజనిచె ననుచు భక్తిని దనరి తగిన చారుల, ననుపమవేగమున వారఁలరిగిరి గిరిజా. ౨౫౭

— ♦ ఎల్లవానరులు రామకార్యార్థమై క్షిప్రింధ కేతెంచుట. ♦ —

తే॥ ఎదురుపడువారిఁ బొం డంచు ♦ నింతలంత
లన్నవారినిఁ దఱుముచు ♦ నున్నచోట్ల
నున్నవారల నఱుముచు ♦ నూహనేయు
సంతలోఁ గనఁగాంచి రా ♦ శాంతములను. ౨౫౮

ఆ॥ అంజనాస్తరాజఁతాదుల హిమగిరి, వింజముమునను నుండువీరవరులు
మూఁడు పదియు కోట్లముక్కోటి శతకోటి, వేయుకోటి కోట్లువెడలి రపుడు.

క॥ క్షీరోదధివేలాగతు, లారూఢత వెడలి వచ్చిరందఱు కపులు
వారిని లెక్కించెడు పని, వారిజభవుఁ డెఱుఁగు నేమొవారిజనయనా! ౨౬౦

ఉ॥ మున్ను హిమాద్రి నైశ్వర మ ♦ మోఘము జన్నము వేల్పులుబ్బఁగా
నన్న పురాసు లాకసము ♦ నంటెను దద్రససంభవంబులై
యున్నవి రస్యమూలఫల ♦ యుక్తము లౌ తగువు ల్మహాపథుల్
దిన్నను మాసత్వప్తి నెఱి ♦ దీప్తి నొసంగఁగ నౌ గుణాచిత్రి. ౨౬౧

క॥ త్వరపెట్టఁ జనిన చరు ల, స్థిరఫలమూలములఁ గొంచుగిరికొని రా నై
రరిభంజను తెల్లదెన, ప్పరికించి యమోఘకార్యపరు లై ఘోర్హృద్. ౨౬౩

ఆ॥ ఎల్లచోట్లనుండియేతెంచి రిదె నీదు, శాసనంబు మిత్తిశాసనంబ
కాదె యొండు గడవఁగాఁ గలఁడే యంచు, మ్రొక్కి కాన్క లిడిరిమోదమలర.

ఉ॥ వారి బహుకరించి కపి ♦ వల్లభుఁ డంపి నిరస్తతంద్రుడై
పారముఁ గంటి సంసృతికిఁ ♦ బాతుడ నైతిని రామదేవుని
జేరి నమస్కరింప భృతి ♦ సేకొని తత్కలన స్థలంగ నే
వారును రాను నాకు సరి ♦ వారని యిమ్మహాసీయసంపద. ౨౬౫

క॥ అని యుబ్బుచు లక్ష్మణుఁ గను, గొని తెలిపి న నన్న! యింకఁగోసలనాథుం
గనఁ బోవుద మన మే లని, యనుచరులం బిలిచి యానమానతీసేయ.

ఆ॥ మించు లొకటఁ గదిసి ♦ మిఱుమిట్లు గొను నట్లు
రత్నకాంతు లెడలు ♦ గ్రమ్మి మెఱయఁ
బుష్కకం బొకండు ♦ పూన్కిమైఁ గొని తెచ్చి
యుబ్బుఁమిఱ మోల ♦ నునుచుటయును. ౨౬౭

—♦ లక్ష్మణునిఁ బుష్పకముపై నెక్కించుకొని సుగ్రీవుఁడు సపరివారుఁ డై రామునిఁ జేరట. ♦—

అ॥ అంతిపురి జనమ్ము ♦ నామంత్రణము నేసి

యేగుదెంచి కాంచి ♦ యెలమి మించి

యన్న! రఘుకుమార! ♦ యధిరోహణముఁ గూర్పు

మన్న నాతఁ డలరి ♦ యటు లొనర్పు.

౨౬౮

సీ॥ నిండు వెన్నెల గాయు♦నెఱికిఁ జాలిన మేలి, శ్వేతాతపత్రంబు♦చెలుపు మిగుల

పింజామరలపేరి♦వెరచున నిరువంక, లెనసి యశఃపూర్ణ♦మేగుదేర

శత్రువాణులు హరి♦శతములు తనుఁజుట్టి, యలఘప్రతాప మి♦య్యది యనంగ

శింఖభేరిముఖ♦స్వనములు చెలరేగి, యాశాకరుల గుండెలవియఁజేయఁ

బాయఁజాలమిఁ దోడ్తోన♦పరఁగినట్టి, రాజ్యలక్ష్మి విలాసస్ఫురణలు సూప

మొనసి లక్ష్మణుతో యాన♦మునఁ దనర్చి, రాముఁ గనవచ్చె రవిజుఁ డ♦రాశకేళి!

క॥ ఇనజుఁడొ యినుఁడో యీతం, డను వివరము దెలియనీని♦యాస్ఫురితంబుల్

కనువారి కనులు గప్పఁగ, ననితరసామాన్యలీల♦నతఁ డేతెంచెక.

౨౭౦

అ॥ ఆనఁ గదిసి తఱుమ♦నైన యాత్మరతోనె. వానరౌఘ మపుడెవచ్చి చేరె

దోనె గంగ మొనయఁ♦దోతెంచు నల భగీ, రఘునిఁ బోల్చి ననిచెరివిసుతుండు.

తే॥ తేరు డిగి వచ్చి రామునిఁజేరఁ గదిసి, సాదముల వట్టున సుమిత్ర♦పట్టితోడ

నాల్గి మొక్క నతఁడువారి♦లీలఁదివిచి, యెత్తి కూర్చుండ నియమి♦చెనింతనంత.

క॥ స్ఫుటపంకజ మగు మానస, తటాక మన మొనయఁ బాటు♦తత్సైన్యంబుక

బలుసారబలు నతనిఁ గని, విటపిచరాధిపునితోడ♦విభుఁ డిట్లనియెక.

౨౭౩

—♦ శ్రీరాముఁడు సుగ్రీవునకు సుహృద్ధర్మ మెఱిగించుట. ♦—

తే॥ ధర్మ మరము కామంబు ♦ దఱి భుజించు

నతఁడె ధన్యాత్ముఁ డవి వీడి ♦ యర్థిఁ గామ

మొకఁడె కొనువాఁడు చెట్టుపై ♦ నుండి నిద్ర

నేసి పడువాఁ డనం దగుఁ ♦ జెలిమికాడ!

౨౭౪

అ॥ మిత్రసంగ్రహం బమిత్రదూషణమును, జేయనేర్పు నతనిసిరి భజించు

వాఁడు ధర్మయుక్తివఱలి సువర్గంబుఁ గాంచ నర్హుఁ డగును♦గంజహితజ. ౨౭౫

—♦ సుగ్రీవుఁడు శ్రీరామచంద్రునకు తన కృతజ్ఞత నెఱిగించుట. ♦—

క॥ తఱి నరుదెంచితి నాయ, క్కఱఁ దీర్పఁగ నిన్నుఁబోలఁగలఁ డెవ్వఁ డన

న్నఱి గాంచి హరింద్రుఁడు ధృతి, వఱలఁగ నిట్లనె సురేంద్ర♦వందితచరణ!

తే॥ పరగైస్థితి క్షీర్తయును గవిప్రాజ్యరాజ్య, రమయుఁ గడఁగి భవత్ప్రసాదమునఁజేసి
యే నవియ కొని నేపించుటెన్నయజ్య, హవ్య మిందున కొనఁగెడునట్లకాదె.

క॥ ఉదరింభరి కాండే మే, లూదవించిన ఘనుని కర్ణ • మూహింపక నం
పద వలనె చూచికొన న, క్కదర్శ్య మే ననిన గ్గిన్దకాకియుఁ దినునే. ౨౪

సీ॥ వచ్చుచున్నా రదె • వానరవీగులు, నేల యీనిన భంగి • నింగిముట్టి
గంతులు నైచుచు • ఘనకాయబలసత్త్వ, లఱి మద రెంతకు • నైనఁ జాలి
కోటికోటులు శత • కోటికోటులు ననం, భ్యాతులు ననఁగ ని • భ్యాతులైన
వారు గంధర్వజ • వప్రమాతులు దశ, శలిసహస్రాయుతా • సంఖ్యహస్తి
శక్తియుక్తు లరుణ • నా వర్ణవర్ణగా
రాసితాంగు లుదయ • మస్త మను న
గములు కులధరములు • హిమహేమగిరులు ము
ల్లలుగు నెలపులందు • నిలుతు రధప ! ౨౫

తే॥ ఉన్నవారును నింక రా • నున్నవారు, నెన్నఁబోరు పగుల రుద్రుఁ • డన్నఁ బోరు
మున్నె విడలేరు సరిబంటుమన్నె లేరు, కొన్ని వినినారు నినుఁ గొల్వఁబన్నినారు.

వ॥ అని యిట్లు భానుసూనుండు రవికులకిల్పప్రసూనంబుతో విన్నవించు నత్తటి
నల్లనం బొడకట్టిన కెంధూళి నెను పొంది యెల్ల దిగంతము లావరింపుచు నెగసి
యాకాశంబు నిరివకాశం బొనరింప నశైలవనస్థల యగు నచల సంచలింప
నుష్టాంశుప్రభల నిగుడనీయ కునికి నెల్లెడ రజస్తమిప్రభావంబై భావాతీతం బై
యావర్చించెడు తెఱంగు దోష నాగరంబులం బొడమి యాశుగ ప్రేరణంబున
నద్రీకందరింబులం బ్రవేశించి యచ్చోటులం బెగిన యదభ్రం బగు శబ్దం
బభ్రతలంబు శబ్దైగుణబిభ్రాణం బనిపింప నిల్చులు గుంపులుగొని విమానంబు
లెక్కి- కనవచ్చు సంపద పాంపిరివోపుటకుఁ దార్కాణగా నాసీరసీమం దోచి
యేచిన మహాతేజంబు స్వరాజకీర్తిం బెరిసి నెమ్మేలయనూనచ్చాయలకుం దోడు
నీడ లగు భూషణద్యుతులతో నైక్యం బంది బ్రహ్మాండకర్షణం బండఁగొని
వంతమండలంబుల సృజియింప నిం పలరారు కొతుకంబులకు సహజాతంబు లగు
సముత్సాహంబులతో నేడ్చెట తెఱ వెడలి నచ్చిన యద్భుతనాటకపాత్ర లవిధం
బున సవిధంబునకుఁ జనుదెంచు దండనాథుల వెనుద్రొక్కి పఱతెంచి నలుదెసలు
గ్రమ్ము సయ్యపారవానరసేనావార పారావారంబు చక్కి- కవ్వారు చక్కఁ
గనుంగొనుచుండ నాదేయులుఁ బార్వతీయులు సాముద్రులు వనచారులు ననం
బరిఁగు నవ్వనచరులు దరుణారు ణారుణాంగులును శశివిశదులునుఁ బద్మకేసర

సవద్దులును గాలాంజనాకారులును ధూమ్మాకృతులును, గర్భరచ్చాయాంచితులును సింహసంహసనసముద్వోక్తులును నై యొప్పారుచుండి రందుం బదివేల కోట్ల బలఁగంబులతో శతవలియు దశసాహస్రకోటిసంఖ్యా వదనన్యసామాన్య జన్యసైన్యంబులతోఁ దారాజనకుఁ డగు సుషేణుండును సహస్రకోటి మహావీరులతో హరీశ్వరశ్వాశురుండును ననేకకోటిసహస్రాసీకంబులతోఁ గేసరియును నేకకోటిసహస్రబలవర్గంబులతో నసదృక్షుం డగు గవాక్షుండును రెండుకోట్ల యెలుంగుటేనుంగులతో ధూమ్మిండును గొండలంబోని మూఁడు కోటులు దండిమగలంగొని పనసుండును బదికోటులు ప్రబలదళంబులతోలీలావాసరభేలుం డగు నీలుండును నేనుకోట్ల ఘనయోధులతో గవయుండును కోటిసహస్రవలీముఖసేనాముఖసమ్ముఖుండై దరీముఖుండును గోటికోటిసహస్రవీరపరివృతులై మైందద్వివిదులును మూఁడుకోట్ల శాఖామృగమత్తగజంబులతో గజుండును గోటీదశకాచ్ఛభల్లమల్లసంఘంబులతో మహాబలవంతుం డగు జాంబవంతుండును నూరుకోట్ల శూరవరేణ్యులతో రుమణ్వాంతుండును శతసహస్రకోటి కపికోటి పరివృతుం డై బలనూదననిభుం డగు గంధమాదనుండును శంకుశతంబుఁ బద్మసహస్రంబు నప్పిమేయ బలంబునగుబల పరివర్గంబుతోఁ గుమారరాజగు సంగదుండును నేనుహరివీర కోటులతోఁ దారుండును బదునొకండుకోట్లు గొమ్మ మెకమ్ములతో ననూనుం డగు నింద్రజానుండును శతసహస్రాయుత సంఖ్యాక సైన్య సంరంభజృంభితుం డై రంభుండును, గోటిద్వయామేయబలబలనిచయ సముపేతుం డై దుర్నిరీక్షముఖుం డగు దుర్ముఖుండును కామవైరిశిఖరిశిఖరాకారులుద్దామవిక్రమసారు లతిఘోరులు నగు వానరవీరులు కోటిసహస్రంబులు బలసి కోలువఁ బ్రజ్ఞావంతుం డగు హనూమంతుండును శతసహస్రకోటీశతసంఖ్యాక సేనాకలితుం డై యనలసన్నిభుం డగు నలుండును బదికోటులుఽపృథకపిభటులు చుట్టిరా గాజమాతులుం డతులుండు విలసన్నృఖకమలుండు నగు దధిముఖుండును శరభుండును గుముదుండును వహ్నియు రంహుండును వినతుండును మున్నగు యాధాధినాథు లసంఖ్యాతహరివాహినులతోడం దోతెంచి యుగాంతవేలాతి వేలాభీల జలార్ణవస్వరూపంబు నిరూపించుచుండి రయ్యవసరంబున.

అయగ్రాహి.

ఒండొరుల గెంటుచునశ్శిండరభసంజెనఁగ, మెండుకొనివృక్షములశ్శిండశిలలంద్రో
యుం డలరు నవ్వనికిశరం డెలయు నియ్యిల ని, లుం డొలసి యానతిఁ గొనుం

[జాకఁడుమాత్రా

గండడఁతు మింక దనుజుం డెదిరెనేని బల, మండసెడిపాటి నొడఁయండఁదమెచ్చన్
బండు వది జానకీఁ గఁనుం డధిపుఁ జేర్ప మొన, యుం డవల మేకొనుఁడుఁనిండు

[మది నుండన్. ౨౦౨

క॥ అని గంతులు వైచుచు ను, బృహద బాదలుచు రామదేవుఁబొగడుచుఁ దత్కీ
ర్తినిఁ గీర్తించుచు నప్పా, వసు లగచరు లొప్పి గచలఁవంశాభరణా! ౨౦౩

సీ॥ రవిజండు మ మ్మేలుఁరా జయ్యెఁ దొలిపుట్టు, పున్నెంబవో యనియెన్నువారు
శ్రీరాము సేవించుఁసిరి మాకుఁ గలుగ న, య్యసుర యంత లొనర్చెన నడువారు
సంతచక్కని దొరఁలీయన్నదమ్ములు, నొగులువారే యంచునొడువువారు
జాల మింకేల ప్రస్థానముహూర్తంబు, నేడె కా యని యెఱియునెఱియువారు
నగము లగలింతుమో దిక్కు ఁ లప్పళింతు
మో బయలు మింగుదుమో యా స ఁ ముద్రములఁ గ
లంచి వైతుమో యేది మా ఁ లా వెటింగి
చెప్పఁ గలయది యండు వి ఁ శేషవిదుషి! ౨౦౪

ఉ॥ ఆర్పులు నింగి ముట్ట రయ ఁ మంతకు సంతగ దర్ప మొప్పుగా
నేర్పులు మీఱ సంతసము ఁ నెక్కొన నుత్సహసం బెలర్ప నా
తార్పణముం బొనర్చితిమి ఁ హాయిగ రామున కింక బోరిలో
నూర్పులు వ్రుత్తు రెట్లు లరి ఁ యోధు లటందురు వారు శ్రీమతీ! ౨౦౫

శా॥ లీలావాసరమూర్తు లాఘనులు లే ఁ లెం డంచు నా యోధనో
ద్యేతాత్సుక్యము నం దనర్చి దొరకు ఁ స్వేవే నమస్కారమున్
వాలాయమ్ము పొనర్చి నిల్వఁ బనిచె ఁ న్వాఁ జెల్లియూధంబులన్
వీ లొప్ప నివ్విడియింపఁ దత్పతుల ను ఁ ర్వీభృత్కులోత్తంసమా! ౨౦౬

ఆ॥ రాముఁ జేరి ప్లవగ ఁ రాజు రానగువారు, వచ్చినారు మిమ్మునచ్చినారు
స్వార్థ మైనఁ బ్రాణఁమైన మీయవె యంచు, దలఁచినారు వేఱుదారి బోరు.

మ॥ బలసంపన్నులు కామరూపులు జగ ఁ తృప్తిభ్యాతు లాశాంతము
ల్లలయం దొక్కుదు రొక్కమాత్ర రిపులం ఁ గాఢింతు సేవింతు పె
ద్దలఁ దా రింతుల నొడ్లఁ దల్లులుగ న ఁ ద్భావంబునం గాంతు రే
మలక ల్లాంచఁగఁబోరు వీరు బహుసం ఁ మాను ల్నరేంద్రాగ్రణీ! ౨౦౭

క॥ జితకాశు లసంకాశులు, తతప్రకాశులు వనాద్రితలవినివేశుల్
సృతసకలాశు లనాశులు, కృతి కగుదురు నీకు నిట్టికీశు లధీశా! ౨౦౮

క॥ నీయాన నిన్నుఁ గొలుతురు, నాయానకు నిందఱును వి॥నమ్మిలు గొను మ
యా! యానయమున భక్తవి, ధేయా! నను నమ్మి నీరిధృతిఁ గనుమయ్యా!

క॥ ఏకాంతభక్తు లిందఱు, సీక్తై చేసాచినారు॥నెఱిఁ గాంచి కృపకృ
గ్న కొను మన రాముఁడు ముద, మాకృతిఁ గొనె ననఁగఁ దనరి॥యాకృతి కనియెక
—॥ సుగ్రీవుఁడు రాముని మన్ననపదసి సీతాదేవిని నెమకుటకై కపివీరులను బనుచుట. ॥ —

తే॥ అమ్మ హేందుర్నిండు వర్నించె ॥ ననఁ బ్రకాశ
మొనఁగె రవి యన నాహ్లాద ॥ మొనరఁ గూర్చె
జంద్రుఁ డన గంధవహుఁడు ని ॥ స్తంద్రుఁ డగుచు
వీచె నన నబ్బురంబె వి ॥ వేకమహిత! ॥ ౨౯౨

ఆ॥ అత్తనాశనమున॥కసుర యమ్మొయి కృత్య, మాచరించె గాక॥యనఘ! నీదు
సాయ మిట్టు లొదవ॥నమయింపనే వానిఁ, బట్టి యొక్కమాత్ర॥బలముతోడ.

క॥ రా ర మ్మిటు లిది గ్న కొను, మే రింక న్నీకు సాటి॥యిలలో ననుచుక
జేరం దివిచి హరించుని, గారవ మొప్పారఁ దనదు॥కాఁగిటఁ జేర్చెక. ॥ ౨౯౩

శా॥ ఆనందాశ్రుపరీతనేత్రుఁ డయి నె ॥ య్యంబూర నర్కాత్మజుం
డే నీబంటున కాదె యింతవలెనే ॥ యీవృత్తికే సుప్రస
న్నా! నానేరము లెన్న కీ విటు లన ॥ న్నాకల్మియే కల్మి గా
దే నిత్యాభ్యుదయంబె కంటఁ గొఱ లిం॥కేనాటికిం గల్గునే. ॥ ౨౯౪

క॥ ఈమన్నవయే చాలును, రామా! కృతి కాన యిడుము॥రభస మొనఁగ నే
మామెయి మెలఁగెద మింకిట, నామయ మని లేదు తథ్య॥మా నుడి యనినక.

ఆ॥ పోలునటు లొనర్పు ॥ పొమ్ము నీ కేఁ దెల్పు
వలెనె తొలుత సీత ॥ వార్తఁ దెలిసి
యవలఁ గర్జ మొనర ॥ నగు తెఱఁ గూహించు
వార మనఁగఁ బొంగి ॥ వల నెఱింగి. ॥ ౨౯౫

—॥ వినతాదులఁ దూర్పున కనుచుట ॥ —

క॥ వినతుఁ డను పై న్యనాథుని, వినతుని గిరినిభు నతారి ॥ వీరుని రా ర
మ్మని తరణిజుఁడు పిలిచి య, య్యనితరసామాన్యతోడ ॥ నపు డే ట్లనియెక.

తే॥ సోమసూర్యాత్మజులు మహా ॥ శూరు లైన
కపివరేణ్యులు తోడుగాఁ ॥ గదలి చనుము

తూర్పుదెస కార్య నమకంగఁ ♦ దొలుత నీవు
పదులు వేనూర్లు బలములు ♦ బలసి కొలువ.

౨౯౯

క॥ ఎం దున్నయదియొ జానకి, యెం దాదుర్లయుడు సాధ్వీ ♦ నెమ్మొయి నిడెనో
ముం దరసి వార్తఁ దెలిపెడు, పొందిక నీయది యటంచుఁ ♦ బొ మ్మనఁ గంటి.

చ॥ గిరివనదుర్గభూములఁ బ్ర ♦ కృష్ణనదీనదసత్సరోంబు ని
ర రతటకందరంబులను ♦ జాహ్నువి కాశికి భానుజాత యా
సరయువు గల్గు చోటులను ♦ సన్నత భూసుత నుంచెనేని నా
సరణి నెఱింగి రావలయుఁజయ్యన మీ రనిలప్రచారు లై.

30౧

క॥ గిరి యామున మను దానిక, సరస్వతిని శోణసింధు ♦ సగజ్జనదములక
సరవిఁ గని కాలమహి న, వ్వరున నచలకాననాధ్య ♦ వలయు సరయగక.

ప॥ మఱియును బ్రహ్మమాలవిదేహమాళవ కాశీకోసలమాగధ మహాగ్రామపుండ్రీ
వంగాదిదేశంబులును గోళకారపురంబును రజతాకరభూమియు సముద్రావ
గాఢంబులైన పట్టణంబులును బరికించి యవ్వలనికిం జని యాయతంబయిన
మందరకోటి నాశ్రయించి యున్న కర్ణప్రావరణమును నోష్ణకర్ణకులు ఘోరులు
లోహముఖులు జవనులు నేకపాదకులు నక్షయులు బలవంతులు పురుషాదకులు
కర్ణచూడులు హేమాంగులు ప్రియదర్శనులు నామమీనాశనులు నగు
కిరాతులు ద్వీపవాసులు నంతర్జలచరులు నై పురుషవ్యాఘ్రులనం బరఁగుచుఁ
గొండలకుఁ బ్రాకి దుముకుచు నీటిపైఁ దేలాడుచు నుండుదు రవ్వారల
నివాసంబు లెల్ల విచారింపం దగినయవియ పదంపడి సువర్ణరూప్యకరత్న
నిధులొప్పు సప్తరాజ్యోపశోభితం బగు యవద్వీపంబు శోభించి సురాసురసేవితం
బగుచు శృంగోచ్చాయంబున దివంబు స్పృశించు శిశిగిరిం గాంచి తదీయా
తతప్రపాతవనదుర్గంబుల నెమకి రక్తజలంబు నతివేగంబు నగాఢంబు నగు
శోణంబు దాటి సముద్రావరముం బెరసి యచ్చోటుల నెల్ల నారయవలయుఁ
దరంగానిలోద్ధతం బగు నాసాగరంబున మహాకాయు లగు నసురులు చిరకాల
బుభుక్షితు లై నలువ వసువ జలాంతరంతరీపంబులు తమకు వాసంబులుగా నొడ్డ
ఛాయాగ్రహణంబునం బట్టి తినుచుండుదురు మహారాగనిషేవితంబును గాల
మేఘప్రతిమంబును నగు నయ్యుర్జవంబు మెలఁకువతోన కడచి చనంజను నటఁ
బోవ రక్తజలభీమం బగు లోహితపారావారంబు బృహత్కూటశాల్మలియు
నగపడు నచ్చోటునం గైలాసనిభంబును వివిధరత్నాలంకృతంబును విశ్వకర్మ
నిర్మితంబును నైన వై నతేయనికేతనం బొండు శోభిల్లుచుండు నద్దానిం గనుం
గొనినఁ గన్నుల కలిమి ఫలవంతం బగు.

303

శా॥ మందేహాఖ్యలు రక్తను ల్లిరినిభు ♦ ల్నాయాపు లచోటికి
ముం నా కొండతల స్మలంగుదురు భా ♦ నుం గాంచి యబ్బి న్మునుం
గం దేలం దమంకిఱ్ఱు తద్వృణుల వీ ♦ క న్బ్రహ్మతేజంబు ధా
కం దప్తాత్ములు నయ్యు వీడ రెదుర ♦ న్లాక్షించుచు న్నిచ్చలుకా . 30౮

సీ॥ సితమేఘసదృశంబు ♦ క్షీరోద మను నబ్ధి, వీచి ముక్తాహార ♦ విలసితంబు
దుర్ధర్ష మవలఁ గాగ్గతురు తదంతరమునఁ, దెలిగొండఱుషభాఖ్య ♦ వెలయునదియు
భవ్యగంధసుమాధ్య ♦ దివ్యరాజతవృక్ష, వేల్లితంబును మహా ♦ విస్తృతంబు
నందు సుదర్శనంబున, సరోవర ముండు, గలధౌతమయపద్మ ♦ కలిత మగుచు

రాజహంసాస్పదము దాని ♦ రమణ నెఱయ
నంగనలఁ గూడి విహరింతు ♦ రహరహంబు
నమరగంధర్వకిన్నర ♦ యక్షముఖ్యు
లలవి గా దప్పాలము చెల్వ ♦ మరసి పొగడ . 30౯

వ॥ ఆపాలకడలిం గడచి సర్వభూతభయావహం బగు జలోదం బను మహా సాగ
రంబుఁ గనుంగొనియెద రందుం దత్తోపనముద్ధితం బగు తేజంబు బడబాముఖం
బున వెలువడి సచరాచరప్రపంచంబు గ్రాసించు జాలి నిలసిల్లు నద్దానిం గని
ప్రబలజలన త్తవ్వంబులు ఘోషిల్లు నన్నులివు కర్ణకఠోరం బై యుండు. నమ్మున్నీ
టికి నుత్తరం బై త్రియోదశయోజనాయామవిశాలం బగు ప్రదేశంబున జాత
రూపశిలామయం బగు పసిండికొండ యొక్కండు చూపట్టగలదు దాని శిఖరం
బున వెన్నెలతేని వెలుంగు నలంతినేయు నెమ్మేని మెఱుగును దమ్మితేకులంబోని
కనుంగవలును రతినాల తళుకులం దులకించు వేయి పడిగెలును సేసీలం బగు
చేలంబును దనగార భూభారవహనదక్షుండును సర్వభూతనమ్మతుండును
ననంతప్రభావుండును నగు ననంతండు సమాసీనుం డై యుండు నమ్మహామహాని
కట్టెదురం ద్రిశీర్షంబును వేదికొంచితంబు నగు హిరణ్మయకేతుతాలంబు దేవ
నిర్మితం బై యొప్పారు నచ్చోటు వాసి చనిన హేమమయంబు శ్రీమంతం బునగు
సుదయాచలంబు కాన్పించు నమ్మేటిగుబ్బలికోటి జాతరూపవేదికావిరాజమాన
యుఁ గాంచనవృక్షలతాసమంచితయు శతయోజనాయతయు నై భానుమండలి
కెన యనగ దగి యుండుఁ దన్మధ్యప్రదేశంబున యోజనవిస్తారంబు దశయోజ
నోచ్చితంబు నగు పసిండిశృంగంబు సామనసంబు నాఁ బొసంగు విష్ణుండు త్రివిక్ర
మాకృతిం గైకొనిననాఁడు దానిపై మొదలిదైన పదం బిడి కొండొక యడుంగు
మేరుకూటంబున నినిచె జంబూద్వీపంబున నుత్తరపు దెసం బరిక్రమించి యమ్మ

హాశిఖరంబు లంఘించి దివాకరబింబులు దృష్టోచరం బగు నప్పుణ్యస్థలంబున
వైఖానసులు వాలఖిల్యులు నను మహర్షులు శపోనిష్ఠకలిమి సూర్యప్రకాశులై
తేజరిల్లుచుండుదురు. 30౬

తే॥ ఈసుదర్శన మెద్దాని ♦ కెదుర నుండు
నేది దృక్కును జేజంబు ♦ నెల్లవారి
కప్పొడుపుఁగొండ రుచులతో ♦ నర్కుదీపు
లొలయఁ బ్రాకస్సంధ్య రక్త యై ♦ వెలయుచుండు. 30౭

క॥ జగతికి జగములకును దా, నగుఁ బూర్వద్వార మనఁగఁనటు భానునక
మొగిన యుదయంబుఁ గావున, నగరిపుదిశ కయ్యెఁ బూర్వఁనా నెగ ణొండఁ.

చ॥ అటఁ జనరాదు పాకృతుల ♦ కవ్వల నెల్లఁ దమోవృతంబ యై
ఘటా చరియింతు వేల్పులు క ♦ డింది వెలుంగులఁ జంద్రసూర్యు ల
చ్చొటు వెలయింప నేర రనఁ ♦ జూడఁగ నెట్లగు మీకుఁ గాన నా
దట మఱలంగ నౌ సతియు ♦ దంత మెఱింగినయంతఁ దెల్పఁగఁ. 30౯

ఉ॥ ఆయుదయాచలంబునుఁ జి ♦ రాయురుపేతులు మీరు గాంచి యా
చాయఁ దదీయశృంగవన ♦ సారసషండగుహాంతరంబులఁ
బాయక యారయం గని ప్ర ♦ భావతి భూసుత యన్కి యమ్మహా
మాయికు జాడయుం దెలిసి ♦ మాకెఱిగింపుఁడు సత్వరంబుగఁ. 3౧౦

క॥ ఆవలనున నెడనెడఁ గల, తావులఁ బరికించి శోవతల నొకఁడేనిఁ
దోవ కరసి రండాక నెల, మీవెరవున కిడిన గడువుఁ మీకొనుఁ డింకఁ. 3౧౧

క॥ అని వారికిఁ బయనం బిడి, వినతుని నం దధికృతునిఁగఁవెలయించి యతం
డనితరులఁ గవుల నొండెడ, కనుపందగువారి నెడఁదఁనారసి యంతఁ. 3౧౨

ప॥ నలనీలసుహృత్ప్రశరగుల్మశరారి విజయగజగవయగవాక్త గంధమాదనోల్కా
ముఖమైందద్వివిదానంగ హానూమజ్ఞాంబవత్ప్రముఖులం గనుంగొని యమ్మేటి
మగల నంగదసంగతులం బొనరించి యెల్లవారును విన నిట్లనియె.

—♦ సుగ్రీవుఁడు హనుమదాదులను దక్షిణదిక్పార్శ్వంబుఁజెప్పట. ♦—

అ॥ దక్షిణంపుదెసకుఁ ♦ దరలి మీర లపార
బలము బలసి కొలువఁ ♦ జలము మీఱ
నరిగి జనకజాత ♦ సరయుఁ డయ్యెడ గల్లు
వివిధ విధము లేను ♦ వినుచువాడ.

అ॥ వేయుఁ దలలు గలుగు ♦ విఁజమ్ము రేప గో
దావరిని మహాపృ ♦ భావఁ గృష్ణ
వరద మేఖలాఖ్య ♦ వరుస నుత్కలఁ గాంచు
వారు మీరు తోవ ♦ వల నెఱింగి.

3౧౫

ప॥ తదుపాంతంబుల దశార్ణనగరంబుల నశ్వవంతిని నవంతిని విదర్భక్షకమాహిషక
విషయంబులను వంగకళింగకౌశికదేశంబులను దండకారణ్యంబునుం గనుంగొని
యాంధ్రపుండ్రచోళపాండ్యకేరళాదిరాష్ట్రవిశేషంబులం బడికించి సచందనవనో
ద్దేశంబును నానాధాతుపుగజరంజితంబునుఁ జిత్రవిచిత్రపుష్పకాననశిఖరాంచితం
బును శ్రీమంతంబు నగు నయోముఖం బను పర్వతోత్తమం బారసి పృసన్నసలిల
పూరయు దివ్యమంగళమూర్తియు నప్పరస్సేవితయు నగు నబ్ధిదేవేరిం గావేరిం
గాంచి కన్నులపండు వొనరించి మలయనగాధిత్యకాన్ధలసమాసీనుండును భాను
మండలప్రకాశుండును లోపాముద్రాసనాధుండు నైన యగస్త్యమునినాధు సంద
ర్శించి పృసాదసుముఖుం డగు నమ్మహాత్ముని యనుజ్ఞ వడసి గాఢాహుష్టయు
దివ్యచందనోపశోభితయు దీప్తవశాలినియు నై కాంతుఁ జేరం జను కాంత యట్టు
లు దన్వంతునిం గవియంబాఱు తామ్రపర్ణీన్రవంతిం గడచి చని ముక్తామణి
విభూషితంబును హిరణ్మయంబు నగు పాండ్యకటకవాటాబు లంఘించి సముద్ర
తీరంబు దరియం జొచ్చి యచ్చోటున నెల్లరుం గూడి కార్యనిర్ణయం బొనరింప
నయ్యెదరు.

3౧౬

సీ॥ పొట్టఁ బెట్టెను దండి ♦ పొలదిండి నెవఁ డట్టి, తలిసి మున్నీటితోఁ ♦ దార్చె దేని
నరసె బంగరుగుండలనమరి రత్నాకరు, లోఁ జొచ్చి యెది వానిలోఁతు పాతు
చిత్రనానాగమ ♦ శ్రీమల్లతాంచిత, మనఁగ నెయ్యది ఖ్యాతి ♦ సందె జగతి
దేవసంభవు లెల్లఁ ♦ దివిరి యచ్చరలతో, భావించు రెద్దాని ♦ సేవనమ్ము
నఖిలసిద్ధుల కెయ్యది ♦ యాటపట్టు
పొందు నెద్దానిఁ బ్రీతిపర్వ ♦ మందు నిందుఁ
డమ్మ హేంద్రాద్రిఁ గన నెంచి ♦ యరయఁ గాంచి
ధన్యు లాదురుఁ ప్లవగమూ ♦ ర్ధన్యులార !

3౧౭

క॥ అక్కులగిరిఁ దిరిగి యవా, గ్దిక్కున సంద్రంబు దాటి ♦ తేకువమెయి నా
రక్కనుల యంతరీపము, చక్కఁ గనుంగొనఁగవలయు ♦ సంయమ మొప్పన్.

తే॥ అదియు శతయోజనాయతం ♦ బైన యమ్మ
హాభిఁ గడవంగ నొతియ ♦ యై యగమ్మ

మై మహాజ్వల మై లంక ♦ యనెడు రాజ
ధాని నడిచక్కి నలువొండ ♦ దనరుచుండు.

3౧౯

ఉ॥ ఆయది వధ్యుఁడైన దను ♦ జాధిపు వాసము దాన నేయెడఁ
శ్రీయుత భూజఁ దాచెనొకొ ♦ చేరి కనుంగొన నౌ ప్రియత్నముం
బాయక యద్దురాత్ముఁడని ♦ వార్యుఁడు వార్త యెఱింగి మీరు రాఁ
జేయఁగఁజాలు కర్జ మట ♦ సిద్ధ్య నపేత మొనర్పఁగా నగుకా. 3౨౦

ఆ॥ అట్టి గడచు నెడ నెయంగారకాభిఖ్య, చాయ నొడిసి మ్రింగున త్రి బోల
నంతవారి నైన ♦ నెఱిగి రక్కసి వాతఁ, బడక తలఁగ వేగ ♦ పడఁగవలయు.

వ॥ అమ్మెయి నారక్కనులతేని ద్వీపమ్మున నెల్లెడలుం గలయం బరికించి నిరస్త
సంశయుల రై యావట శతయోజనవిస్తీర్ణం బగు సముద్రంబు నిస్తరించి
సిద్ధచారణసంసేవితంబును జంద్రసూర్యాంశుప్రతీకాశప్రకాశంబును లక్ష్మీవం
తంబు నగు పుష్పితకాఖ్యం బరఁగు క్షూధరంబుఁ గనుంగొనియెద రయ్యది
విపులంబు లగు శృంగంబుల నంబరం బుల్లేఖించుచుండు నం దొకకాంచన
శిఖరంబు దివాకరుండును గొండొక్క రాజతకూటంబు నిశాకరుండును సేవించు
చుండుడు రమ్మహిధిమ్మును గృతఘ్నులును సృశంసులును నాస్తికులును సంద
ర్శింపనేరరు దానికి సభక్త్యస్త్రేషమ్ముగా సాష్టాంగదండప్రణామం బాచరించి
యవ్వణ్యస్థలిం బుగ్ధామూర్తి విదేహరాజనందన నరయం దగు పదంపడి
దుర్ధుల రై పదునాలుగు యోజనంబులు దుర్విగాహం బగు నధ్వం బతిగా
హించి సూర్యవంతం బను శైలోత్తమంబుఁ గని యద్దాని నతిక్రిమించి యరిగి
సర్వకామసర్వర్తు సుమధలవృక్షమనోహరంబును విద్యుత్ప్రకాశవిలసితంబు నగు
వైద్యుతం బను నహార్యవర్యంబు నాలోకించి వరార్హస్థలమూలంబులు భుజి
యించి మధురమధురసంబులు గ్రోలి యవ్వలం జని నయనమనోజ్ఞం బగు కుంజర
ధరాధరంబు సందర్శించి యయ్యెడ యోజనవిస్తారంబును దశయోజనోచ్ఛ్రితం
బును గాంచనరత్నప్రభావిభాసితంబును విశ్వకర్మనిర్మితంబు నగు నగస్త్యభవ
సంబు వీక్షింపం గని విశాలకక్ష్యయు దుర్ధర్షయు సర్వతఃపరిరక్షయు మహా
పన్నగసంరక్షితయు నగు భోగవతిపురిం బెరయఁగాంతు రచ్చాతాళస్వర్గంబు
వాసుకిపాలనంబున వాసి కెక్కినయది యద్దేశంబున జనకనందిని యుదంతం
బారసి తదనంతరంబులు సుసంవృతంబులు నగు కొన్ని జనపదంబులు విమర్శించి
కడచి ఋషభపర్వతంబుం గాంచి నేత్రీపర్వం బొనఁగూర్చికొనియెదరు మఱియు
నందు గోశీర్షకపద్మకహరిశ్యామాఖ్యక చందనతరువనం బొక్కండె యనికాక
తృణంబ యేని నగ్నిప్రభం బై విలసిల్లుచుండు,

3౨౨

క॥ ఘోంకారులు పోయెదెద, రారూఢి నోహితాఖ్యు ♦ లగు గంధర్వుల్
సారపృథావ నవ్వనిఁ, బూరిపుడకయేని నొడ్లు ♦ వారయకయుండక. 3-23

ప॥ శైలూమండును గ్రామణియు శిగువు శుభ్రుండును బభ్రువు నని వేర్వేఱం
బిలువంబడు నవ్వారి లేస్తరును సూర్యసంకాశు లై ప్రకాశించుచుండుదురు.

తే॥ అది పృథివ్యంత మచ్చోట ♦ నమరియుందు
రమరపురిఁ జూఱఁగొన్నయ ♦ య్యతిసుకృతులు
తపనసామాగ్నితనులు దు ♦ ర్ధస్థు లగుచు
వారిఁ గనువారుఁ బుణ్యు లై ♦ వఱలఁగలరు. 3-24

ఆ॥ మీర లంతవఱకె ♦ మెలఁగనేర్తురు దాని, కవలఁ బోల దొడ్ల ♦ కడు గిడంగ
జముని రాజధాని ♦ సంయమనీపురి, ఇోడి దైన జగము ♦ దొరయ నునికి.

క॥ ఆపితృలోక మతితమో, వ్యాపృత మటుగాన విడువ ♦ నగు నచ్చొట్టు మీ
రోపి వెదకుఁ డీలోపల, నేపట్టునఁ దలఁగ కింద ♦ తేక చుతమునక. 3-25

తే॥ ఒక్క నెల కిట గా నయి ♦ యుజ్జ్వలుఁ డయి
కంటి సీత నటన్న యా ♦ ఘనుఁడు నాకుఁ
బ్రాణభూతుం డతందె మ ♦ త్పాభవంబు
నన్నుఁ బోలంగ నేలఁగ ♦ ననుచువాడు. 3-26

ఉ॥ మీరలు సత్కుఱోద్భవులు ♦ మీరసహాయు లమిత్రినాశకుల్
మేరకు మీఱు పౌరుషము ♦ మేళొన నొదు రచారసత్త్వచి
త్సారగుణోదయాంచితు ల ♦ దభ్రయశోర్ధలు మా కనన్య లే
తీరుననేని గాముకృతి ♦ తీర్చిన నన్నఁ గృతార్థుఁ జేయుఁడి. 3-27

— ♦ సుగ్రీవుండు సుషేణాదులకుఁ బ్రత్యక్షార్థంబుపడేశించుట. —

ఆ॥ అనుచుఁ బయన మట్టులవాడికిం దెల్పి, తపనసుతుండు మామతార తండ్రి
యగుసుషేణుఁగనికృతాంజలి యై యిట్టు, లనెఁ బ్రసక్తితోడివినియ మొలయ.

తే॥ నీవు నీతోడివారు సన్నియతులరు మ, రీచిసుతులు సముద్యన్మరీచు లర్పి
రున్నతులు మతివీర్యసంపన్నులు నగు, వారు నగువారు గరుడునివలని జవము.

ప॥ మారీచముషివు తార్పిష్టదర్పిర్మాలాదిప్రథితసంజ్ఞలం దనరారు నీశౌర్యధుర్య
లకుం దోడు ఇండుగా ద్విశతసహస్రసంఖ్యాకు లగు నగచరవీరులునుం బలసిరాఁ
గడపటి దైన కరిగి నీతాన్వేషణనిమిత్తంబునం బ్రవర్తింపవలయు నప్పథంబున

గల యశేషవిశేషంబు లేను వివరించువాడ సావధానులరై వినుండు తొలు
దొల్ల సురాష్ట్రబాష్టికశూరభీమాది తత్తజ్జనపదరాష్ట్రదుర్గపురరాజధానులను
బున్నాగవకులోద్ధాలక కేతకప్రముఖవనపండంబులను శీతలసలిలోపేతలు శివా
కృతులుఁ బ్రత్యక్షప్రవాహాలు నగు నదులను దావసారణ్యంబులను శోధించుచుం
జని సర్వతఃపర్వతజాలావృత యై దుర్గ యైన ప్రతీచీదిశం గల యంతవట్టును
భూజాత యుదంతం బరయంజను నమ్మెయిం దిమితిమింగిలనకృకులజలంబు
నక్షోభ్యంబు నగు వశ్చిమసాగరంబు వీక్షించి తద్వేలాతటనివిష్టకేతకతమాల
నారికేళముఖ్యవనగిరిదరి దుర్గకాంతారంబులఁ గలయం జొచ్చి పరికించి మురచీ
పత్తనజటీపురాంగలోపావంత్యాదిపుటభేదనంబులను సింధుసాగరిసంగమంబునుఁ
దత్తత్యం బై శృంగశతమహాదుర్గమధాతురాగమణిరత్ననమేధితంబు నైన హేమ
గిరి యను గిరిరాజముం గనుంగొనంగలరు. 33-9

క॥ తెక్కలు గలిగిన సింగము, లక్కొండ నెసంగు చటియలందుండి వెనక
జిక్కం గొని చను గూండకుఁ, జక్కంగ గజమత్స్యముఖ్యజంతువృజము. 333

వ॥ అట్టి కులాయంబులు గల ప్రస్థంబులను దృష్టత్వప్తంబులుఁ దోయదనిస్వనంబు
లునగు మాతంగంబులు విహరించు మేటి కూటంబులను దివంబు స్పృశించి
కాంచనమయంబును జిత్రపాదపంబునునై యున్న కొండొక్క శృంగంబును గామ
రూపధరు లగు మీర లొక్కింతయుఁ ద్రిక్కకుండ నెల్ల యెడయుం బరికించి
యట్టిమధ్యగతయు గాంచనియు శతయోజనాయతోత్సేధయు దుర్దర్శయు నగు
పారియాత్రకపర్వతకోటిం గనుంగొనుడు. 334

ఉ॥ ఇర్వదిన్నాల్లు కోట్లు వసి ♦ యింతు తరన్దులు వహ్నికల్లు లీ
యర్వర నొక్కటం గమియ ♦ నోపి దురంతులు కామరూపతా
ఖర్వపరాక్రమక్రములఖండులు ఘోరులు నైన మేటి గం
ధర్వులు వారలం దొడరి ♦ దర్పము సూపంగఁ బోల దెప్పెయి. 335

క॥ అవ్వారి యానఁ గొన కటు, లవ్వారిగ నుండు ఫలముఖార్థములు గొనక
నెవ్వగలు మీటు వారలు, జివ్వ దురాసదులు గానఁజెప్పితి మీకు. 336

క॥ అచ్చోటు వారి దనుకొని, యచ్చపుఁ గపిధర్మమున నెయనువర్తింపక
బొచ్చె మెనయఁ బోవరు మీ, రిచ్చ నిడిన కర్జ మరసియేగుడు పిదప. 337

తే॥ వజ్రసంస్థానవైదూర్య ♦ వర్ణవివిధ
తరులతాకీర్ణ మై యొక్క ♦ గిరి తనర్పు

నదియు వజ్రాఖ్య శతయోజ • నాయతి నెఱి
గల దచట నేర్చి యరయ నౌ • క్షాతనూజ.

33౮

- అ॥ సందృ మొక్క పాలుఁచన దాట నచ్చోటఁ, జక్రివంత మనెడుఁజైల ముండు
దానఁ జక్రి మొండుఁధాతాఁజ్ఞ నిర్మించె, వేయి ధార లొప్పఁవిశ్వకర్మ. 33౯
- క॥ పంచజను హయగ్రీవు వ, ధించి తపశ్శక్తి శౌరిఁతేకువఁ గొనెఁద
త్పంచజనజన్యశంఖం, బంచిత మగు చక్రిమును నిఁజాయుధములుగఁ. 3౪౦

ప॥ అబ్బురం బొదవించు నమ్మేటి గుబ్బలి చటియలు విశాలగుహలుం బరికించి
కాంచి పదంపడి యవ్వరుణాలయంబు నఱువదియోజనంబులు గడచి చని
సువర్ణశృంగంబు శ్రీమంతంబు నగు వరాహఁజైల మధిగమించి యచ్చోటు వాసి
సువర్ణమయం బగు పౌష్కర్యోతిషపురంబు డం బరయంగల రద్దాని దుష్టుం డగు
నరకాసురుం డేలుచుండు నవ్వల నెల్ల వీక్షించి యవ్వలనికిం జని సర్వతస్సా
వర్ణం బగు మేఘవంతం బను పర్వతేంద్రంబు గాంచెడువారయ్యెడ మత్తమా
తంగసింహవ్యాఘ్రునరాహంబులు గర్జిల్లెడు వలాహకంబుల నెదిర్చి ప్రతిగర్జ లిడు
చుండు సంతతోద్ధారప్రసన్నాధారాశతం బగు నప్పలంబునఁ బొలదిండిమూఁక
లతోఁ బాకాసురుం గెడపి పాకశాసనుండు సురేంద్రరాజ్యాభిషిక్తుం డయ్యె.

- క॥ కాంచెద రఱువదివే ల, భ్యంచితములు నైన గిరులఁనటఁ జని యవియు
స్థించుఁ దరుణార్కమండలిఁ, గాంచనతరువనశిలాప్రకాండద్యుతులఁ. 3౪౧

ప॥ పర్వతోత్తమం బగు సుత్తరమేరువును దన్తధ్యావగాఢం బయ్యె. నద్దాని కాది
త్యుండు మున్ను ప్రసన్నుం డై నీవును నిన్నుఁ బెరయం గనిన యిన్నగవరంబు
లును నీయందు నివసించు దేవదానవగంధర్వులును నాయనుగ్రహంబున కలిమిఁ
గాంచనప్రభాంచితులై యొప్పారుచుండుదు రెల్లదివౌకసులును నీయంద నిలిచి
పశ్చిమసంధ్యోపాసనాక్రిమంబు నిర్వర్తింతు రయ్యది నాకుం బ్రీతికరం బని
వరప్రదానంబు సేసెఁ దత్ప్రభావంబున నయ్యహార్యవర్యంబుఁ దోడిమెట్టులును
బూజితంబు లయ్యె నర్థముహూర్తకాలంబున దశయోజనసహస్రాధ్వాతలంఘనం
బొనరింపుచు దివాకరుండు మేరుశిఖరప్రాంతంబున సురర్షి పూజితుండై యస్త
గిరికిం జనుచుండు.

3౪3

- సీ॥ ఆక్రంకుమెట్టునఁకమ్మేరువునకు నం, తరమున దశశిరఃస్తాల మొకఁడు
చిత్రవేదికతోడఁశ్రీమంతమును జాత, రూపమయంబు నైఁరూఢిఁ దనరుఁ
గల్పించె మును విశ్వకర్మ యస్తాద్రీశృం, గమున సూర్యప్రకాశ మగుచుండ
వరుణపురము మణిప్రాసాదతోరణ, వల్లీతరువితానఁవల్లుపక్షి

కూజితాంచితంబుఁగోమాతృకాధ్యంబు, నగుచు వెలయు దానిఁననినాథుఁ
డేలు లోకతిమిరఁమెడలఁ జేయుచు భానుఁ, డగ్గిరింద్ర మెనయునహరహమ్ము.

ఆ॥ సవితృనిభుఁడు మేరుసావర్ణి యను ముని, పుణ్యమూర్తి తపముసౌలుపుగలఁడు
ధరణిజాత వృత్తమరయంగ నగు నమ్మ, హాత్ము నతఁడు నిచ్చులచట నుండు.

ఆ॥ అంతవఱకె మీరలరుగ నొదురు కల, చోటు లెల్ల నెనుకొసాలయ కొక్క
నెలకు నిచటు సేరఁనేర్చితేరేని మా, మన్నన ల్లానంగమలయువారు. 3౪౬

క॥ మామామ సారబలుఁ డు, ద్దాముఁ డతని నుడికి మీరు ఁ తలఁగక మెలఁగం
గా మనుచుఁ జూడ్కి తెప్పల, నేమము దనుపార నిట్టి ఁ నెఱి మది నిడుడి!

శ్లో॥ ఏను దెలుపని దెద్దియు ఁ నెలయునేనిఁ, గర్జమునకు విరుద్ధంబు ఁ గాకయుండ
మీమదిఁ దలంచి నెఱపంగమీక చెల్లు, వాసి గనుఁ డీకృతనిఁ గపివర్మలార!

క॥ అని వారికిఁ బయనం బటు, లొనఁగూర్చి దినేంద్రతనయుఁడురుస త్త్వలుం
డనితరసదృశుఁడు శతవలి, యను మేటిం గాంచి యిట్టులనె ననుపమితా!

— సుగ్రీవుఁడు శతవలిముఖుల కుద్దగ్గికాహ్నింబు వివరించుట —

ఆ॥ నిన్నుఁ బోలువారుఁనినుఁ గొల్పుచును నూఱు, వేలు రాఁగ వెడలిఁబీలమెయి ను
దీచి దిశకుఁ బోయిఁతేకువ ధరణిజ, వార్తఁ దెచ్చు వన్నెవాసి గొమ్ము. 3౫౦

క॥ నై వస్వతిసుతు లనఘులు, తావకమంతులును నీదు ఁ తరమున వారల్
భావించు ని నైనసిరా, నే వినిచెద నప్పథమున ఁ నెలపున ట్టిపుల్. 3౫౧

మ॥ వనదుర్గంబులు శైలము ల్నదులు దు ఁ ర్వారప్రపాతసలుల్
ఘనరాష్ట్రోపసదంబులుం బురవర ఁ గ్రామాగ్రహారంబులున్
గని యెచ్చోటుననేని భూమిసుత య ఁ కల్పల్యాణి వృత్తాంతమున్
గొని రానై యథమర్దభావమున నా ఁ కోల్పోక వారింపుమీ! 3౫౨

మ॥ శుభోదర్శం బగు నీప్రస్థానంబున మ్లేచ్ఛపులిందశూర సేనప్రస్థలభరణికురుమద్ర
కాంభోజయవనశకారట్టక బాహ్లికర్షిక పారవటకణచీనపరమచీనసీహారదరదాది
దేశంబు లన్వేషించుచుం జని హిమవత్పర్వతంబు సందర్శించి లోధ్రవద్మక
దేవదారు వనపండంబులం బరికించి దేవగంధర్వసేవితం బగు సోమాశ్రమంబుఁ
గాంచి మహాప్రస్థం బగు కాళశైలం బధిగమించి తద్గుహాంతరము లెల్లం బరిశో
ధించి హేమగర్భం బగు సుదర్శన ధరణీధరంబుం గని దేవసఖునగోత్తమం
బాలోకించి యపర్వతనదీనదకాసారంబున వృక్షగుల్మంబు సత్త్వవర్జితంబు శత

యోజనవిస్తీర్ణంబు నగు దుర్గమమరుదేశం బలిలంఘించి రోమహర్షణకాంతా
రంబుఁ గడచి చంద్రప్రకాశం బగు కైలాసగిరివరోద్దేశంబు నేరి యరుసంపు
వెల్లి నోలలాడుదురు. 3733

సీ॥ రాణివాసముతోడిఁగిరిహి నెక్కటిగ నీల, కంఠుఁ డేనెలవునఁగదలకుండు
దిక్పాలకుల దివ్యదేశంబు నాఁ జనుఁ, బ్రణిహితాశంస యేప్రమథభూమి
సురశిల్పి కల్పితశుద్ధజాంబూనద, శ్రీక యెచ్చో నొప్పుశ్రీదు నగరి
యెద్దాని పాలిమేరఁ నెనఁగు స్వర్ణాంభోజ, యవ్వరస్సేవితహంససరసి

అప్పొలము సర్వసిద్ధుల ఁ కాస్పదమ్ముఁ
ద్రోక్కఁ గని కనుఁగొని తోవ ఁ దొఱసి సీత
తెఱ వరసి కొంచు నెఱసి మీ ఁ తెలివి మీఱఁ
గొంచగిరిఁ గాంచ నొఁ దదు ఁ పాంచలమున. 3734

క॥ అంచలకును భార్గవరా, మాంచితకీర్తికిని ద్వారమున నై తగునా
కొంచము బలము సుదుర్గమ, మెంచి ప్రవేశించి యసమునెనయం గనుఁడి.

ఆ॥ దేవరూపు లఖలదేవతార్చితులు మ, హాత్ము లగు మహర్షులర్కదీప్తు
లగుచుఁ దనరుచుండుఁరండు నగ్గిరిసంస్థ, లప్రమత్తవృత్తిసరయవలయు. 3735

ఆ॥ కామశైల మెనసియామానన మెఱింగి, యట మయస్వయంకృతాఢ్య చిత్ర
భవన తురగవదనసువదనావాస మై, నాకగిరి తటములనలుపు గాంచి. 3736

ఉ॥ ఆనెలవు ట్టరాసదము ఁ లారసి యోరఁ బ్రసిద్ధసిద్ధవై
ఖానసవాలఖల్యముని ఁ కల్పక కల్పితపావనాహ్వయం
బై నలువొందు సిద్ధవద ఁ మాశ్రమము న్గని యమ్మహాత్ములకా
గానఁగఁ గల్లు పున్నమునఁ ఁ గల్మషము ల్గుడలంగ శుద్ధులై. 3737

తే॥ మహితు లవ్వారిఁ జేరి నమస్కరించి, హ్లాజ వృత్తాంత మరసి వైఖానసాఖ్య
సరసిఁ గాంచనసరసిజచ్ఛన్నఁ గాంచి, తరుణహంసద్యుతుల హంసతతుల నెంచి.

వ॥ ఉల్లసిల్లుదు రాసరోవరంబుఁ జేరి సార్వభౌమసంజ్ఞితం బగు కుబేరుని యశావ
వాహ్యగజరాజంబు కరేణుకలఁ గూడి విహరించుచుండు. మహనీయం బగు
నాకాసారంబు గడచి యచంద్రదివాకరంబును ననక్షత్రగణంబును నజీమూతంబు
నగు నాకసంబు పుడమిశోడం గూడ నెక్కటిగా ననేకభానుకిరణస్ఫురణలంబోలె
నచ్చోటునం దవశ్చరణంబునం బొనంగు స్వయంప్రభులగు తపస్సిద్ధుల యప్రతీ
కాశప్రకాశంబులం బ్రకాశించుచుండు. నద్దేశంబు సందర్శించి చని దురుత్తుర

యగు శైలోదాసదిం గాంచెద రద్దాని యుభయతీరంబులం గల వేణువిశేషం
బులు తెరువరుల నెన్నిక గల పున్నెంబున కలిమి నమృహతటిని యవ్వలగట్టనం
జేర్చుచుండు నాశిలానిమ్మగ నుత్తరించి స్వర్ణమృతలభ్యంబు లగు నుత్తరకుగు
భూములం గాంచెద రచ్చటి సరిజ్జలంబు లింద్రసీలనై దూర్యవలాశంబులు సావర్ణ
పద్మంబులు నగు పద్మినీవిశేషంబుల నొప్పురుచుండు తరుణాదిశ్యానదృశంబులు
హిరణ్మయంబులు నగు రక్తోత్పలవనంబులవలనను గాంచనకేసరంబులుమహాన్ద్ర
మణిమయపత్రింబులుఁ జిత్రింబులు నగు నీలోత్పలవనంబులవలనను నన్నెలపుల
జలాశయంబు లెల్లభాసిల్లుచుండు నసదృశంబు లగు ముక్తాఫలంబులును నమూల్య
మణిరత్నంబులును హైమశర్కరాసముత్కరంబులును నప్పదంబులంగల నదీసదం
బుల పులినతలంబులై యలరారుచున్నయవి హుతాశనసమప్రభంబులగు శైలోత్త
మంబు లన్నియుఁ బసిగొండలే రత్నసానువులే యనోకహంబు లిన్ని యన్ని
యనరాని వన్నియుం దనరారి కన్నవారి కెల్లం గన్నులపగడు పొనఁగూర్చుచు
నిశ్యపుష్పఫలంబులును విచిత్రపత్రిరథాంచితంబులును దివ్యగంధరసస్పృంబులు
నై సర్వాభీష్టదాయిత్వం బెడబాయకుండు నందుఁ గొన్ని స్త్రీణానుకూలంబు
లగు క్షౌమవిశేషంబులను మఱిగొన్ని పురుషయోగ్యంబు లగు సూక్ష్మ్రంశు
కంబులను వెండియుం గొన్ని యుభయోచితంబు లగు నసరత్నసగితాభరణంబు
లను గొండాకగొన్ని యాస్తరణవంతంబు లగు మహాన్ద్రయనంబులను నింకం
గొన్ని మనోహరంబు లగు చిత్రమాల్యానులేపంబులను దదన్యంబు లగు కొన్ని
యనుపమానరసాయనంబులను దద్భిన్నంబు లగు కొన్నియమృతాశమ భక్ష్యభో
జ్యంబులను సమకూర్చుచుండు లోకవిలక్షణసలక్షణ రూపయావనలావణ్యలక్ష్మి
తలును సద్గుణసంపన్నులుం గాని శ్రీ లక్ష్మహాసీయస్థలంబున లేరు ఎల్లసెల్లవీత
మధురగానంబును వాదిత్రవిశేషనాదకలనంబును సర్వభూతప్రతిమనోజగంబులుగా
నెల్లకాలంబు నుల్లిసిల్లుచుండు భానుతేజోవిరాజమాను లగుచు సిద్ధగంధర్వకిన్నర
పన్నగవిద్యాధరప్రభృతులు స్వీయసుకృతసంసిద్ధి కలన నాసిద్ధతేత్రింబునఁ దమ
యంగనలుఁ దారును విహరించుచుండుదురు నిచ్చలు నచ్చుటునం గలయది
సంతోషమే యనోన్యప్రేమయే కాని యెండాకొండు దోసంబు కానిపింపం
బోవదు వేయేల తత్పూజ్యభూమియందలి శ్రీమిళితంబు లగు సర్వగుణంబులు
దివదినసప్రవర్ధమానంబు లగుచుండు నప్పాలం బంతయుఁ గడచి యనిన నుత్తర
పయోనిధి గనుపట్టుఁ దన్మధ్యప్రదేశంబున సోమగిరి యను గిరిరాజం బుండు
నది మహారజతమూర్తియు జీవరత్నవిరాజితంబు నై తేజంబునం బెస లాక్రమించి
ధామనిధి యయ్యెడ లేఁ దను కొఱంత యొక్కింతయు నొడ్లతలంపులం బొడకట్ట

సీయఃబోదు ధర్మవిశేషంబున స్వర్లోకగతు లగు వారును బ్రహ్మలోకనివాసు లగువారును నద్దానిం గనుఁగొను కాంక్ష నరుఁదెంచుచుండుదురు. విశ్వమయుండు భగవంతుండు నగు శంభుం డెక్కటి యయ్యు నేకాదశాత్మకత్వంబు వెలయ బ్రహ్మబ్రహ్మద్వి పరివృత్తుం డయి యన్నివాసంబున వసియించియుండు నాగో త్రోత్తమం బన్యదుర్గంబు గాన నదృష్టప్రాప్యం బయ్యె దానిం గడచి పోవ సర్వభూతంబులు ననమర్థంబుల యట్లగుటం జేసి.

3౬౦

క॥ ఆవల నరసి మఱల నౌ, నావల నరుగంగఁ బోలఁదది భాస్కరతే
జోవిరతను మర్యాదం, బేవెరవున నిట్టిఁ డనుచుఁ నెఱుంగంజనమిన్.

3౬౧

తే॥ అన్న నా తెల్పిననియు మీ • రరయఁగలిగి
నవియు నెంచి విచారించి • యనువుఁ గాంచి
యవనిజావృత్త మెమ్మెయి • నైన గడువు
కడచనకమున్నె యెఱిఁగించి • కనుఁడు ఘనత.

3౬౨

వ॥ అని శతవతికి నతనితోడివారికిఁ దెలిపి పయనం బనువుపఱచి తమకుం బాలువడిన
దెనలకుం జన నుత్సహించుచున్న యమ్మేటిమగల నెల్లరం గలయం గనుఁగొని.

—• సుగ్రీవుఁ డందఱకు నాన నేయుట. —

శా॥ ఆయుష్మంతులు మీరు మాకు హితు లు • ద్యతీర్తు లిప్పట్టునన్
సాయంబై వ్యవసాయము న్నెఱ సము • త్సాహంబు సంధిల్లవే
వే యవ్వార్త లెఱుంగఁ జేయఁ గనుఁడ • వేయేల యమ్మేలునన్
శ్రేయం బందఁగ రాని దందికొన నౌ • జితేస్సఖ్యవార్ధిసితిన్.

3౬౪

క॥ గర్వంబున మసలఁగ నై, యుద్యోసుత వార్తఁ దెలుపఁనోప కొదుఁగు న
య్యర్వాచీనులు దండులు, సర్వము మీకెఱుకపఱచుఁనరభి నొడివితిన్.

3౬౫

సీ॥ ఇది సర్వభూతంబులెనసి నేనింప నౌ, పరవస్తు విద్వానఁబరఁగు ధర్మ
వెఱిగి భావించినఁనెల్లలోకంబులు, సంతృప్తి గాంచునుఁస్వర్గు లెలమి
మెచ్చి సన్మానింతుఁమే లొడ్ల కొనరించు, వారి జీవితమె భివ్యం బనంగ
మన కుపకారి యైమనుచు నియ్యొడయనిఁ, గొలిచిన నింకిటఁగొఱతె లున్నె

త్వరపడుడు శ్రేయ మొనఁగూడు • తఱి ఘటిల్లె
నన్ను ఋణముక్తుఁ జేయుఁడు • నాదు చనవు
వడయుఁడు నిజప్రభావము • ల్వలనుపడఁగ
జనకనుతవార్తఁ గొనితేరఁ • జాలి కవులు.

3౬౬

క॥ పయనము శుభ మగు మీమీ, నయమును జారుషముఁ జెల్లునాకసదులుఁ దో
డయి పోతురు సత్కిర్తి నె, నయంగలరు పొండు కూర్మినాదెస నెగడన్.

క॥ అని సుగ్రీవుఁడు శాసిం, చిన నుబ్బున నెల్లవారుఁజెలఁగుచు మే లే
లని రేకగ్రీవముగా, వనితామణి వారి మేల్మీవశమే పొగడన్. 32౮

సీ॥ సీత నిప్పుడై కాంచుఁసిరిగాంతు మనువార, లసుర బీర మదెంతయనెడువారు
నే నెక్కటియ చాలఁనే వాని కనువారు, భూమి వ్రచ్చు కలంపుఁబూనువారు
నింగి గెంటుద మంచుఁనెఱయఁ జూచెడువారు, దరులు గిరు ల్బూల్చుఁదరలువారు
తొలుదొల్ల నబ్ధి బూఁడ్తుమ కాక యనువారు, నౌ లంకఁ గాల్చుంగఁననెడువారు
క్షేత్ర లానరించువారు హాసించువారు, గుప్పిగంతులు వైవ మేకొనెడువారు
యోజనాయతదూరమీయోజగడతు, మనియెగయఁబోవువారు నైరిగజవారు.

క॥ సుగ్రే-డువాఁ డని నెఱికిం, దక్కె-డువాఁ డనియు నట్టితరుచరవరులం
దొక్క-డునేనియు మందున, కక్కడ నెమకంగఁ దోవఁడబలామణిరో! 32౦

ఆ॥ వెల్లివిరిసె నిట్టి ♦ వెరవున నరుసంపు, సంద్రమనఁగఁ దనరఁ ♦ జాలి వనచ
రాలి యోలిఁ దరలెఁమేలి యోలిమి సిరి, గొలిలి సేరయవతిఁపాలివినుత !

క॥ శ్రీలకుఁ దానక మానం, దాలయ మఘహారి హారి ♦ వారిచరితంబా
వేల నతివేలరుచులకుఁ, బాలై యుప్పొంగె బ్రథిత ♦ భావరసజ్ఞా! 32౧

ఆ॥ అనుచు విభుఁడు పలుకఁనంగనామణియు ను, ప్పొంగి దేవదేవ!పోల్చు గలదె
యొండు నీదు నుడికిఁనుద్యోగ మామీఁద, నెల్లు చెల్లెఁ దెలుపుఁమెలమి ననిన.

ఉ॥ అంగదముఖ్యభూషణన ♦ మంచిత వేషవిశేషచిత్ప్రభా
ప్రాంగణలోకభాసనవి ♦ భాసురసంవిదితానుభావ ! న
ర్వాంగలనత్ప్రచారనయ ♦ హాసితదుర్వ్యవసాయమత్తతా
సంగతభ క్తమాధ్యగుణ ♦ శాలిమహాభ్యుదయప్రబోధనా ! 32౪

క॥ ఆ ప్రవచఁప్రామాణ్య, వాప్తిదృఢీకరణనిపుణ ♦ హారివిభావ
ర్యాప్తస్వదర్శనాఖ్య, ప్రాప్తవ్యా ! సంప్రణీత ♦ పరమైశ్వర్యా ! 32౫

పృథ్వి॥ చగాచరరమాగవే ♦ షణవిధానసంప్రేషణ
త్వరాయితజనేక్షణో ♦ ద్వహనపాండితీమండితా !
చిరంతననిజాశ్రయ ♦ సిరకలాసముల్లాసత
త్పరావరపరావర ♦ త్వమహితాత్మతత్వాంచితా ! 3౨౭

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్య సేవాసమాసాదితానవద్య కవితా
యోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుగ్రీవతనయ విదితనయ లక్ష్యంబా
గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన శ్రీరామ
కథామృతంబను మహాప్రబంధంబునం గిష్కింధాకాండంబునఁ ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరామకథాఽమృతము.

కి ష్కిం ధా కాం డము.

త్య తి యా శ్వా స ము .

సంపాదననిపుణక
లాసముచితద్వగ్విశేష ♦ లాలితయోగ
వ్యాసంగపరాయణజన
తాసన్నిధికరణలక్ష్మి ♦ తా ! పరమాత్మా.

౧

తే॥ అవధరింపుము చలిమిట్ట ♦ యనుఁగుఁబట్టి
యమ్యెయిని వేడ నిట్లనె ♦ నభవుఁ డలరి
వెలఁది విను మట్టు లాహరి ♦ విభుఁడు సకల
కపులఁ దరలించి హనుమ నె ♦ క్కట్టె దలంచి.

౨

క॥ అతఁ డరసాధనంబున, నుతికెక్కినవాఁ డగుటయు ♦ నూత్నోల్లాస
సిఠిఁ దనరుటయుం గని తన, మతిఁ దలపోసికొని సగరి ♦ మంబుగఁ బలికెన్. ౩
—♦ సుగ్రీవుఁడు హనుమంతుని బ్రిత్యేకముగా స్తుతిపూర్వకముగ నియమించుట. ♦—

సీ॥ ఈరేడుజగముల♦నెనసిన వారల, యలపు లీ వరయని♦యవియ కాపు
దేశకాలానవృ♦త్తి వినీతిఁ బాండితి, వరశక్తి నినుఁ బోలు♦వారు లేరు
జవమున నెగడు లాఘవమున విక్రాంతి, నీతండ్రి మారుతు♦నెఱికిఁ గలపు
మన్నున మిన్నున♦మున్నీటనేనియు, గతినిరోధం బొండు♦గలుగఁబోదు

పుత్రుకన్నను శుశ్రూషు ♦ పు కడు ననుచు
 ననుచు రవి తన తేజు నీ ♦ యంద యునిచె
 నెట్లు దేర్చెదా నన్ను నీ ♦ యినకులీను
 సీత వార్త యెఱింగించి ♦ సిరి ఘటించి.

౪

క॥ అసము గొను మయ్య యది కై, వస మగు నీ కెందునేనివర్ధిష్ఠుకలా
 భ్యసన మసీద్యశము మతి, ప్రసారమున నసదృశుడవుపవమానసుతా.

౫

—♦ శ్రీరాముడు హనుమంతునకు ముదిరిక నొసంగుట. ♦—

క॥ అనునెడ రాముడు తనమది, ననూదితం బైన యంతలయ్యినతనయుం
 డనువుపడ నేర్చి నొడువుట, కనుమోదితుడై వినిశ్చింతార్థం డగుచుకా.

౬

క॥ హనుమనిఁ గని మునుపటిక, న్నను మనమునఁ జనవుఁ బెనిచిననిచినకూర్మిం
 బెనఁగొని మొనకొను నుడి ని, ట్లనె నచె కద వాని భాగ్యమగరాజనుతా!

౭

తే॥ అన్న! నీయందె నాయాశ ♦ యధిపుఁ డట్లై
 తలఁచెఁ దానునుఁ గాన నీ ♦ తలనె నిలిచె
 సీతఁ గనుఁగొని యవ్వార్తఁ ♦ జేర్చి మమ్ముఁ
 బ్రాభవమ్ము భరింప నా ♦ పనిభరమ్ము.

౮

ఆ॥ నిన్నుఁ దొలుతఁ గన్న ♦ నెఱి స్మరించి త్వదీయ
 మగు ప్రభావ మెంచి ♦ యచలభావ
 కలన నిచట నిలిచి ♦ కాంక్షింతు నీరాక
 నీవ నేర్తు కార్య ♦ నిర్ణయంబు.

౯

క॥ అని మఱియు నేఁ గృతార్థుడ, నని యానెఱిపోడ నిజపదాంకిత మై శ్రీఁ
 దనరారు నంగుళీయక, మనుపద మాతని కొసంగియనె నిట్లు సఖి!

౧౦

తే॥ ఈయభిజ్ఞాన మొనఁగితివేని నిన్ను, నావలనివాడ వని నమ్మినయ మెఱింగి
 యొండు దలఁపక భాషించునుత్పలాక్షి!, వత్సలత్వంబు తనుపారవనచరేంద్ర!

తే॥ నీకు శుభ మగు నేవేళ ♦ నెగడు మన్న!

యనుచు మఱికొన్ని బోధించి ♦ యరుగు మన్న
 నమ్మహాముదిరిక గ్రహించి ♦ యవధరించి
 కనులఁ దత్పాదకమలయు ♦ గృము గదించి.

౧౧

చ॥ అరుసముపాలవెల్లి నిల ♦ నై వల నైన ప్రసత్తి నమ్మహా
 పురుషుని యానతిం గొని ప్రి ♦ పుల్లముఖాబ్జుడు నాడు వాహినీ

వరహరిమధ్యభాగమున ♦ వాడు పృథాశిలె ఋక్షమండలీ
పరిగతుఁ డైన చంద్రగతి ♦ భావిఫలోదయలక్షితాత్ముఁడై .

౧౩

క॥ గరిలుచు ధృతిమెయిఁ జనె, నిర్జితపరిపంథి యయ్యఁనిలజుఁ డగస్త్య
పార్జిత మగు కడ గుఱియిడి, నిర్జరరిపు నలఁప వీరఁనివహన్వితుఁడై.

౧౪

క॥ తక్కిన దెసలకు నమ్మెయి, నుక్కుతునుక లరిగి రెల్లఁయుర్వరఁ దా రై
తక్కఁగొనిరి ముల్లోకము, లొక్కటఁ దెరలింపఁ జాలిఁయుద్విధృసుతా!

౧౫

క॥ అంద ఊరుగ నానందము, కందము శ్రీరాముఁ డెలమిఁగని యెట్లు సఖా
పొందఁ గలిగె భూమండల, మందుఁ గలుగు చోటు రెల్లఁనగు వివరింపఁ.

౧౬

తే॥ అనిన సుగ్రీవుఁ డిట్లనె ♦ నన్న ! నాటి
వైరమున నన్న తఱుమంగ ♦ వలను దప్పి
వలను లన్నియుఁ దిరుగంగ ♦ వలసె దానఁ
దీర్ఘయాత్రావిశేషను ♦ సితి ఘటిల్లె.

౧౭

క॥ పడరాని పాటు లటు పా, ల్పడినం దేశాటనంబెఁవర్యవసిత మై
పుడమిఁ గల చోటు రెల్లం, బడిబడి కాన్పింపఁ జేసెఁఫల మదె కాఁగఁ.

౧౮

తే॥ నాల్గు దిక్కులఁ గలుగు వ ♦ నముల గములు
పుణ్యభూములు నగములు ♦ పూజ్యమాన
నదనదీసాగరసరోఘ ♦ నప్రచాత
ములును నాచూడ కున్నవి ♦ మొనయ వెందు.

౧౯

క॥ ఒక్కొక్కదెస కాతఁడు కై, పెక్కి తఱుముచుండఁ గంటిఁనేండ్లుం బూండ్లుం
దక్కఁగొనుచు జగమెల్లం, జక్కఁగ నాచకృవాళఁకైలము గాఁగఁ.

౨౦

వ॥ అదియునుఁ బంచాశతోక్తియోజనవిస్తీర్ణం బగు భూమండలంబు నెల్ల నలాత
చక్రింబున యంతవట్టు తెఱంగు కాన్పింపఁ జాట్టునుఁ జాట్టి యున్నయది.

౨౧

శా॥ ఎందుం జూచిన నేన యై తిరుగుచో ♦ నేం డ్లెన్నియో పోవ నా
కుం దెల్పెం బవమానసూతి ధృతికిం ♦ గోల్పోక యిం కేటికిఁ
మం దొక్కండు ఘటిల్లె మానినుడి ని ♦ మూతంగభూమ్యదుర్ ల
మ్మందుం డెన్నఁడుఁ ద్రొక్కఁ డిందు నివసిం ♦ పంబోటు నం చాదృతిఁ.

౨౨

క॥ అప్పలుకున మేలిమి గని, యప్పర్వతగుహ వసింపఁనయ్యెను దమ కా
తెప్పరమునఁ గనఁ గాంచితి, నిప్పుధివిం గలుగు చోటుఁరెల్ల రఘువరా!

౨౩

క॥ మేలయ్యెను గడఁగి త్వడ్రి, యాలంబన మొదవిసంతఁననుపమ మది కా
దా లయకాలుఁడె కనె నీ, చే లయ మొకరుండు నిన్నుఁజెనయఁజలఁడె.

౨౪

క॥ అని మేలముకై వడి నిజ, మనువాదించుచు గుణోదితానోన్మనము
ద్ధిని మెచ్చుకొనుచు ముదమున, నినకులుఁ డినజుండు నుండిరేణాంకముఖి! ౨౫

—♦ పూర్వపశ్చిమాత్తరదిక్కుల కేగిన కపివీరులు తిరిగి సుగ్రీవుం జేరుట. ♦—

శా॥ ఆశంస ల్దగ నట్టు లేగిన స్లవం ♦ గాధీశు లుద్దేశము
ల్పాశ్రస్త్యంబున మించ జేవఁ గనఁగాఁ ♦ బ్రాప్తించు నేనాటి కం
చాశాచక్రము లందఁగాంచి రధివ ♦ న్యాభూమిభృత్కందరా
దేశప్రాజ్యసరస్పరిత్సరిదిన ♦ ద్వీపాంతసంలక్షులై. ౨౬

ఆ॥ ఎల్ల పవళు లెల్లయెడల సంశోధింప, నరిగి నట్టివారలంద యొకట
రేలఁ జేరఁ గాంచిమే లొం డరసికొంచు, వేగుబాకఁ గడఁగివెడలుచుండు.

తే॥ ఫలము లేవేళ నిడఁగలపాదపములు, గలుగుచోటులఁ దేనియలొలయు నెడల
నధివసించుదు నెళల నట్లధిశయించి, యలము నధ్వపరిశ్రమమపనయింతు.

ఉ॥ ఇమ్మెయి మూఁడుదిక్కులకు ♦ నేగిన వారు విత స్తిమాత్ర హా
నిమ్మును వీడ కెల్లఁ గని ♦ యేలిక యిడ్డ దురంత మంతరం
బమ్మెగిఁ బాటనీక తఱి ♦ యయ్యె నటంచు నిరీక్షసేయు క
న్దమ్ములవారి నాదొరలఁ ♦ దద్దయుఁ గాంచి నమస్కరించినన్. ౨౯

క॥ ఏమేమి వాఁర్త లని రఘు, రామునితో నెలమితోడఁరవిజం డడుగన్
సామంతు లమ్మహాకపు, లీమెయిఁ బలుకంగఁ దొడరిఁరిభరాడ్లమనా! 30

తే॥ త్రోక్కిచూడనిచో టని ♦ తొలుత లేదు
భావమున కంద కెదియునా ♦ పైనిఁ బోదు
కానకే కంటి మొండెడ ♦ క్షూజ లేమి
యదైననె యామె యునికియు ♦ సరసి యరసి. 3౧

క॥ ఏయెడ కాయమఁ గొనిచనె, నాయనురుఁడు లంక దక్షిణాశనె యుంటన్
వాయుసుతముఖ్యు లటఁజని, రాయె నదృష్టంబు వారిఁదను మేల్మి గనన్. 3౨

ఆ॥ హనుమ యొకఁడె యసుర ♦ నడవనేనియుఁ జాలు
నెఱియుఁ గర్జమునను ♦ నెఱపనోపు
నింక సంశయింప ♦ నేల వానిది జయ
లక్ష్మి నేర్చి కూర్చు ♦ లాలనంబు. 33

క॥ మే లగు నని వా రన హరి, పాలకుఁ డయ్యర్థమున నెఱవరఁగు హితోక్తుల్
జాలుకొన నెఱికిఁ బాల్పడు, నాలలి రాము నెలయించెనగకులభూషా! 3౪

—♦ హనుమదాదులు దక్షిణపు దిక్కున సీతను వెదకుట. ♦—

తే॥ అంతః దారాంగదులతోడ ♦ నట్లు వెడలి
కడమ కపిసీరు లమ్మెయిఁ ♦ గదిసిగాఁగ
హనునుఁడు చరించెఁ దా దక్షి ♦ ణాశయందు
సరుణకిరణస్ఫురిణపూర్తి ♦ యనువుపడఁగ. 37

క॥ వింజమునకుఁ దొలుతం జని, యంజెము నొం డనక తిరిగిఁరగచరు లాభూ
మిం జెనయు గుహాగహనని, కుంజమ్ములు బీరువోవఁగూడ దటంచుక. 38

క॥ ఫలమూలసముపలబ్ధికి, నలరుచుఁ బతిశాసనమునకలుకుచు సీతా
జలజాక్షి జాడ నరియుచుఁ, గలికి! దా రెనసి రొండుకాననభూమిక. 39

సీ॥ లే వెందు ఫలసుమా ♦ శీలోలమృదులీల, పతగాభిరుచిరము ♦ ల్పాదపములు
కానరా వెచట ను ♦ ఖస్వైరసంచార, మేదురసారము ♦ ల్బృగగణములు
చూడఁ జొప్పడవ యె ♦ చోష్ఠ బవనాధూత, నవమంజరీసమా ♦ నతలు లతలు
పొడనూప వేయెడ ♦ పుల్లాబ్జకాసార, హంసావళీరిరం ♦ సారవములు
ముక్కుపచ్చ లారిని తనముద్దు పట్టి, యెడసె నని కండుపదుఁడు మునీశ్వరుండు
తిట్టి నట్టులె యైన యాచెట్ట పొలము, కోనఁ జెరసిరి కపివరుల్కు వలయాక్షి!

క॥ నీ రసయేని నొకం డా, హారం బని యేని లేని ♦ యానిర్భాగ్యం
జా రిత్త కానఁ గడచి మ, హరణ్యములందుఁ జొచ్చి ♦ యరసిరి తరుణి. 40

క॥ తడవు తడవి యటఁజని వా, రడవులు గిరిగుహలు పొదలు ♦ న జ్ఞానయుచు నే
యెడనేని జనకనందిని, యెడపొడఁగనఁ జాలరై ర ♦ గాత్మజ! వింటే. 41

చ॥ బడలిక యింత దోచిననుఁ ♦ బ టైడలం జనకుంట వార లొం
డెడఁ జని కాంచి రొక్క గుహ ♦ నిత్తుఁ బలాశనుఁ గూరకర్ము నే
ర్పడ గిరిఁ బోలు వాఁ డడరి ♦ పాల్పడినా రెటఁబోదు రంచు రాఁ
గెడపెఁ దలాభిఘాతమునఁ ♦ గీశవిభుండు తదంగసంగతిక. 42

తే॥ అంగదునిచేత నాతఁ డ ♦ ట్టడుపు గాంచి
నోట నెత్తురువాఁక రా ♦ గీటడఁగినఁ
దత్ప్రదేశంబు లన్నియుఁ ♦ దడవి వెదకి
యెండు గుహ సొచ్చి రటు నము ♦ ద్దండు లగుచు. 43

తే॥ అదియు బరికించి వేసారి ♦ యగుట వాసి
యొక మహావృక్షమూలంబు ♦ నొలసి సొలసి

యున్నవారలఁ గని యుత్తమో ♦ త్తముండు
బలికె యువరాజు సముచిత ♦ భాషితముల.

—♦ అంగదుఁడు కపివీరులకు నీతి బోధించుట ♦—

చ॥ తిరిగితి మెల్ల దేశములుఁగిది రొకయింతయుఁ గానరాదు తె
ప్పరము హరిందుఁ నాజ్ఞ గుణ ♦ భద్రుఁడు రాముఁ భజింపఁ బోవు న
త్రైరు నరయంగఁ బోలు నది ♦ తేకువ పాల్పడకున్నఁ జెల్ల ది
గ్గిరి గుహలంద పోకడఁచెఁ ♦ గీర్తిత మా తటి యెల్ల బొల్లుగఁ. ౪౪

తే॥ సామనస్యంబు దాక్ష్యంబునంతనంబు, తాలిమియు లేక కర్షంబుతఱియరాదు
కాదు కా దన మే తెందుఁగలుగఁబోదు, తీవరంబు ఘటించు సుశీతికి వాదు.

క॥ అలఁత యన నలసతయు నన, నలజడిఁ బడుఁగాని పార ♦ మందంగనఁ డే
వలనునఁ గృతి మేఖానె నా, యెలమిన తీ, ర్పనయకున్న ♦ నిటు నటుఁ జేడఁడే.

ఆ॥ కాదు కంటి మన్న ♦ గహన మిప్పుల మెల్ల
మఱిలఁ గాంచి యెండు ♦ మలయవలయు
నరసి తెలుపుఁ డనిన ♦ నల్లన ని ట్లనె
మత మెఱింగి గండ ♦ మాదనుండు. ౪౫

తే॥ పిన్నదొర తెల్పినది మేలి ♦ పెద్దమాట
తరణిసుతుఁ డన్నచో ట్లేల్ల ♦ భరమునాక
యరయవలయు లెం డు సుఱుల ♦ కాననేయఁ
గీర్తి పాల్పడఁబోవ దీ ♦ కీలు గనుఁడు. ౪౬

మ॥ అనిన నేమి లని యాతనిం బొగడి య ♦ య్యర్థంబు గైకొంచు వే
చని వింధ్యాద్రి యవాక్పతీచికల వం ♦ చ ల్లాంచికొంచు నృహ
వనము ల్పిన్నవణంబులుగ గుహ లగ ♦ ప్రస్థంబులుం గాంచి కా
ననిచో టం చనరామి వీడి యెదుట ♦ న్నన్నట్టు నప్పట్టునఁ. ౪౭

ఆ॥ కొమరు మీఱు వెండి ♦ కొండ యొక్కఁడు కోద్ర
వనము సప్తపర్ణ ♦ వనము మున్న
కలుగు నవియు నెల్ల ♦ గాలించి యాలించు
దిక్కు లేమి నెదిరి ♦ దిక్కు గదిసి. ౪౮

తే॥ తిరిగి వచ్చుచు బడలిక ♦ దీర్చుకొనుచు
నొండారుల వెత లారసి ♦ యుదిలపడుచుఁ

గవిభుం డిడ్డ కాలంబుఁ ♦ గడుప నైరి
కాని వింధ్యాదిఁ దుదిముట్టఁ ♦ గాన నైరి.

౫౧

క॥ ఆదెన కెల్ల నదియకా, నాదియు నంతంబు దోఁపకటు దెల్లాడం
గా దానవశిల్పిక్యతికిఁ, బోఁది యయిన ఋక్షబిలముఁపొల మగపడియె.

౫౨

ఉ॥ అచ్చొటు వారు గన్గొని తృ ♦ పార్థితు లై కడు డస్సి యుంట వే
చొచ్చి లతావృతం బగుచుఁ ♦ జొప్పడకుండియుఁ జొప్పు లేర్పడఁ
మెచ్చగు నగ్గుహముఖము ♦ మెల్లనఁ జేరి కలంకపాటుతో
నిచ్చ తలంక ని ట్లనుచు ♦ నెంచిరి బాలకురంగలోచనా!

౫౩

మ॥ ఇది పాతాళమునా దురాసదము దు ♦ ర్వీక్షంబు నై యప్రేవే
శదశం దుర్మదు మానసంబునకు ల ♦ క్ష్యం బయ్యెడుక దీన నౌ
నది యేఁక్కసియో పిశాచగణమో ♦ వ్యాతాఘమో యింత దోఁ
పదు కా దంచుఁ జొరంగ నేది యెటు లా ♦ పైఁ బాల్పడం జాలునో.

౫౪

మ॥ అని శంకాకులితాత్మలై తెరలు నా ♦ హర్యక్షహర్యక్షులం
గని శంస ల్లనినారు కారె యిటు ప ♦ ల్కం బోలునే మీకు మీ
రనిశం బొడ్లను మేత్తురే భయము డా ♦ యంజూచునే మిమ్ము వా
రని శమ్మే కొనఁగోరుఁ డింక నెదల ♦ నామస్వనామస్మృతిక.

౫౫

క॥ చొచ్చెదమకాక యొం డెది, వచ్చిన వచ్చెదమకాక ♦ వల నరయక యి
ట్టిచ్చట నిలుతుమె యాదట, మెచ్చఁగ నేరంజె విధి న ♦ మీహిత మనజే.

సి॥ ఒక్కింత బడలికఁయొదవె నేనియు నది, యొరంతప్రాద్దుఁ దాఁనుండఁగలదె
నేవళంబునకల్పి నగడుచున్నవి చూడుఁ, డిచ్చొటునం గలఁయెల్లమ్రాఁకు
లల్లవె హంసాదుఁలరుగుదెంచెడు సార్ద్ర, పక్షము ల్బిసముఖభాసితములు
ముప్పొకలం బోవఁకొనియెడు గుహ, సొచ్చి వెల్పడు గాడ్పుఁసురభిశత్వ
మిం దొకఁడు మేలి వాషికఁయేని నమృత. సారసంగత మైన కాఁసారమేనిఁ
గలిగియుండక తీరదుఁకాన లోని, కేగి యెల్ల విచారితఁమేకమతిని.

౫౬

ఆ॥ అనుచు బోధనేయుఁహనుమని నుడుల మే, లరసి చొచ్చి రాగుఁహంతరంబు
హరివరేణ్యు లది మఁహాతిమిరం బచంఁద్రార్క మప్రతర్క్యఁమగుచు నుండ.

తే॥ త్రోచికొనిపోవు ప్లవగుల ♦ యాచికొనెడు
ధూర్తతకు సింహశరభశా ♦ ర్దులములును

దలఁగి చనెఁ బ్రాణహానికిఁ ♦ దలఁకి యనిన

నెందుఁ జొరలేరు వారు రా ♦ కేందువదన !

౫౯

తే॥ అంధకారంబు కన్నులనలమి రోమ, హర్షణంబొదవింప భయంబు చాయఁ
బోక యెంతొరులకు వీరకబాసగఁజేయఁ, జాలి పరువిడి రవ్వారుసారసాక్షి !

ఆ॥ తమ్ము యుధయుఁ దృపయుఁ ♦ దవలి వేఁపఁగ నైన

నధిపు నాన వెనుచు ♦ నాస యొకఁడె

కన్ను కాలు వాయు ♦ గతి తేజు బీరమ్ము

ననువు పలుప వార ♦ లరిగి రబల !

౬౦

క॥ తీవఁ గొని తివిచినట్టులు, భావాకర్షణ మొనర్చుటబట్టెడల దిఁకే

త్రోవఁ జననీదు జనతక, దైవము తనమతము నెఱయఁదరుణీమణిరో ! ౬౧

క॥ యోజన మమ్మెయి జవమున, యోజనఁ గడవంగఁ గాంచి ♦ రుత్తము లన వా

రే జీవితాశ యను నది, యాజతనం దనరకునికి ♦ నధిరాజపదా !

౬౩

ఉ॥ అంతకుఁ జాలదా జనక ♦ జాధిపుఁ గూర్చిన మేలిభక్తి య

త్యంతసమృద్ధి యింక నగు ♦ నంచు వచించుచుఁ దోచె నాగుహ

భ్యంతర దేశముం బెరయు ♦ నయ్యెడ నొక్క ప్రకాశ మొయ్యనక

ధ్వాంతము వోవఁ దన్మతులు ♦ భ్రాంతతకుం జన వీరదలంపఁగక.

౬౪

ఉ॥ కాంచిరి వార లందు మణి ♦ కాంచనసంచిత మా వనంబు స్వ

భ్యంచిత మా పురంబు మహి ♦ తాంబూజినీనివహంబు డంబు రో

మాంచితగాఢు లైరి నయ ♦ నాంచలము ల్వికసించె మించె నా

చంచలభావవృత్తియు వి ♦ చారము ద్రోయుచు నెమ్మనంబునక.

౬౫

తే॥ అచటి లేదలిరులు పస ♦ రాకు లాకు

జొంపములు పూలుఁ బండ్లును ♦ జోద్యముగను

నమ్మెయిని రతనాలె స్కం ♦ ధాదికములు

పోతబంగరుపని మెచ్చు ♦ పుట్టు గనులె.

౬౬

తే॥ హాటకాత్మకములు నయ్యునాటలాడు, మహితమృగపక్షి గణములుమాన్యలీల

లబ్బరముతోడి మెలఁకువనరున మెదల, వారి కొదవించె సంపుల్లవారిజాక్షి !

సీ॥ ఇవిమాక్రమ లని యెంచియెటు గాంచిన సువర్ణ, శాఖాప్రతాససంస్థానఘృణులె

యివి తీవె లని సుంతయెనయఁ జూచినయంత, వైద్యుతద్యుతిలతావైభవములె

యిప పండ్ల యనుచుఁ బోయెదురఁబో రసపూర్ణ, హేమకుంభజృంభితేష్టరుచులె
యివి పూవు లని డాయఁ నెలయుచోఁ దచ్చాయ, సారకాననసారఁసారభములె

ఇవ్వి తేనెసాన ♦ లే యని దటియంగ
నమృతసింధుయుగన ♦ మాగమములె
యివియుఁ బుప్పొడుల ర ♦ హించు తిన్నె లటంచుఁ
జూడఁ గనకగిరుల ♦ వేడబములె.

౬౮

తే॥ హేమవైడూర్యగారుత్మ ♦ తేంద్రనీల, పద్మరాగోపకల్పిత ♦ ల్పద్మినులును
దాదృశోజ్జ్వలజలజంతుతతులు హంస, లచటి సరసుల సారస్యమనువచించు.

సీ॥ సురుచిరపుణ్యరాఁసులె కాక సురలరా, నెఱయింప మేడలునేర్పి యున్నె
తపమున సిరి మట్టుతార్కాణ గా కిట్టు, లష్టాంగపదయోగమనువుపడునె
యైశ్వర్యమున కల్పియలరించు నెఱి మేల్పి, గాక సర్వాతీతకళ లమరునె
యాత్మసిద్ధివికాసమని గాక యొకభాస, మానందవిస్ఫూర్తియై తనరునె

యనుచుఁ జూపఱు లగ్గింప ♦ నగుచు నగుచు
ముప్పొలమ్ముల నగరుల ♦ మురిపెములను
ననుచు నచ్చొట్టు గాంచి మే ♦ లనిరి టిచ్చ
పడిరి పెరిసిరి వనచరు ♦ ల్భావలలిత!

౭౦

క॥ ఒకమణిమందిర మనుపమ, మకలంకముఁ గాంచి చేరఁనరిగిరి వారల్
ప్రకటం బయ్యెను స్వక మగు, సుకృతం బిమ్మెయి నటంచునూనృతమూర్తి!

తే॥ వేదికలు చాంగి నీలు ని ♦ వేశనములు, గోవురద్వారకక్ష్యలు ♦ కూటకోటు
లందముననేని వెలనేనినందరాక, వై జయంతంబునం బోలెవఱలుచుండె. ౭౨

చ॥ అచటఁ దనర్చు మేలి శయ ♦ నాసనయానము లట్టు లుండ శ్రీ
రుచిరశుచిత్వరస్యరస ♦ రూఢము లౌ ఫలభక్ష్యభోజ్యపా
నచయవిశేషము ల్మహిత ♦ నందనచందనముఖ్యపాదబో
నచయమిశత్పరీమళవి ♦ పాకములుం దము ముంచి తేల్చగఁ.

౭౩

ఆ॥ దటియఁ జొచ్చి వారు ♦ తాపసీమణి నొక్క, దివ్యమూర్తిఁ గాంచితేజరిల్లు
తెఱపు నెంచి వెరపువెఱపునఁ దెరలంగ, నిట్టనిలువఁ బడిరినీరజాక్షి! ౭౪

క॥ వారలఁ గని యాయోగిని, వారక యిటరాఁ దలంచువల నటు మీ రె
వ్వారు వనుప నేపని కే, నేరిమి మొనకొంటి రనుడునెరి లే దనుడుఁ. ౭౫